

Aan:
de leden van de Statencommissie
Omgevingsbeleid

(i.a.a. de overige statenleden)

Assen, 28 februari 2008
Ons kenmerk 50/5.6/2007015666
Behandeld door mevrouw M. Portena (0592) 36 58 59
Onderwerp: Concept-Bodemnota, Werk maken van eigen bodem

Geachte commissieleden,

Hierbij doen wij u ter informatie toekomen een exemplaar van de concept-Bodemnota (inclusief samenvatting).

De aanleiding voor deze Bodemnota is dat het bodembeleid op zowel Europese als nationale schaal snel aan het veranderen is. De diverse (inter)nationale ontwikkelingen stellen eisen en verplichtingen aan ons bodembeleid. Beleidsintegratie voor het compartiment bodem is noodzakelijk. De bodemontwikkelingen, samen met een snelle toename van het gebruik van de ondergrond, maken dat wij in Drenthe de noodzaak zien om ons beleid te actualiseren en wijzigingen voor te bereiden. Wij willen naar een duurzaam bodemgebruik en beheer in Drenthe.

De Bodemnota richt zich op het concretiseren en uitvoeren van het bestaande bodembeleid dat door uw staten is vastgesteld in het POP II. Daarnaast richt het zich op de voorbereiding van nieuw beleid.

De Bodemnota bestaat uit twee delen.

In deel 1 geven wij aan welke (inter)nationale ontwikkelingen van belang zijn voor het bodembeleid. Wij geven aan hoe wij vanuit het bestaande beleid (POP II) invulling geven aan een duurzaam bodemgebruik en beheer. Dit deel betrekken wij bij de voorbereiding voor POP III of de provinciale structuurvisie en voor het opstellen van een bodemvisie (opgave uit ILG), maar ook voor een driedimensionale visie op de ondergrondse activiteiten en de gevolgen hiervan voor de bovengrondse ruimtelijke ontwikkeling (uitwerking ruimtelijke ordening in de ondergrond in relatie tot Wabo en de Mijnbouwwet).

De Bodemnota dient ook als aanzet voor het Meerjarenprogramma Wet bodembescherming 2010-2015.

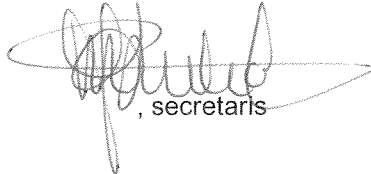
Voor zowel bodemsanering als voor bodem- en grondwaterbescherming is de Bodemnota een belangrijke bouwsteen voor toekomstig beleid en uitvoering.

In deel 2 van de Bodemnota staan beleidsregels specifiek gericht op de uitvoering van bodemsanering. Hierin beschrijven wij hoe wij handelen bij het uitvoeren van onze bodemsaneringstaak.

Voor meer inhoudelijke vragen over de Bodemnota kunt u contact opnemen met mevrouw M. Portena, telefoonnummer (0592) 36 58 59, of de heer A. Scheper, telefoonnummer (0592) 36 55 29, van de Afdeling Milieu, Water en Bodem.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

, voorzitter

Bijlage(n):
ga.coll.

PROVINCIE DRENTHE

WERK MAKEN VAN EIGEN BODEM

Deel 1, Ontwikkelingen en activiteiten

INHOUD

1.	DE DRENTSE BODEM VERDIENT EEN HELDERE KIJK OP (DE) ONTWIKKELINGEN	5
1.1.	Inleiding	5
1.2.	Leeswijzer	6
1.3.	Relatie met het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009	7
2.	DE BODEM, DE BASIS VAN ONS BESTAAN	7
2.1.	Betekenis van bodem	7
2.2.	De bodem nader bekeken	8
2.3.	Wat betekent duurzaamheid voor de Drentse bodem	9
3.	HET EUROPESE BODEMBELEID	11
3.1.	De Europese bodemstrategie	11
3.2.	EG-Kaderrichtlijn bodem	14
	3.2.1. Algemene aspecten voor een duurzaam bodembeheer	14
	3.2.2. Specifieke aspecten voor een duurzaam bodembeheer	14
3.3.	EG-KRW	16
4.	LANDELIJKE ONTWIKKELINGEN IN RELATIE MET BODEM	18
4.1.	Toekomstagenda milieu	18
4.2.	Nota ruimte	18
4.3.	Bodembeleidsbrief	19
4.4.	Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond	22
4.5.	Ontwikkelingen grondwaterbescherming	23
4.6.	Investeringsbudget landelijk gebied (ILG)	24
5.	DOORWERKING VAN ONTWIKKELINGEN VOOR HET DRENTSE BODEMBELEID	24
5.1.	Visie	25
5.2.	Verantwoordelijkheden	25
5.3.	De rol van de provincie	26
5.4.	Bodem- en grondwaterbescherming	27
	5.4.1. Beleidsontwikkeling en -strategie	27
	5.4.2. Aardkundige waarden/bodemarchief	28
	5.4.3. Grondwaterkwaliteit	29
	5.4.4. (Diepe) ondergrond	31
	5.4.5. Duurzaam bodemgebruik gericht op natuur en landbouw	33

5.5.	Bodemsanering	39
5.5.1.	Beleidsontwikkeling en strategie	39
5.5.2.	Landsdekkend beeld spoor 1	47
5.5.3.	Uitvoering Bedrijvenregeling	48
5.5.4.	Aanpak van Gasfabrieksterreinen	51
5.5.5.	Waterbodems	52
5.6.	Facilitering proces bodembeleid	53
5.6.1.	Informatiebeheer	53
5.6.2.	Monitoring	55
5.6.3.	Communicatie	56
5.6.4.	Kwaliteitszorg	56
5.6.5.	Interne en externe beleidsafstemming	58
6.	ACTIVITEITEN GERICHT OP DUURZAAM BODEMGEBRUIK- EN BEHEER	59
6.1.	Overzicht activiteiten periode 2006-2011	59
BIJLAGEN		
1.	Toelichting Europese regelgeving	64
2.	Afkortingenwijzer	69

1, DE DRENTSE BODEM VERDIENT EEN HELDERE KIJK OP (DE) ONTWIKKELINGEN

1.1, Inleiding

Er is een aantal ontwikkelingen op het terrein van bodem dat het nodig maakt stil te staan bij de consequenties voor het provinciale beleid zoals beschreven in het POP II, zoals bij de in ontwikkeling zijnde EU-Bodemstrategie, met een EG-KRB, maar ook bij de verbreding en herformulering van het bodembeleid, zoals verwoord in de Beleidsbrief bodem (2003) en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening en ondergrond (2004). Ook de EG-KRW brengt consequenties mee.

De ontwikkelingen stellen eisen en verplichtingen aan ons bodembeleid, voor zowel onze aanpak van het bodembeleid maar ook in de organisatie.

POP II kent als uitgangspunt "een duurzame ontwikkeling van de Drentse samenleving". Dat geldt ook voor ons Drentse bodembeleid. Voor onderdelen hiervan is, ook in het licht van de geschetste ontwikkelingen, nadere concretisering nodig. In POP II is al rekening gehouden met een aantal zekere ontwikkelingen. Oriëntatie op de verdere ontwikkelingen is van belang om de eventuele noodzaak van het aanpassen van het huidige Drentse bodembeleid te onderkennen. Hierdoor kunnen wij tijdig inspelen op onze eigen beleidsformulering in POP III. Vanzelfsprekend gaan wij hier ook uit van een integrale benadering. Dit betekent dat wij kijken waar wij in de uitvoering van het bodembeleid meer gebruik kunnen maken van het beleid in andere sectoren. Ook geeft die oriëntatie handvatten om - proactief en gericht - op een aantal discussies (zowel landelijk als Europees) in te spelen.

Wij ontkomen er niet aan te onderzoeken of ons huidige beleid nog wel afgestemd is op toekomstige ontwikkelingen.

Kortom: Drenthe maakt werk van eigen bodem. Met de nota Werk maken van eigen bodem willen wij een visie van de provincie Drenthe weergeven op het bereiken van een duurzaam gebruik van de bodem. Deze nota bevat de hoofdlijnen van het Drentse bodembeleid. De ambities zijn nog niet allemaal geheel uitgewerkt. Hiermee gaan wij de komende tijd aan de slag. De nota gaat verder op de ingeslagen weg voor bodem- en grondwaterbescherming en bodemsanering, maar geeft ook invulling aan de belangrijke beleidsvernieuwingen die sinds het verschijnen van de Beleidsbrief bodem en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening en ondergrond in gang zijn gezet. Verder geeft de nota invulling aan de belangrijke ontwikkelingen vanuit Europa. Doel van deze nota is:

- inzicht geven in de (inter)nationale ontwikkelingen van het bodembeleid (deel 1);

- basis geven voor de activiteiten die de komende jaren (circa 5) plaatsvinden waarmee wij een duurzaam gebruik en beheer van de bodem in Drenthe willen bevorderen (deel 1);
- het vaststellen van beleidsregels voor de uitvoering van bodemonderzoek en -sanering (deel 2).

1.2, Leeswijzer

Deze Bodemnota bestaat uit 2 delen. Deel 1 beschrijft de rol van de bodem in het dagelijks leven en vertelt wat wij bedoelen met bodemsanering en bodembescherming. Ook is een overzicht opgenomen van de recente Europese en nationale bodemgerelateerde beleidsontwikkelingen en onze bodemgerelateerde taken en activiteiten voor de komende jaren. De Bodemnota is richtinggevend voor zowel de uitvoering van de bodemsanering als voor bodem- en grondwaterbescherming.

In deel 2 van de Bodemnota beschrijven wij hoe de provincie Drenthe handelt bij het uitvoeren van haar bodemsaneringstaak. Dit geldt voor zowel het stedelijk als het landelijk gebied, met uitzondering van het grondgebied van de gemeente Emmen. Sinds 2003 is Emmen zelf bevoegd gezag in het kader van de WBB en voert de bodemsaneringstaak zelf uit. Deel 2 bevat ook beleidsregels die gelden als toetsingskader voor het afgeven van besluiten WBB (Saneringsparagraaf). De WBB biedt ruimte voor eigen beleidsinterpretatie. Wij maken hier gebruik van, gelet op de specifieke Drentse situatie (onder meer kwetsbare zandbodembodem). Met deze beleidsregels zijn wij in staat om in de praktijk bij de uitvoering van bodemsanering en onze rol daarin eenduidig, transparant en consistent te zijn. Deze beleidsregels zijn een nadere invulling van de artikelen uit de WBB. Door de beleidsregels specifiek op te nemen in de Bodemnota is de motiveringsplicht bij het nemen van besluiten vereenvoudigd en transparanter.

De nota is bestemd voor iedereen die te maken heeft met de bodemkwaliteit in de provincie Drenthe. Verder is de nota voor de provincie Drenthe een leidraad bij de uitvoering van haar werkzaamheden en ook een aanvulling/vernieuwing op het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009.

Een meerjarig overzicht van projecten, uitvoeringskosten en personele gevolgen wordt op basis van deze Bodemnota (deel 1 en deel 2) opgesteld. Wij stellen jaarlijks een dergelijk overzicht op. Dat biedt tegelijkertijd ook mogelijkheden om het Uitvoeringsprogramma bij te stellen op grond van recente ontwikkelingen.

1.3, Relatie met het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009

Met de definitieve vaststelling van deze Bodemnota (deel 1 en deel 2) worden de volgende onderdelen uit het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009 vervangen.

Hoofdstuk 2, Visie en doelen

- Paragraaf 2.1 en 2.2
- Paragraaf 2.3, de volgende onderdelen
 - Aanpak werkvoorraad
 - Landelijke ontwikkelingen
 - Provinciale regierol over bodemsaneringen
 - Bodemsanering in landelijk gebied
 - Locatie in projectgemeenten met milieuhygiënische saneringscriterium
 - Navos
 - Waterbodems
 - Asbest
 - Inzet juridisch instrumentarium
 - Toezicht en handhaving
 - Kwaliteitsborging
 - Bijlage 1

Hoofdstuk 3, Prestatie's en activiteiten uit het Meerjarenprogramma Wet bodembescherming 2005-2009, is met de vaststelling van deze Bodemnota op onderdelen aangevuld.

2, DE BODEM, DE BASIS VAN ONS BESTAAN

2.1, Betekenis van bodem

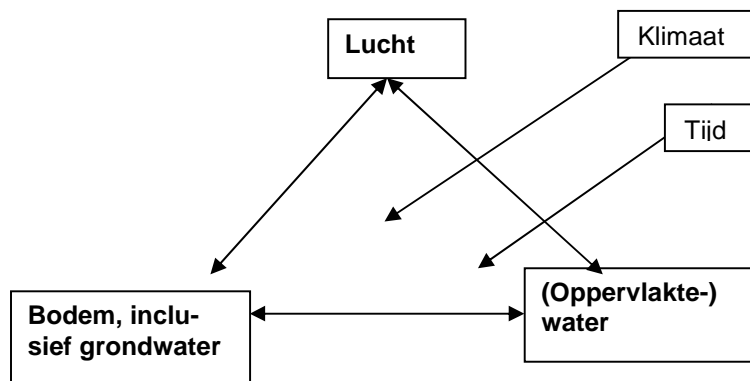
Wij lopen er dagelijks overheen, brengen er zelfs het grootste deel van ons leven op door, maar staan er amper bij stil: de bodem. Vraag een willekeurige burger waar hij aan denkt als je het woord "bodem" noemt en hij komt veelal niet verder dan dat je er huizen op kunt bouwen, wegen kunt aanleggen, voedsel verbouwen of er vee op laten grazen. Uit de krant kent hij vaak alleen de verhalen over gifgrond die te voorschijn komt als ergens huizen worden gebouwd. Maar de bodem vertelt meer verhalen. Bijna niemand staat stil bij wat er allemaal aan of onder de oppervlakte ligt, wat er zich afspeelt. Wij realiseren ons amper dat er tal van grondsoorten zijn, die een specifieke benadering vragen. Wie staat er stil bij welke dieren er allemaal afhankelijk zijn van de wormen in de grond (zoals egels en dassen). Wie realiseert zich dat voor natuurontwikkeling de onderliggende bodem bepalend is of er hei of bos kan

ontstaan? Zelfs de smaak van aardappelen wordt bepaald door de bodem. Ons drinkwater komt er vandaan en op tal van plaatsen bewaart de bodem kostbare archeologische schatten.

2.2, De bodem nader bekeken

Bodem, lucht en water hebben alle drie een eigen karakter, maar zijn wel onlosmakelijk met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar. Alleen: water en lucht zijn voortdurend in beweging, de bodem blijft - een enkele uitzondering daargelaten - op zijn plaats.

Figuur 1: Samenhang milieucompartimenten

Processen in de bodem verlopen in het algemeen erg langzaam. Aantasting van de bodem is daardoor vaak, en zeker als ingrepen op grotere diepte plaatsvinden, onomkeerbaar en in elk geval moeilijk te herstellen. Factoren als tijd en klimaat zijn daarbij belangrijk. Klimaatverandering kan leiden tot andere bodemsoorten. Maar dat is een langduriger proces dan bijvoorbeeld de verandering van de bodem door landbouwkundig gebruik.

Veel factoren hebben invloed op de samenstelling van de bodem. De verschillende bodemtypen zijn ontstaan door verschillen in klimaat, geologische processen en het gebruik van de grond in de loop van duizenden jaren. Sommige processen zijn zelfs onomkeerbaar. Een voorbeeld: als een veenbodem te weinig water krijgt, droogt deze uit en verdwijnt. Dat is niet meer te herstellen. Zelfs niet als wij er in slagen de waterstand weer omhoog te brengen. Wijziging in grondwaterstanden betekent vaak ook wijziging in de bodemecologie en biologie.

Dat geldt ook voor de landschapsvormen, zoals de verschillen tussen de hoger gelegen droge zandgebieden en de lager gelegen natte beekdalen met veenbodems.

Het grondwater vormt een verbindende schakel tussen die hoger en lager gelegen gebieden. Door neerslag kunnen stoffen uitspoelen en dieper in de bodem terechtkomen. Uit de hoger gelegen gebieden kunnen die stoffen via het grondwater doordringen tot lager gelegen gebieden. Op deze manier ontstaan er verschillende bodemsoorten met telkens weer andere eigenschappen. Die hebben niet alleen invloed op organismen in de bodem en de flora, maar worden er omgekeerd ook weer door bepaald. Wanneer als gevolg van het energieverbruik de uitstoot van CO₂ toeneemt en daarmee het broeikas effect, is deze verandering ingrijpender en minder omkeerbaar dan het plaatselijk wijzigen van de waterhuishouding.

De samenhangende factoren en processen noemen wij het bodemsysteem. Al die samenhangende relaties maken het noodzakelijk de bodem als een systeem te benaderen (systeembenadering) en niet vanuit een invalshoek.

2.3, Wat betekent duurzaamheid voor de Drentse bodem

Drenthe heeft een specifieke geologische en bodemkundige opbouw. Keileem, potklei, zand en veen zijn de karakteristieke elementen van onze bodem. Drenthe is overwegend een zandprovincie. Ook heeft onze bodem (unieke) waarden, zoals geologische, geomorfologische en archeologische waarden en toepassingsmogelijkheden zoals drinkwaterwinning, natuurgebieden en warmte/koude opslag, CO₂-opslag en toepassing van aardwarmte. Wij hebben veel grondwater van goede kwaliteit. Dit water wordt naast de winning voor drinkwater ook gebruikt als proceswater in de industrie en in de landbouw. Door de zandgronden en de structuur is de Drentse bodem kwetsbaar voor verontreiniging, omdat de buffermogelijkheden van de Drentse bodem beperkt zijn. Als een verontreiniging de diepere bodemlagen bereikt, is er vaak sprake van een onomkeerbaar proces en raakt ook de grondwatervoorraad verontreinigd.

In zowel het Europese als landelijke bodembeleid (zie hoofdstukken 3 en 4) wordt nadrukkelijk gekozen voor een op duurzaamheid gerichte ontwikkeling. Ook in het POP II is het beleid gericht op duurzaamheid. En dat gaat verder dan het veiligstellen van de intrinsieke bodemwaarden: specifieke terreinvormen of andere verschijnselen zoals het voorkomen van bijzondere bodems of geologische structuren. Een duurzame ontwikkeling gaat uit van aandacht in het beleid voor alle bodemaspecten en hun samenhang. Willen wij een op duurzaamheid gerichte samenleving realiseren, dan is een duurzaam bodemgebruik en beheer hiervan onderdeel.

De bodem wordt beschouwd als een samenhangend systeem, waarin zich tal van processen afspelen, zoals uitspoeling, de afbraak van stoffen, mineralisatie, buffering en grondwaterbewegingen. Hierdoor worden raakvlakken met andere sectoren, zoals water, landbouw, natuur en ruimtelijke ordening, zichtbaar. De KRB (hoofdstuk 3) gaat daarom in op de integratie van het bodembeleid met andere beleidsvelden.

Op nationaal niveau krijgt de bredere aanpak gestalte in de Beleidsbrief bodem (zie paragraaf 4.3) en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond (zie paragraaf 4.4). Maatschappelijk krijgt duurzamer bodemgebruik steeds meer aandacht, bijvoorbeeld in de landbouw. Dit komt mede door "Brussel", door de noodzakelijke overgang naar een duurzame landbouw.

Het Rijk heeft in de Beleidsbrief bodem aangegeven dat de burgers en maatschappelijke partijen medeverantwoordelijkheid dragen. Het nieuwe bodembeleid richt zich daarom in eerste instantie op de gebruiker. Die draagt immers de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de bodem. Gebruikers mogen niet alleen hun eigen belang veilig stellen. Hun handelen heeft op korte of lange termijn ook gevolgen voor anderen. Daarnaast moet de maatschappelijke functie van de bodem worden onderkend (ecologische diensten). In het ILG 2007-2013 wordt aan de provincies gevraagd een bodemvisie (ILG-bestuursovereenkomst) op te stellen. Deze Bodemnota zien wij als de beginstap hiervoor.

Het begrip "duurzaam" wordt in verschillende betekenissen gebruikt. In deze nota verstaan wij onder een duurzame bodem een bodem die in staat is verschillende functies (voor landbouw, grondwater en voedselproductie) te vervullen en in evenwicht is of op eigen kracht binnen een redelijke termijn (korter dan een generatie) te herstellen is. In heel specifieke situaties accepteren wij dat een bodem beneden dat niveau functioneert. Daarbij hanteren wij wel de voorwaarde dat er een stabiel evenwicht ontstaat, bijvoorbeeld bij het gebruik van afbreekbare bestrijdingsmiddelen in de landbouw en functiegericht saneren. Wij beschermen liever de bodem goed vooraf, dan dat wij achteraf saneren en herstellen. Bij een duurzaam bodemgebruik is er een balans tussen het gebruik (benutten) van de bodem, de maatschappelijke functie en het beschermingsniveau om te voorkomen dat het gebruik (op termijn) schade toebrengt aan de bodem.

De provincie Drenthe heeft het initiatief genomen om het duurzaam bodemgebruik en -beheer meer aandacht te geven. Dat hebben wij onder andere gedaan door het organiseren van een symposium in mei 2006 over duurzaam bodembeheer om juist de verschillende begrippen te verduidelijken. Het IPO en het Ministerie van VROM hebben dit initiatief ondersteund. Dit past in onze doelstelling uit het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009 "samen met andere overheden kijken op welke wijze de systeembenadering voor het compartiment bodem nader vorm kan krijgen".

Conclusies van het symposium zijn dat:

- de bodem een belangrijke rol moet spelen bij de toekennen van de gebruiksfuncties. Dit betekent dat de functie de bodem volgt en niet omgekeerd;
- er moet duidelijk gecommuniceerd worden over de betekenis van de bodem voor de gebruikers en de maatschappij;
- het Rijk moet zijn verantwoordelijkheid nemen om duurzaam bodembeheer beter op de kaart te zetten.

Kortom, de bodem is van ons allemaal. Het is de grond van ons bestaan.

3, HET EUROPESE BODEMBELEID

3.1, De Europese bodemstrategie

Het Europees Parlement en de Raad van Ministers hebben het Zesde MAP "Milieu 2010: Onze toekomst, onze keuze" in 2002 vastgesteld. Dit programma bestrijkt de periode van 1 januari 2001 tot en met 31 december 2010 en wil onder meer het Europese bodembeleid minder versnipperd en dus consistentier laten zijn.

De integratie van het bodembeleid in andere sectoren is ook op gemeenschapsniveau nog niet goed van de grond gekomen. Het Zesde MAP wil dan ook systematisch de geconstateerde tekortkomingen wegwerken.

De Europese Commissie werkt aan een beleidsstrategie voor de bodem. De startnotitie "Naar een thematische strategie inzake bodembescherming" (april 2002) hanteert een duurzaam bodemgebruik als uitgangspunt. De notitie gaat uit van een "breed" en "integraal bodembegrip", een levende bodem en de benadering van de bodem als een systeem. De algemene milieu-uitgangspunten, zoals het principe dat de vervuiler betaalt, blijven onverkort van toepassing. Bij zowel de Raad van Ministers, het Europees Parlement, als de vaste adviesorganen zoals Comité van de Regio's en het Europees Economisch en Sociaal Comité, bestaat hiervoor een groot draagvlak.

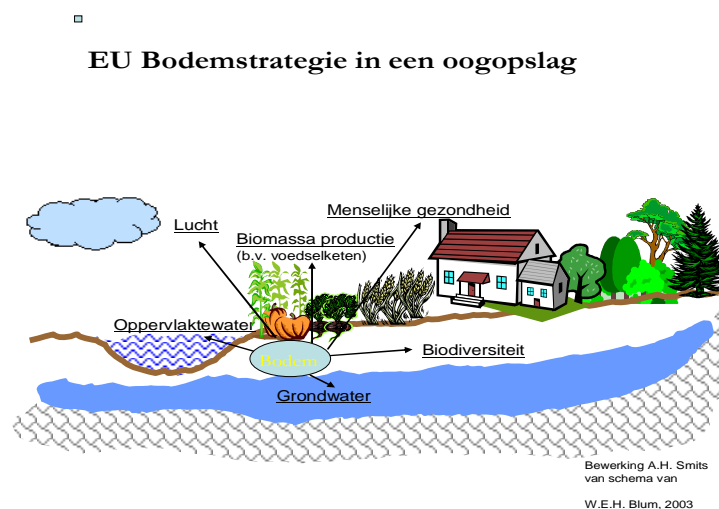
Bepaalde VN-verdragen zijn ook van belang, met name het "Verdrag ter bestrijding van de woestijnvorming van 1994". Dit verdrag erkent het onderlinge verband tussen "woestijnvorming, armoede, voedselzekerheid, verlies van biodiversiteit (de verscheidenheid aan planten en diersoorten) en klimaatverandering". De Europese Commissie vindt ook dat "bodemverlies en de afnemende vruchtbaarheid van bodems tot de voornaamste gevaren behoren voor een duurzame ontwikkeling omdat zij op termijn de bruikbaarheid van delen van het landbouwareaal in gevaar brengen".

De belangrijkste bedreigingen van de bodem zijn volgens de EU:

- erosie door water en wind
- afname van organische stof, zoals het verdwijnen van veen
- bodemverontreiniging
- bodemafdichting
- bodemverdichting (verminderde doorlaatbaarheid van de bodem)
- afname van de biodiversiteit
- verzilting
- overstroming en aardverschuivingen

De Bodemstrategie moet een antwoord geven op deze bedreigingen. Het nauwlettend volgen van de ontwikkelingen is van groot belang. Daarvoor is het nodig leemtes in kennis en onderzoek op te sporen.

Figuur 2: De maatschappelijke positie van bodem

De Europese Commissie heeft in september 2006 een voorstel voor een Bodemstrategie en de KRB gepubliceerd. Beide stukken verkeren in de besluitvormingsfase. In de eerste helft van 2008 wordt verwacht dat de stukken in het Publicatieblad van de EG zijn gepubliceerd. De EG-KRB wordt door het Europees Parlement en de Raad van (Milieu)Ministers vastgesteld. De EU-Bodemstrategie is een beleidsdocument van de Europese Commissie waarover het Europees Parlement een resolutie opstelt en de Raad van (Milieu)Ministers een standpunt inneemt. Een en ander betekent dat de inhoud nog onderhevig is aan verandering.

Na publicatie van de EG-KRB hebben de Lidstaten 2 jaar de gelegenheid om deze om te zetten in de wet en regelgeving. Daarna begint de uitvoering (implementatie).

De (beleid)strategie bestaat uit 4 hoofdpijlers, te weten:

1. een kaderwetgeving met de bescherming en het duurzaam gebruik van de bodem als hoofddoel: de EG-KRB;
2. de integratie van de bodembescherming in het relevant nationaal en EU-sectorbeleid;
3. dichten van de thans onderkende kenniskloof op bepaalde gebieden van de bodembescherming via onderzoek;
4. meer publieksvoorlichting over de noodzaak van bodembescherming.

In de EU-Bodemstrategie wordt geconstateerd dat er voor kennis omtrent de bodem een aantal leemtes is. De Europese Commissie onderscheidt de volgende prioriteitencusters.

- a. Aan de bodemfuncties ten grondslag liggende processen (bijvoorbeeld de rol van de bodem bij de klimaatverandering - CO₂-reductie én aanpassing aan klimaatverandering - en bij de bescherming van de biodiversiteit).
- b. Veranderingen in ruimte en tijd in de bodemprocessen.
- c. Ecologische, economische en sociale factoren die bedreigingen voor de bodem veroorzaken.
- d. Factoren die van invloed zijn op de door de bodem vervulde ecologische (en maatschappelijke) functies.
- e. Operationele procedures en technologieën voor bodembescherming en -herstel ("best practices").

Het IPO heeft de Bodemstrategie positief ontvangen en aangegeven dat het bij de beoordeling hiervan de volgende uitgangspunten hanteert.

- De decentrale overheden moeten een grote mate van beleidsvrijheid houden (subsidiariteitsbeginsel).
- De provincies streven naar minder en ook minder complexe Europese regelgeving.
- het IPO is bereid een bijdrage te leveren aan het bodembeschermingsbeleid op nationaal en Europees niveau.

Bij deze standpuntbepaling is Drenthe, als IPO-vertegenwoordiger, nauw betrokken. Wij vervullen het ambtelijk voorzitterschap van het Interbestuurlijk Dossierteam Thematische Bodemstrategie. Dit team streeft naar een zo groot mogelijke consensus en gezamenlijke aanpak van de vier overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen).

3.2, EG-KRB

De kaderrichtlijn richt zich vooral op het stimuleren van de Lidstaten in het realiseren van een duurzaam bodembeheer. Als zodanig sluit de kaderrichtlijn goed aan bij de Beleidsbrief bodem.

In de kaderrichtlijn worden algemene aspecten en een aantal specifieke aspecten onderscheiden. Daarbij gaat het om het (zoveel als mogelijk) in stand houden van de volgende functies van de bodem die essentieel worden geacht voor het voortbestaan van het leven op aarde. De bodem is:

- producent van biomassa, met name in de landbouw en de bosbouw;
- medium voor de opslag, filtering en omzetting van voedingsstoffen, chemische stoffen en water;
- reservoir van biodiversiteit, met name van habitats, soorten en genen;
- fysiek en cultureel milieu voor de mens en voor menselijke activiteiten;
- bron van grondstoffen;
- koolstofreservoir;
- archief van het geologisch en archeologisch erfgoed (wordt uitgebreid met geomorfologie: aardkundige waarden).

De KRB heeft een ander karakter dan de KRW, waarin vooral normen gehaald moeten worden.

3.2.1, Algemene aspecten voor een duurzaam bodembeheer

In het verlengde van het zojuist gegeven doel en de 7 functies vraagt de richtlijn aandacht voor de volgende 3 aspecten:

- de integratie van het bodembeleid in bodemrelevant sectoraal beleid;
- het zorgvuldig omgaan met de bodem door de bodemgebruikers en het nadrukkelijk rekening houden met de zojuist genoemde 7 bodemfuncties (voorzorgsmaatregelen);
- het beter bewust maken van het publiek van het belang van de bodem voor het voortbestaan van de mens en de ecosystemen én de overdracht van kennis en ervaring met het oog op het bevorderen van een duurzaam bodemgebruik.

3.2.2, Specifieke aspecten voor een duurzaam bodembeheer

De aanwijzing van risicogebieden en het opstellen van maatregelenprogramma's

De richtlijn vraagt gebieden aan te wijzen waar doorslaggevende aanwijzingen of gewettigde vermoedens zijn dat bodemaantasting zich voordoet of waarschijnlijk zich in de nabije toekomst zal voordoen.

Het gaat om de volgende processen van aantasting:

- erosie door water of wind;
- verlies van organische stof veroorzaakt door een gestage afname van de hoeveelheid organische stof in de bodem;
- verdichting door een toename van de volumieke massa en een afname van de porositeit van de bodem;
- verzilting door de accumulatie van oplosbare zouten in de bodem*;
- aardverschuivingen veroorzaakt door de middelsnelle tot snelle neerwaartse verplaatsing van aarde- en steenmassa's;

Wellicht worden verzuurde bodems nog toegevoegd.

- * Verzilting van het grondwater valt buiten de reikwijdte van de Kaderrichtlijn en is een aspect dat meegenomen wordt/moet worden bij de uitvoering van de KRW.

Verontreiniging

Voorkomen van verontreiniging. De lidstaten moeten passende en evenredige maatregelen nemen om de (on)opzettelijke introductie van gevaarlijke stoffen op of in de bodem te beperken. Het preventieve beleid beperkt zich tot, de in (andere) EU-wetgeving, genoemde gevaarlijke stoffen. In Nederland wordt getracht vermijdbare verontreiniging van de bodem te voorkomen en dat beleid betreft in principe alle stoffen.

Inventariseren en saneren van verontreinigde locaties.

De saneringsbepalingen betreffen:

- de inventarisatie van verontreinigde locaties;
- het inventariseren van locaties waar potentieel verontreinigende activiteiten plaatsvinden of hebben plaatsgevonden, met als onderdeel het bodemrapport;
- het opstellen van een bodemsaneringstrategie en de feitelijke sanering.

Het bodemrapport

Een voor Nederland nieuw element is het bodemrapport. Bij de overdracht van gronden die als potentieel verontreinigd zijn aangeduid, moet de potentiële koper of verkoper zorgen voor een bodemrapport. Zo'n rapport moet aan de andere partij worden overhandigd én aan de bevoegde overheidsinstantie. In het rapport moet onder meer het concentratieniveau worden aangegeven van de gevaarlijke stoffen. Alleen stoffen die verband houden met de potentieel verontreinigde activiteit moeten worden gemeten. Daarnaast moeten historische achtergrondgegevens over de locatie worden opgenomen.

Dergelijke rapporten kunnen een bijdrage leveren aan het screenen van de lijst van potentieel verontreinigde locatie op de werkelijk te saneren locaties.

Weeslocaties

De richtlijn stelt dat de lidstaten een voorziening moeten treffen voor de financiering van de zogenoemde weeslocaties; verlaten locaties waarbij de vervuiler niet kan worden achterhaald of verantwoordelijk gesteld, dan wel op grond van Europese of nationale regelgeving financieel niet kan worden aangesproken.

Bodemafdekking

De richtlijn vraagt de lidstaten voor het in stand houden van de bodemfuncties passende maatregelen te nemen om bodemafdekking te beperken. Wanneer bodemafdekking nodig is, moeten de effecten daarvan zoveel mogelijk worden getemperd. Dit kan onder meer door het toepassen van bouwtechnieken. Bodemafdekking wordt in de richtlijn omschreven als de permanente bedekking van het bodemoppervlak met ondoordringbaar materiaal.

Het gaat niet om een verbod, maar het stimuleren van een rationele toepassing van bodemafdekking. Waar is de afdekking beslist noodzakelijk, waar niet? De maatregelen moeten in de sfeer van de ruimtelijke ordening worden genomen.

Overig

In algemene zin wordt opgemerkt dat het IPO-kader samen met de VNG is ingezet op het zoveel mogelijk beperken van de bestuurslast (administratieve verplichtingen). Daarnaast wordt samen met het Rijk opgetrokken om bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn een zo groot mogelijke ruimte te hebben over de in te zetten instrumenten. Met andere woorden: niet per se regelgeving, maar ook inzet van instrumenten zoals overleg, bestuursovereenkomsten, convenanten, financiering, subsidies, voorlichting, het leggen van verantwoordelijkheden bij doelgroepen en dergelijke. Regelgeving wordt vaak als stok achter de deur gehanteerd.

Verder is er oriënterend overleg gestart tussen Rijk en provincies over de aanwijzen van de risicogebieden. De aanwijzing van die gebieden zou meegenomen moeten worden bij het opstellen van bodemambities (ILG-bestuursovereenkomst) en sluit aan bij de provinciale regierol.

3.3, De EG-KRW

De KRW moet zorgen voor een goede chemische en ecologische toestand van het grond- en oppervlaktewater.

Volgens deze kaderrichtlijn moet er een register van beschermde gebieden worden aangelegd. Het gaat hier om:

- gebieden die zijn aangewezen voor de onttrekking van water dat bestemd is voor menselijke consumptie (grondwaterbeschermingsgebieden, gebieden waaruit water wordt gewonnen voor de levensmiddelenindustrie en dergelijke);

- gebieden die als zwemwater zijn aangewezen;
- nutriëntengevoelige* gebieden, inclusief de gebieden die op grond van de EG-Nitraatrichtlijn zijn aangewezen als kwetsbare zones (dat geldt voor heel Nederland) en de gebieden die volgens de EG-Richtlijn stedelijk afvalwater zijn aangewezen als kwetsbare gebieden. Het gaat hier om bepaalde zoetwatermeren en oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening;
- habitat- en vogelrichtlijngebieden.

* Bijvoorbeeld meststoffen.

Het grond- en oppervlaktewater in deze gebieden moet in 2015 ten minste aan de normen en doelstellingen van de EU voldoen.

Dit betekent dat het bodembeleid een belangrijke bijdrage moet leveren aan het realiseren van de doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater. De kwaliteit van het grondwater wordt voor 70% tot 80% bepaald door het bodemgebruik (met de nadruk op het verleden). Voor de kwaliteit van het oppervlaktewater ligt dat cijfer op 40% tot 50% (met nadruk op het heden).

Om deze doelstellingen te realiseren kunnen de provincies op grond van de Wet milieubeheer kwaliteitseisen vaststellen. Ook kan bij AMvB aan de provincies een verplichting worden opgelegd om in hun Milieuverordening kwaliteitseisen vast te stellen.

Verder legt de kaderrichtlijn een verplichting op om de programma's voor het grond- en oppervlaktewater te toetsen. De eisen voor het opstellen van deze programma's worden ook in een AMvB vastgelegd. Inmiddels is de inhoud hiervan bekend via een ontwerp-AMvB.

Kort samengevat: de Europese regels komen niet uit de lucht vallen. Wij wisten dat een aantal ontwikkelingen er aan stond te komen. In de Europese Bodemstrategie is nog sprake van versnipperd bodembeleid en is het bodembeleid nog onvoldoende geïntegreerd in het overig beleid. In Drenthe willen wij daarom inventariseren op welke onderdelen het bodembeleid onvoldoende in lijn is met het (toekomstige) Europese beleid en wetgeving. Nagaan hoe ernstig het probleem (hier) is en wat wij er aan kunnen doen. Daarbij baseren wij ons ook op een aantal huidige en te verwachten kaderrichtlijnen/strategieën van Europa.

- EG-Richtlijn grondwater
- EG-Richtlijn tegen verontreiniging door lozing van bepaalde gevaarlijke stoffen
- EG-Richtlijn stedelijk afvalwater
- EG-Richtlijn milieuaansprakelijkheid
- EG-Richtlijn toegang van het publiek tot milieu-informatie
- EU-Strategie over afvalpreventie
- EU-Strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden

In bijlage 1 is een nadere toelichting op de Europese regelgevingen opgenomen.

4, LANDELIJKE ONTWIKKELINGEN IN RELATIE MET BODEM

In Nederland hebben de ontwikkelingen zowel betrekking op beleid en regelgeving als op uitvoering.

4.1, Toekomstagenda milieu

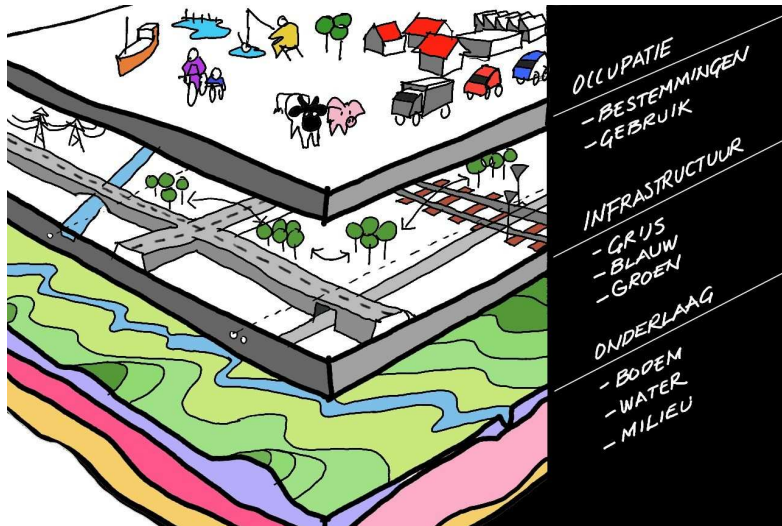
In de Toekomstagenda milieu (april 2006) zijn de maatregelen uitgewerkt die in het Nationaal milieubeleidsplan 4 (2001) zijn verwoord. De boodschap is die van een zakelijke en nuchtere aanpak, ook voor bodem. De Toekomstagenda onderstreept het belang van het saneren dan wel beheersbaar hebben van de ernstige gevallen van verontreiniging, maar ook van het afstemmen van de saneringsdoelstelling op het feitelijk ruimtelijk gebruik (functiegericht en kosteneffectief saneren), nieuwe saneringstechnieken, ruimte voor maatwerk en een integrale, gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreinigingen.

Met deze maatregelen komen volgens de Toekomstagenda de doelstellingen voor bodemsanering binnen bereik. Daarnaast pleit de Toekomstagenda voor meer samenhang tussen het ruimtelijke en milieubeleid op regionaal en lokaal niveau.

4.2, Nota ruimte

De Nota ruimte laat zien hoe onze fysieke leefomgeving functioneert. De bodem moeten wij niet langer beschouwen als een statisch systeem, maar als een dynamisch ecosysteem, waarin zich voortdurend allerlei processen afspelen. De verschillende lagen (onderlaag, infrastructuurlaag en occupatielaag) moeten met elkaar harmoniëren. Alleen dan is een duurzaam bodembeleid mogelijk. Aantasting van het grondwater zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat ons drinkwater voor duizenden jaren vervuild is.

Figuur 3: Lagenbenadering (bron: Stadsgewest Haaglanden, rapport MIRUP, Handreiking voor milieu in ruimtelijke plannen)

Het uitgangspunt is om de bodem nu en in de toekomst zo goed mogelijke maatschappelijke diensten te laten leveren. Een duurzaam gebruik van de bodem betekent onder meer dat de gebruiksmogelijkheden niet mogen verslechteren. Na een herstelperiode moet de bodem andere functies kunnen vervullen. Het streven is daarbij de kwaliteit van de bodem te verbeteren, zo min mogelijk door saneren, zoveel mogelijk door het ondersteunen van natuurlijke processen. Dan hebben wij het niet alleen over chemische kwaliteiten, maar ook over de fysische en biologische eigenschappen van de bodem.

4.3, Bodembeleidsbrief

In de Bodembeleidsbrief van december 2003 geeft de regering aan hoe zij de verdere vernieuwing van het bodembeleid ziet. Kort gezegd: de Nederlandse samenleving moet bewuster omgaan met de bodem en de inconsistenties in de huidige regelgeving wegnemen. Van de provincies verwacht het Rijk dat zij, waar nodig, ook gemeenten ondersteunen bij het ontwikkelen van bodemambities. Dat betekent dat de provincies een visie moeten hebben op de bodem en het gebruik ervan.

Centraal in de Bodembeleidsbrief staat een preventief en curatief (sanerings)beleid. Bij het preventieve aspect gaat het om het voorkomen van verontreiniging en (fysische en biologische) aantasting van de bodem. De gebruiksmogelijkheden van de bodem voor verschillende functies moeten niet verslechteren. Waar het mogelijk is, zal verbetering worden gerealiseerd.

Het stand-still beginsel blijft in het beleid vertrekpunt. Om toekomstig gebruik van de bodem mogelijk te maken voor andere functies, mag geen onherstelbare schade aan de bodem worden toegebracht.

Het Rijk wil de regelgeving aanpassen aan de ernst van de situatie. De algemene benadering is: zware regels waar nodig, lichte regels waar het kan. De nadruk moet komen te liggen op het preventieve beleid. Immers: voorkomen is beter dan genezen (in dit geval saneren).

In de beleidsbrief speelt Nederland in op de Europese regelgeving, maar de nationale ambities zijn breder en specifiek gericht op Nederland.

Het Rijk onderscheidt de volgende hoofdlijnen.

- Het bodembeleid richt zich op een bewuster en meer duurzaam gebruik van de bodem.
- De (gebruiks)waarde van de bodem heeft een economische, sociale en een ecologische dimensie. Het ecologisch functioneren wordt beoordeeld op basis van chemische, fysische en biologische criteria.
- Voor het beheer van bodemverontreiniging wordt de regelgeving vereenvoudigd en consistentier gemaakt. Decentrale overheden krijgen meer ruimte voor het realiseren van gebiedsgerichte oplossingen.
- De intensiteit van het bodembeheer wordt meer dan vroeger gekoppeld aan de risico's op het ontstaan van verontreiniging, op blootstelling aan of de verspreiding van verontreiniging.
- De kennisinfrastructuur wordt versterkt, de praktijk wordt met kennis en uitbreiding van bevoegdheden ondersteund.
- Informatie over kwaliteit en gebruik van de bodem komt beschikbaar voor de decentrale overheden.

De Bodembeleidsbrief steunt sterk op het advies van de TCB "Duurzamer bodemgebruik op ecologische grondslag". De TCB geeft aan dat het lastig is om - in absolute zin - aan te geven wat duurzaam bodemgebruik betekent. Niet duurzame vormen van bodemgebruik kunnen wel worden aangegeven. De TCB beveelt daarom - uit praktische overwegingen - aan "het bodembeheer ter ondersteuning van duurzaam bodemgebruik in eerste instantie te richten op het behoud en ontwikkelen van de ecologische diensten van het ecosysteem". De TCB onderscheidt (niet uitputtend) de volgende ecologische diensten van de bodem.

- De bodemvruchtbaarheid: het vermogen om voedselstoffen te leveren en biomassa te produceren (inclusief bodemstructuur, organische stof, alle essentiële voedingsstoffen voor plant en dier).
- De adaptatie en veerkracht: het vermogen tot aanpassing of de mate van fragiliteit bij verstoring en omzetting naar ander bodemgebruik.

- De buffer- en reactorfunctie: opslag en buffering van water, gassen, stoffen, energie (opslag) warmte en koude), kationenuitwisselingscapaciteit, afbraak en synthese van stoffen en verbindingen (detoxificatie, humificatie).
- De biodiversiteit: is de verscheidenheid van het leven op aarde, op het niveau van genen, soorten en ecosystemen.
- De ziekte- en plaagwering: het natuurlijke vermogen om ziekten en plagen te voorkomen en onderdrukken.
- Fysieke structuur: draagkracht, historisch archief, landschappelijke identiteit.

De Bodembeleidsbrief heeft nieuwe regelgeving voortgebracht en bestaande circulaire vernieuwd. In deel 2 van deze Bodemnota wordt op een aantal regelingen voor zover nodig ingegaan.

Nieuwe regelgeving en vernieuwde circulaire

- Aanpassing van de WBB (2006)
- Besluit Financiële bepalingen bodemsanering (2006)
- Besluit en Regeling Uniforme Saneringen (2006)
- Besluit en Regeling Uitvoeringskwaliteit Bodembeheer (Kwalibo, 2006)
- Besluit en Regeling Bodemkwaliteit (medio 2008)
- Circulaire bodemsanering (2006)
- Circulaire sanering waterbodems (2006)

Ook zijn er belangrijke projecten die het nieuwe beleid ondersteunen. Als uitvloeisel van het Nationaal milieubeleidsplan 3 is een begin gemaakt met het inzichtelijk maken van de algemene bodemkwaliteiten in Nederland. In het Landsdekkend beeld spoor 1 zijn de (mogelijke) puntverontreinigingen* in kaart gebracht. Dit was noodzakelijk om de huidige hoeveelheid bodemsaneringsgevallen in beeld te krijgen. Dit wordt de werkvoorraad genoemd (zie paragraaf 5.5.1 en 5.5.2). Bij het project BIELLS, voorheen Landsdekkend beeld spoor 2 genoemd, gaat het om het brede scala van bodemkwaliteiten dat nodig is voor het beoordelen (evaluatie) en onderbouwen van het te voeren beleid. BIELLS is bedoeld om een aantal taken te ondersteunen, onder meer bij het ontwikkelen van de fysieke leefomgeving, de natuur, de landbouw en de regionale en lokale ambities.

* Puntverontreiniging is een mogelijke verontreiniging die zich op 1 punt voordoet, zoals een doorgeroeste huisbrandolietank.

Binnen het project BIELLS zijn de volgende landelijke deelprojecten opgezet.

- Een algemeen onderzoek naar de al beschikbare bodeminformatie, de kwaliteit daarvan, de mate van geografische dekking en de relaties tussen de verschillende soorten informatie.

- Pilotprojecten, gericht op het verkennen van de toepassingsmogelijkheden van de beschikbare gegevens over de bodemkwaliteiten.
 - a. Bodem en ruimtelijke ordening (hoofdthema RO)
 - b. Bodem en ecologische hoofdstructuur (hoofdthema natuur)
 - c. Bodem en fosfaatuitspoeling (hoofdthema water)
 - d. Bodem en toemaakdekken* (hoofdthema natuur en landbouw)
 - e. Bodem en grondwater (hoofdthema bodembescherming)
 (Zie ook paragraaf 4.6 en hoofdstuk 5)

* Het verhogen van een verzakte bodem in het verleden, bijvoorbeeld door het storten van huisvuil.

4.4, Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond

Het gebruik van de ondergrond neemt toe. Dit komt deels door een beperkte ruimte bovengrond en het intensiveren van het gebruik van de ondergrond. Ordening is daarom noodzakelijk. Centrale doelstelling van het Rijk is dan ook een betere afstemming tussen het beleid voor de onder- en bovengrond. Kennis van het gebruik van de ondergrond en de effecten daarvan is nu nog beperkt en deze worden onvoldoende meegenomen in planprocessen.

Betere afstemming is nodig bij ingrepen als:

- buisleidingen;
- ondergronds bouwen;
- het benutten van de ondergrond voor energievoorzieningen (bijvoorbeeld voor WKO en aardwarmte);
- mogelijke CO₂-opslag in lege gasvelden.

De provincies en gemeenten krijgen hierbij een meer expliciete rol toebedeeld. Uitgangspunt is het beter gebruikmaken van kansen en mogelijkheden van de ondergrond, waarbij ook rekening moet worden gehouden met aardkundige en geologische waarden.

Voor het duurzame gebruik en het optimaal kunnen ordenen van de ondergrond is het noodzakelijk dat belangrijke informatie over de ondergrond (infrastructuur, de diverse voorzieningen in de ondergrond, maar ook de verschillende bodemkwaliteiten) beschikbaar komt. Uiteraard is die informatie van groot belang om daadwerkelijk inhoud te geven aan de lagenbenadering in de ruimtelijke ordening.

De benodigde informatie over de bodemkwaliteit zal gedeeltelijk via het Pilotproject bodem en ruimtelijke ordening (paragraaf 4.3 en 5.6.1) komen.

4.5, Ontwikkelingen grondwaterbescherming

Het huidige grondwaterbeschermingsbeleid is zowel op Europees als op landelijk niveau volop in ontwikkeling. Deze ontwikkelingen komen voort uit de Europese KRW, landelijk onderzoek* en onderzoek door de VROM-Inspectie**, bij de provincie Drenthe gericht op de uitvoering van de aan haar toevertrouwde VROM-taken. Het huidige grondwaterbeschermingsniveau heeft op basis van de ontwikkelingen een aantal tekortkomingen en deze zijn zowel beleidsmatig als inhoudelijk van aard.

- * Quick scan "Toekomst grondwaterbescherming in Nederland", eindrapport april-mei 2003, Royal Haskoning, in opdracht van VEWIN, dossiernummer 2003/16/4213.
- ** Onderzoek VROM-taakvelden provincie Drenthe deel I Bestuursamenvatting, 5 april 2006, VROM-Inspectie Noord en Onderzoek VROM-taakvelden provincie Drenthe deel II Bevindingen, 5 april 2006, VROM-Inspectie Noord.

In 2000 is de KRW vastgesteld. De kaderrichtlijn stelt kwaliteitsnormen voor oppervlaktewater, grondwater en beschermde gebieden. Voor de beschermde gebieden, die opgenomen zijn in Register beschermde gebieden KRW Nederland, geldt dat in 2015 de doelen zijn gerealiseerd.

Voor oppervlaktewater gaat het om het bereiken van een zogenaamde "goede chemische toestand" en "goede ecologische toestand". Bij grondwater is als doelstelling vermeld: het beschermen, verbeteren en herstellen van alle grondwaterlichamen, het zorgen voor een evenwicht tussen onttrekking en aanvulling van grondwater en een vermindering van de grondwaterverontreiniging. Voor de beschermde gebieden ten slotte gaat het om een aanvullende of specifieke bescherming.

De ontwikkelingen van grondwaterbeschermingsgebieden vallen onder de beschermde gebieden. Dit in relatie met de KRW.

Het landelijk onderzoek heeft het huidige grondwaterbeschermingsbeleid geëvalueerd en getoetst aan de doelstelling die de KRW verbindt aan de grondwaterkwaliteit in Nederland. Uit deze studie is naar voren gekomen dat met het huidige grondwaterbeschermingsbeleid niet voldaan kan worden aan de KRW-doelstelling voor beschermde gebieden.

Verder is geadviseerd de landelijke IPO-lijn te volgen op basis van een risicogeoriënteerde benadering, waarmee op interactieve wijze vorm wordt gegeven aan het grondwaterbeschermingsbeleid. Dit is ook geadviseerd door de VROM-Inspectie aan de provincie Drenthe in 2005. Daarnaast is uit het VROM-onderzoek naar voren gekomen dat de POV aansluit op het POP II, maar onvoldoende voorschriften ter bescherming van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden bevat. Dit geeft aan dat de inzet van de POV essentieel is.

Voor het opstellen van dit nieuwe beleid staan de kwetsbaarheid van een gebied en de aard van de belasting van activiteiten en functies centraal. Meer maatwerk per gebied. Ook worden de verplichtingen die voortkomen uit de KRW gelijktijdig meegenomen in het nieuw te ontwikkelen beleid.

4.6, ILG

Het ILG is een bundeling van subsidiestromen gekoppeld aan concrete beleidsopgaven van het Rijk waarvan de uitvoering is overgedragen aan de provincies. Het heeft een looptijd van 7 jaar (de periode 2007-2013). In 2010 zullen de rijksmiddelen voor bodemsanering in het landelijke gebied worden gebundeld in het ILG. Dit investeringsbudget komt naast het al bestaande financieringskader ISV voor het stedelijke gebied.

Voor het thema Bodem staan in het ILG de volgende opgaven.

- Opstellen bodemvisie.
- Opstellen MJP Bodembescherming 2010-2013.
- Saneren van gevallen van bodemverontreiniging, overeenkomend met 511.000 BPE's.
- Saneren van gevallen van waterbodemverontreiniging, overeenkomend met 129.000 BPE's.
- Uitvoeren projecten Informatievoorziening duurzaam bodemgebruik (BIELLS).

In de bestuursovereenkomst zijn alle afspraken tussen het Rijk en de provincie vastgelegd. De uitvoering van een groot aantal van deze afspraken is vertaald in het provinciaal Meerjarenplan (pMJP) en biedt ook mogelijkheden voor de ondersteuning van (preventief) bodembeschermingsbeleid.

5, DOORWERKING VAN ONTWIKKELINGEN VOOR HET DRENTSE BODEMBELEID

In dit hoofdstuk beschrijven wij de doorwerking van de internationale ontwikkelingen (hoofdstuk 3) en nationale ontwikkelingen (hoofdstuk 4) in het (toekomstige) Drentse bodembeleid. Hoe willen wij een duurzaam bodemgebruik en -beheer bereiken? Wij veronderstellen daarbij het huidige landelijke en provinciale bodembeleid als bekend. Binnen het Drentse bodembeleid wordt verschil gemaakt tussen bodembescherming en bodemsanering. Bodembescherming is het voorkomen van verontreiniging of aantasting van de bodem en het grondwater. Onder bodemsanering verstaan wij het opruimen of onschadelijk maken van (water)bodem- of grondwaterverontreiniging.

De verandering van het bodembeleid op zowel Europees als nationaal niveau werkt door in ons eigen provinciale beleid. Ons bodembeleid is in POP II op hoofdlijnen geformuleerd, maar vraagt om een nadere concretisering. De verandering houdt in dat het bodembeleid een breder kader krijgt, met als doel het komen tot een duurzaam bodemgebruik en -beheer. Van voornamelijk curatief (bodemsanering) bodembeleid gaan wij naar een meer specifiek, integraal en preventief beleid voor de bodem en het grondwater. Daarbij betrekken wij ook de mogelijkheden die de bodem ons biedt zoals warmte/koude opslag.

De doelstellingen uit het NMP 4 blijven overeind: in 2030 is het probleem van bodemverontreiniging onder controle en uiterlijk in 2015 zijn de meest ernstige gevallen opgelost. Bodemsanering wordt door de financieringssysteem sterk gestuurd door landelijke wet- en regelgeving. De beleidsdoelstellingen en de uitvoering daarvan hebben wij eerder beschreven in het Meerjarenprogramma WBB 2005-2009. In dit hoofdstuk worden deze voorzover van toepassing geactualiseerd.

5.1, Visie

Wij hebben de volgende visie: het behouden en waar nodig verbeteren van de kwaliteit van de bodem en het grondwater, zodat algemene en specifieke bodemwaarden zoveel mogelijk in stand blijven en de bodem blijvend gebruikt kan worden voor toegekende functies en het gewenste gebruik.

5.2, Verantwoordelijkheden

Voor de uitvoering van het bodembeleid zijn verscheidene wetten, besluiten en regelgeving beschikbaar zoals WBB, Wm en POV. Daarnaast gebruiken wij uitvoeringsinstrumenten, zoals voorlichting, communicatie, overleg, convenanten, bestuursovereenkomsten en subsidies.

Voor het realiseren van een algemeen beschermingsniveau van de bodem zijn voornamelijk gemeenten (vergunningen, vergunningvrijstellende regels en algemene regels), provincies (vergunningen voor de grotere bedrijven) en het Rijk (specifieke objecten en het stellen van kaders) verantwoordelijk. Wij volgen ontwikkelingen kritisch en maken daarbij onder meer gebruik van onze meetnetten. Waar nodig doen wij (evaluerende) onderzoeken en stimuleren wij gemeenten, bedrijven en burgers.

Voor het realiseren van het bijzondere beschermingsniveau geven wij het kader aan. Hierbij moet verschil worden gemaakt tussen de milieubeschermingsgebieden en de gebieden ter bescherming van het grondwater.

Binnen de milieubeschermingsgebieden willen wij de na te streven kwaliteiten ook realiseren door gemeenten, waterschappen en doelgroepen te motiveren zich in te zetten voor het bereiken van meer kwaliteit, al of niet op basis van gespecificeerde normen. Voor het bereiken van het bijzondere beschermingsniveau hebben wij derhalve op dit moment geen specifieke (juridische) instrumenten ontwikkeld. Uit monitoring en beleidsevaluaties moet blijken in hoeverre de doelen op deze manier te realiseren zijn.

Binnen de gebieden ter bescherming van het grondwater zijn in POP II de maatregelen concreet benoemd om te komen tot een gewenst bijzonder beschermingsniveau. Voor het bereiken van het gewenste beschermingsniveau maken wij gebruik van een aantal instrumenten. Dit zijn onder andere regelgeving (de POV), voorlichting en communicatie.

Wij hebben als bevoegd gezag WBB de verantwoordelijkheid voor de aanpak van de bodemverontreinigingen in Drenthe. Maar hier ligt ook een verantwoordelijkheid voor gemeenten. Gemeenten moeten de bij hen bekende onderzoeksgevallen melden bij de provincie (artikel 41 WBB). Verder spelen de gemeenten ook een belangrijke rol waar het gaat om bodemsanering te integreren in maatschappelijke ontwikkelingen. Hiervoor is een interactieve beleid- en planontwikkeling noodzakelijk waarbij gemeenten een rol hebben waar het gaat om planning en uitvoering in het stedelijk gebied.

5.3, De rol van de provincie

Voor bodembescherming en bodemsanering zijn wij regisseur, stimulator en procesbegeleider voor de gemeenten, bedrijven en burgers binnen onze provincie. Onze regierol is erop gericht om te zorgen dat in Drenthe het algemeen beschermingsniveau en de landelijke saneringsdoelstellingen ook samen met andere organisaties worden gehaald.

Wij gaan ervan uit dat de bodem van ons allemaal is en de provincie weliswaar een initiërende en regisserende rol heeft, maar de verantwoordelijkheid voor het bodembeleid - met inachtneming uiteraard van ieders wettelijke taken en bevoegdheden - een gemeenschappelijke zorg is.

Onze regierol bestaat uit de hoofdtaken:

- de bovengemeentelijke afstemming;
- de inzet om de bodem een structurele plaats te geven in ruimtelijke ontwikkelingsprojecten;
- uitdragen van de betekenis van bodem.

Wij nemen een steeds centralere rol in als kennis- en informatiepunt met een sturende rol op hoofdlijnen. Kennisoverdracht en overdracht van verantwoordelijkheden

zal dan ook de komende jaren de nodige inzet vergen. Meer nog dan in het verleden willen wij ook de uitvoering samen ter hand nemen. Binnen het Drentse bodemberaad waarin de gemeenten zitting hebben voeren wij zoveel mogelijk overleg om de bodemsaneringstaken af te stemmen. Dit willen wij verbreden om te komen tot een duurzaam bodemgebruik en beheer. Wij ondersteunen de gemeenten bij het ontwikkelen van ambities en bij voorkeur doen wij dat samen met andere belanghebbende organisaties en burgers. Onze visie op de bodem en het gebruik ervan moeten wij uitdragen. Dit betekent dat de rol van de provincie, de taken en bevoegdheden bij het bodembeleid in de toekomst veranderen.

Acties

1. De agenda van het Drents bodemberaad verbreden van alleen bodemsanering naar duurzaam bodembeheer/-gebruik (duurzaam bodembeleid).
2. Kennis en informatie uitwisseling met burgers en doelgroepen zoals adviesbureau's, waterschappen en andere doelgroepen.

In de volgende paragrafen beschrijven wij per inhoudelijke beleidsopgave onze ambities om te komen tot een duurzaam bodemgebruik en beheer.

5.4, Bodem- en grondwaterbescherming

5.4.1, Beleidsontwikkeling en -strategie

Met het opstellen van de bodemvisie geven wij antwoord op de vraag welke balans wij willen tussen het noodzakelijke beschermingsniveau van de bodem en welk maatschappelijk gebruik van de bodem daarbinnen verantwoord is. Hiermee wordt een kader gegeven dat gebruikt kan worden bij de inrichting en het beheer van de ruimtelijke omgeving. Ook is het een hulpmiddel voor ons, gemeenten en anderen bij het opstellen van ruimtelijke plannen. In onze bodemvisie komen onder ander de volgende aspecten aan de orde.

- Het uitwerken van het noodzakelijke beschermingsniveau.
- Het uitwerken van het verantwoorde maatschappelijk gebruik van de bodem.
- Het in beeld brengen van de huidige kwaliteiten van de bodem en de ondergrond.
- Het beschrijven van de provinciale ambities op de relevante bodemthema's, zoals sanering, energie, aardkundige waarden en grondwaterbeheer.
- Het uitwerken en combineren van deze ambities waarnodig in verschillende bodemgebiedsvisies.

Deze Bodemnota is al een goede stap in de richting en kan gezien worden als een eerste aanzet tot het komen van een bodemvisie in het kader van het ILG.

Ook geeft de bodembeleidsbrief de decentrale overheden ruimte om voor (delen van) hun grondgebied ambities vast te stellen. Van de provincies verwacht het Rijk dat zij de gemeenten ondersteunen bij het ontwikkelen van deze ambities. Hiervoor komen landelijke maatstaven (Besluit bodemkwaliteit) voor de chemische, fysische en biologische aspecten van het bodembeleid. Samen met de Drentse gemeenten starten wij in 2008 met het maken van een plan van aanpak voor het ontwikkelen van de ambities. In het pMJP hebben wij hier al rekening mee gehouden.

Acties

3. Verder uitwerken bodemvisie.
4. Uitvoering Besluit bodemkwaliteit (Bevorderen opstellen gemeentelijke bodemkwaliteitskaarten en bodembeheersplannen).

5.4.2, Aardkundige waarden/bodemarchief

De aardkundige structuur vormt de basis van het landschap. Aardkundige verschijnselen als reliëfvormen en bodemlagen zijn duizenden, zo niet honderdduizenden jaren geleden ontstaan en zijn indien aangetast bijna niet te herstellen. Ze getuigen van de ontstaansgeschiedenis van de aarde en de geschiedenis van de mens (archieffunctie) en zijn van betekenis voor uiteenlopende functies en maatschappelijke zaken. Inmiddels zijn veel natuurlijke reliëfvormen en bodemlagen verdwenen. De resterende aardkundige verschijnselen worden als waardevol ervaren en worden aardkundige waarden genoemd. Bij de ontwikkeling van ons beleid richten wij ons op het voorkomen van aantasting, behoud en (waar mogelijk) herstel van aardkundige waarden.

Bij het uitwerken van het beleid voor aardkundige waarden is nadrukkelijk ook de samenhang met andere beleidsvelden, zoals natuur en landschap, archeologie en cultuurhistorie aan de orde. Er is een breed samengestelde stuurgroep ingesteld die adviseert over de uitwerking van het beleid.

Voor het ontwikkelen van beleid is kennis over de aanwezigheid en de aard van aardkundige waarden nodig. Onze huidige kennis is onvolledig. Daarom zijn wij momenteel bezig met een inventarisatie van aardkundige waarden, resulterend in een lijst met beschrijving en waardering en een digitale kaart. Op basis hiervan kan de vereiste bescherming worden vastgesteld.

Structurele aandacht voor de aardkundige waarden bij planvorming ontbreekt op dit moment. Bij de afweging wordt weinig rekening gehouden met aardkundige waarden. Dit onderstreept de noodzaak tot kennisoverdracht en bewustwording van aardkundige waarden op gemeentelijk niveau.

Wij willen dan ook een netwerk voor een structurele samenwerking tussen provincie en gemeenten. Via dit netwerk kan de kennisoverdracht/bewustwording plaatsvinden, zodat bij de ruimtelijke planvorming de aardkundige waarden als serieuze afwegingsfactor worden meegewogen naast de andere factoren. Verder willen wij de komende jaren kennisoverdracht en bewustwording op allerlei niveaus en voor diverse doelgroepen stimuleren en ook hiervoor zullen wij diverse middelen inzetten.

Wij stemmen onze aanpak af met het IPO-project Landelijk uitvoeringsprogramma aardkundige waarden. Dit project, waarvan Drenthe de trekker is, streeft naar een meer uniforme provinciale aanpak en legt ook relaties met het Europese en landelijke bodembeleid. Onder meer wordt gestreefd naar het jaarlijks aanwijzen van 2 aardkundige monumenten en naar een koppeling aan trajecten gericht op verbetering van de bodemkwaliteit en monitoring.

Actie

5. Ontwikkelen beleid voor bodemeigen of aardkundige waarden.

5.4.3, Grondwaterkwaliteit

In paragraaf 4.5 zijn kort de ontwikkelingen beschreven die van invloed zijn op het huidige grondwaterbeschermingsbeleid, gericht op de drinkwatervoorziening.

De provincie Drenthe kent de volgende beschermde gebieden waarvoor de kwaliteitsnormen uit de KRW-gelden (paragraaf 3.3).

- Gebieden ter bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater vanwege de drinkwaterwinning.
- Zwemwaterlocaties.
- Vogel- en habitatrichtlijngebieden waarvan de bescherming in belangrijke mate afhankelijk is van het behoud of verbetering van de watertoestand.

Halverwege 2006 is gestart met onderzoek naar de huidige risico's van grondwaterbelastende activiteiten en functies in de 18 Drentse grondwaterbeschermingsgebieden. In de praktijk blijkt dat het huidige beleid in een aantal gebieden onvoldoende bescherming biedt, terwijl andere gebieden met minder bescherming toe kunnen. Dit heeft te maken met de verschillen per gebied in kwetsbaarheid van de ondergrond en de aard van de activiteiten en functies. De grondwaterbeschermingsgebieden zijn hiertoe onderworpen aan een analyse waarbij risico's op aantasting van het grondwater centraal staan. Voor het bepalen van risico's is gelet op 2 aspecten: de kwetsbaarheid van de ondergrond en de belasting door activiteiten en functies in het gebied. Met deze 2 parameters is een uitspraak over de "kwetsbaarheid per gebied" gedaan. Deze analyse heeft een momentopname per gebied opgeleverd en geeft aanleiding tot een aantal concrete vervolgstappen.

Hierbij kan worden gedacht aan:

- op orde brengen planologische bescherming;
- prioriteren van puntbronnen in het licht van bodembeschermingsaanpak en bodemsaneringsaanpak;
- aanpassen provinciale grondwaterbeschermingsbeleid (waaronder herziening POV).

De vervolgstappen vormen een onderdeel van nog op te stellen uitvoeringsprogramma's per gebied die worden opgenomen in de gebiedsdossiers. Begin 2009 dienen de gebiedsdossiers te worden vastgesteld. Dit ligt in de lijn met de planning van de KRW.

Het ontwikkelen van uitvoeringsinstrumenten is een onderdeel van dit beleid. Hiertoe wordt gebruikgemaakt van diverse instrumenten. Hierbij valt te denken aan communicatie en incidentele stimuleringsmaatregelen. Bij het opstellen van het nieuwe beleid worden gemeenten, waterleidingbedrijven en overig partijen betrokken. Dit met als doel deskundigheid te benutten bij de ontwikkeling en uitvoering hiervan en betrokkenheid te creëren bij het implementatieproces.

In het POP II hebben wij voor de bescherming van het grondwater nog de volgende onderzoeken genoemd.

- Onderzoek gericht op het verminderen van de effecten van zogenoemde "run-off" (afstromend wegwater) bij bestaande wegen.
- Opstellen van calamiteitenplannen voor ongevallen met schadelijke stoffen op wegen en spoorwegen.
- Onderzoek naar de kwaliteit van bestaande rioleringen in de grondwaterbeschermingsgebieden.

Voor de calamiteitenplannen is eind 2006 het onderzoek, gericht op bescherming van het grondwater bij ongevallen met schadelijke stoffen op de weg en op het spoor, afgerond. Resultaten van dit onderzoek vormen een onderdeel van het risicogericht grondwaterbeschermingsbeleid.

De onderzoeken naar "run-off" en "rioleringen" zijn nog niet gestart.

Initiatieven en proefprojecten voor een goede bescherming van het grondwater voor de drinkwatervoorziening gaan wij ondersteunen. Met de waterleidingmaatschappijen worden naar verwachting in 2008 afspraken gemaakt over verdere samenwerking en financiering van de uitvoering van projecten gericht op bescherming van het grondwater. Ook in het pMJP zijn hiervoor middelen gereserveerd.

De consequenties van de EG-KRW en de EG-Grondwaterrichtlijn worden voor Drenthe nog verder in beeld gebracht.

Acties

6. Voldoen aan nationale en Europese verplichtingen kwaliteit grondwater voor drinkwater.
7. Verbeteringen uit rapportage VROM-inspectie doorvoeren.
8. Ontwikkelen risico georiënteerd grondwaterbeschermingsbeleid.
9. Aanpassen meetnet grondwatermonitoring als verplichting uit KRW.
10. Onderzoek "Run-off" en onderzoek "riolering".

5.4.4, (Diepe) ondergrond

Door de huidige ontwikkelingen verwachten wij dat in de toekomst meer gebruik wordt gemaakt van de ondergrond, gezien de verscheidenheid aan functies waartoe deze zich leent.

Naast traditioneel gebruik van de bodem voor gas-, olie- en drinkwaterwinning, de aanleg van infrastructuur en (ondergrondse) bouwactiviteiten valt te denken aan de toepassing van bodemenergiesystemen, het winnen van aardwarmte (globaal dieper dan 1.500 m), strategische gasopslag (zoals Norg) en de eventuele opslag van CO₂ in lege gasvelden.

Het ontwikkelen van beleid voor het effectief en efficiënt benutten van de ondergrond, waarbij al deze facetten worden betrokken en een plaats krijgen, sluit na-drukkelijk aan bij het uitgangspunt in de ruimtelijke ordening van zuinig en mogelijk meervoudig ruimtegebruik (zie paragrafen 4.2 en 4.4). Hiervoor is het nodig het gebruik van de ondergrond meer dan tot nu toe bij de omgevingsplanning te betrekken. Daarom is een integrale visie op het gebruik van de ondergrond in ontwikkeling. Binnen deze visie zal het blijvend veilig stellen van de strategische drinkwatervoorraden een aandachtspunt zijn.

Los daarvan benadrukken wij nog eens het landelijk en provinciaal beleid om geen afval in de bodem op te slaan. De opslag van kernafval in de Drentse bodem is alleen daarom al geen optie. Wij vinden de opslag van kernafval in de bodem geen duurzame oplossing. Tegen die optie hebben wij ons verzet en dat zullen wij, gelet op onze zorg voor de huidige en toekomstige Drentse burgers, ook blijven doen.

Bodemenergie

Bodemenergie kan worden toegepast in de vorm van verticale open (grondwaterafhankelijke) en gesloten (niet-grondwaterafhankelijke) systemen, horizontale gesloten systemen en zogenaamde energie(hei)palen. WKO is een speciale toepassing van de verticale bodemenergiesystemen. Welk systeem het beste kan worden toegepast is onder andere afhankelijk van de energievraag en de bodemgesteldheid.

Voor de open bodemenergiesystemen, waarbij gebruikgemaakt wordt van grondwater, is een Grondwaterwetvergunning benodigd. Voor de gesloten bodemenergiesystemen geldt nog geen specifieke regelgeving. Wel willen wij bereiken de aanleg van

dergelijke systemen te laten melden en registreren. Voor de gesloten systemen sluiten wij aan bij de gemeentelijke bouwvergunning. Uiteraard zijn de zorgplichten (WBB en Wm) in alle gevallen van toepassing.

Op landelijk niveau wordt gewerkt aan een beleidskader voor de toepassing van bodemenergie en aan een richtlijn voor de uitvoering van boringen. Deze laatste zal een wettelijke verankering krijgen.

In de in 2006 vastgestelde nota Energiek Drenthe is bodemenergie 1 van de 5 speerpunten. Bodemenergie kan een belangrijke bijdrage leveren aan het beperken van het gebruik van fossiele brandstoffen en daarmee aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Ons doel is om 25% (30.000 ton CO₂ vermindering per jaar) van de duurzame energie in 2010 te winnen uit bodemenergie.

Hiermee leveren wij een bijdrage aan het realiseren van het Kyoto-protocol. Om dit ambitieuze doel te realiseren, willen wij daar waar de mogelijkheden voor de toepassing van bodemenergie het grootst zijn, dit actief stimuleren.

In Drenthe hebben wij een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om bodemenergie toe te passen. Op basis hiervan worden momenteel kaarten ontwikkeld waarop het Drents beleid voor de toepassing van de verschillende bodemenergiesystemen is weergegeven. Hierbij kijken wij naar waar de winning van bodemenergie:

- binnen de algemeen geldende voorwaarden het beste kan en mag plaatsvinden;
- niet is toegestaan;
- onder beperkende voorwaarden is toegestaan.

Deze kaarten plaatsen wij uiteindelijk op de provinciale website, tezamen met een informatiesite over de toepassing en het gebruik van bodemenergie.

Aardwarmte

In het noorden en zuidoosten van Drenthe bevinden zich op grote diepte gesteentelagen waaruit mogelijk aardwarmte in de vorm van heet water (> 100 °C) kan worden gewonnen. In deze gebieden stimuleren wij gemeenten, woningbouwcorporaties en andere organisaties daarvan gebruik te maken.

Opslag van CO₂

Uit recent onderzoek van TNO is gebleken dat lege gasvelden in Drenthe geschikt zijn voor opslag van CO₂. In overleg met onder andere de NAM en Energy Valley worden de mogelijkheden verder uitgewerkt. Een belangrijke overweging hierbij is dat Drenthe op die manier een grote bijdrage kan leveren aan het realiseren van de landelijke en provinciale CO₂-reductiedoelstelling (Kyoto-protocol).

Momenteel wordt op Europees en nationaal niveau gewerkt aan regelgeving voor de ondergrondse opslag van CO₂.

Acties

11. Ontwikkelen visie gebruik ondergrond en implementeren in bodemvisie.
12. Operationaliseren beleidskader bodemenergie.

5.4.5, Duurzaam bodemgebruik gericht op natuur en landbouw

De bodemsituatie ter plaatse bepaalt welke natuur en welke gewassen op de bodem het best gedijen. Voor de natuur is de lokale variatie in bodemstructuur en grondwaterpeil en -kwaliteit (opgeloste stoffen en kwel) van groot belang voor het voorkomen van specifieke planten en bodemorganismen. Voor de landbouw zijn dezelfde factoren bepalend voor een goede gewasopbrengst. Duurzaam bodemgebruik in de natuur en landbouw wil deze basisfactoren zo goed mogelijk in stand houden of waar nodig verbeteren. Dit moet leiden tot een "goede en gezonde" bodem voor onze natuur en ook voor onze landbouw. Wat een "goede en gezonde" bodem in deze situatie is, is onderwerp van nader onderzoek.

Vanuit het RIVM wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een systematiek van RBB-systematiek. Daarbij wordt gezocht naar de biologische kenmerken van een "goede en gezonde" bodem, bij verschillend bodemgebruik. De referentiewaarden zijn vooral bedoeld om de biologische toestand van de bodem in beeld te brengen. Zij hebben niet direct het doel om de bodembiodiversiteit te bevorderen, maar zullen daar indirect wel een bijdrage aan kunnen leveren. De nationale referentiewaarden worden in een drietal pilotprojecten getoetst in de regionale praktijk. Een van de pilotstudies is in 2007 in Drenthe uitgevoerd onder de titel Bodemkwaliteit Drenthe'. De eerste voorlopige resultaten van de pilot zijn bemoedigend en lijken de ontwikkelde systematiek te ondersteunen. Zowel vanuit aan de pilot deelnemende veehouders, akkerbouwers en natuurorganisaties als ook door de betrokken overheden is Drenthe gevraagd een vervolg aan de pilot te geven. Enerzijds om de uitkomsten van de pilot te herbevestigen en anderzijds om de invloed van te treffen maatregelen op de bodemkwaliteit te kunnen toetsen. Wij spannen ons in om een tweejarig vervolg op de pilot te realiseren.

Als onderdeel van de "ILG-Bestuursovereenkomst" (zie paragraaf 4.6) moeten de provincies de milieukwaliteit (met een nulmeting) aangeven van de EHS, de vogel- en habitatgebieden en de overige gebieden die onder de Natuurbeschermingswet 1998 vallen. Deze opdracht staat ook in de Nota ruimte en in de Agenda vitaal platteland.

Wanneer wij uitgaan van de benodigde milieukwaliteiten voor het realiseren van de gestelde doelen in de desbetreffende gebieden én de resultaten van de nulmeting bekend zijn, kunnen wij eventuele achterstanden definiëren. Via gerichte milieu-

maatregelen in het landelijk gebied moeten deze achterstanden verkleind of weggevoerd worden.

Het landelijke project Milieutekortten - waarmee onlangs een begin is gemaakt - neemt bij de inventarisatie van de milieutekortten ook zaken als vermesting, verzuuring, verdroging (het uitdrogen van de bodem) en dergelijke mee. Daar waar het bij de milieutekortten om de bodemkwaliteit(en) gaat, is er ook een verband met het project BIELLS (paragraaf 4.3 en 5.6.1).

In het licht van het vorenstaande kan ook het vervolg genoemd worden op het project Bedreven bedrijven. Hier gaat het vooral om het optimaliseren van de kringlopen rond het voeren van koeien en de daaruit voortvloeiende eiwitomzetting. Voor het milieu is er behoefte aan vergelijkbare projecten voor bouwland zoals het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het project Bedreven bedrijven richt zich in het bijzonder op het terugdringen van ammoniak en nitraat, maar sinds kort ook op zware metalen en fosfaat.

Bestrijdingsmiddelen

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen vraagt de laatste jaren steeds meer aandacht. Hierbij gaat het om het middelengebruik in zowel de landbouw als daarbuiten (met name het gebruik op verhardingen). In de grondwaterbeschermingsgebieden is er al jaren aandacht voor de bestrijdingsmiddelen. Dankzij het convenant tussen de waterleidingbedrijven en de landbouwsector in Drenthe is al veel bereikt. In overeenstemming met de EU- en de rijksdoelstelling is in POP II in algemene zin geformuleerd dat het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen zoveel mogelijk wordt beperkt. Als onderdeel van het Algemene omgevingskwaliteit (algemeen beschermingsniveau) dient het grondwater in de gehele provincie te voldoen aan de door EU gestelde eisen voor drinkwaterkwaliteit. In de EG-KRW en in de Richtlijn grondwater zijn kwaliteitsdoelstellingen voor grondwater vastgesteld, inclusief de aanwezigheid van (afbraakproducten van) bestrijdingsmiddelen.

Om verantwoorde uitspraken te kunnen doen over het gebruik van bestrijdingsmiddelen en de daarmee samenhangende milieu-effecten (kwaliteit grondwater) in de provincie willen wij de omvang van het gebruik systematischer volgen. Inmiddels wordt gewerkt aan het in beeld brengen van het (niet) landbouwkundig gebruik aan de hand van landelijke CBS-cijfers en enquêtegegevens. Daarnaast is een structurele uitwisseling nodig van monitoringsgegevens over bestrijdingsmiddelen tussen waterleidingmaatschappijen, waterschappen en de provincie. Een eerste aanzet is er. Verder is het meetpakket het provinciaal grondwaterkwaliteitsmeetnet uitgebreid met bestrijdingsmiddelen. Zodra een beeld verkregen is van het middelengebruik en de daarmee gepaard gaande milieurisico's zullen zoveel mogelijk samen met de doelgroepen specifieke projecten worden opgestart om het gebruik van die middelen dan wel de risico's voor het grondwater terug te dringen.

Het gaat hierbij ook om projecten buiten de landbouw (overheden en bedrijven met grote oppervlakten en gebruikers van volkstuintjes). Het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen door gemeenten is in de afgelopen jaren verminderd doordat er alternatieve methoden zijn toegepast. Dit beleid staat - voornamelijk vanwege kostenoverwegingen - onder druk.

Over de nieuwe Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden, Staatsblad 2007, is in IPO-verband overleg geweest met de meest betrokken departementen. Daarin is afgesproken dat de bevoegdheid van de provincies om in de PMV aanvullende regels op te nemen over gewasbeschermingsmiddelen onaangetast blijft. Verder is afgesproken dat de door de provincies in de grondwatermeetnetten gevonden schadelijke bestrijdingsmiddelen gemeld kunnen worden bij de departementen. Zij gaan daarover dan in contact met het CTB, zodat in het toelatingsbeleid daarmee rekening kan worden gehouden. De provincies hebben ook zelf de mogelijkheid zich tot het CTB te wenden.

In het Drentse project Risico-inventarisatie grondwaterbeschermingsgebieden wordt ook aandacht geschonken aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Binnen dit project zijn de beschermingsgebieden geselecteerd die gevoelig zijn voor uitspoeling van bestrijdingsmiddelen .

Bloembollenteelt

De voor Drenthe relatief nieuwe teelt van bloembollen heeft tot onrust geleid over de mogelijk negatieve gevolgen voor milieu en landschap. Na een snelle groeiperiode eind jaren negentig van de vorige eeuw is het bloembollenareaal in Drenthe met ongeveer 750 ha nu redelijk stabiel. Samen met andere partijen werken wij aan de volgende 4 thema's:

1. gebruik en effecten van gewasbeschermingsmiddelen
2. inrichting en locatie van spoelplaatsen
3. verdroging als gevolg van grondwateronttrekking
4. gevolgen van verwijdering en verplaatsing van spoelgrond.

Daarnaast zijn "communicatie" en "teelt in kwetsbare gebieden" belangrijk onderwerpen. In 2006 is een (ambtelijk) platform duurzame bollenteelt in Drenthe opgericht. In dit platform kunnen alle betrokken partijen hun opvattingen naar voren brengen en aanbevelingen doen voor gezamenlijke activiteiten en het volgen van het gezamenlijke stimuleringsproject Duurzame bollenteelt.

Het project heeft geresulteerd in een reductie van de milieubelasting met circa 75%. Tagetes (Afrikaantjes) zijn in 2006 op circa 70 ha ingezaaid als biologisch alternatief voor natte grondontsmetting. Het resultaat - aaltjesdoding - is uitstekend.

Door TNO is aangetoond dat grondwateronttrekkingen slechts een kortdurend effect hebben op de grondwaterspiegel. De uitvoering van het project loopt nog tot en met 2007.

Risicogebieden KRB

De KRB (paragraaf 3.2) geeft opdracht om voor 5 type's risico's te onderzoeken of er binnen de provincie Drenthe een probleem is. De bevoegdheid om risicogebieden aan te wijzen zal zeer waarschijnlijk bij de provincies worden gelegd. In 2009/2010 bestaat daar duidelijkheid over. Hierna beschrijven wij op hoofdlijnen per type risico de problematiek en ontwikkelingen in Drenthe.

1. Bodemerosie

Bodemerosie is het proces waarbij bodemdeeltjes (sediment) losgemaakt en verplaatst worden door water, ijs, wind of bodembewerking. Binnen Drenthe hebben wij met name te maken met risico's van winderosie al dan niet in combinatie met vormen van bodembewerking.

Onder invloed van harde wind kunnen bodemdeeltjes losgemaakt en getransporteerd worden. Dit proces wordt winderosie genoemd. Winderosie kan schade en hinder veroorzaken die te onderscheiden is in een aantal soorten. Ten eerste landbouwkundige schade zoals het verwaaien van de vruchtbare laag, de verspreiding van onkruiden, gewasbeschermingsmiddelen, het beschadigen (zandstralen) van gewassen en apparatuur. Ook kan gezondheidsschade optreden door het inademen van opgewaaid fijn stof. Ten slotte kan overige maatschappelijke hinder optreden, zoals verkeershinder door beperkt zicht, stof op wasgoed en stof in huizen en gebouwen.

Winderosie vindt met name plaats in grote open gebieden waar de bodem droog is en niet of nauwelijks bedekt. Lage grondwaterstanden en een laag organisch stofgehalte dragen bij aan een verhoogd risico op winderosie. Binnen Drenthe geldt met name het oude veenkoloniale gebied als een risico voor optredende winderosie. In de Veenkoloniën bestaat het organisch stof in de bodem veelal uit verteerde veenresten die relatief weinig binding geven aan de bodem. Hierdoor kan de wind de losliggende deeltjes van de bodem makkelijk optillen en verplaatsen. Ook zijn de veendeeltjes in de bodem vaak onherstelbaar uitgedroogd waardoor in lange droge perioden er een verhoogde kans is op winderosie. Op basis van deze ervaringsgegevens hebben wij in 2002 onderzoek gedaan naar de gevolgen van winderosie in Drenthe en de mogelijkheden om het optreden ervan tegen te kunnen gaan. Het onderzoek was een combinatie van literatuurstudie met praktijktoetsing bij de Drentse akkerbouw in de Veenkoloniën. Het rapport *Ontwikkeling van beleid ter bestrijding van winderosie* (Bioclear, 14 oktober 2002) heeft uitgewezen dat Drenthe inderdaad een aantal specifieke winderosiegevoelige gebieden kent (overigens ook buiten de Veenkoloniën).

Uit het onderzoek is gebleken dat veel maatregelen bekend zijn die getroffen kunnen worden om winderosie tegen te gaan. De Drentse akkerbouwsector is op de hoogte van de beschikbare maatregelen en maakt er deels ook gebruik van. In Drenthe wordt voornamelijk gebruikgemaakt van stuifgerst, groenbemesters en rundvee-

drijfmest. Andere maatregelen worden in mindere mate toegepast vanwege de geringe werking en de financiële onaantrekkelijkheid.

Landelijke regels gericht op het beperken van winderosie zijn niet meer van kracht. In 2003 is de landelijke verordening van het hoofd Productschap Akkerbouw, die ook van kracht was voor erosiegevoelige delen van Drenthe, ingetrokken. In deze verordening werden te treffen maatregelen dwingend voorgeschreven.

Het onderzoek van Alterra (2006) heeft meer zicht gegeven op de kans op wind- en watererosie. De conclusie luidt dat in delen van Drenthe het organisch stofgehalte beneden de kritische grens voor verstuiving ligt of komt te liggen. Vervolgonderzoek sluit goed aan op de EG-KRB waarin aan lidstaten wordt gevraagd erosie in gevoelige gebieden te inventariseren en te onderzoeken of deze een risicofactor vormen. De uitkomsten van een en ander kunnen leiden tot het bijstellen van het beleid.

2. Organische stofgehalte

Organische stof vervult een centrale rol in de bodem. Organische stof heeft het vermogen om enige nutriënten en verontreinigingen te binden, het zorgt voor een open bodemstructuur waardoor het ook de vochtinhouding en de beluchting van de bodem positief beïnvloedt. Daarnaast is organische stof de belangrijkste voedselbron voor het bodemleven en kan het koolstof vastleggen. Door het vastleggen van CO₂ en de bevordering van de doorlaatbaarheid van de bodem speelt organische stof een rol bij het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering. Anderzijds leidt de huidige klimaatverandering tot een versnelde afbraak van organische stof in de bodem. Daarmee wordt meteen duidelijk dat organische stof niet alleen belangrijk is voor de bodemvruchtbaarheid.

De aanwezigheid van organische stof in de bodem wordt uitgedrukt in volumeprocenten. Een ideaal percentage bestaat niet, omdat dat onder andere afhankelijk is van het type bodem en het gebruik van die bodem. Ook de kwaliteit en de afbraaksnelheid van de aanwezige organische stof bepaalt of een bodem geschikt is voor het uitoefenen van een bepaalde functie.

In een optimale situatie zijn productie en afbraak van organische stof met elkaar in balans. De opbouw van organische stof vindt plaats door afbraak van plantenresten. Sommige plantenresten zijn snel afbreekbaar en hebben direct invloed op de voedingsopname door het gewas. Andere, meer houtachtige plantenresten breken moeilijker af en zijn daardoor langer in de bodem aanwezig. De kwaliteit, aard en het gehalte aan organische stof in de bodem zijn onder andere gerelateerd aan het bodemtype, de stand van het grondwater, de vegetatie c.q. begroeiing en de geschiedenis met bemesting. In Drenthe hebben wij voornamelijk te maken met schrale, droge zandgronden en oostelijk in de provincie veenbodems. De droge en schrale zandbodems hebben van nature een wat lager organisch stofgehalte, wat betekent dat het op peil houden ervan extra van belang is. Veengronden daarentegen hebben van nature juist een zeer hoog gehalte aan organische stof.

De Drentse veengronden zijn echter in hoog tempo aan het verzanden (veendegradatie), wat grote gevolgen heeft voor organische stof in de bodem.

Door het oogsten van gewassen wordt ook organische stof afgevoerd. Om het organische stof in de bodem op niveau te houden, moet daarom organische stof worden aangevoerd. Dat kan door de eerder benoemde plantenresten, maar bijvoorbeeld ook door groenbemesters en goede organische meststoffen. Hierdoor blijft het organische stof, bij voldoende toevoer, in de bodem op peil en kan het aanwezige bodemleven groeien en zich ontwikkelen. Ook (diepe) grondbewerking heeft een negatieve invloed op het organische stof in de bodem.

Vorenstaande kennis over het belang van organische stof in de bodem heeft ertoe geleid dat wij in 2003 een verkennend onderzoek zijn gestart naar de trends in organische stof op Drentse landbouwgronden. Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van historische bodemgegevens die zijn verzameld in de laatste 25 jaar. Het onderzoek heeft uitgewezen dat bepaalde combinaties van bodem en gewas een achteruitlopend gehalte aan organisch stof tot gevolg kunnen hebben. Het onderzoek heeft de aanleiding gevormd voor een gedetailleerder onderzoek, dat in het begin van 2007 is gestart. Naast de trends in organische stofgehalten wordt nu ook inzichtelijk gemaakt wat de kwaliteit en de afbreekbaarheid is van Drents organische stof in landbouwpercelen. De resultaten van het onderzoek zijn in het najaar van 2008 bekend en vormen de basis voor verdere projectontwikkeling en -stimulering.

Als uitvloeisel van de EG-KRB is het nodig om te inventariseren in welke gebieden van Drenthe het organisch stofgehalte een kritisch niveau heeft bereikt of dalend is. Wanneer gebieden worden aangewezen, moet ook een programma van maatregelen worden opgesteld om tot verbetering te komen. Ook de wens van Drenthe om hieraan een bijdrage te leveren is een reden om het voornoemde onderzoek uit te voeren. Uit het onderzoek zal dan ook naar voren kunnen komen waar de meest risicovolle gebieden van Drenthe zich bevinden. Uit recent onderzoek van Alterra (2006) is, ook op basis van andere uitgangspunten bepaald waar de meest risicovolle gebieden zich bevinden binnen Drenthe. Alle onderzoeksinformatie zal met elkaar worden vergeleken en verbonden, om zo te komen tot een volledig en actueel beeld van de Drentse situatie.

3. Bodemverdichting

Door het gebruik van zware machines op landbouwpercelen kan de bodem, afhankelijk van de grondsoort, verdicht raken. Op termijn kan daardoor ook de ondergrond verdichten. Onder ondergrond wordt hier bedoeld de bodemlaag beneden de ploegzool. Bodemverdichting is een verschijnsel dat nauwelijks door natuurlijke processen wordt opgeheven. Een verdichte ondergrond is economisch en qua milieu aspecten niet optimaal. Een verdichte bodem resulteert in:

- verminderde gewasopbrengsten en gewaskwaliteit;
- oppervlakkige afspoeling neerslag, nutriënten en bestrijdingsmiddelen;

- minder aanvulling van de grondwatervoorraad;
- minder bodemleven en bodemlucht;
- vermindering van bodemprocessen.

Het tegengaan van bodemverdichting door het gebruik van zware machines op landbouwpercelen kan worden bevorderd door goede landbouwpraktijk. Dit is een eerste verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. Een en ander kan ondersteund worden via inkomenssteun.

4. Verzilting

De EG-KRB besteedt onder meer (nog) aandacht aan het geleidelijk toenemen van zouten in de bodem (verzilting). Dit wordt veroorzaakt door opeenhoping van zouten in minerale en organische bodemdeeltjes (onder andere door strooizout en irrigatie brakwater). Wij hebben de indruk dat de verantwoordelijke overheden zorgvuldig omgaan met strooizout.

Het verschuiven van de zoet-zoutgrens in het grondwater door bijvoorbeeld te grote onttrekkingen is in eerste instantie een zaak die bij de implementatie van de EG-KRW aan de orde komt. Deze verschuiving speelt vooral in de kustprovincies, maar doet zich ook in (de omgeving van) Drenthe voor. Wij volgen deze problematiek nauwgezet in relatie met het strategisch grondwatervoorraad.

5. Aardverschuiving

De vijfde categorie Aardverschuiving doet zich in Nederland niet voor.

Acties

13. Milieutekorten in natuurgebieden in beeld brengen.
14. Milieubelasting van rundveehouderijen verlagen.
15. Onderzoek naar omvang milieubelasting en gebruik bestrijdingsmiddelen in en buiten de landbouw.
16. Door stimuleringsregeling vermindering milieubelasting (75% in 2007) bestrijdingsmiddelen.
17. Bevorderen duurzaam bollenteelt.
18. Verbeteren biodiversiteit.
19. Onderzoek gehalte organische stof en erosiegevoeligheid.

5.5, Bodemsanering

5.5.1, Beleidsontwikkeling en strategie

Een van de doelstellingen zoals opgenomen in het NMP 4 is te komen tot de beheersing van de verontreinigingproblematiek in het jaar 2030. In 2030 zijn alle oude ern-

stige verontreinigingen gesaneerd dan wel beheerst. Vóór 2015 dienen alle oude ernstige gevallen met onaanvaardbare risico's te worden gesaneerd of beheerst. De bodem wordt geschikt gemaakt voor het gebruik dat maatschappelijk gewenst is (Beleidsvernieuwing bodemsanering (BEVER)). De WBB voorziet hierin. Het doel van deze wet is te komen tot een effectiever bodembeleid. De regels moeten er voor zorgen dat de bodemverontreinigingproblematiek in circa 25 jaar wordt beheerst. De Beleidsbrief bodem geeft nog een verdere verbreding aan. Integraal en duurzaam bodembeheer staan voorop. Naast de chemische en biologische aspecten spelen de fysische aspecten ook een rol.

Beleid en regelgeving gaan uit van de functiegerichte sanering van de bovengrond (tot 1 m beneden maaiveld) en kosteneffectieve sanering van de ondergrond (dieper dan 1 m). Met deze saneringsdoelstelling wordt het geschikt maken voor het huidige of geplande gebruik centraal gesteld. Bodemsanering gaat uit van het wegnemen van onaanvaardbare risico's in plaats van het volledig herstellen van de bodemkwaliteit. Er is meer ruimte voor maatschappelijke dynamiek, maatwerk en beheer van verontreiniging. Door een effectieve en efficiënte inzet van de middelen wordt een betere bodemkwaliteit bereikt. Bodemsaneringen worden hierdoor goedkoper. Het is niet nodig dat overal dezelfde kwaliteit van de bodem wordt gerealiseerd. Ook in het bodemsaneringsbeleid worden keuzes gemaakt waarin het maatschappelijk belang meeweegt. Het gaat om verantwoorde keuzes, die op provinciaal en gemeentelijk niveau een gezonde bodem bewerkstelligen en tegelijkertijd maatschappelijke en ruimtelijke dynamiek voldoende mogelijk maken. Voorop staat dat een mindere bodemkwaliteit geen onaanvaardbare risico's mag hebben voor de gezondheid en het milieu.

Van belanghebbenden, zoals eigenaren en projectontwikkelaars (privaat en publiek), wordt verwacht dat zij een substantieel deel van de saneringskosten meebetalen. De rijksbijdrage voor bodemsanering is op grond daarvan sterk verlaagd. De beschikbare rijksmiddelen worden vooral ingezet voor cofinanciering. Wij stimuleren belanghebbenden om te investeren in bodemsaneringen.

Het in beeld brengen van de werkvoorraad van de gevallen van bodemverontreiniging heeft de afgelopen periode de aandacht gehad. De komende periode zal het vooral gaan om te komen tot het saneren, dan wel beheersbaar maken van de bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's.

Naast onze wettelijke taken, zoals voorbereiden en uitvoeren van bodemsaneringen en toetsen bodemsaneringsprojecten van derden, willen wij beleid ontwikkelen voor specifieke thema's. Deze worden hierna beschreven.

Bodemsanering in relatie met bescherming grondwatervoorraden

De huidige aanpak van de werkvoorraad richt zich op een "normaal" grondgebied en maakt geen onderscheid voor gebieden die zijn aangewezen ter bescherming van het grondwater met het oog op de drinkwatervoorziening (hier kortheidshalve genoemd als grondwaterbeschermingsgebieden).

Vóór 2015 moeten de vastgestelde kwaliteitsdoelstellingen (KRW) binnen deze gebieden worden gerealiseerd. Uiteraard gelden deze milieukwaliteitseisen naast de algemene eis dat de grondwaterkwaliteit binnen het grondwaterlichaam niet mag verslechteren.

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden wordt aan de hand van de uitkomsten van het project risicoinventarisatie en -analyse (zie paragraaf 5.4.3) een prioritering gemaakt naar kwetsbaarheid per gebied. Op basis van de prioritering van puntbronnen in het licht van bodemsanering willen wij dat de bodemverontreiniging binnen de grondwaterbeschermingsgebieden uiterlijk 2015 is gesaneerd of dat er zodanige maatregelen worden genomen dat deze geen bedreigingen meer vormen voor de kwaliteit van het grondwater. Voor de strategische (toekomstige) grondwaterwinnings geldt in principe hetzelfde met die uitzondering dat deze gebieden (nog) niet zijn meegenomen in het project Risicoinventarisatie en -analyse grondwaterbeschermingsgebieden. Een prioritering is dan ook nog niet opgesteld. Zodra er meer bekend is over de locaties en begrenzingen van deze strategische grondwaterwinnings, zal hiervoor een prioritering worden opgesteld en uitgevoerd volgens de werkwijze bij de huidige grondwaterbeschermingsgebieden.

Binnen alle waterwingebieden moeten de saneringen van de bodemverontreinigingen uiterlijk 1 jaar na ontdekking starten. Met saneringen wordt bedoeld het daadwerkelijk uitvoeren van een sanering of het treffen van beheersmaatregelen.

Voor die gevallen waar uit het oriënterend onderzoek blijkt dat er een grote kans op verspreiding is en die een probleem voor de winning vormen, gaan wij over tot het uitvoeren van het nader onderzoek. Op basis van dit onderzoek stellen wij vast of een locatie een ernstig geval is waarvoor spoedig saneren noodzakelijk is. Voor de gevallen waar met spoed moet worden gesaneerd gaan wij waar mogelijk provinciale middelen beschikbaar stellen buiten de WBB om. Ook zullen wij dan financieringsmogelijkheden zoeken bij de gemeente en waterleidingmaatschappijen.

Acties

20. Resultaten uit project Risicoinventarisatie en -analyse verwerken in werkvoorraad.
21. Uitvoeren nader onderzoeken bij kans op verspreiding binnen grondwaterbeschermingsgebieden.
22. Financieringsmogelijkheden zoeken bij gemeenten/waterleidingmaatschappijen voor gevallen die met spoed moeten worden gesaneerd.

Gesloten stortplaatsen

Landelijk is vanaf de jaren '80 de problematiek van de voormalige stortplaatsen aangepakt als een bodemsaneringprobleem. Voor deze stortplaatsen was geen regelgeving. Uitgangspunt was wel dat oude stortplaatsen moeten worden aangepakt omdat zij een geval van bodemverontreiniging opleveren of een potentieel risico voor de toekomst vormen. Deze stortplaatsen zijn in het verleden vaak zonder adequate onder- of bovenafdichting in Nederland ontstaan. In 1993 is aan deze vorm van afvalstorten een definitief einde gekomen met de invoering van het Stortbesluit bodembescherming. Er is een landelijke inventarisatie (het project Nazorg Voormalige Stortplaatsen NAVOS) gedaan naar de omvang van de problematiek van de voormalige stortplaatsen. Daarbij is ook de kwaliteit van het grondwater in de omgeving van deze voormalige stortplaatsen en de deklaag/contactzone in beeld gebracht. In Drenthe zijn circa 200 locaties, waaronder veel gedempte wijken, agrarische stortplaatsen, stortplaatsen met bouw- en sloopafval, huishoudelijk afval en bedrijfsafval, onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat bij de meeste locaties de aangetroffen verontreinigingen geen onaanvaardbare risico's met zich mee brengt en bij het huidige gebruik niet nodig is om tot spoedig saneren over te gaan. Bij een aantal van deze locaties is het gewenst verder te onderzoeken om aan- of afwezige risico's vast te kunnen stellen en of er sprake is van een geval van ernstige verontreiniging waarvoor spoedige sanering noodzakelijk is. Voor een aantal locaties is vastgesteld dat de contactzone (deklaag) kwalitatief en/of kwantitatief niet in orde is.

Van veel voormalige stortplaatsen is onvoldoende bekend wat het stortmateriaal is. Het voormalige stort kan daarom worden gezien als een "black box", die een mogelijke bedreiging vormt voor de om- en onderliggende bodem en het grondwater. Wij hebben de eigenaren en gebruikers van locaties met een voormalige stortplaats waarvoren genoemd onderzoek is uitgevoerd in 2006 schriftelijk geïnformeerd over de resultaten.

Er is een hoop onduidelijkheid bij de provincies en grote gemeenten over hoe verder omgegaan moet worden met de voormalige stortplaatsen. VROM is nog bezig met de ontwikkeling van landelijk beleid en bijbehorende financiering voor de voormalige stortplaatsen.

In afwachting hiervan gaan wij een vervolg gegeven aan het onderzoek. Wij bepalen per locatie of de gegevens van de onderzoeken die gedaan zijn in het kader van het NAVOS voldoende zijn of dat er nog een beperkt aanvullend onderzoek nodig is. Daarbij leggen wij onze prioriteit bij voormalige stortplaatsen die liggen in de grondwaterbeschermingsgebieden.

Voor de locaties waar monitoring nodig is gaan wij bepalen tot hoelang wij deze monitoring willen doorzetten. Ons WBB-budget zetten wij ook in voor de kosten verbonden aan monitoring en nader onderzoek.

Wij vinden het belangrijk dat gesloten stortplaatsen in de toekomst geen nadelige gevolgen voor mens en milieu veroorzaken, maar ook willen wij herontwikkeling van voormalige stortplaatsen toestaan. Hierbij denken wij aan herinrichting van voormalige stortplaatsen voor gewenste gebruiksfunctie en integreren met landschapsontwikkeling, natuur- en recreatieve ontwikkelingen en herinrichtingsplannen in het landelijk gebied. Wij zijn terughoudend in het gebruik van stortplaatsen voor woonbebouwing gezien de milieuhygiënische aspecten en psychosociale factoren. Iedereen die een voormalige stortplaats meeneemt in ruimtelijke ontwikkeling, moet aantonen dat deze stortplaats geen ontoelaatbare risico's oplevert voor volksgezondheid, ecosysteem en/of verspreiding. Indien er sprake is van risico's moeten de benodigde maatregelen inclusief gebruiksbepalingen worden uitgewerkt in een saneringsplan c.q. nazorgplan waarmee wij moeten instemmen.

De verontreinigde grond en het grondwater onder een stort is een geval van bodemverontreiniging volgens de WBB. Het vaststellen van het geval van bodemverontreiniging bij de voormalige stortplaatsen en uitvoeren van saneringsmaatregelen kan op een natuurlijk moment plaatsvinden. Voor die locaties waar de omvang (met uitzondering van grondwater) voldoende is bepaald, gaan wij over tot het vaststellen van het geval van bodemverontreiniging indien er sprake is overwegend (> 50%) bodemverontreiniging en geen afval.

Eigenaren van voormalige stortplaatsen die overgaan tot het verbeteren c.q. ophogen van de deklaag vragen wij om een plan van aanpak waarin de kwaliteit en kwantiteit van de ophooglaag is aangegeven. Het doel hiervan is registratie in ons informatiesysteem en verwerking van de werkvoorraad.

Om de dikte van de deklaag te herstellen is grond nodig. Uitgangspunt hierbij is dat de kwaliteit van deze grond moet voldoen aan het Besluit bodemkwaliteit, tenzij de stortplaats is gelegen in schoon buitengebied en een gevoelige bestemming heeft. Het is denkbaar om hiervoor de grond uit (onder andere) natuurontwikkelingsprojecten te gebruiken. Wij gaan bekijken of er mogelijkheden zijn om een regeling op te zetten voor eigenaren van voormalige stortplaatsen om het ophogen van deklagen te koppelen aan vrijkomende grond bij natuurontwikkelingsprojecten.

Acties

23. Vervolgonderzoek NAVOS.
24. Stimuleren en faciliteren van de sanering en of beheersbaar maken van voormalige stortplaatsen bij herontwikkeling.
25. Bepalen monitoringstrategie stoppen monitoring.
26. Registratie in GLOBIS van aanpak deklaag.
27. Onderzoek en/of faciliteren vrijkomende grond uit onder andere natuurontwikkelingsprojecten beschikbaar stellen voor ophogen afdeklaag.

Diffuse immobiele verontreinigingen in de stad

De bodemkwaliteit hangt samen met de ontwikkeling van een gebied of een stad. In oudere steden, wijken of dorpen is de bodem vaak verontreinigd. Dit is een gevolg van historische activiteiten, aangebrachte ophooglagen. De verontreinigende stoffen zijn meestal immobiel en bestaan uit PAK en zware metalen, vooral lood en zink. Verhoogde gehalten PAK zijn bijvoorbeeld te relateren aan het gebruik van kolen voor de verwarming van woningen. De opslag van steenkool en het uitstrooien van de asresten hebben een diffuse verontreiniging van de bovengrond veroorzaakt. Deze diffuse verontreiniging beschouwen wij als lokale achtergrondwaarden als deze in een bodemkwaliteitskaart zijn vastgelegd. Bij ernstige diffuse bodemverontreiniging of als de bodemkwaliteit onvoldoende is voor de functie van de bodem, kan een bodemsanering noodzakelijk zijn.

Bij diffuse verontreinigingen is het over het algemeen niet redelijk om van initiatiefnemers te vragen dat zij het hele diffuse geval in beeld brengen. De kadastrale percelen binnen een grootschalige diffuse verontreiniging, die onderdeel zijn van het gebied waar de initiatiefnemer zijn plannen wil ontwikkelen, mogen worden beschouwd als 1 geval van bodemverontreiniging. De initiatiefnemer dient aan ons aannemelijk te maken dat er sprake is van een grootschalige diffuse verontreiniging, bijvoorbeeld aan de hand van historisch onderzoek en/of bodeminformatie over het gebied (bodemkwaliteitskaarten).

Bij herinrichtingsituaties en bij wijzigingen van het bodemgebruik moet gesaneerd worden als er sprake is van een ernstige bodemverontreiniging. Dit is ook van toepassing in de bijzondere situaties waarbij bij concentraties beneden de interventiewaarde toch humane risico's zouden kunnen ontstaan als niet wordt gesaneerd. Hierbij kan gedacht worden aan de aanleg van moestuinen, volkstuinen en kinderspeelplaatsen op een met lood verontreinigde bodem.

Leiden diffuse immobiele verontreinigingen bij stadsdynamiek tot een knelpunt, dan overleggen wij met betrokkenen over de saneringsmaatregelen en gaan eventueel over tot (voor)financiering. Hierbij vindt afstemming plaats tussen WBB- en ISV-budget.

Actie

28. (Voor)financiering bij knelpunt stadsdynamiek door diffuse immobiele verontreinigingen

Provinciale eigendommen

De overheid kan ook als eigenaar van gronden te maken krijgen met bodemverontreiniging. Het Rijk heeft de Gedragslijnen inzake bodemverontreiniging in staats-eigendommen opgesteld. Hiermee wil zij bereiken dat de hele rijksoverheid zorgvuldig en eenduidig met bodemverontreiniging omgaat. Deze gedragslijn beschrijft hoe het Rijk moet omgaan met aan- en verkoop en het beheer van gronden in relatie tot bodemverontreiniging.

Ook wij hebben te maken met de aan- en verkoop en het beheer van gronden. Wij hebben een voorbeeldfunctie voor de omgang met bodemverontreiniging. Daarom zijn onze uitgangspunten in beginsel:

- tot verkoop overgaan nadat de bodem door ons is onderzocht en zo nodig gesaneerd;
- tot aankoop overgaan/besluiten als de bodem in voldoende mate is onderzocht en zo nodig gesaneerd;
- als eigenaar van gronden treffen wij preventieve maatregelen om bodemverontreiniging te voorkomen.

Vorengenoemde punten worden uitgewerkt in de Gedragslijnen inzake bodemverontreinigingen provinciale eigendommen.

Actie

29. Opstellen Gedragslijnen inzake bodemverontreinigingen provinciale eigendommen.

Bevelbeleid/kostenverhaal

De WBB geeft ons de mogelijkheid om veroorzakers, bedrijfsmatige gebruikers en eigenaren of erfpachters door een bevel te dwingen bodemonderzoek en eventueel saneringen uit te voeren.

De Eindnotitie project Afstemming bevel/kostenverhaal vormt het uitgangspunt voor ons bevelbeleid. In deel 2 van deze Bodemnota is in bijlage 8 aangegeven hoe wij de eindnotitie hebben geïntegreerd in ons bevelsbeleid. In het kort komt het er op neer dat:

- wij niet schromen om het bevelinstrumentarium in te zetten;
- de inzet van bevelen voor ons een uiterst middel is; door goede communicatie wordt eerst geprobeerd anderen te bewegen op vrijwillige basis bodemonderzoek en sanering te laten uitvoeren;
- wij de veroorzaker in eerste instantie aanspreken;
- wij het principe de vervuiler betaalt zoveel mogelijk hanteren;

- wij een terughoudend beleid voeren over aansprakelijkheid van particulieren;
- bij erfenissen/schenken het principe geldt dat wij willen zorgen dat men niet financieel wordt benadeeld;
- wij bij ongerechtvaardigde verrijking overgaan tot kostenverhaal.

Bij het inzetten van het WBB-geld voor onderzoek of sanering kunnen wij of de Staat achteraf de kosten verhalen op een veroorzaker of eigenaar. De kosten worden verhaald op de veroorzaker of degene die door de sanering ongerechtvaardigd is verrijkt (waardestijging van het terrein). Met algemeen mandaat van de minister van VROM geven wij kwijting van kostenverhaal achteraf door de Staat indien met een veroorzaker of een eigenaar een overeenkomst wordt aangegaan om een bevelsactie af te kopen. Dit betekent dat er geen kostenverhaal meer wordt toegepast.

In deel 2 van de Handreiking bodemsanering is het bevelbeleid en kostenverhaal nader uitgewerkt.

Actie

30. Het voeren van actief bevelsbeleid in die situaties waar bedrijven en andere belanghebbende partijen niet vrijwillig overgaan tot saneren dan wel beheersbaar maken van een locatie die met spoed moet worden gesaneerd.

Stimuleringsregeling bodemsanering particulieren

De aanpak van bodemverontreiniging bij particulieren willen wij stimuleren om zo te komen tot de beheersing van de verontreinigingsproblematiek. Voor de aanpak van bedrijfsterreinen kennen wij de Bedrijvenregeling (zie paragraaf 5.5.3). Locaties die niet zijn aangemerkt als bedrijfsterrein maar alleen worden gebruikt voor wonen vallen hier niet onder. Ook de categorie van eigenaren (bewoners/particulieren) kan te maken krijgen met bodemverontreiniging. Op deze locaties kan er sprake zijn van verontreiniging met onaanvaardbare risico's waar derden geen belangen hebben om de sanering mede te financieren, door het ontbreken van dynamiek. Verder kan de bodemverontreiniging ook problemen opleveren bij onder andere verkoop, erfenissen, schenkingen en bouwactiviteiten. Wij willen voor deze categorie van eigenaren een stimuleringsregeling opstellen. Hierin willen wij aangeven wanneer wij over kunnen gaan tot medefinanciering van een geval van bodemverontreiniging uit het budget van de WBB en/of uit eigen provinciale middelen.

Actie

31. Opstellen kader stimuleringsregeling.

5.5.2, Landsdekkend beeld spoor 1

Werkvoorraad

In Drenthe zijn circa 43.000 verdachte locaties bekend. Dit zijn locaties waarvan wij denken dat er bodemverontreiniging is. Dit is onze werkvoorraad. Voor deze locaties wordt bekeken of er sprake kan zijn van bodemverontreiniging. Om dit op een efficiënte manier te bepalen wordt er een onderscheid gemaakt in de werkvoorraad tussen:

- locaties die vóór 2015 gesaneerd moeten worden (spoed, onaanvaardbare risico's);
- locaties die vóór 2030 gesaneerd moeten worden (geen spoed, geen onaanvaardbare risico's);
- locaties waar wij geen maatregelen nodig achten.

Voor een groot deel van de nu verdachte locaties verwachten wij niet dat er vóór 2015 gesaneerd moet worden. Dit zijn onder andere de locaties waar tanks liggen of hebben gelegen en de dempingen waarvan onbekend is waarmee ze gedempt zijn. Landelijk is een onderzoeksmethode ontwikkeld, gericht op het identificeren van de spoedlocaties, het aantonen van onaanvaardbare risico's en de bepaling van de kosten voor het wegnemen van de risico's. Deze methode wordt verder toegespitst op gezamenlijke toepassing door de provincies. Hiermee kunnen wij onze werkvoorraad voor 2009 nader concretiseren. Dit is van belang voor de budgettoekenning voor de programmaperiode 2010–2014. Dit gebeurt op basis van het aantal locaties in de werkvoorraad met onaanvaardbare risico's en de geschatte saneringskosten voor deze locaties.

Wij zijn als bevoegd gezag verantwoordelijk voor het beheer van de werkvoorraad op ons grondgebied. Hiervoor is een goede samenwerking met de gemeenten nodig. De gemeente Emmen is voor haar eigen grondgebied bevoegd gezag en dus verantwoordelijk voor het beheer van haar eigen werkvoorraad.

Voor de spoedlocaties maken wij onderscheid in locaties binnen het stedelijk gebied van de programmagemeenten (ISV-gebied) en daarbuiten (landelijk gebied).

De programmagemeenten verrichten in principe zelf het onderzoek (historisch en oriënterend) naar de potentiële spoedlocaties in stedelijk gebied. Hiervoor kunnen zij gebruikmaken van het ISV-budget. Wij ondersteunen de gemeenten (zie paragraaf 5.3). In het landelijk gebied verrichten wij onderzoek (historisch en oriënterend) naar de potentiële spoedlocaties. Het onderzoek wordt gefinancierd uit het WBB-budget. Op basis van het oriënterend onderzoek schatten wij in of er sprake is van een potentiële spoedlocatie.

In overleg met de gemeenten zullen wij afspraken maken over een voortvarende aanpak van de spoedlocaties binnen stedelijk gebied.

De werkvoorraad wordt actueel gehouden door de voortgang van de bodemsanering te monitoren (zie paragraaf 5.6.2, Monitoring).

Hiervoor geldt een landelijke methode. Hiervoor vragen wij zo nodig informatie op bij de niet-rechtstreekse gemeenten.

Acties

32. Uitvoeren nieuwe meting werkvoorraad voor 2009 gericht op locaties met onaanvaardbare risico's volgens landelijk afgesproken methoden.
33. Afspraken maken met gemeenten over voortvarende aanpak van de spoedlocatie binnen stedelijk gebied.
34. Uitwisseling van bodemgegevens gericht op het actueel houden van de werkvoorraad.
35. Actueel houden van de werkvoorraad door jaarlijkse monitoring van de voortgang van de saneringsoperatie volgens de landelijk geldende afspraken.

5.5.3, Uitvoering Bedrijvenregeling

Stimulering

Bij bodemverontreiniging kunnen verschillende personen betrokken zijn. De belangrijkste zijn de eigenaar, de gebruiker van het vervuilde perceel en de veroorzaker van de bodemverontreiniging. Deze personen kunnen ook een en dezelfde persoon zijn. Maar ook andere partijen als de gemeente, eigenaren van aangrenzende percelen en waterschappen kunnen van belang zijn. Ons doel is om de partijen te stimuleren tot sanering van de locatie. Uitgangspunt is dat een belangrijk deel van de voor bodemsanering beschikbare middelen uit de markt wordt gehaald. Ons overleg richt zich in eerste instantie op de veroorzaker/eigenaar. Deze bevoegdheid ontleen wij aan het juridische instrumentarium en de saneringsplicht van de WBB. Bij het overleg verplaatsen wij ons zo goed mogelijk in de probleemhebbers, om van daaruit de oplossingen te bereiken. Deze oplossingen zijn afhankelijk van inzet en actie die er zijn voor de percelen, zoals revitaliseren van stads- en industriegebieden, bouwen en dus ook het saneren van de (ernstig)verontreinigde bodem. Voor het vergroten van de marktdynamiek zijn er diverse sturingsinstrumenten opgenomen in de WBB. Ook zijn er regelingen die wij kunnen inzetten om de markt te stimuleren, zoals de ruimtelijke ordening (goedkeuring bestemmingsplannen), Woningwet (verlenen bouwvergunningen), ontgrondingen, natuurbeheer of drinkwatervoorziening.

De markt wordt als volgt gestimuleerd.

Sanering bestaande bedrijfsterreinen

Door het gebruik hebben bedrijfsterreinen vaak te kampen met bodemverontreiniging. Om de bedrijven over de gevolgen van bodemverontreiniging te informeren gaan wij ze actief benaderen. Wij brengen hen op de hoogte van de mogelijkheid van subsidies en van overige fiscale faciliteiten, waardoor het besef ontstaat dat een bepaalde bodemverontreiniging toch oplosbaar is. Bedrijven krijgen hierdoor een genuanceerd en positief beeld op de eigen bodemproblematiek. Met extra inzet gaan wij de doelgroep benaderen, adviseren en begeleiden.

De Bedrijvenregeling

Voor het saneren van historische bodemverontreiniging op bedrijfsterreinen is een financiële bijdrage te verkrijgen. De subsidie bedraagt maximaal 70%. Hiervoor gelden het Besluit en de Regeling financiële bepaling bodemsanering. De subsidieregeling is bedoeld voor bedrijven met een ernstig verontreinigd bedrijfsterrein, waarvoor spoedig saneren noodzakelijk is of waar gebouwd wordt. Bedrijven die zich voor 2008 hebben aangemeld kunnen hiervan gebruikmaken. Om in aanmerking te komen voor een subsidie, gelden een aantal voorwaarden. Deze zijn opgenomen in deel 2 van deze Bodemnota in hoofdstuk 9. De kern is dat vooral subsidie kan worden verkregen voor (het deel van) de verontreiniging die vóór 1975 veroorzaakt is. Voor de MKB-bedrijven is een uitvoeringsorganisatie opgericht, het Bodemcentrum. Deze gaat de bedrijven helpen bij bodemsanering van verontreinigde bedrijfsterreinen.

Acties

36. Actief benaderen bedrijven.
37. De resultaten van de aanmeldingen Bedrijvenregeling toevoegen aan de werkvoorraad en verwerken in het programma.

Cofinanciering en draagkrachtregeling

De Bedrijvenregeling blijkt in de praktijk een beperking op te leveren waardoor de verontreinigingen niet voortvarend aangepakt worden. Dit komt omdat de Bedrijvenregeling vooral de aanpak van verontreiniging ontstaan vóór 1975 subsidieert. In gevallen dat de subsidie < 25% is, kan cofinanciering uitkomst bieden mits er sprake is van een maatschappelijk belang. Met cofinanciering kunnen wij in dergelijke situaties ook een bijdrage leveren aan de aanpak van verontreinigingen ontstaan tussen 1975 en 1987 tot een maximum van 25% (+ 10% MKB-toeslag). Het jaar 1987 is gekozen omdat toen de zorgplicht in werking is getreden. In deel 2, Handreiking bodemsanering, zijn (indicatief) de reikwijdte en voorwaarden opgenomen van de cofinanciering.

Eigenaren van bedrijfsterreinen die ondanks de subsidie financieel nog niet in staat zijn de lasten van de bodemsanering te dragen, kunnen wij te hulp schieten op grond van de Draagkrachtregeling. Dit betekent dat wij dan de sanering uitvoeren en de kosten betalen. De eigenaar van het bedrijfsterrein betaalt dan naar draagkracht een bijdrage.

Het beleid is erop gericht om met de Bedrijvenregeling, cofinanciering en de Draagkrachtregeling in vrijwel iedere situatie een redelijke bijdrage aan de oplossing van bodemvervuiling op het bedrijfsterrein te bieden. Wij verwachten dat hiervan een krachtige stimulans uitgaat voor het bedrijfsleven, zodanig dat wij uiteindelijk het bevel- en het kostenverhaalinstrumentarium niet hoeven in te zetten en de werkvoorraad vermindert.

Samenwerking

Verder sluiten wij overeenkomsten en convenanten af met partijen over bodemonderzoek en -sanering. Zo kennen wij binnen onze provincie het Convenant gedempte wijken en overeenkomsten voor voormalige gasfabrieksterreinen en in gebruik zijnde bedrijfsterreinen.

Voor de bodemsanering van de Netex is een convenant opgesteld (tussen Netex en VROM). Deze bedrijven (chemische wasserijen) stellen sanering van de bodemverontreiniging met gechloreerde koolwaterstoffen vaak uit omdat deze erg kostbaar is. In het convenant zijn afspraken gemaakt om te komen tot bodemsanering bij deze bedrijven (BOSATEX; zie hiervoor www.bosatex.nl). Het convenant neemt risico's en onzekerheden voor deze bedrijven weg én biedt kosten- en kwaliteitsvoordelen. De vakorganisatie Netex heeft de plicht op zich genomen zoveel mogelijk bedrijven hiervoor te werven. Bedrijven die niet mee doen of niet aan de BOSATEX-verplichtingen voldoen leggen wij een onderzoek- en/of saneringsplicht op.

Acties

38. De resultaten van de werving BOSATEX toevoegen aan de werkvoorraad.
39. Bedrijven die niet mee doen of voldoen aan verplichtingen aanschrijven bevelsbeleid.

Revitalisering van bedrijventerreinen (te) combineren met bodemsanering

Om te kunnen blijven voldoen aan de eisen van de tijd is het noodzakelijk dat bedrijventerreinen met enige regelmaat een opknapbeurt krijgen. Daarmee kan worden voorkomen dat bedrijven het bedrijventerrein verlaten en een proces van verpaupering plaatsvindt. Bovendien wordt hiermee bereikt dat de schaarse ruimte op een efficiënte wijze wordt gebruikt.

Bij het revitaliseren van deze terreinen speelt bodemverontreiniging ook een rol. Wij zullen samen met de bedrijven en gemeenten de bodemaspecten in het voorbereidingstraject van de revitalisering aan de orde stellen. De kosten van bodemsanering kunnen een knelpunt vormen voor de verwezenlijking van de vernieuwing. De mogelijkheden van de Bedrijvenregeling, cofinanciering en de Draagkrachtregeling zullen maximaal worden benut.

Voor het revitaliseren van bedrijventerreinen en de aanpak van bodemverontreinigingen is het door het Rijk beschikbaar gestelde totaalbudget naar verwachting onvoldoende. In die situaties waar ondanks de inzet van eerder genoemde instrumenten geen passende oplossing mogelijk lijkt, zijn wij bereid ook financieel bij te dragen. Onze bijdrage zal in evenwicht moeten zijn met de inzet van andere betrokken partijen.

Actie

40. Aanpak en voorbereiding revitalisering bedrijventerrein Hoogeveen (De Wieken), Meppel (Oevers A, B en C) en Coevorden (De Holwert).

5.5.4, Aanpak van gasfabriekterreinen

Samen met de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel is een integraal programma voor de herontwikkeling van voormalige gasfabriekterreinen opgesteld. Het programma Herontwikkeling gasfabriekterreinen is gestoeld op een convenant tussen het Ministerie van VROM, het IPO en de VNG. De saneringen van voormalige gasfabriekterreinen worden voortvarende aangepakt, waarbij een deel van de middelen gehaald of gedekt wordt uit de herontwikkeling.

In Drenthe zijn vier voormalige gasfabrieklocaties. Het programma voorziet op een realistische wijze in de sanering en herontwikkeling van alle terreinen in de periode van 2001 tot 2015. Centraal in het programma staat winst aan ruimtelijke kwaliteit en optimalisatie van de economische en stedelijke infrastructuur. Door het initiatief van de provincies zijn verschillende andere direct betrokkenen, zoals gemeenten, lokale politieke partijen, projectontwikkelaars en eigenaren (opnieuw) geïnteresseerd geraakt in de ontwikkeling van deze locaties. De saneringen van de gasfabrieken Coevorden, Hoogeveen en Meppel zijn in uitvoering, de herontwikkeling wordt voorbereid. De start van de sanering van gasfabriek Assen is voorzien in 2008.

Actie

41. Advisering bij de uitvoering van de saneringen gasfabrieken.

5.5.5, Waterbodems

Waterbodems kunnen in verschillende mate verontreinigd zijn (klasse 0-4). Met name in stedelijke gebieden is er sprake van verontreinigde waterbodems. De verwerking van het verontreinigde slib vormt hier een extra probleem. In tegenstelling tot het landelijk gebied is verwerking op de kant in het stedelijk gebied vrijwel nooit mogelijk.

Het initiatief voor het saneren van en beheersbaar maken van waterbodems ligt bij de waterbeheerders. Tot nu toe vond het saneren van verontreinigde waterbodems plaats om milieuhygiënische redenen, al of niet in combinatie met het onderhoud van de watergang. De komende jaren zal het baggeren van watergangen gestuurd worden door de noodzaak van onderhoud (als uitvloeisel van het Nationaal bestuursakkoord water) én de noodzaak om te voldoen aan de kwaliteitsdoelstellingen vanuit de KRW. Hiermee wordt het beheer van de waterbodem een integraal onderdeel van het beheer van watersysteem. Baggeren wordt daarmee een van de maatregelen binnen de maatregelpakketten van de stroomgebiedbeheersplannen. Het Drentse grondgebied valt binnen de deelstroomgebieden Rijn-Oost en Eems. De afstemming over de aanpak van de waterbodems vindt per deelstroomgebied plaats in een regionale werkgroep. Hierin zijn provincies, waterschappen, gemeenten, Rijkswaterstaat en (in Eems) het Havenschap vertegenwoordigd. Het is de bedoeling dat binnen beide deelstroomgebieden de betrokken partijen begin 2008 een Regionaal bestuursakkoord waterbodems zullen ondertekenen waarin de afspraken over de aanpak van de waterbodems worden vastgelegd. Wij zullen samen met de andere betrokken provincies op proactieve wijze de regierol vervullen die gericht is op voortgang en bewaking van het proces dat moet leiden tot de Regionale bestuursakkoorden waterbodems.

Op dit moment wordt de Integrale Waterwet voorbereid, die naar het zich nu laat aanzien met ingang van 1 januari 2009 in werking treedt. Voor wat betreft waterbodems is het de bedoeling dat de huidige bevoegdheden van de provincie op grond van de WBB komen te vervallen en overgaan naar de waterschappen.

Actie

42. Zorg dragen voor realisatie van Regionale bestuursakkoorden waterbodems binnen de deelstroomgebieden Eems en Rijn-Oost.

5.6, Facilitering proces bodembeleid

Wij hechten veel aan kwaliteit in de bodem- en grondwaterbescherming en bodemsanering. Dit willen wij benadrukken met deze nota. De nota laat zien hoe wij een duurzaam bodemgebruik en beheer willen bevorderen in Drenthe en wat wij de komende jaren gaan doen op dit gebied. Maar ook hoe wij inspanningen van derden beoordelen (deel 2, Uitvoering bodemsanering). Voor onze eigen medewerkers is de nota een leidraad bij een goede en eenduidige uitvoering van toetsing. Voor derden is het een belangrijk hulpmiddel bij de uitvoering van bodemtaken.

In de volgende paragrafen geven wij aan welke middelen wij gebruiken om ons bodembeleid te ontwikkelen, te beheren en beschikbaar te stellen.

5.6.1, Informatiebeheer

Op grond van de landelijk geïnventariseerde bronnen moeten de provincies nu de bodemkwaliteiten en diffuse verontreinigingen (Landsdekkend beeld spoor 2) in hun gebied in beeld brengen (zie paragraaf 4.3, project BIELLS). De basiskennis van de bodem moet worden vastgelegd in een bodemkaart of afgeleiden daarvan.

Een bodemkaart is een document op grond waarvan zaken op het gebied van algemeen en specifiek bodembeleid worden gebaseerd. Deze kaart is ook van betekenis voor het bepalen welke soort natuur op welke bodem mogelijk is of om bijvoorbeeld de mate van verdroging van een gebied of de afstroming van stoffen naar het oppervlakte te kunnen bepalen.

Afgeleide kaarten geven aan waar de gronden liggen die gevoelig zijn voor de uitspoeling van nitraat of fosfaat en gebieden die gevoelig zijn bijvoorbeeld voor wind- en watererosie.

In Drenthe zijn de bodemkaart en afgeleide kaarten daarvan voor zover mogelijk geactualiseerd. De kaarten gezamenlijk vormen de milieu-informatie die wij via onze website www.Drenthe.nl beschikbaar stellen. Bijzondere aandacht vraagt nog de kaart waarop de achtergrondwaarden van gehalten aan zware metalen is weergegeven. Deze moet nog worden geactualiseerd.

Verder zijn wij met gemeenten, convenantpartijen en derden (particulieren en bedrijven) alle gegevens over (mogelijke) bodemverontreinigingen (puntbronnen) in Drenthe aan het inventariseren en maken hiervan een gezamenlijk overzicht (Landsdekkend beeld spoor 1). Dit noemen wij de één-locatielijst. In 2008 moet deze lijst, inclusief een continue uitwisseling tussen de verschillende gegevensbeheerders, een feit zijn. Voor het onderhoud is het noodzakelijk dat iedere gegevensbeheerder (gemeenten en provincie) het BIS actueel houdt.

Door de combinatie van de informatie bij provincie en gemeenten krijgen wij meer inzicht in de gezamenlijke werkvoorraad voor de bodemsanering (zie paragraaf

5.5.2) en vergroten wij de kwaliteit van de gegevens. Deze milieu-informatie is voor derden de toegankelijk via vorengenoemde website.

Volgens de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen worden besluiten genomen op grond van de WBB (artikelen 29, 37, 38b, 39 c en 39d) gezien als beperkingenbesluit. Dit betekent dat wij besluiten waaruit een publiekrechtelijke beperking voortvloeit ter registratie aan het Kadaster aanbieden. Het Kadaster registreert in het openbaar register een publiekrechtelijke beperking binnen de interventiewaardecontour. Wij moeten onder andere een kadastrale kaart aanleveren met daarop de interventiewaardecontour van de verontreiniging van de grond.

Het doel van de inschrijving in het openbare register is kenbaarheid van de publiekrechtelijke beperking. Voor betrokkene/belanghebbende is dit een signaal dat er in het verleden een beschikking op het perceel/percelen is genomen die te maken heeft met de toestand en het gebruik van de bodem. De beperking kan zijn het niet mogen onttrekken van grondwater en leeflaag instandhouden en waarnodig herstellen. Hiervoor verwijzen wij naar deel 2 van de Bodemnota.

Het aanbieden aan het Kadaster vindt nu nog niet digitaal plaats. Dit zal worden meegenomen in het provinciale traject Digitalisering.

Een bijzondere activiteit is het uitbouwen van de informatievoorziening voor derden door het oprichten van een bodemloket. Deze informatievoorziening is bedoeld om feitelijke informatie (kennisoverdracht) te verstrekken en het snel en correct beantwoorden van vragen van burgers en bedrijven. Het doel is het delen kennis en informatie met derden. Zo kunnen wij bepalen of bestaande ontwikkelingen goed gaan of nieuwe activiteiten nodig zijn. Om dit goed te kunnen doen uitvoeren hoort daarbij ook een goed en toegankelijk gebruik van mogelijkheden voor digitale ontsluiting (website) en gebruik van digitale mogelijkheden voor bijvoorbeeld het aanvragen van vergunningen. Voor het aanvragen van de diverse instemmingen/meldingen bodemsanering hebben wij diverse formulieren ontwikkeld, die beschikbaar zijn via onze website www.drenthe.nl. Voor WKO wordt een systeem ontwikkeld waarmee burgers en bedrijven zelf al na kunnen gaan of gebruik van WKO mogelijk is, of een vergunning noodzakelijk is en hoe verder te handelen.

Acties

43. Kaartmateriaal actualiseren en beheren (permanente uitwisseling gegevens).
44. Beschikbaar stellen milieu informatie voor burgers (Verdrag van Aarhus) (Website Bodem).
45. Website bodemsite beheren en periodiek actualiseren.
46. Uitbouwen informatievoorziening voor derden (bodemloket).

5.6.2, Monitoring

Voor de voortgang en effectiviteit van het bodembeleid is het noodzakelijk het in gang gezette beleid te evalueren en daarover te rapporteren. Verschillende meetnetten zijn in de provincie Drenthe ontwikkeld om te zien hoe het staat met de toestand van het milieu in Drenthe en de trends daarin. Ook worden de meetnetten gebruikt als referentiekader om de milieu-effecten (resultaten) van projecten te volgen (bijvoorbeeld nitraatmetingen project Bedreven bedrijven Drenthe).

Ook moeten wij nagaan of het bodemkwaliteitsmeetnet, het grondwaterkwaliteitsmeetnet en het meetnet verzuring voldoen aan de door Europa en de nationale overheid gestelde eisen, maar ook of de meetnetten nog voorzien in onze eigen informatiebehoefte. Meetnetten zijn hulpmiddelen om te toetsen of de Europese, landelijke en provinciale milieudoelstellingen worden gehaald. Veel energie is de afgelopen tijd gestoken in het landelijk afstemmen (harmoniseren) van de provinciale en landelijke meetnetten (RIVM) bodem- en grondwaterkwaliteit. In de toekomst worden de meetnetten mogelijk centraal in Nederland uitgevoerd. In IPO-verband zijn wij betrokken bij een mogelijke overdracht van monitoringsinspanningen naar het RIVM. Naast de meetnetten monitoren wij ook de voortgang van ons eigen werk. Tweemaal per jaar worden de werkzaamheden gemonitord (zie paragraaf 5.6.4, Kwaliteitszorg).

De uitvoering van de bodemsaneringsoperatie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de rijksoverheid en de overheden die bevoegd zijn in het kader van de WBB. Het Rijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de voortgang van de bodemsaneringsoperatie als geheel. Ze stelt daarvoor financiële middelen, wet- en regelgeving en beleidsinstrumenten ter beschikking. Voor het volgen van de bodemsaneringsoperatie heeft het Rijk indicatoren ontwikkeld, zoals bijvoorbeeld het aantal verdachte locaties, aantal gesaneerde locaties, aantal m³ gesaneerde grond en grondwater en aantal beschikkingen. De gegevens voor deze indicatoren leggen wij vast in ons bodeminformatiesysteem Globis. Alle rapporten van onderzoek en sanering worden hierin geregistreerd, evenals de beschikkingen. Gegevens voor de indicatoren worden door ons uit de rapporten gelicht en zodanig geregistreerd dat ze eenvoudig te selecteren zijn. Een keer per jaar leveren wij deze gegevens aan bij het RIVM, die ze verwerkt in een landelijke monitoringsrapportage. Deze wordt door de minister van VROM ter behandeling aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer.

Ook leggen wij eenmaal per jaar als provincie individueel verantwoording af aan het Ministerie van VROM. Dit gebeurt met een voortgangsrapportage op basis van onze gegevens zoals geregistreerd in Globis, inclusief vorengenoemde monitoringsrapportage. Het Ministerie van VROM gebruikt deze rapportage voor het landelijke beleid en het jaarlijkse voortgangsoverleg met ons.

Acties

- 47. Monitoring en evaluatie bodembeleid (algemeen en bijzonder beschermingsniveau).
- 48. Verantwoording afleggen bodemsaneringsoperatie aan VROM.

5.6.3, Communicatie

Goede samenwerking vraagt om goede communicatie, zowel in als buiten het provinciehuis. Wij hebben daarom een communicatieplan opgesteld (2007). In dit plan schenken wij veel aandacht aan anders denken en werken ("van buiten naar binnen denken"), prioriteiten, "quick wins" en activiteiten die in een later stadium kunnen worden ingezet. Communicatie zetten wij in als procesgericht beleidsinstrument. Samen met organisaties willen wij nadenken hoe wij het gat kunnen dichten tussen een geconstateerde feitelijke toestand van het milieu en daarvoor geformuleerde (Europese, rijks- en/of provinciale) doelen. Wij willen op interactieve wijze samen met belanghebbenden gaan werken aan oplossingen, mogelijkheden en ontwikkeling voor toekomstig beleid. Wij denken dat de vorm van participatief werken stimulerend is en betrokkenheid van organisaties sterk vergroot. Dit gaan wij onder andere doen door het houden van workshops en bijeenkomsten. Verantwoordelijkheden komen nu meer dan ooit te liggen bij degenen die het aangaat en ook dichterbij burgers. Het genereert kennisvragen die wij kunnen delen met derden via het bodemloket (zie paragraaf 5.6.1.). Het bevestigt nogmaals dat wij als middenbestuur echt een registrerende rol vervullen.

Acties

- 49. Uitvoeren communicatieplan.
- 50. Interactieve samenwerking met derden.

5.6.4, Kwaliteitszorg

Kwaliteit

Met het Normblad SIKB 8001 en de ISO 9001:2000 als leidraad hebben wij bestaande werkprocessen op het gebied van bodemsanering in kaart gebracht en waar nodig geoptimaliseerd. Daarbij zijn zowel de primaire processen (denk daarbij aan beschikkingprocedures, subsidieaanvragen en de inzet van het juridisch instrumentarium WBB) als de secundaire processen (bijvoorbeeld archivering, informatieverstrekking en uitbesteding van diensten) bekeken en vastgelegd in een kwaliteitssysteem.

Door een jaarlijkse cyclus van interne en externe audits wordt het systeem voortdurend beoordeeld, verbeterd en bijgesteld. Het doel van het kwaliteitssysteem is het kunnen waarborgen van een goede en constante kwaliteit van onze producten en diensten, wat de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid van een ieder ten goede komt. Wij zijn voor het kwaliteitsmanagementsysteem gecertificeerd en willen deze certificering behouden. Daarbij staat een voortdurende herijking zowel voor wat betreft de doeltreffendheid van het systeem als de klantgerichte verbetering van het product centraal.

De kwaliteitsdoelstellingen uit ons handboek zijn grotendeels behaald. Deze moeten daarom plaats maken voor andere kwaliteitsdoelstellingen die wij willen behalen. De komende tijd richten wij ons op de kwaliteitsdoelstelling communicatie, uniformiteit en samenwerking.

Wij streven naar een optimale benutting van de mogelijkheden ter bevordering van de kwaliteit van de taakuitvoering in het kader van de WBB. Hiertoe nemen wij actief deel aan stimuleringsregelingen in het kader van het project Kwaliteitsimpuls van VROM.

Op het gebied van bodem- en grondwaterbescherming worden de belangrijkste processen beschreven en vastgelegd in een handboek. Hier wordt niet gestreefd naar certificeren van het kwaliteitsmanagementsysteem.

Deze Bodemnota Werk van eigen bodem maken zal periodiek geëvalueerd worden (conform SIKB-normblad 8001 en 8002). Daarbij wordt aangesloten bij de noodzaak om de nota te herzien, namelijk bij belangrijke beleidswijzigingen zoals:

- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- inbouw WBB in Wm
- Waterwet
- Drinkwaterwet
- KRW/Wm (milieukwaliteitseisen)
- WRO (structuurvisie)

De Bodemnota blijft gelden tot deze is vervangen door een geactualiseerde of nieuwe versie.

Kwaliteitsborging (Kwalibo)

Kwaliteitsborging is een van de maatregelen om het bodembeheer te verbeteren en kent 3 speerpunten:

- kwaliteitsverbetering bij de overheid zoals hiervoor staat omschreven;
- versterking van het toezicht en de handhaving door ondersteuning van Bodem+;
- Erkenningsregeling bodemintermediairs.

Het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer (bekend als Kwalibo) is van kracht. Dit besluit richt zich op kwaliteit én integriteit van de bodemintermediair. De kwaliteitseisen zijn vastgelegd in beoordelingsrichtlijnen, protocollen en andere documenten.

Met een certificaat moeten bodemintermediairs (aannemers, inspectie-instellingen, milieukundige begeleiders) aantonen dat hun bedrijf aan de kwaliteitseisen voldoet. Wij accepteren alleen gegevens van Kwalibo-erkende instanties. Personen en instellingen die bepaalde cruciale functies in het bodembeheer vervullen (milieukundige begeleiding, monsterneming bij partijkeuringen, veldwerk, certificatie en inspectie) moeten onafhankelijk zijn van hun opdrachtgever (eigenaar/initiatiefnemer).

Acties

51. Behouden en verbeteren kwaliteitsdoelstellingen.
52. Evalueren van de Bodemnota bij belangrijke beleidswijzigingen en minimaal elke 5 jaar.
53. Beschrijven bodem- en grondwaterbeschermingsprocessen in handboek.

5.6.5, Interne en externe beleidsafstemming

Er zijn veel raakvlakken tussen het bodembeleid en andere beleidsvelden. Dit betekent dat wij als provincie een groot aantal provinciale beleidsdoelen alleen maar kunnen realiseren als er sprake is van goede afstemming tussen die beleidsvelden en van een goede samenwerking in en buiten het provinciehuis.

Het navolgende overzicht is niet uitputtend, maar wel illustratief en bepalend voor de agenda's van het nieuwe bodembeleid.

- Ruimtelijke ordening: afstemming functies op draagkracht; ruimtelijke ordening van de ondergrond.
- Bescherming specifieke waarden; geen vreemde stoffen in de bodem (3D-benadering).
- Landbouw: duurzame ontwikkeling naar draagkracht van bodem; productieomstandigheden en bodemvruchtbaarheid.
- Natuur en landschap: een bodem geschikt als basis voor natuurontwikkeling; abiotische randvoorwaarden.
- Water: grondwater geschikt voor drinkwaterwinning; veiligstellen strategische grondwatervoorraden; grond- en oppervlaktewater voldoen aan de KRW.
- Archeologie en cultuurhistorie: afstemming met aardkundige waarden; beschermen bodemarchief en objecten.
- Economie: gebruiksmogelijkheden van de bodem.
- Energie: bodem als duurzame energiebron; bodem als opbergplaats van CO₂.

6, ACTIVITEITEN GERICHT OP DUURZAAM BODEMGEBRUIK- EN BEHEER

In hoofdstuk 5 hebben wij ons beleid beschreven om te komen tot duurzaam bodemgebruik en beheer. Hierbij hebben wij activiteiten genoemd die er voor moeten zorgen dat wij ons doel bereiken. Een overzicht van deze activiteiten is weergegeven in dit hoofdstuk. De doelstellingen en opgaven uit POP II, de Beleidsbrief bodem en de Beleidsbrief ruimtelijke ordening ondergrond zijn bepalend geweest voor de programmering van de activiteiten voor de periode 2006-2011. Ook de Europese richtlijnen die op korte termijn bekend worden hebben wij bij de activiteiten meegenomen. Een deel van deze activiteiten hebben wij ook al aangekondigd in het door ons vastgestelde Meerjarenprogramma bodemsanering 2005-2009. Uitvoering van deze activiteiten zorgt samen met de reguliere - al bekende en in uitvoering zijnde werkzaamheden op het gebied van bodemsanering, bodem- en grondwaterbescherming - voor een bijdrage aan een duurzame ontwikkeling van het leefmilieu voor mens, plant en dier. Met het uitvoeren van deze activiteiten hebben wij daarvoor de basis gelegd.

Hierna is in het kort weergegeven op welke beleidsopgaven de activiteiten betrekking hebben.

- Activiteiten 1 tot en met 4 : algemeen bodembeleid
- Activiteiten 5 tot en met 21: bodem- en grondwaterbescherming
- Activiteiten 22 tot en met 43: bodemsaneringsactiviteiten leiden tot vermindering en beheer werkvoorraad
- Activiteiten 44 tot en met 53: procesmatig en ondersteunend voor uitvoering bodembeleid

6.1, Overzicht activiteiten periode 2006-2011

	Activiteit	Beleid	Wie
1.	Verbreden bodemberaad van alleen bodemsanering naar duurzaam bodembeleid	Veranderende rol/ regierol	Provincie
2.	Kennis- en informatieuitwisseling met burgers en doelgroepen	Veranderende rol/ regierol	Provincie
3.	Verder uitwerken bodemvisie	Beleidsontwikkeling en strategie/verbreden bodembeleid	Provincie
4.	Uitvoering Besluit bodemkwaliteit	Beleidsontwikkeling en strategie/verbreden bodembeleid	Provincie
5.	Ontwikkelen beleid aardkundige waarden	Beschermen en behoud aardkundige waarden	Provincie

6.	Voldoen aan nationale en Europese verplichtingen kwaliteit grondwater voor drinkwater	Grondwaterkwaliteit	Provincie, gemeenten
7.	Verbeteringen uit rapportage VROM-Inspectie doorvoeren	Grondwaterkwaliteit	Provincie
8.	Ontwikkelen risicogeorieënteed grondwaterbeschermingsbeleid	Grondwaterkwaliteit	Provincie
9.	Aanpassen meetnet grondwatermonitoring als verplichting uit de KRW	Grondwaterkwaliteit	Provincie
10.	Onderzoek "Run-off"en onderzoek riolering	Grondwaterkwaliteit	Provincie
11.	Ontwikkelen visie gebruik ondergrond en implementeren in bodemvisie	(Diepe) ondergrond	Provincie
12	Operationaliseren Beleidskader bodemenergie	(Diepe) ondergrond	Provincie
13.	Milieutekortten in natuurgebieden in beeld brengen	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2	Provincie
14.	Milieubelasting rundveehouderijen verlagen	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	Provincie
15.	Onderzoek milieubelasting bestrijdingsmiddelen in en buiten landbouw	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	Provincie
16.	Vermindering bestrijdingsmiddelen bij bollenteelt	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	Provincie
17.	Bevorderen duurzame bollenteelt	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	Provincie
18.	Verbeteren biodiversiteit	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	Provincie

19.	Onderzoek gehalte organische stof en erosiegevoeligheid	Duurzaam bodembeheer landbouw en natuur/Landsdekkend beeld spoor 2 (BIELLS)	Provincie
20.	Resultaten project Risicoinventarisatie en –analyse verwerken in werkvoorraad	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
21.	Uitvoeren nader onderzoeken in waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
22.	Zoeken financiering mogelijkheden bij gemeenten/waterleidingmaatschappijen voor spoedgevallen binnen waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
23.	Starten vervolgonderzoek voormalige stortplaatsen	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
24.	Stimuleren en faciliteren van sanering/beheersing voormalige stortplaatsen	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
25.	Bepalen monitoringsstrategie stopzetten monitoring	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
26.	Registratie Globis-aanpak deklagen	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
27.	Onderzoek/faciliteren schone grond uit natuurontwikkelingsprojecten	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
28.	(Voor)financiering knelpunten bij stadsdynamiek diffuse immobiele verontreinigingen	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie

29.	Opstellen gedragslijn bodemverontreiniging provinciale eigendommen	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
30.	Het voeren van actief bevelbeleid	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
31.	Opstellen Stimuleringsregeling particulieren	Beleidsontwikkeling en strategie/Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
32.	Uitvoeren nieuwe meting werkvoorraad bodemsaneringsgevallen	Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
33.	Afspraken met gemeenten maken over voortvarend aanpak saneringsoperatie	Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
34.	Uitwisseling bodemgegevens	Informatiebeheer	Provincie
35.	Jaarlijkse monitoring voortgang bodemsaneringsoperatie	Monitoring	Provincie
36.	Actief benaderen bedrijven	Uitvoering Bedrijvenregeling	Provincie
37.	Resultaten aanmeldingen Bedrijvenregeling verwerken in werkvoorraad	Uitvoering Bedrijvenregeling	Provincie
38.	Resultaten werving BOSATEX verwerken in werkvoorraad	Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
39.	BOSATEX-bedrijven die niet meedoen bevel geven	Landsdekkend beeld spoor 1	Provincie
40.	Vorbereiding revitalisering bedrijfsterreinen	Uitvoering Bedrijvenregeling	Provincie
41.	Advisering uitvoering gasfabriekterreinen	Sanering gasfabriekterreinen	Provincie
42.	Zorgdragen voor realisatie van Bestuursakkoorden waterbodems	Waterbodems	Provincie
43.	Bodemkwaliteit (kaartmateriaal) provinciedekkend in beeld brengen en houden (BIELLS)	Informatiebeheer	Provincie, gemeenten
44.	Beschikbaar stellen milieu-informatie voor burgers (Aarhus)	Informatiebeheer	Provincie
45.	Beheren en actualiseren bodemsite op website Drenthe	Informatiebeheer	Provincie
46.	Uitbouwen informatievoorziening voor derden (bodemloket)	Informatiebeheer	Provincie

47.	Monitoring en evaluatie omgevingsbeleid	Monitoring	Provincie
48.	Verantwoording afleggen bodemsaneringsoperatie aan VROM	Monitoring	Provincie
49.	Uitvoeren Communicatieplan bodem	Communicatie	Provincie
50.	Interactieve samenwerking met derden (burgerparticipatie)	Communicatie	Provincie
51.	Behouden en verbeteren kwaliteitsdoelstellingen	Kwaliteitszorg	Provincie
52.	Evalueren van de Bodemnota bij belangrijke beleidswijzigingen en minimaal elke 5 jaar	Kwaliteitszorg/ monitoring	Provincie
53.	Beschrijven bodem- en grondwaterbeschermingsprocessen in handboek	Kwaliteitszorg	Provincie

BIJLAGE 1, TOELICHTING EUROPESE REGELGEVING

a. De EG-KRB

Deze richtlijn is lichter van karakter dan de KRW vanwege het ontbreken van kwantitatieve normen. Van de lidstaten wordt verlangd dat zij de bodem afdoende beschermen, maar de wijze waarop en de concrete doelen mogen ze zelf bepalen. De lidstaten moeten zelf beoordelen aan welke bedreigingen de bodem in hun gebied blootstaan. Ze moeten daarvoor binnen 5 jaar een inventarisatie van de risicogebieden en een actieplan maken. De lidstaten moeten aan de Europese Commissie rapporteren over de effecten van de maatregelen.

De actieplannen moeten op grond van het Verdrag van Arhus toegankelijk zijn voor het publiek. Dit draagt hopelijk bij aan een groter bewustzijn van het belang van de bodem.

De kaderrichtlijn richt zich op het zoveel mogelijk in stand houden van de belangrijkste bodemfuncties (zie paragraaf 3.2) en het beperken en zo mogelijk opheffen van de bedreigingen (zie paragraaf 3.2.2.) naast aandacht voor verontreiniging en bodemafdekking. De afname van de bodembiodiversiteit is nog geen zelfstandig thema. De Europese Commissie heeft aangegeven dat de EG IPPC-richtlijn voor het tegengaan van bodemverontreiniging door huidige activiteiten wordt aangepast. Momenteel vindt een evaluatie plaats van deze richtlijn en is alleen van toepassing op de grote inrichtingen (bedrijven met een grote milieubelasting). Daarnaast wordt de zuiveringsslib richtlijn herzien.

b. Globale schets van de impact EG-KRB voor Nederland

De KRB betekent dat Nederland ook meer aandacht zal moeten hebben voor de in paragraaf 3.1 genoemde bedreigingen. Dit zal moeten leiden tot de volgende extra inspanningen.

- Bestrijding van erosie: hiervoor is in Nederland slechts een beperkt beleid voor wat betreft watererosie.
- Afname organische stof en biodiversiteit: over de afname van organische stof is landelijk wel wat bekend, maar het kan lokaal sterk verschillen. Over de bodembiodiversiteit is nog weinig bekend.
- Bodemverdichting: hierover zijn nog weinig gegevens. Bodemverdichting speelt met name in de landbouw (zware machines op het land) en kan leiden tot lagere oogstopbrengsten. Daarnaast veroorzaakt het een verminderde doorlaatbaarheid van de bodem (plassen op het land) en minder bodemleven. Het gebruik van meer mest en gewasbeschermingsmiddelen vermindert dit in de praktijk, maar het nieuwe mestbeleid met ingang van 1 januari 2006 maakt een kritischer omgang met mest noodzakelijk.

- Bodemafdekking: De omvang neemt nog steeds toe. Landelijke oriëntatie studies worden gedaan naar de mogelijkheden de gevolgen van afdekking te verzachten. Afdekking verhindert de afvoer van regen naar het grondwater in de bodem en heeft consequenties voor het organische leven in de bodem. Verdichting en afdichting kunnen gevolgen hebben bij van overstromingen. Bij een goed functionerende bodem wordt regen snel afgevoerd en is de bovenste grondlaag niet zo snel verzadigd. Bij verdichte of afgedichte bodems zijn de gevolgen van overstromingen ernstiger.

Voor de onderdelen bodemverontreiniging, watererosie, verzilting en overstromingen verwachten wij geen grote veranderingen of beleidsinspanningen.

c. Nederlandse overheden en de EG-KRB

De Nederlandse overheden hebben kennisgenomen van de opvatting van de Europese Commissie. In het Interbestuurlijk Dossierteam Thematische Bodemstrategie hebben zij zich beraden over nut en noodzaak van deze in het vooruitzicht gestelde richtlijn. De conclusie was dat het na te streven doel - het activeren van de lidstaten om een duurzaam bodembeleid te ontwikkelen - wetgeving op Europees niveau niet zonder meer rechtvaardigt. Het doel is onomstreden en kan op een andere manier worden bereikt. Zo is het mogelijk de doelen op te nemen in de Bodemstrategie. Hier zijn de lidstaten nauw bij de besluitvorming betrokken, zodat zij zich hieraan verplichten. Ook kan in de strategie een bepaling worden opgenomen dat de Europese Commissie met regelgeving kan komen als de lidstaten niet of onvoldoende voortgang boeken op grond van een evaluatie. Zowel in het Europees Parlement, als in de Raad van Ministers bestaat er een meerderheid voor een richtlijn. Op basis hiervan richten de inspanningen van IPO, VNG en de lidstaat Nederland zich op het zoveel mogelijk aansluiten van het Europees beleid en wetgeving op het Nederlandse.

d. Overige EU wet- en regelgeving over het bodembeleid

Naast de EU-Bodemstrategie en de komende EG-KRB zijn er andere relevante richtlijnen.

- EG-KRW, de EG-grondwater en de Richtlijn milieuaansprakelijkheid.
- EG-Richtlijn toegang van het publiek tot milieu-informatie.

Ook deze richtlijnen geven verplichtingen die doorwerken in het bodembeleid en het grondwaterbeleid.

Daarnaast zijn er voor het bodembeleid andere belangrijke strategieën, die deel uitmaken van het Zesde milieuactieplan.

- EU-strategie over afvalpreventie en afvalrecycling.
- EU-strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden.

- Beide leiden tot een aanpassing van de EG-kaderrichtlijn afvalstoffen en de EG-gewasbeschermingsrichtlijn, dan wel EG-Verordening gewasbescherming.

e. EG-KRW

De KRW moet zorgen voor een goede chemische en ecologische toestand van het grond- en oppervlaktewater.

Volgens deze kaderrichtlijn moet er een register van beschermde gebieden worden aangelegd. Het gaat hier om:

- gebieden die zijn aangewezen voor de onttrekking van water dat bestemd is voor menselijke consumptie (grondwaterbeschermingsgebieden, gebieden waaruit water wordt gewonnen voor de levensmiddelenindustrie en dergelijke);
- gebieden die als zwemwater zijn aangewezen;
- nutriëntengevoelige gebieden (bijvoorbeeld meststoffen), inclusief de gebieden die op grond van de EG-nitraatrichtlijn zijn aangewezen als kwetsbare zones (dat geldt voor heel Nederland) en de gebieden die volgens de EG-richtlijn stedelijk afvalwater zijn aangewezen als kwetsbare gebieden. Het gaat hier om bepaalde zoetwatermeren en oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening;
- habitat- en vogelrichtlijngebieden.

Het grond- en oppervlaktewater in deze gebieden moet in 2015 ten minste aan de doelstelling en normen van de EU voldoen.

Dit betekent dat het bodembeleid een belangrijke bijdrage moet leveren aan het realiseren van de doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater. De kwaliteit van het grondwater wordt voor 70% tot 80% bepaald door het bodemgebruik (met de nadruk op het verleden). Voor de kwaliteit van het oppervlaktewater ligt dat cijfer op 40% tot 50% (met nadruk op het heden).

Om deze doelstellingen te realiseren kunnen de provincies op grond van de Wm kwaliteitseisen vaststellen. Ook kan bij AMvB aan de provincies een verplichting worden opgelegd om in hun Milieuverordening kwaliteitseisen vast te stellen.

Verder legt de kaderrichtlijn een verplichting op om de programma's voor het grond- en oppervlaktewater te toetsen. De eisen voor het opstellen van deze programma's worden ook in een AMvB vastgelegd. Inmiddels is de inhoud hiervan bekend via een ontwerp-AMvB.

f. EG-Grondwaterrichtlijn

De KRW bevat een artikel dat bepaalt dat specifieke maatregelen kunnen worden vastgesteld om grondwaterverontreiniging te voorkomen en te beheersen. De Grondwaterrichtlijn bevat specifieke maatregelen ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreiniging.

Deze maatregelen omvatten met name:

- criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater;
- criteria voor het vaststellen van significante en aanhoudende stijgende trends en de omkering daarvan en voor het bepalen van de beginpunten voor omkeringen in trends.

De Grondwaterrichtlijn bevat ook bepalingen ter voorkoming of beperking van de inbreng van verontreinigende stoffen in grondwater. Beoogd wordt de achteruitgang van de toestand van alle grondwaterlichamen te voorkomen. De lidstaten dienen hiervoor een maatregelenprogramma vast te stellen.

Deze richtlijn sluit aan op de EG-Nitraatrichtlijn en de normstelling voor pesticiden in drinkwater (de EG-Drinkwaterrichtlijn).

g. EG-Richtlijn milieuaansprakelijkheid

De EG-Richtlijn milieuaansprakelijkheid is een uitwerking van het principe "de vervuiler betaalt". Ze regelt de milieuschade aan bodem, water, beschermde soorten en natuurlijke leefgebieden. Verder verplicht de richtlijn bodemgebruikers preventieve acties, zo nodig herstelmaatregelen of compensatiemaatregelen te nemen. De gebruiker draait zelf voor eventuele schade op. Het bevoegd gezag moet de voorgenomen herstelmaatregelen eerst goedkeuren. Ook derden kunnen het bevoegd gezag om maatregelen vragen.

De richtlijn had al vóór 30 april 2007 moeten zijn omgezet in nationale wetgeving. Momenteel is een wijziging van Wm bij het Parlement aanhangig.

h. EG-Richtlijn toegang van het publiek voor milieu-informatie

Deze richtlijn is al grotendeels in de Nederlandse wet- en regelgeving verwerkt. Het vloeit voort uit het VN-verdrag van Arhus en rust op 3 pijlers:

- het recht op toegang tot milieu-informatie;
- inspraak bij de besluitvorming;
- toegang tot de rechter bij milieuaangelegenheden.

De laatste pijler is nog "in procedure". De richtlijn betekent een grotere openbaarheid van milieu-informatie, dus ook informatie over de bodem. De absolute weigeringsgronden zijn beperkt. De gevraagde informatie moet binnen een bepaalde termijn worden geleverd, de verzoeker hoeft zijn aanvraag niet toe te lichten.

De richtlijn hanteert een brede benadering van het begrip "milieu-informatie". Voor de overheden betekent de richtlijn dat ze hun milieu-informatie ordenen en actief openbaar maken. De verstrekte informatie moet actueel, nauwkeurig en vergelijkbaar zijn.

i. Overige belangrijke ontwikkelingen in Europa

De Raad van Europa heeft een aantal initiatieven genomen, die gevolgen hebben voor het bodembeleid.

- Het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed (Verdrag van Malta). De implementatie loopt: Wet op de archeologische monumentenzorg, Monumentenwet.
- Het Europees Landschapsverdrag 2000: Nederland heeft het verdrag geratificeerd en het is vanaf 1 november 2005 van toepassing. Het doel is de bescherming van het landschap: preventie, herstel, verbetering en ontwikkeling. Er bestaat een nauwe relatie tussen het landschap en de bodem.
- Het Bonner Memorandum over het bodembeschermingsbeleid in Europa (december 1998).
- Het herzien Europees Manifest voor de bescherming en het duurzaam gebruik van de bodem (minister van de Raad voor Europa, juli 2003).
- Het Valencia Charter van de regionale ministers en politieke leiders in de EU (november 1995), in 2006 herzien maar nog niet gepubliceerd.
- De Aanbevelingen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa over de bescherming van het geologisch erfgoed (mei 2004).
- Het European Manifesto on Earth Heritage and Geodiversity (november 2004). De Aanbevelingen van het Comité van Ministers en het European Manifesto gaan vooral over de aardkundige waarden van de bodem.

BIJLAGE 2, AFKORTINGENWIJZER

AMvB	algemene maatregel van bestuur
BIELLS	Bodem informatie essentieel voor landelijke en locatie sturing
BIS	bodeminformatiesysteem
BPE	bodem prestatie eenheid
CTB	College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen
EG	Europese Gemeenschap
EHS	ecologische hoofdstructuur
EU	Europese Unie
Globis	Geografisch landelijk overheidsbodeminformatiesysteem
ILG	Investeringsprogramma landelijk gebied
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
KRB	Kaderrichtlijn bodem
KRW	Kaderrichtlijn water
MAP	Milieuactieprogramma
MKB	midden- en kleinbedrijf
Netex	Nederlandse textielreinigingsbedrijven
NMP 4	vierde Nationale milieubeleidsplan
pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma
POP	Provinciaal omgevingsplan
POV	Provinciale omgevingsverordening
RBB	referentiewaarden voor biologische bodemkwaliteit
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
TCB	Technische Commissie Bodembescherming
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
WBB	Wet bodembescherming
WKO	warmte-koudeopslag
Wm	Wet milieubeheer

PROVINCIE DRENTHE

WERK MAKEN VAN EIGEN BODEM

Deel 2, Uitvoering en Beleidsregels bodemsanering

INHOUD

1.	INLEIDING	5
2.	HISTORISCH EN VERKENNEND BODEMONDERZOEK	7
2.1.	Aanleiding en doel	7
2.2.	Opzet onderzoek	7
2.3.	Beoordeling en vervolgaanpak	10
2.4.	Ouderdom bodemonderzoek	11
3.	NADER ONDERZOEK	11
3.1.	Aanleiding en doel	11
3.2.	Opzet en uitvoering nader onderzoek	12
3.3.	Gevalsafbakening	13
3.4.	Ernst	14
3.5.	Spoed	15
3.6.	Besluitvorming en voorwaarden	19
4.	SANEREN VAN RECENTE BODEMVERONTREINIGING	24
5.	SANERINGSDOELSTELLING EN SPECIFIEKE SITUATIES	28
5.1.	Saneringsdoelstelling	28
5.2.	Specifieke situaties	33
5.2.1.	Gebiedsgerichte aanpak grondwater	33
5.2.2.	Hergebruik van grond bij saneringen	34
5.2.3.	Sanering van voormalige stortplaatsen	36
6.	SANERINGSONDERZOEK EN -PLAN	38
6.1.	Aanleiding en doel	38
6.2.	Opzet saneringsonderzoek en Saneringsplan	39
6.3.	Verschillende soorten Saneringsplannen	40
6.4.	Financiële zekerheidsstelling bij saneringen	44
6.6.	Besluitvorming instemming Saneringsplan	45
7.	UITVOERING SANERING, ZORG, EVALUATIE EN NAZORG	46
7.1.	Uitvoeringsaspecten	46
7.2.	Zorg tijdens saneren	49
7.3.	Wijzigingen voor en tijdens de sanering	50
7.4.	Evaluatie	53
7.5.	Zorg na saneren (nazorg)	54
7.6.	Overdracht van de nazorg	56
8.	KOSTENVERHAAL/BEVELSBELEID	57

9.	BEDRIJVENREGELING, COFINANCIERING EN DRAAGKRACHT- REGELING	61
10.	AFSTEMMING MET ANDERE BELEIDSTERREINEN	64
10.1.	Bodemverontreiniging en de Woningwet	64
10.2.	WBB in relatie met de Wm	66
10.3.	WBB in relatie met de Wet op de ruimtelijke ordening	68
10.4.	Onttrekkingen en bodemverontreiniging	69
10.5.	Bodemverontreiniging en archeologie	70
11.	PROCEDURE	72
12.	TOEZICHT EN HANDHAVING	74
13.	PROGRAMMERING/OVERDRACHT TAKEN	77
13.1.	Meerjarenprogramma WBB	78
13.2.	Meerjarenprogramma ISV	78
13.3.	Meerjarenprogramma ILG	79
13.4.	Decentralisatie	80
BIJLAGEN		
1.	Overzichtstabel beleidsregels	81
2.	Begrippenlijst	85
3.	Toelichting op Besluit en regeling bodemkwaliteit	94
4.	Monitoring en eindcontrole grondwatersanering	96
5.	Zorg	100
6.	Beslismodel	101
7.	Bevelbeleid	106
8.	Melding nieuwe verontreiniging/ongewoon voorval	109
9.	Stappenplan handhaving	111

1, INLEIDING

In deel 1 van de nota Werk maken van eigen bodem is de rol van de bodem in het dagelijkse leven beschreven. Daarbij is het beleid voor bodemsanering, bodem- en grondwaterbescherming voor de komende jaren neergezet. Ook zijn de activiteiten weergegeven die moeten leiden tot een duurzaam bodembeleid.

De landelijke visie op bodemverontreiniging is in de afgelopen jaren sterk veranderd. Zo'n 20 jaar geleden werd er nog van uitgegaan dat de bodem schoon was met slechts enkele vervuilde plekken die binnen afzienbare tijd konden worden schoongemaakt. Het landelijke beleid was gericht op het weer geheel schoonmaken van de bodem.

Al snel werd duidelijk dat de bodemproblematiek aanzienlijk omvangrijker was dan aanvankelijk werd gedacht. Bodemverontreiniging bleek een veel omvattender probleem te zijn. Dit leidde tot het inzicht dat een ongewijzigd bodemsaneringsbeleid zeer hoge kosten en risico's op stagnatie van andere maatschappelijke ontwikkelingen (met name ruimtelijke planvorming) zou opleveren.

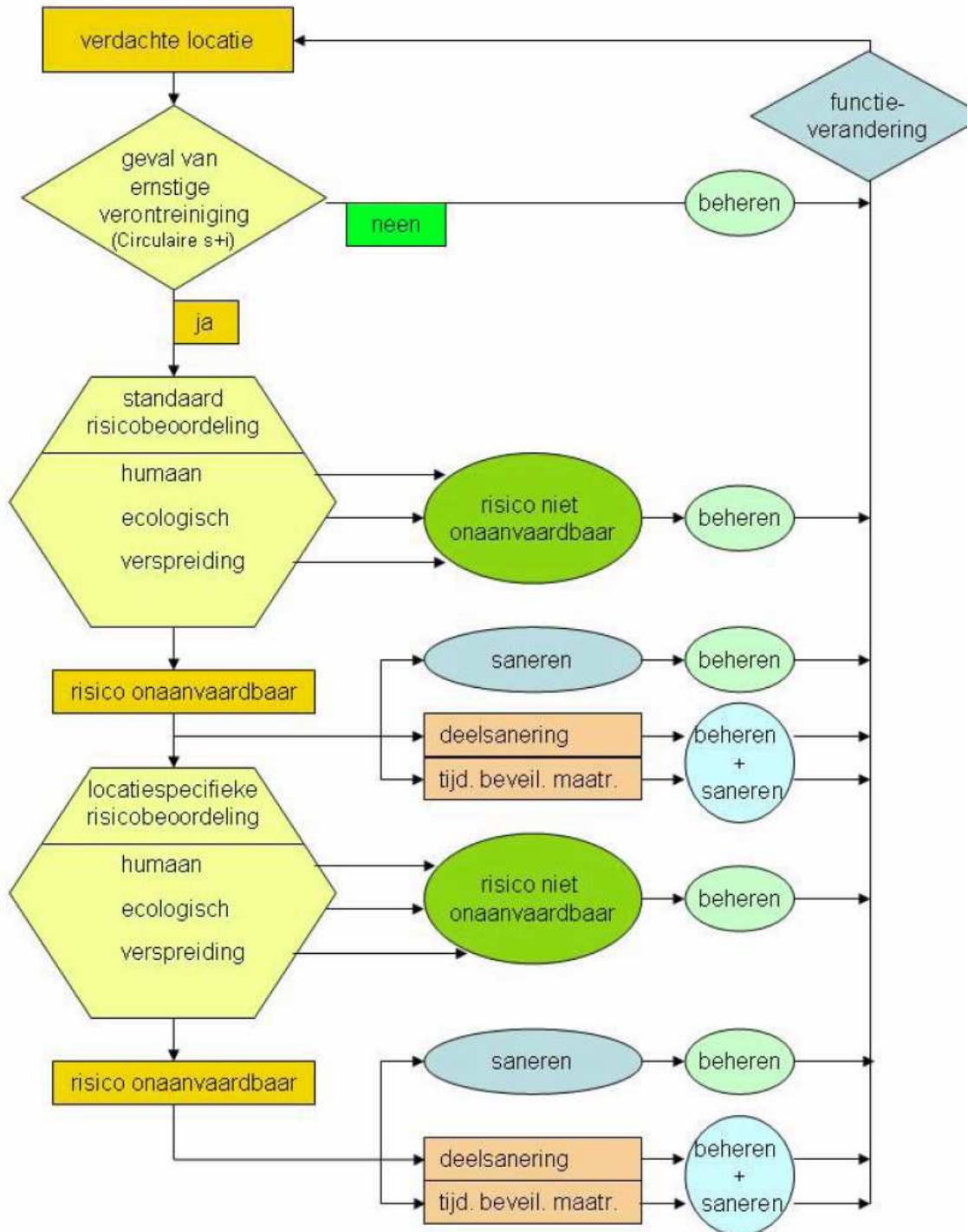
In 2002 is het besef dat het op korte termijn realiseren van een volledig schone bodem technisch en financieel niet haalbaar is, ook verankerd in het rijksbeleid en neergelegd in wetgeving (2006). De beleidsvernieuwingsoperatie (BEVER) heeft geleid tot een beter evenwicht tussen wat vanuit milieuhygiënisch oogpunt wenselijk is en wat vanuit maatschappelijk oogpunt noodzakelijk en haalbaar is.

Ondanks de sterke veranderingen in het bodembeleid blijft er een aantal constanten. Zo staat het geval van verontreiniging centraal. Bodemonderzoek, meestal uitgevoerd in verschillende fasen, heeft tot doel het geval van bodemverontreiniging geheel in beeld te brengen en vervolgens te bepalen of de situatie leidt tot risico's. De mate waarin zich risico's voordoen bepaalt of er met spoed moet worden gesaneerd of dat er meer tijd voor kan worden genomen.

Uiteindelijk zullen de gevallen van ernstige bodemverontreiniging allemaal aangepakt gaan worden. Om ervoor te zorgen dat de saneringsactiviteiten leiden tot het gewenste resultaat, worden Saneringsplannen opgesteld en aan ons voorgelegd ter instemming.

Voor u ligt deel 2 van de nota Werk maken van eigen bodem. Het doel van deel 2 is het geven van een praktische handleiding voor de uitvoering van bodemtaken. Deze nota is opgesteld op volgorde van in de praktijk voorkomende stappen die een rol spelen bij bodemverontreiniging. Per stap wordt het landelijke beleid beschreven en vervolgens het Drentse beleid toegelicht. In bijlage 1 is een overzicht van de beleidsregels opgenomen met een verwijzing naar de desbetreffende paragraaf in deze nota. Deze beleidsregels gelden als toetsingskader, onder andere voor het beoordelen van onderzoek en sanering.

In figuur 1 is het proces van bodemsanering in een schema geplaatst.

2, HISTORISCH EN VERKENNEND BODEMONDERZOEK

2.1, Aanleiding en doel

Een onderzoek naar bodemverontreiniging begint bij het uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek. In het verleden werden dit ook wel oriënterende onderzoeken genoemd. De aanleiding voor het uitvoeren van het verkennende bodemonderzoek kan divers zijn:

- de BSB-operatie (WBB, besluit Verplicht bodemonderzoek);
- voorafgaand aan vergunningverlening (nulsituatieonderzoek -Wm of kwalitatief bodemonderzoek Inrichtingen- en vergunningenbesluit Wm);
- combi-onderzoek (protocol Bodemonderzoek milieuvergunning en BSB);
- aanleg of verwijdering van ondergrondse tanks (BOOT);
- de aanvraag van een bouwvergunning (Woningwet);
- het opstellen of wijzigen van een bestemmingsplan (WRO);
- aan- en verkoop van grond (privaatrecht);
- het verplaatsen van grond (WBB, Besluit bodemkwaliteit);
- meldingen derden (klachten stank)
- afspraken/convenanten, zoals Bedrijvenregeling;
- in beeld brengen van de werkvoorraad (NMP 3).

De doelstelling is echter altijd dezelfde: het aantonen van de aan- of afwezigheid van mogelijke bodemverontreiniging op de locatie. In deze paragraaf wordt beschreven waar een verkennend onderzoek voor de landbodem aan moet voldoen en hoe wij daarmee omgaan.

2.2, Opzet onderzoek

Landelijk beleid

Normbladen

Voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek zijn landelijk diverse NEN-normen en protocollen ontwikkeld:

- NVN 5725 (Bodem - Leidraad bij het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend, oriënterend en nader onderzoek, 1999);
- NEN 5740 (Bodem - Onderzoeksstrategie bij verkennend onderzoek - Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond, 1999);
- NEN 5707 (Bodem - Inspectie, monsterneming en analyse van asbest in de bodem, 2003) voor asbest;

- NEN 5897 (Bodem - Monsterneming en analyse van asbest in onbewerkt bouw- en sloopafval en recyclinggranulaat);
- NVN 5720 (Waterbodem - Onderzoeksstrategie bij verkennend onderzoek).

Historisch onderzoek

Elk onderzoek begint met een "duik" in de geschiedenis om te weten hoe, waardoor en in welke periode de bodemverontreiniging, met bijzondere aandacht voor de saneringsbepalende stoffen, is ontstaan. Verder dient het historisch onderzoek er ook voor om de bodembedreigende activiteiten (bedrijfsactiviteiten, calamiteiten) op een perceel inzichtelijk te maken en hierop het onderzoeksprogramma in te stellen. Mocht dan een bodemverontreiniging aangetroffen worden, dan dienen de onderzoeksgegevens naast het historisch onderzoek gelegd te worden om te kijken hoe en in welke periode de aangetroffen bodemverontreiniging veroorzaakt is. Hiervoor is de Richtlijn voor het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend, oriënterend en nader onderzoek (NVN 5725) opgesteld. Deze richtlijn dient gehanteerd te worden.

Kwalibo (Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer)

Op 1 oktober 2006 is de Kwalibo-regelgeving van kracht geworden. De regelgeving moet de kwaliteit van de werkzaamheden van het bodembeheer verbeteren. Werkzaamheden, zoals bodemonderzoek, bodemsanering en laboratoriumanalyses, moeten voldoen aan kwaliteitseisen. Bedrijven en overheidsinstanties (de zogenaamde bodemintermediairs) die werkzaamheden willen uitvoeren, mogen alleen werkzaamheden verrichten als zij daarvoor door de Ministeries van VROM en VW zijn erkend. Deze verplichtingen treden gefaseerd in werking. Per 1 juli 2007 geldt dit voor veldwerk, analyse voor milieuhygiënisch bodemonderzoek, milieukundige begeleiding en evaluatie van bodemsaneringen, uitvoering van bodemsaneringen en bewerking van verontreinigde grond of baggerspecie. Voor nadere informatie over de Kwalibo-regelgeving, inclusief de erkenningen, wordt verwezen naar Bodem+ (www.senternovem.nl). In de rapportages van de bodemonderzoeken moeten de uitvoerders aantoonbaar maken dat de werkzaamheden door gecertificeerde en erkende intermediairs zijn uitgevoerd. Als aan deze eisen niet wordt voldaan, kan het bevoegd gezag de aanvraag/melding niet in behandeling nemen en doorgegeven aan het meldpunt hiervoor. Als het aanvragen betreft om een besluit in het kader van de Wm en/of WBB (zie artikel 14 van het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer Kwalibo), dan mag het bevoegd gezag de aanvraag of melding niet in behandeling nemen.

Normdocumenten (zoals BRL) zijn te downloaden op de website van het SIKB (www.sikb.nl).

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Uit de praktijk blijkt dat het vooronderzoek onvoldoende wordt uitgevoerd. Daarom moet uit de rapportage van het vooronderzoek blijken welke bronnen daadwerkelijk zijn geraadpleegd, ook wanneer een bron geen informatie oplevert.

Bij het historisch onderzoek moet ook worden bekeken of de locatie potentieel asbestverdacht is. Wanneer dit het geval is, dient bij het uitvoeren van bodemonderzoek ook asbestonderzoek verricht te worden. Hierbij zijn de NEN 5707 en 5897 het uitgangspunt. De volgende situaties worden door ons als potentieel asbestverdacht beschouwd.

- Aanwezigheid van oude (voor 1993 aangebrachte) verhardingslagen op/in de bodem, bestaande uit puin- of menggranulaat of ophogingen/dempingen met bouw- en sloopafval.
- Zichtbare aanwezigheid van asbestresten in de bodem.
- Aanwezigheid voormalige stortplaats.
- Voormalig glastuinbouwgebied met oude verhardingen en afval van kassen.
- Asbestverdachte bedrijven, zoals scheepswerven, gasfabrieken, metaalgieterijen, lasbedrijven, defensie terreinen, garagebedrijven.
- Sterk puinhoudende grond in een oud stedelijk gebied.
- Asbesthoudende beschoeiingen langs watergangen.
- Asbestproducerende of verwerkende industrie (UBI-code 2665).

Verharding (van erven en wegen)

Verhardingen die op de bodem zijn aangebracht, maken geen deel uit van de bodem en vallen dus niet onder de WBB. De verharding moet als zodanig herkenbaar zijn en te scheiden zijn van de bodem. Bij verwijdering van dit materiaal zijn de regels van het Besluit en regeling bodemkwaliteit (voor hergebruik als grond of bouwstof) of de regels van de Wm (bij definitieve verwijdering als afvalstof) van toepassing. Bij de fundering onder een verharding is door vermenging met de bodem geen eenduidige scheiding meer waarneembaar. Ook kunnen puinlagen voorkomen in de diepere ondergrond. Uitgangspunt is dat wij puin en slakken niet als bodem zien in de zin van de WBB als minder dan 50 volumepercent van het materiaal uit bodemdeeltjes (< 2 mm) bestaat. Wanneer er echter sprake is van verontreiniging op of in de verharding die zich kan verspreiden naar onderliggende bodem geldt artikel 13 (zorgplicht) van de WBB.

2.3, Beoordeling en vervolgaanpak

Landelijk beleid

Toetsing bodemverontreiniging

De gehalten die zijn gemeten in de bodemonsters worden getoetst aan de streef- en interventiewaarden (Circulaire streef- en interventiewaarden, 2000). Gehalten onder de streefwaarden (S) betekenen dat er sprake is van een duurzame bodemkwaliteit. Gehalten boven de interventiewaarden (I) betekenen dat de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. Er is dan sprake van een ernstige (bodem)verontreiniging.

In de praktijk worden de tussenwaarden ook gebruikt. Deze zijn niet vastgelegd in de genoemde circulaire. Deze tussenwaarden gelden als toetsingswaarden voor nader onderzoek en worden getalsmatig ingevuld door $(S+I)/2$.

Als er sprake is van verontreiniging maar de tussenwaarde wordt niet overschreden, is vervolgonderzoek niet nodig. Als in een of meer monsters de aangetroffen gehalten de tussenwaarden of de interventiewaarden overschrijden is een nader bodemonderzoek noodzakelijk om vast te kunnen stellen of er daadwerkelijk sprake is van een geval van (ernstige) bodemverontreiniging in de zin van de WBB. Het nader bodemonderzoek moet meer inzicht geven in de aard en de omvang van de verontreiniging en de mogelijke risico's daarvan.

Melding volgens artikel 41 WBB

Vroeg of laat zal een gemeente op de hoogte worden gesteld van de uitkomsten van een verkennend bodemonderzoek. Als gehalten zijn aangetroffen die de tussenwaarde overschrijden, is de gemeente wettelijk verplicht het bevoegd gezag WBB daarvan op de hoogte te stellen (artikel 41 WBB). Deze zal zich dan een oordeel moeten vormen over de vervolgaanpak.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Voor de opgaven artikel 41 hebben wij een formulier ontwikkeld (Melding bodemverontreiniging, www.drenthe.nl). Van deze opgaven bepalen wij of (vervolg)onderzoek noodzakelijk is en/of gaan wij over tot het bepalen van de ernst van het geval van bodemverontreiniging (zie hoofdstuk 3) .

2.4, Ouderdom bodemonderzoek

Als uitgangspunt geldt dat het onderzoek niet ouder mag zijn dan 5 jaar. Wij kunnen dit verlengen, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van:

- een immobiele verontreiniging en onderbouwd is dat er in de tussenliggende periode geen verontreiniging is toegevoegd;
- een mobiele verontreiniging, waarbij uit de onderzoeksrapporten een stabiel beeld van de verontreiniging naar voren is gekomen.

Wij kunnen de periode ook verkorten wanneer het een zeer mobiele verontreiniging betreft of er activiteiten (zoals een naburige onttrekking) hebben plaatsgevonden waardoor de gegevens niet actueel meer zijn.

3, NADER ONDERZOEK

3.1, Aanleiding en doel

Een nader onderzoek heeft meerdere doelen, zoals:

- het definiëren van het geval of de gevallen van bodemverontreiniging, zodat duidelijk is op welke verontreiniging het besluit (vaststelling ernst en spoed, artikelen 29 en 37 WBB) of de besluiten (artikelen 29 en 37 én artikel 28 WBB) betrekking hebben;
- het bepalen of een verontreiniging een geval van ernstige bodemverontreiniging betreft;
- het bepalen of de verontreiniging met spoed gesaneerd moet worden;
- het bepalen van de omvang, oorzaak, veroorzaker en periode van veroorzaking van een geval van bodemverontreiniging;
- in bepaalde situaties wordt deze omvang niet volledig vastgesteld (geen afperking), zoals bij een deelsanering.

In dit hoofdstuk wordt op deze aspecten ingegaan, waarbij specifiek aandacht wordt gegeven aan voormalige stortplaatsen. Ook wordt ingegaan op mogelijke beheersmaatregelen en tijdelijke beveiligingsmaatregelen die in bepaalde situaties noodzakelijk zijn en kunnen worden voorgeschreven in een besluit Vaststelling ernst en spoed.

3.2, Opzet en uitvoering nader onderzoek

Landelijk beleid

Protocollen en richtlijnen

De vereisten en opzet van een nader onderzoek zijn vastgelegd in:

- Protocol voor het nader onderzoek deel 1 naar de aard en concentratie van verontreinigende stoffen en de omvang van bodemverontreiniging, 1994;
- Richtlijn nader onderzoek deel 1 voor specifieke categorieën van gevallen van bodemverontreiniging, 1995.
- Richtlijn nader onderzoek voor waterbodems, 2002

Deze richtlijnen en protocollen dienen gehanteerd te worden.

Kwalibo (Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer)

Werkzaamheden zoals bodemonderzoek, bodemsanering en laboratoriumanalyses moeten voldoen aan kwaliteitseisen. Zie verder paragraaf 2.2.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

In het formulier voor het aanvragen van een besluit over ernst, spoed en instemming met een Saneringsplan (www.drenthe.nl) hebben wij de eisen opgenomen waaraan een nader onderzoek minimaal moet voldoen.

Een onderdeel daarin is dat het onderzoek moet voldoen aan het Protocol voor nader onderzoek. Afwijkingen daarvan kunnen toelaatbaar zijn en dienen te worden aangegeven en gemotiveerd in het rapport zelf.

Voor het nader onderzoek geldt verder dat de historie goed dient te zijn beschreven, inclusief aanduiding van de oorzaak, de relatie met de aangetoonde verontreiniging, de veroorzaker en de periode van veroorzaking. De vermelding van de periode van veroorzaking is van belang voor onder meer de vraag of er sprake is van een historische bodemverontreiniging of recente verontreiniging (zie hoofdstuk 4).

Als uit het verkennend onderzoek het vermoeden bestaat dat het om een geval van ernstige bodemverontreiniging gaat, benaderen wij de eigenaar over de vervolgaanpak. Wij maken onderscheid in de benadering van particulieren en bedrijfsmatige eigenaren.

Bedrijfsmatige eigenaren zijn zelf verantwoordelijk voor de vervolgaanpak, meestal het uitvoeren van een nader onderzoek. Mogelijk wordt aan de uitvoering van het nader onderzoek een termijn gekoppeld. Bij vermoedelijke gevallen van ernstige bodemverontreiniging waarvoor spoedig saneren noodzakelijk is, koppelen wij aan de

uitvoering van het nader onderzoek een termijn. De eigenaar wordt gevraagd en zo nodig verplicht dit nader onderzoek te doen.

Ook particuliere eigenaren zijn zelf in principe verantwoordelijk voor de vervolgaanpak. Wij zijn terughoudend met het verplichten tot nader onderzoek bij particulieren (zie hoofdstuk 8). Dit betekent dat als bij een particulier een nader onderzoek nodig is wij dit kunnen verrichten. Hiervoor is in deel 1 van de nota Werk maken van eigen bodem een actie opgenomen om een Stimuleringsregeling voor particulieren op te stellen in 2008. Hierin komen voorwaarden waaraan de particulieren moeten voldoen. Ook gaan wij in overleg met de programmagemeenten (ISV-gebied) hierover.

3.3, Gevalsafbakening

Landelijk beleid

Gevalsdefinitie

De WBB definieert een geval van bodemverontreiniging als een (dreigende) bodemverontreiniging die betrekking heeft op grondgebieden die vanwege die verontreiniging, de oorzaak of de gevolgen daarvan in technische, organisatorische en ruimtelijke zin met elkaar samenhangen.

Om te kunnen spreken van een geval van bodemverontreiniging moet aan alle 3 de criteria zijn voldaan. Bovendien moet de verontreiniging zijn veroorzaakt door menselijk handelen. De 3 criteria die bepalen of er sprake is van een geval van bodemverontreiniging kunnen als volgt worden samengevat.

- Technische samenhang:
Een technische samenhang is aanwezig als de verontreiniging het gevolg is van een bepaald productieproces, installatie of mechanisme.
- Organisatorische samenhang:
Een organisatorische samenhang is aanwezig als de verontreinigingen een gevolg zijn van een en dezelfde organisatorische eenheid/veroorzaker.
- Ruimtelijke samenhang:
Een ruimtelijke samenhang is aanwezig als de verontreinigingen in aan elkaar grenzende of in elkaars nabijheid gelegen grondgebieden voorkomen of in het verspreidingsgebied van de verontreiniging liggen. Een vaste afstand is echter niet te geven.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen. De gevalsdefinitie hebben wij een Drentse invulling gegeven voor diffuse verontreiniging.

In de WBB worden diffuse verontreinigingen aangemerkt als bodemverontreiniging als zij het gevolg zijn van menselijk handelen, ook al hebben deze handelingen lang geleden plaatsgevonden. Een dergelijke verontreiniging zien wij als een geval van bodemverontreiniging als deze kan worden toegerekend aan een duidelijke technische handeling (vanuit een productieproces of ontwikkelingsactiviteit). Zo zal bij ophooglagen, bemesting van percelen en/of uitstoot via een fabrieksschoorsteen eerder sprake zijn van een geval van bodemverontreiniging, terwijl bij atmosferische depositie en bij verontreinigde wegbermen door autoverkeer niet kan worden gesproken van een geval. Bij historische activiteiten in binnensteden (een verzameling puntbronnnetjes, die niet meer te onderscheiden zijn van elkaar) is de verontreiniging als totaal geen geval, maar kunnen plaatselijk wellicht wel puntbronnen en daarmee gevallen worden benoemd.

Wanneer wordt vastgesteld dat er geen sprake is van een geval, dan is de saneringsparagraaf van de WBB niet van toepassing.

Voormalige stortplaatsen

Wij beschouwen voormalige stortplaatsen als een aparte categorie, waarbij altijd sprake is van een potentieel geval van ernstige bodemverontreiniging. De reden is de onbekendheid van het stortmateriaal, waardoor het stort beschouwd kan worden als een "black-box", die een mogelijke bedreiging vormt voor de om- en onderliggende bodem en het grondwater.

3.4, Ernst

Landelijk beleid

De Circulaire streef- en interventiewaarde bodemsanering en de Circulaire bodemsanering (2006) bevatten de landelijke richtlijnen voor het vaststellen van de ernst en spoed van een geval van bodemverontreiniging.

Vaststellen ernst

Van een geval van ernstige verontreiniging is sprake als voor ten minste 1 stof gemiddeld de interventiewaarde in een bodemvolume van meer dan 25 m³ vaste bodem en/of 100 m³ grondwater wordt overschreden. Dit wordt vastgesteld door toetsing van de gemeten gehalten uit het nader onderzoek aan de interventiewaarden uit de Circulaire streef- en interventiewaarden (2000).

Asbest

Voor asbest geldt een uitzondering op het volumecriterium zoals hiervoor aangegeven. In de Circulaire bodemsanering is aangegeven dat er sprake is van een ernstige verontreiniging met asbest als de concentratie (gewogen gemiddelde) binnen een ruimtelijke eenheid hoger is dan de interventiewaarde voor asbest (te bepalen volgens het protocol NEN 5707/5897 of NTA 5727).

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Voormalige stortplaatsen

Gedetailleerd onderzoek naar de kwaliteit en/of samenstelling van het stortlichaam is in dit kader niet noodzakelijk, omdat een voormalige stortplaats als een black-box wordt beschouwd. Het feit dat sprake is van een black-box betekent echter ook dat als bij indicatief onderzoek geen interventiewaarde wordt overschreden, er niet geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een niet ernstige bodemverontreiniging. Dat kan alleen als een onderzoek is uitgevoerd met ten minste een kwaliteit die vergelijkbaar is met het protocol NO.

Bij verontreiniging in het grondwater dient deze (zoals ook andere grondwaterverontreinigingen) in kaart te worden gebracht. Onderzoek naar de inhoud van het stortlichaam wordt wel relevant geacht voor het bepalen van de saneringsoplossing.

3.5, Spoed

Landelijk beleid

Voorheen werden de ernst en urgentie van een geval vastgesteld, nu zijn dat de ernst en spoed van het geval. Daarbij is er niet langer een indeling in urgentiecategorieën, maar wordt vastgesteld of de verontreiniging leidt tot onaanvaardbare risico's (voor het gehele of een deel van het geval) en daarom met spoed gesaneerd moet worden (WBB, artikel 37). Wanneer is vastgesteld dat er sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging, moet er worden nagegaan of de verontreiniging dusdanige risico's met zich meebrengt dat spoedige sanering noodzakelijk is. De wet maakt onderscheid in risico's voor mens en ecologie en risico van verspreiding van de verontreiniging.

De Circulaire bodemsanering geeft richtlijnen voor het vaststellen van de risico's voor de mens, het ecosysteem en de verspreiding van de verontreiniging. Het saneringscriterium is het onaanvaardbaar zijn van die risico's.

Risico's voor de mens

Er is sprake van onaanvaardbare risico's voor de mens als bij het huidige of voorgenomen gebruik een situatie bestaat waarbij:

- chronische negatieve gezondheidseffecten kunnen optreden;
- acute negatieve gezondheidseffecten kunnen optreden.

Ook wanneer bij het huidige gebruik aantoonbare hinder is voor de mens (onder andere huidirritatie en stank) moet met spoed worden gesaneerd.

Risico's voor ecosysteem

Er is sprake van onaanvaardbare risico's voor het ecosysteem als bij het huidige of voorgenomen gebruik een situatie bestaat waarbij:

- de biodiversiteit kan worden aangetast;
- kringloopfuncties kunnen worden verstoord;
- bio-accumulatie (ophoping van giftige stoffen in een organisme) en doorvergiftiging (door eten van een vergiftigd organisme) kunnen plaatsvinden.

Risico's van verspreiding

Onaanvaardbare risico's als gevolg van verspreiding ontstaan wanneer het gebruik van de bodem door mens of ecosysteem wordt bedreigd door verspreiding van verontreiniging in het grondwater. Dit is het geval wanneer kwetsbare objecten als gevolg van die verspreiding binnen het bodemvolume liggen dat wordt ingesloten door de interventiewaardecontour in het grondwater of binnen enkele jaren komen te liggen en daardoor ontoelaatbare hinder ondervinden (zie bijlage 1 van de Circulaire bodemsanering). Het criterium "enkele jaren" is in de circulaire ingevuld met een zone van 100 m om de interventiewaardecontour heen.

Er is sprake van onaanvaardbare risico's van verspreiding van de verontreiniging in de volgende situaties.

- Het gebruik van de bodem door mens of ecosysteem wordt bedreigd door de verspreiding van verontreiniging in het grondwater, waardoor kwetsbare objecten hinder ondervinden.
- Er is sprake van een onbeheersbare situatie, dat wil zeggen als:
 - er een drijfslag aanwezig is die door activiteiten en processen in de bodem kan verplaatsen en van waaruit verspreiding van verontreiniging kan plaatsvinden;
 - er een zaklaag aanwezig is die door activiteiten en processen in de bodem kan verplaatsen en van waaruit verspreiding van verontreiniging kan plaatsvinden;
 - de verspreiding heeft geleid tot een grote grondwaterverontreiniging én de verspreiding nog steeds plaatsvindt.

Vaststellen risico's

Het vaststellen van de risico's gebeurt als volgt (zie Circulaire bodemsanering, bijlage 1, Saneringscriterium: Vaststelling van het risico voor de mens, voor het ecosysteem of van verspreiding (Sanscrit)).

- Stap 1 bestaat uit het vaststellen van het geval van ernstige bodemverontreiniging.
- Stap 2 bestaat uit een standaard risicobeoordeling met het model Sanscrit (opvolger van SUS).
- Stap 3 bestaat uit een locatiespecifieke risicobeoordeling en kan worden uitgevoerd als uit stap 2 blijkt dat er onaanvaardbare risico's zijn. De initiatiefnemer kan zelf hiervoor kiezen, het bevoegd gezag kan dit verlangen van de initiatiefnemer, als zij dit noodzakelijk acht met het oog op de besluitvorming.

Asbest

Voor het vaststellen van risico's van verontreiniging met asbest worden alleen humane risico's bepaald en hiervoor wordt gebruikt gemaakt van bijlage 2 van de Circulaire bodemsanering.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Aanpassen beschikkingen "ernst en urgentie" in "ernst en spoed"

De eerder verleende beschikkingen (vóór 2006) ernst en urgentie zullen alleen als daar een bijzondere reden voor is worden aangepast. Een (her)beoordeling van spoed kan op verzoek van derden maar ook ambtshalve geschieden.

Risico's voor de mens

Voor de vaststelling van de humane risico's sluiten wij aan bij bijlage 1 van de Circulaire bodemsanering. Bij de vaststelling van de risico's wordt altijd de meest recente versie van het Sanscrit gebruikt.

Een uitgebreide risicobeoordeling (verdergaand dan stap 2) kan achterwege blijven als tegelijkertijd met het vaststellen van de ernst en spoed van het geval van bodemverontreiniging een verzoek om instemming met een Saneringsplan voor het gehele geval van bodemverontreiniging is ingediend en de sanering binnen 6 maanden na afgifte van de beschikking zal worden gestart.

Bij humane risico's moet echter altijd stap 3 plaatsvinden, waarbij:

- de Sanscrit-modellering locatiespecifiek moet plaatsvinden. Dit betekent dat alleen de werkelijke aanwezige blootstellingsroutes worden meegenomen in de modelberekening;
- bij uitdampingsrisico's minimaal een luchtmeting (kruipruimte en binnenlucht) moet plaatsvinden die representatief is voor de situatie. Er wordt gesproken van een onaanvaardbare situatie van hinder door stank, wanneer de mediane geurdrempel wordt overschreden.

Risico's voor ecosysteem

De ecologische risico's worden bepaald op grond van het daadwerkelijk gebruik. Als er sprake is van een bronlocatie (perceel waar de bron van verontreiniging zich bevindt) binnen een gebied met kritischer gebruik, dan vindt de toetsing gesplitst plaats. Een voorbeeld is een bedrijfsterrein binnen een VHR-gebied of binnen de EHS. De verontreiniging op de bronlocatie wordt aan het daadwerkelijke gebruik, dus industrie, getoetst. Voor de verontreiniging buiten de bronlocatie vindt toetsing plaats aan het daar aanwezige daadwerkelijk gebruik, dus natuur. Per gebruiksfunctie wordt het ecologische risico van de aanwezige verontreiniging vastgesteld. Het meest kritieke risico is bepalend voor de risicobepaling van het gehele geval. Dit betekent dat alleen de meest gevoelige functie getoetst hoeft te worden.

Risico's van verspreiding

Gezien de specifieke situatie ten aanzien van de ondergrond in Drenthe is een goede beoordeling van de verspreidingsrisico's gewenst. Het bevoegd gezag WBB zal daarom de vastgestelde verspreidingsrisico's kritisch beoordelen en zo nodig aanvullend onderzoek eisen van de initiatiefnemer. Bij verspreidingsrisico's wordt onderscheid gemaakt in aantasting van de functie van kwetsbare objecten en in onbeheersbare situaties (zak- en drijfslagen en ontoelaatbare verspreiding).

Kwetsbare objecten

In Drenthe zijn de volgende kwetsbare objecten benoemd:

- drinkwaterwinningen (25-jaarszone)
- de in het kader van de KRW gedefinieerde kleine grondwaterlichamen waaruit grondwater wordt onttrokken voor drinkwaterwinning en industriële winningen voor menselijke consumptie;
- iedere bestaande continue grondwateronttrekking is in beginsel een kwetsbaar object, tenzij de verontreiniging het gebruiksdoel niet belemmert (bijvoorbeeld koelwater). De initiatiefnemer dient zich ervan te vergewissen of dergelijke winningen zich in de omgeving van de verontreinigingslocatie voordoen en of het gebruik van het grondwater wordt belemmerd door de verontreiniging.

Onbeheersbare situaties

Voor de bepaling van de verspreidingsrisico's is het in ieder geval vereist dat de initiatiefnemer in aanvulling op stap 2 de jaarlijkse toename aan bodemvolume met grondwater met gehalten boven de interventiewaarde zoals benoemd in de circulaire onder stap 3 berekent.

Tijdstip start sanering

Gevallen die met spoed moeten worden gesaneerd op grond van humane en verspreidingsrisico's, moeten zo snel mogelijk na instemming met het Saneringsplan met de sanering starten.

In geval van een onvolledige risicobeoordeling kan met het nader onderzoek worden ingestemd en kan een Besluit ernst en spoed worden genomen als door saneerder is aangegeven dat de sanering binnen 0,5 jaar na de afgifte van de beschikking wordt gestart.

Humane risico's

Bij gevallen met onaanvaardbare humane risico's geldt dat binnen 1 jaar na het Besluit ernst en spoed met sanering van het spoedeisende deel moet worden begonnen en dat het Saneringsplan binnen 0,5 jaar ter instemming bij ons moet zijn ingediend. De saneerder kan een gemotiveerd verzoek indienen voor afwijking van deze termijn(en). Daarnaast wordt altijd om TBM gevraagd.

Verspreidingsrisico's met kwetsbaar object

Als er sprake is van spoedeisende sanering vanwege het (eventueel binnen enkele jaren) bereiken van een kwetsbaar object, kan start van de sanering op een kortere termijn dan 4 jaar worden geëist.

Andere spoedeisende gevallen

In andere spoedeisende gevallen moet binnen 4 jaar na het besluit ernst en spoed met sanering van het spoedeisende deel zijn begonnen. Daarbij geldt dat het Saneringsplan binnen 3 jaar ter instemming bij ons moet zijn ingediend. Hiermee wordt de richtlijn uit de Circulaire bodemsanering gevolgd.

3.6, Besluitvorming en voorwaarden

Na afronding en melding van het nader onderzoek vindt besluitvorming over ernst en spoed plaats.

Landelijk beleid

Melding nader onderzoek

De beoordeling van een nader onderzoek vindt plaats naar aanleiding van een melding artikel 28 of artikel 29, tweede lid, WBB bij het bevoegd gezag.

Op grond van de artikelen 29 en 37 WBB neemt het bevoegd gezag een Besluit vaststelling ernst en spoed. Hierin wordt vastgesteld of er al dan niet sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging en of het huidige dan wel voorgenomen gebruik of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging tot zodanige risico's voor mens, plant of dier leidt dat een spoedige sanering noodzakelijk is. Als er sprake is van risico's (en dus van spoed), wordt ook een tijdstip vastgelegd waarop met de

sanering moet worden gestart en een tijdstip wanneer een Saneringsplan bij het bevoegd gezag ter instemming moet worden ingediend.

Voorwaarden

In een Beschikking ernst en spoed van het geval van bodemverontreiniging kan het bevoegd gezag nadere voorwaarden stellen. Het gaat om de volgende punten:

- tijdelijke beveiligingsmaatregelen bij gevallen waar spoedig saneren noodzakelijk is;
- beheersmaatregelen bij gevallen waar spoedig sanering niet noodzakelijk is;
- gebruiksbeperkingen;
- wijzigingen in het gebruik;
- wijzigingen van omstandigheden.

TBM

TBM worden getroffen tot het moment dat door sanering de onaanvaardbare risico's worden weggenomen (artikelen 37, 38, 43, 45 en 46 van de wet) en worden opgenomen in het Besluit vaststelling ernst en spoed. TBM kunnen nodig zijn vanwege acute risico's of om een flexibele aanpak van de sanering mogelijk te maken (binnen de gestelde termijnen). Voorbeelden van TBM zijn:

- het plaatsen van een hekwerk en borden;
- het afdammen van sloten;
- het treffen van bijzondere bouwkundige voorzieningen (luchtafzuiging);
- bodemluchtafzuiging;
- monitoring;
- grondwaterbeheersing.

Beheersmaatregelen

Het onderscheid tussen beheersmaatregelen en TBM is dat beheersmaatregelen kunnen worden getroffen bij ernstige gevallen waar spoedig saneren niet noodzakelijk is. TBM kunnen aan de orde zijn bij ernstige gevallen waar spoedig saneren wel noodzakelijk is en niet direct met de sanering wordt gestart. Dit betekent dat in de periode tussen het definitief worden van het besluit en het starten van de sanering TBM worden gerealiseerd om de onaanvaardbare risico's weg te nemen. TBM worden dan onmiddellijk gerealiseerd.

Het vragen en treffen van beheersmaatregelen is een nieuw onderdeel in de wet (artikel 37, vierde lid) die moeten worden opgenomen in het Besluit vaststelling ernst en spoed. Het bevoegd gezag kan, in het belang van de bescherming van de bodem, deze beheersmaatregelen eisen. Beheersmaatregelen kunnen ook aan de orde zijn wanneer er na sanering een restverontreiniging achterblijft. Mogelijke beheersmaatregelen zijn:

- monitoring met daaraan gekoppelde rapportageverplichting;
- maatregelen ter voorkoming van verspreiding;
- in stand houden van peilbuizen (voor monitoring).

Gebruiksbeperkingen

Bij ernstige gevallen van bodemverontreiniging kunnen door de verontreiniging gebruiksbeperkingen gelden.

Wijziging in het gebruik/van omstandigheden

Op grond van de WBB (artikel 37, zesde lid) kan het bevoegd gezag WBB de risico's (opnieuw) vaststellen bijvoorbeeld naar aanleiding van monitoringsgegevens, een melding in de wijziging in het gebruik of bij wijziging van omstandigheden. Dit kan leiden tot herziening van het Besluit vaststelling ernst en spoed.

Registratie bij het Kadaster

De Besluiten vaststelling ernst en spoed worden op grond van de WKPB voor registratie aangeboden aan de Dienst voor het Kadaster en de openbare registers. Deze besluiten zijn beperkingenbesluiten volgen de WKPB indien er sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde in de grond. Het Kadaster schrijft de publiekrechtelijke beperking in het openbare register. De publiekrechtelijke beperking vervalt als de verontreiniging geheel tot beneden de interventiewaarde is verwijderd en het saneringsresultaat is vastgelegd in een instemmingsbesluit op het evaluatierapport.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Melding nader onderzoek

Voor de melding artikel 28 moet volgens de POV gebruik worden gemaakt van het formulier voor het aanvragen van een Besluit ernst, spoed en instemming met een Saneringsplan (www.drenthe.nl). Als uitgangspunt geldt dat een onderzoek niet ouder mag zijn dan 5 jaar (zie paragraaf 2.4).

Blijkt uit een nader onderzoek dat een geval niet ernstig is, dan nemen wij alleen op verzoek een beschikking geval van niet-ernstige bodemverontreiniging.

In hoofdstuk 10 is een toelichting gegeven op de procedurele aspecten bij het nemen van een besluit.

Bij een melding nader onderzoek moeten de nodige gegevens worden aangeleverd. Zie hiervoor de website van de provincie Drenthe (www.drenthe.nl).

Voorwaarden

TBM

TBM eisen wij vooral bij onaanvaardbare humane risico's. Voorbeelden zijn:

- huidirritatie en stankoverlast ten gevolge van de bodemverontreiniging;

- uitdamping verontreiniging;
- mogelijkheden voor direct contact met de verontreiniging;
- aanwezigheid van respirabele asbestvezels in de contactlaag.

De vereiste TBM moeten direct genomen worden. Ook kunnen TBM worden geëist bij onaanvaardbare verspreidingsrisico's, vooruitlopend op de sanering. Deze zullen dan vaak bestaan uit monitoring en zo nodig tegengaan van de mogelijke verspreiding van verontreinigd grondwater.

Beheersmaatregelen

Monitoring

In situaties waar geen onaanvaardbare risico's zijn voor verspreiding eisen wij alleen monitoring als een nadere verificatie geëist wordt of als wijziging van omstandigheden kan leiden tot andere risico's. De monitoring dient daarbij ter ondersteuning van geohydrologische modelberekeningen. Een voorbeeld waarbij monitoring is gewenst, is de situatie waarbij de verspreiding mede wordt bepaald door menselijke invloeden. De verspreidingsrisico's kunnen onaanvaardbaar worden als deze situatie wijzigt. Een voorbeeld hiervan is een onttrekking op of nabij de verontreinigingslocatie die de verspreiding beperkt. Wanneer deze onttrekking wordt beëindigd, verminderd of per seizoen fluctueert, is de werkelijke verspreiding anders dan is bepaald tijdens het onderzoek. Het gaat niet om eeuwigdurende monitoring, maar om het opbouwen van een meetreeks om berekeningen uit een geohydrologisch model te kunnen toetsen en daarop mogelijke maatregelen te baseren.

De monitoringsfrequentie is afhankelijk van het type verontreiniging, de verspreidingsnelheid en de aanwezigheid van kwetsbare objecten (ook vanuit potentiële humane risico's die als gevolg van verspreiding kunnen optreden). Dit is dus maatwerk.

Maatregelen ter voorkoming van verspreiding

Hierbij moet worden gedacht aan onttrekking binnen het geval van verontreiniging of aan het plaatsen van een geohydrologisch scherm aan de rand van het geval.

Gebruiksbeperkingen

Voor de locatie kunnen door de verontreiniging gebruiksbeperkingen gelden. Per situatie kunnen andere gebruiksbeperkingen gelden die in het Besluit vaststelling ernst en spoed worden aangegeven. Hierna is een overzicht gegeven van mogelijke gebruiksbeperkingen als gevolg van aanwezige verontreiniging (niet uitputtend):

- in stand houden van verhardingen;
- geen gewasteelt voor consumptie;
- geen begrazing door vee;
- geen bouwwerkzaamheden met grondverzet;
- geen drenking van vee;
- niet betreden terrein;
- geen onttrekking van grondwater.

Wijzigingen in het gebruik

Alle wijzigingen van het gebruik moeten bij ons worden gemeld. Na een melding beoordelen wij of bij het voorgenomen gewijzigde gebruik aanvullende maatregelen nodig zijn.

Vooral in navolgende situaties dient met aanvullende maatregelen rekening te worden gehouden:

- wijziging van alle landgebruik naar gebruik "natuur";
- wijziging van "bebouwing", "verharding", "industrie" naar "woningbouw";
- wijziging van "landbouw" naar "woningbouw".

Wijziging van omstandigheden

Wij hebben geen algemene criteria voor het herzien van het Besluit vaststelling ernst en spoed bij een melding van wijziging van omstandigheden. Dit is namelijk zeer situatieafhankelijk en locatiespecifiek. Een melding wijziging van omstandigheden aan het bevoegd gezag moet vergezeld gaan van een risicobeoordeling met Sanscrit.

Voorbeelden:

- als uit monitoring (zie beheersmaatregelen) blijkt dat de verspreiding groter is dan aangenomen of dat een bedreigd object sneller wordt bereikt dan verwacht;
- het stopzetten of verminderen van een industriële onttrekking, wat gevolgen kan hebben voor de verspreiding. Het omhoog komen van de grondwaterstand kan ook gevolgen hebben voor mogelijke uitdampingrisico's. Met Sanscrit zullen dan de risico's opnieuw moeten worden bepaald.

Voormalige stortplaatsen

Als uit het nader onderzoek blijkt dat de aanpak van een stortplaats geen spoed heeft en dit is in een Besluit ernst en spoed vastgelegd, bestaat de mogelijkheid dat conform artikel 37 van de wet beheersmaatregelen worden gevraagd. Deze beheersmaatregelen kunnen bestaan uit monitoring van de locatie. De beheersmaatregel is bedoeld om te controleren dat blijvend geen sprake is van (verspreidings-) risico's. De monitoringsstrategie die wordt gevraagd is opgenomen in bijlage 5 en sluit aan bij de monitoringsstrategie voor het vaststellen van de stabiele eindsituatie bij saneringen. Als de stabiele (eind)situatie is vastgesteld kan de beheersmaatregel worden beëindigd. Ook wordt in het Besluit ernst en spoed ingegaan op de gebruiksbepalingen in het geval van een niet-spoedeisende locatie. Deze gebruiksbepalingen zijn gericht op het voorkomen van veranderingen in het stortlichaam, waardoor processen op gang kunnen komen die uitloging van verontreiniging tot gevolg kunnen hebben. Gedacht moet worden aan het toevoeren van zuurstof (bij boren of graven in de stortplaats), waardoor chemische processen op gang kunnen komen die kunnen leiden tot mobilisatie van verontreinigingen.

Bij herbesteding van een voormalige stortplaats ligt de focus op risico's en risico-beheersing. Herontwikkeling van voormalige stortplaatsen wordt door ons gestimuleerd en ondersteund. Wij hebben voorkeur voor herontwikkeling in het kader van

landschapsontwikkeling, natuur- en recreatieve ontwikkeling en herinrichtingsplannen in het landelijk gebied. Wij zijn terughoudend in het gebruik van stortplaatsen voor woningbouw, gezien de milieuhygiënische aspecten en psychosociale factoren.

Wanneer toch tot bebouwing wordt overgegaan, moet er voldoende inzicht in de risico's en de mogelijkheden om deze te beheersen zijn. Woningbouw moet te allen tijde als veilig worden ervaren. Mogelijke maatregelen om risico's te beheersen zijn gebruiksbeperkingen en technische voorzieningen.

Het toepassen van funderingspalen is door de onzekerheid over in het verleden gestort materiaal niet zonder meer toegestaan. Verder dient bij de bouw het creëren van lekstromen waarmee mogelijk verontreinigd grondwater zich in verticale richting kan verspreiden zo veel mogelijk voorkomen worden.

Wordt de funderingswijze niet in het Saneringsplan of in het Nazorgplan beschreven, dan zullen aan de instemming met het sanerings- of Nazorgplan voorschriften worden verbonden in de vorm van (gebruiks)beperkingen voor handelingen op of in de gesaneerde stort.

4, SANEREN VAN RECENTE BODEMVERONTREINIGING

In de aanpak van bodemverontreinigingen wordt onderscheid gemaakt tussen historische verontreinigingen (ontstaan vóór 1987) en recent ontstane verontreinigingen (ontstaan ná 1987).

De saneringsparagraaf van de WBB (artikel 28 en volgende) is van toepassing op de historische verontreinigingen. In de hoofdstukken 5 en 6 is het saneren van historische verontreinigingen uitgewerkt.

Landelijk beleid

Zorgplicht

Met de inwerkingtreding van de WBB in 1987 kent Nederland een algemeen beschermingsniveau en is het veroorzaken van bodemverontreiniging verboden. Voor verontreinigingen die na 1987 zijn ontstaan, kent de WBB dan ook een strenger saneringsregime. Vandaar dat de wetgever een onderscheid maakt tussen de sanering van verontreiniging veroorzaakt vóór en ná 1 januari 1987.

Volgens de Circulaire streefwaarde en interventiewaarden bodemsanering moet bij verontreiniging veroorzaakt na 1987 zo spoedig mogelijk worden gesaneerd, ongeacht de aangetroffen gehalten en de risico's van de verontreinigde stoffen. De bepaling van ernst en spoed van het geval van bodemverontreiniging speelt geen rol.

Uit de artikelen 13 en 30 van de WBB blijkt dat er wettelijk een onderscheid wordt gemaakt tussen ongewone voorvallen en niet ongewone voorvallen. In de Memorie van toelichting op de WBB staat beschreven dat het begrip Ongewoon voorval ruim uitgelegd kan worden. De jurisprudentie omschrijft ongewoon voorval als volgt: "elke gebeurtenis, ongeacht de oorzaak daarvan, die afwijkt van de normale bedrijfsactiviteiten". Dit zijn storingen in het productieproces en storingen in de voorzieningen van de inrichting, als ongelukken en calamiteiten (zoals kantelen van tankwagen of stuk trekken leiding). Het gaat daarbij bijvoorbeeld niet om (dagelijkse) verontreinigingen bij benzinstations door morsen en ook niet over verontreinigingen in het verleden.

Meldingsplicht (zie bijlage 8)

Het zorgplichtbeginsel verplicht degene die handelingen verricht waar door de bodem kan worden verontreinigd of aangetast, alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om de bodem te saneren en de directe gevolgen te beperken en zo veel mogelijk ongedaan te maken. Het zorgplichtbeginsel is vastgelegd in artikel 13 WBB en artikel 1.1a Wm.

Als de verontreiniging het gevolg is van een ongewoon voorval, moeten de maatregelen zo spoedig mogelijk worden genomen. De veroorzaker meldt dit aan het bevoegd gezag WBB. Degene die bij de handelingen is betrokken, maakt onmiddellijk melding van de verontreiniging bij degene die de handelingen verricht, dan wel bij het bevoegd gezag WBB (artikel 27, eerste en derde lid, WBB).

Het melden van ongewone voorvallen binnen inrichtingen moet op grond van artikel 17.2, eerste lid, Wm geschieden aan het bestuursorgaan dat bevoegd is tot vergunningverlening, dan wel bij niet vergunningsplichtige inrichtingen, aan het orgaan waaraan de melding volgens artikel 8.41, tweede lid, onder a, moet worden gedaan. Deze overheid moet vervolgens in de situatie dat het voorval verontreiniging of aantasting van de bodem tot gevolg heeft, hiervan kennis geven aan het bevoegd gezag WBB (artikel 17.2, derde lid, onder d).

Bevoegdheidsverdeling

Voor nieuwe gevallen buiten inrichtingen geldt sinds 2001 dat zowel de gemeente, de provincie, het Rijk als de waterkwaliteitsbeheerder bevoegd gezag zijn en daarover afspraken met elkaar moeten maken.

De hoofdregel voor de handhaving binnen inrichtingen is dat het bestuursorgaan dat bevoegd is tot vergunningverlening op grond van de Wm, dan wel het orgaan waar gemeld wordt, tot taak heeft zorg te dragen voor de handhaving (artikel 18.2 Wm).

De betekent dat bij verontreiniging:

- het bevoegd gezag Wm optreedt in het kader van de Wm en de Wm-vergunning en door meldt aan gedeputeerde staten die zo nodig bodemkundige expertise verlenen;
- daar waar handhaving niet slaagt in het kader van de Wm, gedeputeerde staten binnen de inrichting optreedt in het kader van artikel 27 WBB.

Saneringsdoelstelling

Op grond van artikel 13 WBB moet met redelijke inspanningen de verontreiniging worden verwijderd. Als er geen duidelijke veroorzaker meer is aan te wijzen, kan worden terug gevallen op de saneringsparagraaf van de WBB. Dit betekent dat slechts dan functiegericht en kosteneffectief gesaneerd mag worden.

Deels voor en deels na 1987

Een verontreiniging kan deels vóór 1987 en deels na 1987 veroorzaakt zijn. De veroorzaker en/of saneerder/eigenaar dienen aan te tonen dat er een relevant onderscheid kan worden gemaakt tussen deze periodes. Gaat het om een verontreiniging die deels vóór 1987 en deels na 1987 is ontstaan, dan kan de saneringsparagraaf van de WBB worden toegepast.

Als het zwaartepunt van de veroorzaking na 1987 is gelegen, kan het bevoegd gezag van de saneerder/veroorzaker een verdergaand saneringsresultaat verlangen. Is het onderscheid niet gemaakt, dan geldt in principe voor het hele geval de zorgplicht-aanpak tenzij aangetoond kan worden dat er sprake is van een uitzonderingsgeval.

Aanwijzingen

Bij een melding in het kader van artikel 27 WBB kan het bevoegd gezag aanwijzingen geven aan de veroorzaker voor te nemen maatregelen, zoals een plan van aanpak voor de geheel te saneren verontreiniging. Als de saneerder niet geheel kan saneren (restverontreiniging), beoordeelt het bevoegd gezag via het proces van goedkeuring Saneringsplan en instemming evaluatieverslag of eventuele restverontreiniging acceptabel is. Daarbij moet hij met een saneringsonderzoek komen waarbij de verschillende saneringsalternatieven met elkaar vergeleken worden.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Bevoegdheidsverdeling

Buiten inrichtingen

Voor de handhaving van onder meer artikel 13 WBB buiten inrichtingen zijn de overheden gelijkwaardig bevoegd. Daarbij geldt de volgende taakverdeling:

- . gaat het om slib op oevers of dammen in watergangen, dan is de waterkwaliteitsbeheerder aanspreekpunt;
- . voor het dempen van watergangen is de provincie aanspreekpunt;
- . voor het overige storten van bedrijfsafval buiten inrichtingen van minder dan 50 m³ is de gemeente aanspreekpunt;
- . voor het storten van bedrijfsafval buiten inrichtingen van meer dan 50 m³ is de provincie aanspreekpunt;

- voor het storten van gevaarlijk afval is VROM aanspreekpunt om handhavend op te treden.

Saneringsdoelstelling

Recente verontreinigingen dienen geheel te worden verwijderd. Onze beleidsruimte vullen wij als volgt in.

Bij recente verontreiniging kunnen wij op basis van redelijkheid (artikel 13 WBB) toestaan dat wordt afgeweken van het principe dat verontreiniging multifunctioneel gesaneerd moet worden. Voor deze situaties kan de saneringsparagraaf van de WBB ook van toepassing zijn. Dit houdt in dat er een Saneringsplan inclusief -onderzoek ter instemming ingediend moet worden (zie de hoofdstukken 5, 6 en 7). Dit kunnen wij doen in het geval dat:

- er geen veroorzaker is aan te wijzen of
- als het vanuit milieutechnisch oogpunt niet redelijk is verdergaande sanering te vragen of
- de verontreiniging deels is ontstaan voor en deels na 1987.

Milieutechnische belemmering

Bij milieutechnische belemmeringen kan gemotiveerd worden afgeweken van multifunctionele sanering. Hiervoor dient een goed onderbouwd verzoek ingediend te worden dat wij toetsen.

Deels voor 1987 en deels na 1987

Het kan voorkomen dat een veroorzaker niet weet dat er een verontreiniging is ontstaan na 1987, want bodemverontreiniging ontstaat nu eenmaal vaak verborgen. Volgens artikel 27 WBB dient de veroorzaker de verontreiniging zo spoedig mogelijk bij ons te melden. Als dit wordt nagelaten, maar na een lange tijd wordt wel een Saneringsplan ingediend door de veroorzaker, beschouwen wij dit als een melding volgens artikel 27 WBB. Wij beoordelen de saneringsmethodiek en geven aanwijzingen voor de te nemen maatregelen. Dit kan betekenen dat de maatregelen kunnen afwijken van de maatregelen die in het Saneringsplan staan.

Ook kan het voorkomen dat er een melding artikel 28 WBB wordt gedaan door een veroorzaker van een verontreiniging die vraagt om instemming met het Saneringsplan. Uit de gegevens kan blijken dat de verontreiniging is ontstaan na 1987. Hiervoor is in principe een melding artikel 27 WBB van toepassing. Wij kunnen besluiten om hier de saneringsparagraaf van toepassing te verklaren, omdat de veroorzaker hiervoor kiest en overgaat tot een multifunctionele sanering of op basis van de uitzonderingsregels hiervan kan afwijken.

Aanwijzingen

Wij stellen onder andere verplicht dat na afronding van de multifunctionele sanering volgens plan van aanpak (artikel 27), de saneerder een evaluatieverslag moet opstellen en bij ons indienen. Voor de opzet van het evaluatieverslag kan gebruik wor-

den gemaakt van de checklist voor het evaluatieverslag die is opgenomen in het Besluit uniforme saneringen.

Wij geven indien het evaluatieverslag voldoet aan het plan van aanpak en artikel 38 van de WBB een schriftelijke goedkeuring op het ingediende evaluatieverslag. Ook worden mogelijke belanghebbenden schriftelijk geïnformeerd.

Procedure

Voor de overige procedure verwijzen wij naar hoofdstuk 10.

5, SANERINGSDOELSTELLING EN SPECIFIEKE SITUATIES

Voor historische verontreinigingen wordt de saneringsdoelstelling bepaald door de gewenste functie van locatie en door de kosten van de sanering in relatie met het rendement ("Van Trechter naar zeef" (SDU 15 oktober 1999). Er hoeft niet verder te worden gesaneerd dan voor het beoogde gebruik nodig is. Er blijft wel beheer nodig.

5.1, Saneringsdoelstelling

Landelijk beleid

De WBB van 1 januari 2006 gaat uit van een functiegerichte saneringsdoelstelling. Artikel 38 van de WBB stelt dat degene die de bodem saneert dat zodanig moet doen, dat:

- de bodem ten minste geschikt wordt gemaakt voor de functie die hij na saneren krijgt waarbij het risico voor mens, plant of dier als gevolg van blootstelling aan de verontreiniging zoveel mogelijk wordt beperkt;
- het risico van de verspreiding van verontreinigende stoffen zoveel mogelijk wordt beperkt;
- de noodzaak tot het nemen van maatregelen na saneren en beperkingen in het gebruik van de bodem zoveel mogelijk worden beperkt.

De saneringsdoelstelling moet gericht zijn op vorenstaande eisen uit de wet. Met "zoveel mogelijk" bedoelt de wetgever een goede relatie tussen de kosten en de effecten van de sanering. Het Saneringsplan dient zo duidelijk mogelijk inzicht te bieden in met welke saneringsmaatregelen de saneringsdoelstelling het beste wordt behaald.

Onderscheid mobiele en immobiele verontreinigingen

Bij immobiele verontreiniging wordt de contactzone gesaneerd ter voorkoming van blootstelling. De saneringsdoelstelling is gekoppeld aan de functie van de bodem. Per onderscheiden vorm van bodemgebruik zijn zogenoemde BGW's opgesteld (**let op in**

werking treden Bodembesluit). Deze BGW's geven aan welke kwaliteit de leeflaag na sanering moet hebben.

Bij mobiele verontreiniging is het uitgangspunt volledige verwijdering van de verontreiniging mits kosteneffectief. Als volledige verwijdering technisch niet kan of niet kosteneffectief geacht kan worden moet zoveel mogelijk van de verontreiniging verwijderd worden. Verder verspreiding van de verontreiniging dient te worden voorkomen. Deze zogenoemde stabiele eindsituatie moet binnen redelijke termijn (tot 30 jaar) tot stand worden gebracht.

Saneringsdoelstelling bovengrond

Voor mobiele en immobiele verontreiniging in de bovengrond zijn de normen uit het Besluit bodemkwaliteit (**let op in werking treden**) van toepassing.

De standaardaanpak voor immobiele verontreinigingen beschreven in Van trechter naar zeef bestaat uit het tot stand brengen van een leeflaag. De normen uit het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit zijn bepalend voor de kwaliteit waaraan een leeflaag bij een bepaalde functie moet voldoen. Totdat het besluit en de regeling van kracht zijn gelden de BGW's zoals opgenomen in de Circulaire bodemsanering. Voor de leeflaag gelden verder de eisen die daaraan worden gesteld in de Circulaire bodemsanering of daarvoor in de plaats tredende regelgeving:

- de leeflaag heeft een standaarddikte van 1 m;
- in tuinen kan afhankelijk van de bewortelingsdiepte een grotere diepte, variërend van 1 m tot 1,5 m, noodzakelijk zijn;
- bij overig begroeid terrein (parken, openbare groenstroken, groen op bedrijfsterreinen of wegbermen) mag de dikte variëren van 0,5 m tot 1,5 m, afhankelijk van de bewortelingsdiepte;
- een van de standaarddikte afwijkende leeflaag is mogelijk onder bijzondere omstandigheden, zoals een hoge grondwaterstand, ter beoordeling aan bevoegd gezag;
- de leeflaag moet kunnen worden onderscheiden van de onderliggende bodem als sprake is van verschillende kwaliteit. Daarvoor wordt als regel een signaallaag aangebracht.

Saneringsdoelstelling ondergrond

Voor mobiele verontreiniging in de ondergrond geldt dat de verontreiniging verwijderd wordt voor zover dit kosteneffectief kan. De aanpak moet erop gericht zijn zoveel mogelijk verontreiniging te verwijderen. Als het verwijderen van alle verontreiniging niet kosteneffectief kan, dient gekoerst te worden op het bereiken van een stabiele eindsituatie. De bron en de pluim van de verontreiniging moeten zoveel mogelijk worden verwijderd.

Als het bereiken van een stabiele eindsituatie te hoge kosten met zich meebrengt, komen mogelijkheden in beeld als permanente monitoring of isolatie van de verontreiniging.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Onderscheid mobiele en immobiele verontreiniging

In Van trechter naar zeef is het onderscheid aangegeven tussen een mobiele verontreiniging en immobiele verontreiniging. Hierbij gaat het om een bepaalde stof in een bepaalde bodem. Als algemene definities hanteren wij: Bij een immobiele verontreinigingsituatie verspreiden de in de bodem aanwezige stoffen zich niet (significant) naar het grondwater. Als maximum wordt de tussenwaarde gehanteerd. Bij een hogere verontreinigingsgraad van het grondwater wordt de situatie als mobiel beschouwd.

Bij immobiele verontreiniging in de bovengrond geldt dat de leeflaag dient te voldoen aan de bodemgebruiksnormen. Voor immobiele minerale olie geldt als bodemgebruiknorm voor de functie Wonen een maximaal gehalte van 500 mg/kg (bij een standaardbodem) in plaats van de streefwaarde (50 mg/kg). Bij hergebruik wordt onder immobiele minerale olie verstaan olie waarvan ten minste 90% een ketenlengte heeft van meer dan 20 C-atomen.

Saneringsdoelstelling bovengrond

Als wij het hebben over de bovengrond bedoelen wij de bovenste laag van de bodem, vanaf het maaiveld tot meestal 1 m onder maaiveld. Het is de bodemlaag waarmee de mens direct in aanraking kan komen. Wanneer de grondwaterstand hoger is dan 1 m -mv reikt de bovengrond tot aan de grondwaterspiegel.

Functiegericht saneren is uitgangspunt. Bij het vaststellen van de saneringsdoelstelling moet worden nagegaan met welke aanpak de risico's voor mens, plant en dier als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging of de beperkingen in het gebruik van de bodem zoveel mogelijk worden beperkt. Onder zoveel mogelijk wordt verstaan: een goede relatie tussen de kosten (van sanering en nazorg) en de effecten van de sanering. Hierbij sluiten wij aan bij de Circulaire bodemsanering of daarvoor in de plaats tredende regelgeving.

Er zijn situaties denkbaar waarin het volledig verwijderen van de verontreiniging een doelmatiger aanpak is dan een functiegerichte sanering, bijvoorbeeld vanwege te hoge kosten nazorg.

Bij een functiegerichte sanering is de leeflaag geschikt voor normaal gebruik behorende bij de functie. Hoewel dit dus functiespecifiek is, wordt vaak onder normaal gebruik verstaan:

- dat er mag worden gegraven tot de dikte van de leeflaag (dus tot de signaallaag of de diepte waarbij wordt voldaan aan de gestelde normen). Zo kan een vijver of een zitkuil tot een diepte gelijk aan de dikte van de leeflaag worden aange-

bracht. Wel moet na opheffen van de situatie (verwijderen vijver/zitkuil) de leeflaag tot de oorspronkelijke dikte worden hersteld;

- dat er beplanting mag worden aangebracht met een worteldiepte tot een diepte gelijk aan de dikte van de leeflaag;
- dat er gebouwd kan worden voor zover dit niet leidt tot grondverzet van mogelijk verontreinigde grond onder de leeflaag;
- dat in de leeflaag kabels en leidingen kunnen worden gelegd.

Het gebruik van de ondergrond dieper dan de leeflaag (bijvoorbeeld voor de aanleg van een kelder) en het onttrekken van grondwater valt buiten normaal gebruik.

Per situatie worden in het besluit op het Saneringsplan de gebruiksbeperkingen vermeld die na saneren worden verwacht. In hoofdstuk 7 wordt hierop ook beknopt ingegaan.

Oppervlaktecriterium

Uit oogpunt van beheersbaarheid en handhaafbaarheid wordt in Drenthe gestreefd naar enige grootschalige ruimtelijke zones in bodemkwaliteit. Immers, elke sanering zou een eigen eindkwaliteit kunnen opleveren. Het ontstaan van een "lappendeken" aan bodemkwaliteiten is ongewenst. Er wordt aangesloten bij het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit die naast de Achtergrondwaarde 2000 2 bodemfunctieklassen onderscheidt: Wonen en Industrie. Aan deze bodemfunctieklassen zijn bodemkwaliteitsklassen gekoppeld. Bijvoorbeeld: verharde paden en terrassen behoren niet tot de categorie Bebouwing/verharding (industrie), maar tot de categorie Wonen. Andersom vallen smalle groenstroken op industrieterreinen niet onder Groen, maar onder Industrie. Hiermee wordt versnippering van kwaliteit voorkomen. Overigens dienen te allen tijde onaanvaardbare risico's te worden voorkomen.

Locale referentiewaarden en afwijken van generieke referentiewaarden

Met de inwerkingtreding van het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit krijgt de lokale (water)bodembeheerder de bevoegdheid om voor zijn beheergebied maximale waarden (locale referentiewaarden) vast te stellen. Deze zijn bedoeld om doelstellingen voor verbetering of minimaal stand-still van de bodemkwaliteit in een gebied te bewerkstelligen en als kader voor toepassing van grond en bagger.

Er is een duidelijke samenhang tussen deze locale referentiewaarden en de kwaliteit van de leeflaag bij saneringen. In Drenthe geldt dat formeel vastgestelde locale referentiewaarden (in een gemeentelijke bodembeleidsnota) gebruikt kunnen worden als leeflaagkwaliteit in plaats van de generieke maximale waarden, onder voorwaarde dat de bodembeleidsnota met ons is afgestemd.

Saneringsdoelstelling ondergrond

Bij het opstellen van de saneringsdoelstelling moet inzicht worden gegeven in de volgende aspecten:

- de te verwachten restconcentraties in de grond en de omvang daarvan in verband met nalevering naar het grondwater;

- het al of niet aanwezig zijn van duurzame (natuurlijke) afbraak en het effect hiervan op de verontreiniging;
- de wijziging in omvang van de restverontreiniging in het grondwater (krimp en groei onder meer als gevolg van de nalevering enerzijds en afbraak anderzijds);
- de optredende verspreiding van de gehele vlek via het grondwater (ook na saneren);
- de mogelijke restrisico's op de locatie en in de omgeving (ook als gevolg van mogelijke groei van de vlek en verdere verplaatsing);
- de duur van de sanering;
- de gebruiksbeperkingen en nazorg na saneren.

Als het verwijderen van alle verontreiniging niet kosteneffectief kan, dient gekoerst te worden op het bereiken van een stabiele eindsituatie. In de praktijk blijkt het begrip Stabiele eindsituatie verwarring te geven. Bijvoorbeeld als blijkt dat volgens het nader onderzoek de verontreiniging al stabiel is en daarbij wordt aangegeven dat een sanering niet nodig is. Een dergelijke benadering wordt in Drenthe niet geaccepteerd. Ons uitgangspunt is dat bron en pluim zoveel mogelijk worden verwijderd hiervoor moet een Saneringsplan opgesteld worden.

Stabiele eindsituatie

De sanering van mobiele verontreiniging moet bewerkstelligen dat de verspreiding van de verontreiniging tot stilstand komt en de (rest)verontreiniging zo min mogelijk nazorg vereist. Dit wordt beschouwd als een stabiele milieuhygiënisch acceptabele eindsituatie.

Wij beschouwen een situatie als stabiel wanneer er alleen nog maar verontreiniging onder de tussenwaarde is aangetoond. Daarboven kan een situatie ook stabiel zijn. Maar dit moet op basis van monitoringsgegevens goed onderbouwd worden.

Het begrip Stabiele eindsituatie is als volgt nader ingevuld:

- bij een stabiele eindsituatie moet voor 2030 een duidelijk afnemende trend waarneembaar zijn tot ten minste de oorspronkelijke omvang. De afnemende trend moet voor 2020 starten en worden aangetoond door metingen;
- bij een stabiele eindsituatie moet sprake zijn van een blijvend afnemende trend. De vlek wordt steeds kleiner, ook na 2030;
- onder de oorspronkelijke omvang wordt verstaan de in het nader onderzoek vastgestelde omvang van de vlek;
- nu en in de toekomst mogen zich geen ontoelaatbare risico's voordoen betekent dat de restverontreiniging niet mag leiden tot risico's bij bestaande activiteiten of bij al te voorziene ontwikkelingen.

In de beleidsdocumenten Doorstart A5/ROSA(II) is dit verder uitgewerkt. Aan de hand van de mate van stabiliteit van de eindsituatie definieert A5 een vijftal situaties die meer of minder nazorg vereisen, de zogeheten ladder (zie bijlage 6).

Gefaseerde aanpak met actieve en passieve fase

Bij sanering van de ondergrond is meestal sprake van een gefaseerde aanpak. Daarbij kunnen in hoofdlijnen de volgende fasen en activiteiten worden onderscheiden.

- Actieve saneringsfase van de vaste bodem (graven en actieve maatregelen). Na de grondsanering vindt een tussenevaluatie plaats, waarbij kan worden gezien of de doelstelling voor de ondergrond nog als realistisch geldt.
- Actieve saneringsfase van het grondwater. Deze kan in bepaalde gevallen weliswaar ook geheel of gedeeltelijk samenvallen met de grondsanering.
- Passieve saneringsfase. De passieve fase is gericht op monitoren van de restverontreinigingen met als doel een stabiele eindsituatie aan te tonen.

Deze gefaseerde aanpak moet in het Saneringsplan expliciet worden vermeld (zie ook paragraaf 6.3). Bij passieve sanering (monitoring) dient minimaal aan de richtlijn in bijlage 5 van de nota worden voldaan.

5.2, Specifieke situaties

5.2.1, Gebiedsgerichte aanpak grondwater

Landelijk beleid

Gebiedsgerichte aanpak van ernstig verontreinigd grondwater staat de laatste tijd sterk in de belangstelling. Deze vorm van beheer wordt gezien als een alternatief voor het beheer van individuele gevallen van grondwaterverontreiniging of als een aanvulling daarop. Voorbeelden van situaties waarin een gebiedsgerichte aanpak een goed alternatief is zijn:

- verschillende verontreinigingspluimen gaan in elkaar over;
- activiteiten in een bepaald gebied beïnvloeden verontreinigingen;
- andersom, de aanwezigheid van grondwaterverontreiniging belemmert activiteiten in een gebied. Denk bijvoorbeeld aan bedrijven waar grondwater wordt opgepompt voor de bedrijfsvoering.

Het vormgeven van gebiedsgericht beheer van verontreinigd grondwater is niet eenvoudig. De problemen die hierbij optreden zijn zowel van praktische als van principiële aard. Zo kent de huidige WBB nog een "gevalsgerichte" benadering in plaats van "locatie- of gebiedsgerichte" benadering.

Landelijk zijn ontwikkelingen gaande over gebiedsgericht beleid, gevoed door de kennis en ervaring die op uitvoeringsniveau wordt opgedaan. Er is echter nog geen formeel landelijk beleid geformuleerd voor gebiedsgericht beheer van ernstig verontreinigd grondwater.

Gebiedsgerichte aanpak van verontreinigd grondwater is ook in Drenthe actueel. Door de geologische en bodemkundige kenmerken van de ondergrond (veel zandgronden waarin infiltratie plaatsvindt) zijn verontreinigingen, onttrekkingen en infiltraties in het grondwater sterk aan elkaar gerelateerd.

Dit is de reden dat er een sterke behoefte is aan beleidsmatige invulling van de gebiedsgerichte aanpak van grondwater.

Drents beleid en toelichting

Er is geen landelijk beleid voor gebiedsgericht beheer van ernstig verontreinigd grondwater. Wij gaan hiervoor eigen beleid ontwikkelen. Dit beleid moet worden gezien als denkrichting en kaderscheppend. Hierbinnen kunnen saneerders en bevoegd gezag gezamenlijk tot een aanpak komen om stagnatie van maatschappelijke ontwikkelingen of van bodemsanering aan te pakken.

5.2.2, Hergebruik van grond bij saneringen

Landelijk beleid

Het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit hebben betrekking op hergebruik van verontreinigde grond. Het besluit en de regeling bevatten ook aspecten die van toepassing zijn bij het hergebruiken van grond bij saneringen van gevallen van ernstige verontreiniging. In paragraaf 5.1 is al ingegaan op de lokale referentiewaarden en de rol die zij hebben binnen het Drentse bodemsaneringsbeleid. Wat ook een belangrijke rol speelt bij hergebruik van verontreinigde grond is het standstill-beginsel.

Standstill

Het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit bieden de ruimte om het standstill-beginsel op gebiedsniveau te toetsen. Dit betekent dat de bodemkwaliteit op gebiedsniveau niet mag verslechteren, maar dat er lokaal wel verschillen mogen zijn. Plaatselijk mag de kwaliteit slechter zijn (worden), wanneer op een andere plaats de kwaliteit beter is of wordt verbeterd.

Licht verontreinigde grond

Voor licht verontreinigde grond betekent dit dat standstill wordt getoetst op gebiedsniveau. Met gebiedsniveau wordt bedoeld een aaneengesloten, door het bevoegd gezag (Besluit en de Regeling bodemkwaliteit) afgebakend deel van de oppervlakte van een of meer gemeenten of beheergebied van een waterkwaliteitsbeheerder. De gebieden zijn op een bodemkwaliteitskaart en in een bodembeleidsnota aangegeven. De volgende eisen gelden daarbij.

- Een saldobenadering wordt toegepast (plaatselijk verslechtering waar plaatselijke verbetering van de kwaliteit tegenover staat).
- Het betreft alleen grond met een gebiedseigen kwaliteit (grond met een vergelijkbare kwaliteit).
- Er mogen geen nadelige gevolgen voor de omgeving ontstaan.

Ernstig diffuus verontreinigde grond

Het hergebruik van ernstig verontreinigde grond is aan zeer strenge regels gebonden en valt onder de Saneringsregeling WBB. Als de bodem ernstig verontreinigd is, wordt het ontgraven ervan gezien als saneren. Alleen in uitzonderingsgevallen mag ernstig verontreinigde grond worden hergebruikt en dan alleen binnen de verontreinigde locatie waar de bodemsanering betrekking op heeft. Voorwaarde is wel dat vóóraf door het bevoegd gezag WBB goedkeuring wordt gegeven.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen. Voor hergebruik van grond bij saneringen is er een onderscheid tussen hergebruik van saneringsgrond binnen en hergebruik van die grond buiten een geval van bodemverontreiniging .

Hergebruik grond binnen een geval

Voor hergebruik van saneringsgrond binnen een geval gelden de volgende criteria.

- De kwaliteit voldoet aan de benodigde kwaliteit voor de leeflaag (generieke of locale maximale waarden) als de grond in de leeflaag wordt toegepast.
- De aanvulgrond is van vergelijkbare of betere kwaliteit dan de omliggende bodemlaag (vergelijkbaar met de toets van gebiedseigen kwaliteit bij diffuse verontreiniging).
- Het hergebruik mag niet leiden tot actuele risico's.
- Het concentreren van de verontreiniging binnen het geval is toegestaan, maar niet in een schone onderlaag.

Voor grond aangevoerd van een andere plaats gelden dezelfde criteria en de criteria van het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit.

Hergebruik saneringsgrond buiten een geval

Voor hergebruik van saneringsgrond buiten een geval volgen wij het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit. Sterk verontreinigde grond (boven interventiewaarde) afkomstig van een geval van bodemverontreiniging (dus van een sanering) komt niet voor hergebruik buiten het geval in aanmerking.

5.2.3, Sanering van voormalige stortplaatsen

Landelijk beleid

Landelijk is de insteek voor het beleid voor voormalige stortplaatsen de WBB geweest, vanwege het bodembedreigende karakter van de locaties en omdat in de praktijk blijkt dat de meeste voormalige stortplaatsen verontreinigd zijn.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen. Bij herontwikkeling of bestemmingswijziging van voormalige stortplaatsen dient een Saneringsplan onze instemming te hebben. Daarbij moet een nader onderzoek zijn wat gericht is op het inzichtelijk maken van de risico's die de stortplaats oplevert in de nieuwe situatie. Dit zal echter niet kunnen leiden tot het wegnemen van alle onzekerheden.

Bij herontwikkeling zal daarom een afwegingsproces gericht op risico's en risicobeheersing moeten plaatsvinden om tot een verantwoorde inpassing/herontwikkeling van een voormalige stortplaats te komen. Bij sanering (herontwikkeling) van voormalige stortplaatsen dient in het bijzonder aandacht te worden besteed aan:

- erschikken bij sanering, inclusief overslaan van afval;
- kwaliteit deklaag na sanering;
- deelsanering;

Herschikken bij sanering, incl. overslaan van afval

Voor het herschikken van verontreinigd materiaal (grond en stortmateriaal) geldt voor voormalige stortplaatsen min of meer hetzelfde beleid als voor "gewone" saneringen. Binnen het wettelijke kader is herschikken van verontreinigd materiaal mogelijk, mits dat gebeurt binnen de grenzen van het geval. Bij voormalige stortplaatsen geldt dit ook voor het niet-veraarde afval. Wij kunnen voorwaarden aan herschikken verbinden die voornamelijk te maken hebben met het black-box karakter. Bij handelingen in het stortmateriaal kunnen immers diverse fysisch-chemische processen optreden die een risico voor de gezondheid en het milieu kunnen vormen.

Herschikken binnen de stort van grond en stortmateriaal mag, mits in het Saneringsplan goed staat omschreven hoe de risico's worden beheerst. Dit betekent dat het Saneringsplan aan moet geven welke handelingen worden verricht, welke effecten deze hebben op het verontreinigde materiaal (grond en stortmateriaal), hoe deze effecten zich vertalen naar risico's en op welke wijze deze risico's worden beheerst. Bij effecten kan worden gedacht aan uitdamping en uitloging of uitspoeling van verontreinigingen.

Voor afvalmining geldt dezelfde voorwaarde. Herbruikbaar restmateriaal mag worden "gewonnen" en de reststroom mag worden herschikt, mits in het Saneringsplan goed staat omschreven hoe de risico's worden beheerst.

Deklaag

Uit de informatie NAVOS is naar voren gekomen dat een deel van de voormalige stortplaatsen een deklaag met een ontoereikende dikte en/of onvoldoende kwaliteit heeft. Deze deklagen zullen in de toekomst aangevuld dienen te worden.

De wens om onze schone provincie schoon te houden, de duurzame aanwending van grondstoffen en het vermijden van mogelijke risico's voor mens en milieu leiden tot de volgende uitgangspunten bij het aanvullen/aanbrengen van deklagen op voormalige stortplaatsen.

1. Voorkeur heeft de toepassing van schone grond.
2. Licht verontreinigde grond mag onder voorwaarden worden toegepast.

Kwaliteitseisen

Voor de uitwerking is gekozen voor een benadering vanuit de lokale situatie.

Wij onderscheiden de volgende aspecten.

- Gebruiksfunctie van de locatie.
- Kwaliteit van de huidige deklaag.
- Lokale kwaliteit van de bovengrond vastgelegd in een bodemkwaliteitskaart.

De kwaliteit van de deklaag dient te voldoen aan het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit. Gelet op het feit dat het Besluit bodemkwaliteit op korte termijn het Bouwstoffenbesluit gaat vervangen, worden alleen de mogelijkheden onder de nieuwe regeling besproken.

Het Besluit kent een indeling in "generiek kader" en "gebiedspecifiek beleid". Standaard is het generieke kader van toepassing.

Om de toepassingsmogelijkheden te verruimen zijn acties nodig. De acties dienen door de gemeenten te worden uitgevoerd en bestaan uit onder meer uit het vastleggen van de gebruiksfuncties en het opstellen van een bodemkwaliteitskaart.

In navolgende tabel is een overzicht gegeven van de toepassingseisen in het geval geen bodemkwaliteitskaart aanwezig is (generiek kader).

Functie	Actuele bodemkwaliteit	Toepassingseis
Wonen	AW2000	AW2000
Wonen	Wonen	Maximale waarde wonen
Wonen	Industrie	Maximale wonen
Industrie	AW2000	AW2000
Industrie	Wonen	Maximale waarde wonen
Industrie	Industrie	Maximale waarde industrie
Natuur en landbouw	Niet van belang	AW2000

Voor de maximale waarden wonen en industrie wordt verwezen naar bijlage B, tabel 1 in de Regeling bodemkwaliteit.

Als wel een vastgestelde bodemkwaliteitskaart beschikbaar is, zijn de toepassings-eisen (gebiedspecifieke kader) in het bij de kaart behorende bodembeheerplan vermeld.

Voor de functies natuur en landbouw biedt deze route echter geen verruiming van toepassingsmogelijkheden. Voor de functies natuur en landbouw geldt namelijk dat altijd moet worden voldaan aan de AW2000-kwaliteit.

Procedure

Er zijn 2 situaties te onderscheiden:

1. aanbrengen deklaag, waarbij geen verontreiniging wordt verplaatst of vermindert. Deze werkzaamheden hebben geen invloed op de verontreinigings situatie zelf, zodat ook geen melding ex artikel 28 WBB hoeft te worden gedaan. Wel dienen wij op de hoogte gesteld te worden zodat wij de informatie in ons bodem-informatiesysteem kunnen verwerken ;
2. aanbrengen deklaag, waarbij verontreiniging wordt gesaneerd, verplaatst of vermindert. Hierbij dient een melding volgens artikel 28 WBB te worden gedaan vergezeld van een Saneringsplan.

6, SANERINGSONDERZOEK EN SANERINGSPLAN

6.1, Aanleiding en doel

Om een historische verontreinigingen te kunnen saneren is instemming van het bevoegd gezag met een Saneringsplan nodig. Bij de melding van het voornemen tot saneren dient naast de resultaten van een nader onderzoek ook de resultaten van het saneringsonderzoek en een Saneringsplan te worden overlegd. Het saneringsonderzoek heeft het volgende tot doel.

- Het vaststellen van de doelstelling van de sanering.
- Het uitwerken en tegen elkaar afwegen van een aantal saneringsvarianten.
- Het opstellen van een globaal tijdsplan voor de saneringsuitvoering

In het Saneringsplan beschrijft de saneerder welke saneringsdoelstelling hij wil realiseren en welke maatregelen hij daartoe voorstelt. Met de introductie van het BUS(zie ook paragraaf 6.3) kan voor de eenvoudige aanpak van standaardgevallen een saneringsonderzoek en Saneringsplan achterwege blijven en worden volstaan met een melding.

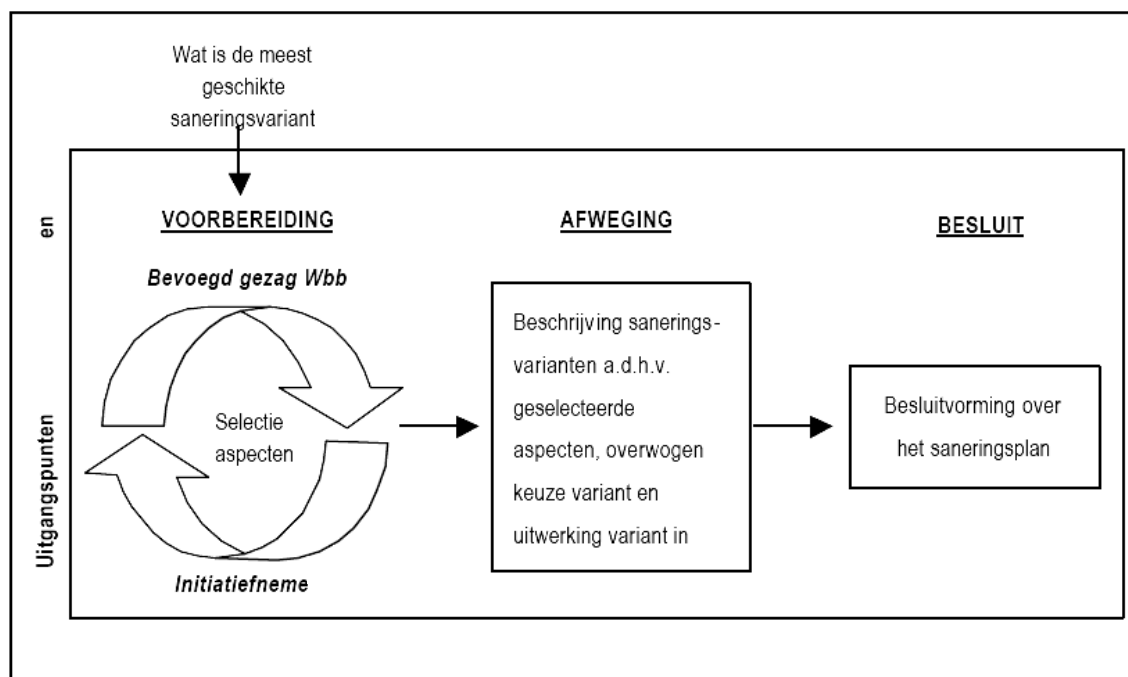
6.2, Opzet saneringsonderzoek en Saneringsplan

Landelijk beleid

In een saneringsonderzoek wordt een inventarisatie gegeven van de mogelijke wijzen van sanering. Daarbij is beschreven de milieuhygiënische, technische en financiële aspecten, alsmede de kwaliteit van de bodem die met de verschillende wijzen uitgevoerde sanering zal worden bereikt. Op basis hiervan wordt een keuze gemaakt van de wijze van sanering. Het proces van afweging van de saneringsvarianten is beschreven in het beleidsdocument Doorstart A5. Voor saneringen die vallen onder het BUSgeldt dat er geen afweging conform Doorstart A5 hoeft plaats te vinden. Het keuzeproces waarin een afgewogen keuze voor een bepaalde saneringsvariant wordt gemaakt bestaat uit 3 fasen: de voorbereidingsfase, de afwegingsfase en de besluitvormingsfase (zie figuur 2).

Uitgangspunt is het streven om zoveel mogelijk van de verontreiniging (bron + pluim) te verwijderen.

Figuur 2, Schematische weergave van het keuzeproces

In het Saneringsplan wordt de gekozen saneringsvariant gedetailleerd uitgewerkt. Werkwijze, maatregelen en voorzieningen worden naar aard en omvang omschreven. Het Saneringsplan beschrijft waar nodig ook globaal de nazorg. De WBB geeft vereisten aan wat een Saneringsplan in ieder geval moet inhouden. Verder hebben de be-

voegde gezagen op grond van de WBB de mogelijkheid om nadere regels te stellen omtrent de gegevens die in een Saneringsplan moeten worden opgenomen.

Er zijn diverse landelijke beleidsstukken (onder andere ROSA 2) die gebruikt kunnen worden voor de opzet van een saneringsonderzoek en een Saneringsplan. Door het SIKB worden standaarden ontwikkeld voor de opzet van Saneringsplannen.

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Met de introductie van functiegerichte saneringen, waarbij niet verder hoeft te worden gesaneerd dan voor het beoogde gebruik nodig is, wordt steeds meer gebruik gemaakt van een standaardmatige aanpak van saneringen. De saneringsdoelstelling ligt hierbij min of meer vast en het uitvoeren van een saneringsonderzoek kan in die gevallen meestal achterwege blijven.

Voor grootschalige mobiele verontreinigingen wordt er een uitgebreid saneringsonderzoek vereist vanaf trede 3 van de landelijke saneringsladder (Doorstart A5, 2 juli 2001).

Bij een immobiele verontreiniging moet er een uitgebreid saneringsonderzoek uitgevoerd worden als het geen standaard situatie betreft. De standaard aanpak voor immobiele verontreinigingen is beschreven in Van trechter naar zeef. Onder een uitgebreid saneringsonderzoek verstaan wij een onderzoek waarin de saneringsvarianten worden uitgewerkt en afgewogen. In een beperkt saneringsonderzoek mag worden volstaan met een kosteneffectieve afweging.

In de POV hebben wij opgenomen dat voor het indienen van een Saneringsplan gebruik moet worden gemaakt van een daarvoor ontwikkeld aanvraagformulier. Op dit formulier hebben wij vereisten waaraan een Saneringsplan moet voldoen aangegeven (zie www.drenthe.nl).

6.3, Verschillende soorten Saneringsplannen

Landelijk beleid

De voorkeur bij de uitvoering van een bodemsanering blijft dat het gehele geval van ernstige verontreiniging wordt aangepakt. De wet kent wel meerdere mogelijkheden om een eenvoudiger procedure of flexibele aanpak te ondersteunen.

Wij kennen daarom verschillende Saneringsplannen:

- standaardSaneringsplan
- deelSaneringsplan
- gefaseerd Saneringsplan
- Melding BUS

Mogelijkheden om een flexibele aanpak te ondersteunen zijn de deelsanering en de gefaseerde aanpak.

StandaardSaneringsplan

Hierin staat de aanpak van het gehele geval/de gevallen van bodemverontreiniging beschreven. Een standaardsanering kan bestaan uit verschillende fasen, zoals de fasen grondsanering en grondwatersanering. Bij een standaardsanering sluiten de fasen in de tijd op elkaar aan of overlappen elkaar. Dit in tegenstelling tot een gefaseerde sanering.

DeelSaneringsplan

Een deelsanering hoeft niet meer betrekking te hebben op een "gering gedeelte" zoals voorheen. De afweging die het bevoegd gezag moet maken heeft te maken met het toestaan van een deelsanering, al dan niet in combinatie met het treffen van beheersmaatregelen voor de restverontreiniging enerzijds en het aangrijpen van het "natuurlijk moment" om het gehele geval aan te pakken anderzijds. Wat een duurzame oplossing is zal van geval tot geval verschillen. Deze afweging zal dus per geval moeten worden gemaakt.

Bij een deelsanering kunnen een nader onderzoek en Saneringsplan voor slechts een deel van het geval worden uitgevoerd en opgesteld. Ook in die situatie moet een risico-evaluatie deel uitmaken van het nader onderzoek.

Gefaseerd Saneringsplan

Op grond van de wet is het mogelijk een sanering gefaseerd uit te voeren. Deze aanpak biedt het voordeel dat de sanering optimaal kan aansluiten bij de (ontwikkelings)dynamiek van de locatie. Het Saneringsplan geeft aan in welke fasen de sanering uitgevoerd zal worden en geeft op hoofdlijnen de uitwerking, kosten, planning en nazorg weer. Hierop wordt een besluit afgegeven. Bij uitvoering wordt voorafgaand aan elke fase een gedetailleerde uitwerking opgesteld en aan het bevoegd gezag ter beoordeling toegezonden. Het bevoegd gezag toetst aan het gefaseerde Saneringsplan en het besluit hierop. Het grote voordeel van een gefaseerde sanering is de vereenvoudiging van de hele procedure. Er wordt eenmalig een besluit gegeven, waarna voor iedere fase de start van saneren schriftelijk aan het bevoegd gezag wordt doorgegeven. Wel kan het voorkomen dat voor een bepaalde fase toch nog een melding wordt verlangd, bijvoorbeeld als nog niet alle saneringsgegevens bekend zijn of een bijstelling is te verwachten (bijvoorbeeld na sanering van de vaste bodem voorafgaand aan sanering van het grondwater). Ook de evaluatie zal per fase plaatsvinden. Als een initiatiefnemer een afzonderlijk besluit op een tussenevaluatie-

verslag wenst, bijvoorbeeld als de grondsanering is afgerond, moet dit als fase in het Saneringsplan zijn aangegeven.

Melding BUS

De Melding BUS is bedoeld om voor de eenvoudige saneringen een simpeler procedure mogelijk te maken. Voor eenvoudige uniforme gevallen van bodemverontreiniging is een standaardaanpak ontwikkeld. De voorwaarden voor een BUS-sanering en de aanpak worden beschreven in het door VROM ontwikkelde meldingsformulier (www.drenthe.nl).

Drents beleid en toelichting

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen. We geven hierna een toelichting op de verschillende plannen waarvoor wij in Drenthe nadere beleidsinvulling hebben gegeven.

Deelsaneringplan

In principe zijn deelsaneringen toegestaan, mits de deelsanering aantoonbaar het belang van bescherming van de bodem niet schaadt. Wij toetsen de deelsanering aan de volgende aspecten.

- De bodem van het te saneren gedeelte zal ten minste geschikt moeten worden gemaakt voor het beoogde gebruik, de gebruiksbependingen en nazorg moeten worden beperkt en ook verdere verspreiding van verontreiniging moet zo veel als mogelijk worden beperkt (artikel 38 WBB). Uiteraard moet herverontreiniging van het gesaneerde deel door de aanwezige restverontreiniging worden voorkomen.
- Inzicht in resterende verontreiniging.
- De voorgestelde deelsanering en de ontwikkeling die daartoe aanleiding vormt mogen uiteraard geen belemmering opleveren voor een mogelijke toekomstige sanering van het overige deel. Is daarvan wel sprake, dan zal niet met de deelsanering kunnen worden ingestemd.

In de praktijk betekent het vorenstaande onder meer het volgende.

- Als met een beperkte extra inspanning (geringe extra ontgraving of monitoring van grondwater) de nazorg aanzienlijk verminderd kan worden, dan heeft een verdergaande saneringsinspanning de voorkeur.
- Bij verontreiniging van alleen de bovengrond is in de meeste gevallen een (functiegerichte) deelsanering mogelijk.
- Bij verontreiniging van de ondergrond zal, gelet op het eerder gestelde, in veel gevallen niet kunnen worden ingestemd met een deelsanering. In deze situaties ligt een gefaseerde aanpak meer voor de hand. Als toch een deelsanering wordt voorgesteld, moet in ieder geval inzichtelijk worden gemaakt hoe invulling is ge-

geven aan vorenstaande aspecten, zoals de integrale aanpak, het beperken van verdere verspreiding, het voorkomen van herverontreiniging.

Zo nodig zullen aanvullende voorwaarden worden gesteld voorafgaand aan de instemming met het Saneringsplan of als voorwaarde in het besluit. Zo kan het uitvoeren van nader onderzoek (voor het resterende deel van het geval) voorafgaand aan de instemming met het Saneringsplan nodig zijn als er onvoldoende inzicht is in problemen bij de vervolgaanpak. Bij een vermoeden van een spoedgeval kan er aanleiding zijn om, los van de deelsanering, verder onderzoek te eisen. Hiermee kan worden vastgesteld of na de deelsanering nog sanering van het resterende deel op grond van milieuhygiënische risico's noodzakelijk is.

Gefaseerd Saneringsplan

Bij een gefaseerde aanpak bevat het Saneringsplan naast de wettelijke vereisten en de eisen genoemd in de POV (paragraaf 6.6.):

- een beschrijving van de verschillende fasen met daarbij de saneringsmaatregelen in hoofdlijnen. De saneringsdoelstelling is, als dat nodig is, onderbouwd in een saneringsonderzoek. Per fase wordt aangegeven welke aanvullende gegevens bij de melding van de start van de fase worden overlegd;
- een beschrijving van de mogelijke tijdelijke beveiligingsmaatregelen (TBM, zie ook paragraaf 3.6);
- een globale planning voor de aanpak van de verschillende fasen. Met het verontreinigde deel dat de spoedeisendheid bepaalt, moet uiterlijk worden gestart op het tijdstip dat is opgenomen in het besluit ernst en spoedeisendheid;
- een beschrijving van de wijze van evalueren per fase;
- het (verwachte) tijdstip waarop de sanering van de hele verontreiniging is afgerond;
- een communicatieplan, waarin is aangegeven hoe de melder met belangen van derden omgaat. Speciale aandacht verdienen de zogenaamde "nieuwe" belanghebbenden, zoals nieuwe bewoners bij gerealiseerde woningbouw waar in de omgeving nog gesaneerd moet worden.

Saneringsplan op hoofdzaken

In een Saneringsplan op hoofdzaken staat beschreven wat de kwaliteit van de bodem minimaal moet zijn. Het Saneringsplan is gericht is op het bereiken van doelen en minder op middelen. Het Saneringsplan vormt het kader waarbinnen de te verrichten saneringsactiviteiten worden uitgevoerd en de saneringsdoelstellingen zijn er in verwoord en vastgelegd. Het Saneringsplan kan worden toegepast als sprake is van een of meerdere gevallen van bodemverontreiniging of 1 saneringslocatie waarop meerdere gevallen van bodemverontreiniging zijn gelegen. Daarbij dient wel sprake te zijn van een organisatorische samenhang. In principe is het Besluit instemming Saneringsplan gericht aan 1 rechtspersoon. Indien er geen organisatorische samenhang is maar er zijn meerdere initiatiefnemers die gezamenlijk een Saneringsplan op hoofdzaken indienen, is het noodzakelijk dat zij zijn georganiseerd in een samenwerkingsverband (rechtspersoon).

Bij de instemming op het Saneringsplan stellen wij als voorschrift dat alle nog op te stellen deelplannen van aanpak moeten voldoen aan de doelstellingen beschreven in het Saneringsplan op hoofdzaken. Deze plannen dienen aan ons te worden voorgelegd voordat wordt gestart met de feitelijke sanering. De saneerder dient onze reactie af te wachten voordat er gesaneerd wordt. Deze reactie heeft niet het karakter van een besluit waarop een bezwaar- en beroepsprocedure van toepassing is. De vrijheid die het Saneringsplan de saneerder biedt, kan echter eerst worden gegeven nadat duidelijk vast te stellen valt dat saneerder zich daadwerkelijk de bodemverontreinigingproblematiek aantrekt en in staat is al datgene te doen om de soms langdurige saneringsweg op succesvolle wijze te doorlopen. Men dient zelf het verzoek tot een Saneringsplan op hoofdzaken in te dienen.

6.4, Financiële zekerheidsstelling bij saneringen

Landelijk beleid

De WBB biedt bevoegde gezagen de mogelijkheid om aan de instemming op een Saneringsplan of Nazorgplan, voorschriften te verbinden tot het stellen van financiële zekerheid door degene die de bodem saneert. In de Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005 is een nadere uitwerking hierover opgenomen. De melder moet een raming van de kosten opnemen in het Saneringsplan.

De financiële zekerheidsstelling kan worden gevraagd voor de kosten van uitvoering van de sanering of voor de kosten van vereiste nazorgmaatregelen. Financiële zekerheid kan alleen worden geëist als de saneringskosten van het te saneren geval, dan wel de kosten van nazorg na de sanering, voor meer dan 50% na een periode van ten minste 5 jaar zullen worden gerealiseerd.

Het eisen van financiële zekerheidsstelling heeft ten doel om de financiering van sanerings- en nazorgmaatregelen door derden op lange termijn te waarborgen. Voorkomen moet worden dat bij faillissement of beëindiging van het bedrijf de maatregelen voor de voortzetting van sanering of nazorg gefinancierd moeten worden uit overheidsbudget. Dit geldt ook voor situaties waarbij de saneerder na afronding van de actieve saneringsfase de saneringsplicht voor de daarop volgende passieve saneringsfase overdraagt aan meerdere (huis)eigenaren. In dergelijke situaties is er een risico dat de nieuwe eigenaren de kosten van het faalscenario niet kunnen opbrengen en het faalscenario dus vanuit het overheidsbudget moet worden gefinancierd.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijk beleid met navolgende Drentse aanvullingen. In de praktijk voeren wij geen actief beleid om de uitvoering van de sanering financieel zeker te stellen. Tot dusver blijkt financiële zekerheidstelling niet nodig om tot een verantwoorde afronding van saneringen te komen.

6.6, Besluitvorming instemming Saneringsplan

Landelijk beleid

Voordat tot uitvoering van de sanering kan worden overgegaan, worden de besluiten op het nader onderzoek (paragraaf 3.6) en het Saneringsplan vastgelegd in een beschikking waarin ook voorschriften kunnen worden opgenomen.

Drents beleid

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen. Voor het aanvragen van de instemming op het Saneringsplan moet volgens de POV gebruik worden gemaakt van het formulier voor het aanvragen van een besluit over ernst, spoed en instemming met een Saneringsplan (zie www.drenthe.nl). De vereisten waar een Saneringsplan en nader onderzoek minimaal aan moeten voldoen zijn opgenomen in het formulier (inclusief checklist).

Het Saneringsplan toetsen wij aan artikel 38 van de WBB en ook aan de uitwerking van de in de checklist aangegeven zaken. Om hiermee te kunnen instemmen is van belang dat ten minste een redelijke verwachting bestaat dat met de voorgestelde aanpak de saneringsdoelstelling zal worden behaald binnen de aangegeven periode. Dit houdt in dat de informatie om tot een dergelijk oordeel te komen in het Saneringsplan is opgenomen.

Verder vinden wij dat belangen van derden niet geschaad mogen worden. Dit betekent dat als belangen (dreigen) te worden geschaad in het Saneringsplan, aangetoond moet worden dat er geen redelijke (kosteneffectieve) alternatieven zijn. Ook moet in het beste geval overeenstemming (schadeloosstelling) met deze derden aangetoond worden of ten minste worden aangetoond dat een vergaande inspanning is verricht om tot overeenstemming te komen.

Na het verkrijgen van de instemming met het Saneringsplan dient de feitelijke start van de saneringswerkzaamheden uiterlijk 1 week voor de aanvang van de sanering bij ons te worden gemeld.

Hiervoor moet gebruik worden gemaakt van het formulier Melding van de feitelijke aanvang van de saneringswerkzaamheden (www.drenthe.nl).

Voor het uitvoeren van onderhoudsbaggerwerk kunnen wij ontheffing verlenen voor het opstellen van een Saneringsplan. Het verzoek om ontheffing wordt door ons getoetst aan de uitgangspunten zoals opgenomen in de POV en de WBB. Aan deze ontheffing kunnen wij voorschriften stellen.

Als het geval van niet-ernstige bodemverontreiniging niet in een beschikking is vastgelegd en men wil overgaan tot sanering van dit geval, dan volstaat een plan van aanpak dat wij schriftelijk afdoen en waarbij geen bezwaar en beroep mogelijk is.

Voor de BUS-saneringen geldt een vereenvoudigde procedure. Daarvoor moet een formulier Melding sanering BUS worden ingevuld (www.drenthe.nl) en bij ons ingediend. Wij toetsen de melding aan de vereisten van het BUS en de WBB.

Advies

Bij de uitvoering van een sanering kunnen naast de instemming met het Saneringsplan op grond van andere wetgevingen vergunningen/toestemmingen nodig zijn. Te denken valt aan de Flora- en Faunawet, archeologie, grondwateronttrekking en kap-, bouw- en aanlegvergunningen.

Bij aanvraag van een beschikking instemming Saneringsplan wordt altijd gekeken of de locatie samen valt met andere beleidsterreinen waarvoor advies gevraagd moet worden.

7, UITVOERING SANERING, ZORG, EVALUATIE EN NAZORG

7.1, Uitvoeringsaspecten

Landelijk beleid

Kwalibo (Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer)

Nadat met het Saneringsplan is ingestemd, kan de uitvoering van de sanering starten. Landelijk zijn diverse BRL's opgesteld die moeten worden gevolgd (zie www.sikb.nl). Daarnaast is Kwalibo sinds 1 oktober 2006 in werking getreden waarin de kwaliteitsborging in het bodembeheer wettelijk is vastgelegd. In Kwalibo is aangegeven dat vanaf 1 juli 2007 de werkzaamheden op het gebied van milieukundig bodemonderzoek en bodemsanering alleen nog mogen worden uitgevoerd door bedrijven die beschikken over een erkenning voor de desbetreffende activiteit. Deze erkenning wordt gekregen door het behalen van diverse certificeringen. Voor verschillende onderdelen van het werk bestaan ook verschillende BRL's. Voorbeelden

zijn de BRL SIKB 6000 voor Milieukundige begeleiding en evaluatie van bodemsanering (met de protocollen VKB 6001 tot en met 6004) en de BRL SIKB 7000 voor Uitvoering bodemsanering (met de protocollen SIKB 7001 tot en met 7003). Ook hebben het evaluatieverslag en het Nazorgplan inmiddels wettelijke status gekregen (artikel 39, onder c en d, WBB). Waar nodig stelt het bevoegd gezag specifieke eisen.

Milieukundige begeleiding

Onder voorwaarden kan de aannemer van de sanering de controle van de saneringswerkzaamheden (de milieukundige processturing) of een deel hiervan uitvoeren. Deze voorwaarden betreffen onder meer onafhankelijkheid en deskundigheid.

Bedrijven en personen die bepaalde bodemwerkzaamheden uitvoeren, mogen geen direct belang hebben bij de uitkomst ervan. Zij moeten onafhankelijk zijn. De werkzaamheden moeten worden uitgevoerd door een andere organisatie dan de organisatie die de opdracht verleent (functiescheiding).

Vanaf 1 juli 2007 geldt deze eis van onafhankelijkheid voor milieukundige begeleiding.

De milieukundige begeleiding is te onderscheiden in 2 taken:

- Processturing: milieukundige aansturing tijdens de bodemsanering, aangeven ontgravingsgrenzen, afvoer en grondbestemming, plaatsing en instelling installaties, nemen monsters ten behoeve van voortgangscontrole, vergunningen;
- Milieukundige verificatie: milieukundige controle tussen- en eindsituatie, vastlegging eindresultaat en beschrijving van de uitgevoerde saneringswerkzaamheden in een evaluatieverslag.

De controle van tussenresultaten en het eindresultaat (de milieukundige verificaties) moet altijd plaatsvinden door een organisatorisch onafhankelijk deskundig adviesbureau. In het Saneringsplan moet worden aangegeven hoe de milieukundige begeleiding is ingevuld.

Uitgangspunt is dat er dagelijks milieukundige begeleiding plaatsvindt, tenzij gemotiveerd is aangegeven waarom geen dagelijkse milieukundige begeleiding nodig is. Dit is bijvoorbeeld het geval als er sprake is van een lange uitvoeringsduur waarbij dagelijks toezicht vanwege de werkzaamheden niet zinvol is. Deze motivatie heeft de instemming van het bevoegd gezag nodig.

Voor eisen betreffende bemonstering en analyse tijdens de sanering en voor eindbemonsteringen bij saneringen wordt verwezen naar de protocollen opgesteld door het SIKB (www.SIKB.nl). Voor de eindcontrole bij grondwatersaneringen verwijzen wij naar bijlage 5. In het Saneringsplan moeten naast de milieutechnische begeleiding de controle en milieukundige verificatie van een sanering zijn omschreven.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Start sanering

De sanering kan in principe starten nadat wij met het Saneringsplan hebben ingestemd of nadat die instemming van rechtswege is gegeven. Er kan echter bezwaar worden gemaakt tegen het besluit van gedeputeerde staten. Immers, op grond van artikel 20.1, eerste lid, Wm worden besluiten op grond van onder meer de WBB pas van kracht met ingang van de dag waarop de termijn van 6 weken afloopt voor het indienen van een bezwaarschrift. Dit houdt in principe in dat met de uitvoering van het Saneringsplan tot 6 weken na de instemming moet worden gewacht.

Na instemming met het Saneringsplan doet de saneerder er verstandig aan eerst af te wachten of tegen dit besluit bezwaren worden geuit. De termijn hiervoor is 6 weken.

Uiteraard staat het de initiatiefnemer vrij voor eigen risico eerder met de uitvoering te beginnen. Het is denkbaar dat hij dit aandurft als tijdens de procedure voorafgaand aan de instemming geen enkele zienswijze is geuit.

De initiatiefnemer kan verder het bevoegd gezag verzoeken gebruik te maken van artikel 20.5 Wm. Dit artikel houdt in dat wij de mogelijkheid hebben het instemmingsbesluit onverwijld van kracht te verklaren.

De melder moet ten minste 1 week voor de feitelijke aanvang van de sanering of een nieuwe fase van de sanering de startdatum hiervan bij ons melden. Ook het bereiken van in het Saneringsplan geformuleerde mijlpalen, zoals de einddiepte bij ontgraven en het beëindigen van de sanering, moet worden gemeld. Hiervoor stellen wij voorschriften op in ons besluit instemmen met het Saneringsplan.

Uitvoering van de sanering

Nadat de start van de sanering is gemeld kan worden overgegaan tot de uitvoering van de sanering.

De saneringsuitvoering omvat het aanbrengen van voorzieningen, het uitvoeren van civieltechnische werken, het onttrekken en zo nodig behandelen van grondwater of bodemlucht etc. De regie ligt in beginsel bij de initiatiefnemer/opdrachtgever; dit wordt directievoering genoemd. Het is gewenst om door een onafhankelijke partij de voortgang en het milieuhygiënisch resultaat van de sanering tijdens de uitvoering te laten bewaken. Deze milieukundige begeleiding ziet niet alleen toe op het verwezenlijken van het (civielrechtelijke) contract tussen de opdrachtgever en aannemer, maar ook op het verwezenlijken van de (bestuursrechtelijke) overeenkomst tussen bevoegd gezag en beschikkinghouder (de Beschikking instemming Saneringsplan).

Voortgang en beëindiging sanering

Wij vinden het noodzakelijk dat over de voortgang en beëindiging van de sanering overleg met ons plaatsvindt.

Voor situaties waarbij de saneringsdoelstelling nog niet is bereikt, maar er twijfels bestaan over nut en noodzaak van het doorzetten van de sanering, is het beslismodel ontwikkeld (Beslismodel voor evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen,

provincies Groningen, Fryslân, Overijssel en Drenthe, april 2004). Het beslismodel hanteren wij als richtlijn bij de heroverweging van de saneringsaanpak en/of doelstelling. In bijlage 7 is het model schematisch weergegeven. Het model zal worden bijgesteld naar aanleiding van wijziging van de wetgeving, zoals de mogelijkheden voor wijziging van het Saneringsplan.

7.2, Zorg tijdens saneren

Landelijk beleid

Bodemsaneringen kunnen bestaan uit een actieve en een passieve fase of bestaan uit slechts een van deze fasen. Bij de actieve fase wordt de verontreinigings situatie actief beïnvloed, bijvoorbeeld door grondwateronttrekking, bodemluchtonttrekking, het toedienen van voedingsstoffen ter stimulatie van biologische afbraak of ontgraving. De passieve fase bestaat uit monitoring van de bodem- en grondwaterkwaliteit als controlefase na de actieve saneringsmaatregelen. Voordat op een passieve saneringsfase kan worden overgegaan moet het doel van de actieve saneringsfase gehaald zijn.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Van actieve zorg tijdens de sanering is sprake wanneer de saneringsdoelstelling nog niet is bereikt. Dit zijn actieve maatregelen die erop gericht zijn om de saneringsdoelstelling te bereiken of monitoring om vast te stellen dat de stabiele eindsituatie zal worden bereikt (trede 3 van de saneringsladder, zie bijlage 5).

Zorg tijdens de actieve saneringsfase

In bijlage 5 is overzicht gegeven van zorgmaatregelen die minimaal vereist zijn bij bodemverontreinigingen in verschillende stadia van de aanpak (zorg voor, tijdens en na saneren). Tijdens de actieve saneringsfase is de zorg gericht op het controleren van de actieve maatregelen en de effecten daarvan. Deze worden getoetst op bepaalde momenten. Tijdens de uitvoering van de maatregelen kunnen bovendien gebruiksbepalingen aan de orde zijn.

Zorg tijdens de passieve saneringsfase

Tijdens de passieve saneringsfase bestaat de zorg uit het monitoren van de verontreinigings situatie, met als doel om te controleren of de verwachte ontwikkeling van de verontreinigings situatie in de praktijk ook zo verloopt als voorzien. Wij toetsen hier op

vastgestelde momenten. In Drenthe geldt dat minimaal op de volgende momenten tijdens de passieve saneringsfase getoetst moet worden:

- 1 jaar na afsluiting van de actieve sanering;
- 5 jaar na afsluiting van de actieve sanering;
- daaropvolgend: elke 5 jaar.

Tijdens de passieve saneringsfase kunnen specifieke gebruiksbeperkingen gelden, gericht op het in stand houden van het monitoringsnetwerk.

7.3, Wijzigingen voor en tijdens de sanering

Landelijk beleid

In de WBB is de verplichting opgenomen dat een sanering moet worden uitgevoerd conform het Saneringsplan en de voorschriften uit het Besluit instemming Saneringsplan. Wanneer er wijzigingen optreden ten opzichte van het Saneringsplan, moeten deze door de saneerder minimaal 2 weken van tevoren worden gemeld aan het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag kan vervolgens aanwijzingen geven over de verdere uitvoering van de sanering. In de WBB is tevens opgenomen dat die aanwijzingen van het bevoegd gezag opgevolgd moeten worden. Het doel van de melding is dat het bevoegd gezag wordt geïnformeerd als er keuzes worden gemaakt die invloed hebben op het resultaat en de uitvoering van de sanering.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

In de instemmingbeschikking op een Saneringsplan geven wij vaak een bandbreedte aan bij de te bereiken saneringsdoelstelling. Dit gebeurt door naast de gewenste saneringsdoelstelling ook een harde, minimaal te bereiken saneringsdoelstelling te formuleren die in ieder geval gerealiseerd moet worden. In de praktijk wordt vaak afgeweken van de gewenste saneringsdoelstelling. Dit wordt nu voor een groot deel ondervangen door invoering van deze bandbreedte.

Ondanks deze bandbreedte kan de aanpak van de sanering in de praktijk nog afwijken van het plan.

Wijzigingen op het Saneringsplan moeten zo snel mogelijk (ten minste 2 weken voordat de wijziging wordt uitgevoerd) aan ons worden gemeld via het ingevulde meldingsformulier Wijziging Saneringsplan (www.drenthe.nl).

Hier kan het gaan om wijzigingen die er zijn voordat er is gestart met de sanering of wijzigingen die tijdens de uitvoering van de sanering naar voren komen.

Wij onderscheiden de volgende categorieën van wijzigingen.

1. Wijzigingen die leiden tot een andere, minder vergaande saneringsdoelstelling; schriftelijke melding en indienen nieuw/herzien Saneringsplan.
2. Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar uitvoeringsmaatregelen die afwijken van het Saneringsplan; schriftelijke melding.
3. Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar wel passen binnen het Saneringsplan; overleg toezichthouder.

Indien de wijziging zich tijdens de uitvoering voordoet, dient deze meteen gemeld te worden. De melding wordt gepubliceerd.

Ad 1.

Wijzigingen die leiden tot een andere, minder vergaande saneringsdoelstelling (schriftelijke melding en indienen nieuw/herzien Saneringsplan). Het gaat hierbij om de volgende situaties.

- Een minder vergaande BGW voor de bovengrond (tenzij het een situatie betreft waar als gevolg van een gewijzigde terreininrichting een verschuiving optreedt van zones met een verschillende BGW); na de inwerkingtreding van het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit moet voor de BGW gelezen worden de bodemkwaliteitsnormen behorend bij de functie.
- Een hogere terugsaneerwaarde voor de grond of het grondwater.
- Een hogere trede voor de ondergrond.
- Een onvoorziene restverontreiniging. Dit is een restverontreiniging die vooraf, op basis van de onderzoeksgegevens, het Saneringsplan en de terreinsituatie, redelijkerwijs niet voorspeld kon worden.

Ad 2.

Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar niet passen binnen het Saneringsplan (schriftelijke melding). Hieronder worden de volgende situaties verstaan.

- De wijziging heeft gevolgen voor belangen van derden, bijvoorbeeld:
 - de saneringswerkzaamheden breiden zich uit tot percelen van derden;
 - de wijziging brengt bovengronds gebruik van percelen van derden met zich mee;
 - er kan schade optreden aan eigendommen van derden (bijvoorbeeld zettingsrisico's);
 - er kan overlast ontstaan in de omgeving (bijvoorbeeld door grote toename transportbewegingen);
 - er zijn nieuwe/extra vergunningen noodzakelijk (onttrekkingsvergunning, kapvergunning etc.).
- Een andere wijze van uitvoeren die echter tot hetzelfde (of een beter) saneringsresultaat leidt, bijvoorbeeld:
 - ontgraven in plaats van isoleren;
 - biosparging in plaats van onttrekken;
 - onttrekken in plaats van vacuümextractie;

- Een grote afwijking van de omvang en/of diepte van een ontgraving of een restverontreiniging:
 - het ontgravingsvolume wijkt meer dan 25% (met een minimum van 250 m³);
 - de gemiddelde ontgravingsdiepte wijkt meer af dan 1 m;
 - de ontgravingsdiepte wijkt dusdanig af dat alsnog een bemaling noodzakelijk is;
 - het restverontreinigingsvolume wijkt meer dan 25% af van de in het Saneringsplan gemaakte inschatting.

Ad 3.

Wijzigingen die niet leiden tot een minder vergaande saneringsdoelstelling, maar wel passen binnen het Saneringsplan (overleg toezichthouder). Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan:

- meer/minder grond ontgraven of grondwater onttrekken;
- verontreinigde grond gaat naar een andere verwerker;
- het onvoorzien moeten verwijderen van ondergrondse obstakels (zoals funderingsmateriaal en afval).

Overgangsbepaling bij oude saneringen met wijzigingen van het Saneringsplan

Ook als handelingen al zijn uitgevoerd (lopende saneringen van voor de wetwijziging WBB van 1 januari 2006 waarvoor nog geen evaluatieverslag is ingediend) maar er wel sprake was van een wijziging van het Saneringsplan, is een melding artikel 39 vierde lid, nodig. Een dergelijke melding achteraf, met de bijbehorende reactie van ons is nodig, omdat er anders geen goedgekeurde werkwijze bestaat waaraan het evaluatieverslag kan worden getoetst. De eindevaluatie kan in dat geval dus niet in behandeling worden genomen!

Ook voor de handhaving geldt dat getoetst wordt aan het oorspronkelijke Saneringsplan en het daarop genomen besluit. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat het niet melden van wijzigingen van thans lopende saneringen strijdig is met de WBB.

Wijziging tenaamstelling

In de praktijk komt het voor dat voor of tijdens de sanering de melder het goedgekeurde Saneringsplan aan een derde wil overdragen. Om de juridische verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de sanering te kunnen overdragen moet dit plaatsvinden via een besluit van het bevoegd gezag WBB.

Het Besluit instemming Saneringsplan is een (rechts)persoonsgericht besluit. Dit wil zeggen dat het besluit gericht is tot degene die voornemens is de bodem te saneren (de melder). Deze melder is verantwoordelijk voor de uitvoering van de sanering en de nazorg na saneren. Voordat het Saneringsplan volledig is uitgevoerd, is het mogelijk dat door omstandigheden (bijvoorbeeld naar aanleiding van overdracht van de eigendom van de saneringslocatie) een ander de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de sanering en de nazorg wil overnemen.

Om dit te kunnen realiseren is een gedeeltelijke herziening van het besluit (gericht op de tenaamstelling) waarbij met het Saneringsplan is ingestemd nodig. Daarvoor moeten de oorspronkelijke melder en degene die de sanering wil overnemen (de nieuwe melder) gezamenlijk een verzoek doen aan ons om het besluit op naam te stellen van de nieuwe melder. Bij dit verzoek dienen de gegevens te worden gevoegd van de nieuwe melder en een nieuw overzicht van de (nog te maken) sanerings- en zorgkosten en de daarvoor beschikbare middelen.

Bij de behandeling van het verzoek tot wijziging van de tenaamstelling van het Besluit instemming Saneringsplan worden vooral de financiële gevolgen van de wijziging van de tenaamstelling beoordeeld.

7.4, Evaluatie

Landelijk beleid

De evaluatie van een sanering heeft met de wijziging van de WBB een formele status gekregen (artikel 39c). Over een evaluatieverslag moet een besluit worden genomen. Het Saneringsplan en de beschikking Instemming Saneringsplan zijn de belangrijke documenten waaraan wordt getoetst. Daarin wordt immers de afgesproken saneringsvariant vastgelegd. Wanneer daarvan wordt afgeweken, moet dat worden gemeld zodat het bevoegd gezag niet pas bij de evaluatie zich de vraag moet stellen of de afwijking geaccepteerd moet worden.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Na uitvoering van de sanering of een fase ervan moet binnen 13 weken na afronding een schriftelijk verslag bij ons ter instemming worden ingediend. Hiervoor dient gebruikgemaakt te worden van het formulier voor het aanvragen van een besluit over instemming met een evaluatieverslag (www.drenthe.nl). De vereisten waar een evaluatieverslag minimaal aan moet voldoen zijn opgenomen in het formulier.

Betreft het een BUS-sanering, dan dient gebruikgemaakt te worden van het daarvoor bestemde formulier evaluatieverslag (www.VROM.nl).

Als de grondwatersanering (ondergrond) meer dan 0,5 jaar later dan de grondsanering (bovengrond) is afgerond, moet voor de grond alvast een evaluatieverslag ter instemming worden ingediend. Hierop zullen wij een beschikking nemen.

Neemt de grondwatersanering enige tijd in beslag dan moeten, zoals aangegeven in het Saneringsplan, tussentijdse rapportages ingediend worden. Deze beschouwen wij als tussenevaluaties en wij nemen daar geen beschikking op. Nadat de grondwatersanering is afgerond moet er een eindevaluatieverslag ter instemming worden ingediend.

De grond- en grondwatersanering kunnen als afgerond worden beschouwd als wij met een beschikking op het(de) evaluatieverslag(en) hebben ingestemd.

7.5, Zorg na saneren (nazorg)

Landelijk beleid

Als er verontreinigingen achterblijven, is nazorg nodig. De vervuilde bodem moet dan "blijvend worden beheerd". Nazorg is vooral nodig bij mobiele verontreiniging, verontreiniging die zich verder kan verspreiden. Maar ook bij immobiele verontreinigingen kan nazorg nodig zijn.

Nazorg bij mobiele verontreiniging houdt in dat er periodiek moet worden gemeten of de verontreiniging zich verplaatst en of folies, damwanden en drainage moeten worden vervangen. Bij immobiele verontreinigingen zijn het maatregelen gericht op het in stand houden van de saneringsmaatregel. Hiervoor gelden gebruiksbeperkingen, zoals geen diepgewortelde beplanting of aanleggen van vijvers in de leeflaag. Ook kan het betekenen dat gebruik voor een gevoeliger functie anders dan in het Saneringsplan niet is toegestaan. De maatregelen en gebruiksbeperkingen moeten zijn beschreven in een Nazorgplan. Het bevoegd gezag moet instemmen met het Nazorgplan. Als regel geldt dat het Nazorgplan gelijktijdig wordt ingediend met het evaluatieverslag. In het Nazorgplan moet zijn beschreven wie er aangesproken kan worden op het deugdelijk uitvoeren van de nazorgverplichtingen en moet onderscheid worden gemaakt tussen de gebruiksbeperkingen en de verplichting tot het nemen van nazorgmaatregelen. Uit de beschikking als bedoeld in artikel 39d, derde lid, vloeit een publiekrechtelijke beperking voort volgens de WKPB voor de percelen die zich bevinden binnen de interventiewaardecontour in het vaste deel van de bodem. De publiekrechtelijke beperking wordt ingeschreven bij het Kadaster in het openbaar register. Zo kan iedereen nagaan of op een bepaalde locatie nazorg verplicht is. Zolang de verontreiniging in de bodem een risico vormt, moet die worden beheerst, beheerd en gecontroleerd.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Voor het indienen van een Nazorgplan dient gebruikgemaakt te worden van het formulier voor het aanvragen van een besluit over instemming met een Nazorgplan (www.drenthe.nl).

Met nazorg bedoelen wij "het geheel aan technische, juridische, organisatorische en financiële maatregelen om het saneringsdoel in stand te houden nadat dit is bereikt". De maatregelen zijn het eeuwigdurende in stand houden en controleren van de isolerende voorzieningen, gebruiksbependingen, administratief beheer en daarbij behorende (financiële) verantwoordelijkheden. Nazorg is onder te verdeling in passieve en actieve nazorg (zie bijlage 5).

Ons uitgangspunt is saneren met een zo min mogelijk blijvende nazorg.

Een Nazorgplan in de vorm van een paragraaf in het evaluatieverslag is volgens de WBB niet de bedoeling. Toch willen wij voor kleine restverontreinigingen (zie bijlage 6, Beslismodel voor evaluatie- en beëindiging van bodemsaneringen, provincies Groningen, Fryslân, Overijssel en Drenthe, april 2004) waar een beperkte nazorg geldt (zoals gebruiksbependingen) accepteren dat hiervoor een aparte paragraaf is opgenomen in het evaluatierapport inclusief de (financiële) verantwoordelijkheden. In de titel van het evaluatieverslag moet dan expliciet worden vermeld dat het een evaluatieverslag inclusief Nazorgplan is.

In bijlage 5 is overzicht gegeven van de nazorgmaatregelen die minimaal vereist zijn. Samengevat kunnen de volgende aspecten van nazorg na saneren worden onderscheiden.

- Gebruiksbependingen en het in stand houden van de situatie (leeflaag en dergelijke).
- Monitoring en actieve maatregelen (beheersing om verspreiding tegen te gaan).

(Publiekrechtelijke) gebruiksbependingen

In hoofdstuk 3 is al ingegaan op mogelijke gebruiksbependingen die kunnen gelden bij aanwezigheid van bodemverontreiniging. Uitgangspunt bij een functiegerichte sanering is dat normaal gebruik behorende bij die functie mogelijk is. Ook is in hoofdstuk 3 al ingegaan op dit begrip van "normaal gebruik". Daarbij is aangegeven dat het normaal gebruik zich beperkt tot de leeflaag en niet tot de diepere ondergrond. In het besluit op het Nazorgplan worden de gebruiksbependingen aangegeven. Na sanering is van een (publiekrechtelijke) gebruiksbepending alleen sprake als:

- er een restverontreiniging in de grond boven de interventiewaarde is en
- het normale gebruik van de bodem gelet op de functie niet meer mogelijk is of beperkt wordt c.q. saneringsmaatregelen in stand moeten worden gehouden om het normale gebruik blijvend mogelijk te maken.

Eventuele gebruiksbependingen buiten de interventiewaardecontour zijn geen publiekrechtelijke gebruiksbependingen en worden niet ingeschreven bij het Kadaster in het openbaar register. Deze gebruiksbependingen, zoals het afvoeren van licht verontreinigde grond, worden wel in de correspondentie aan betrokkenen vermeld.

Het normale gebruik geldt voor het gehele gebied dat in het Nazorgplan als gesaneerd wordt aangegeven, dus ook het gedeelte waar niet actief is gesaneerd, omdat al aan de leeflaagcriteria behorende bij de functie werd voldaan.

Dit betekent ook dat als in dit gebied werkzaamheden worden verricht (zoals het leggen van kabels en leidingen) die zich beperken tot de gesaneerde leeflaag; deze vallen onder het normale gebruik waarvoor geen meldingsplicht meer geldt. Als de grond onder de leeflaag van dezelfde of betere kwaliteit is als de leeflaag, is ook tot grote diepte grondverzet mogelijk, zonder dat vermenging van verschillende kwaliteit grond optreedt.

Werkzaamheden waarbij de aanwezige leeflaag of verhardingslaag tijdelijk wordt aangetast of doorbroken, waarbij de grondkwaliteit onder de leeflaag slechter is, kunnen in een Nazorgplan worden geregeld. Voorwaarde daarbij is wel dat de oude situatie na afronding is hersteld.

Als dit niet geregeld is of als de werkzaamheden tot een andere eindsituatie leiden, is een nieuw Saneringsplan nodig.

Informatieplicht derden

In alle situaties waar verontreiniging in de bodem aanwezig is geldt een informatieplicht naar gebruikers en toekomstige eigenaren (bij verkoop). Het gaat hierbij om het verstrekken van gegevens omtrent de aard en omvang van de verontreiniging en de sanerings- en/of nazorgverplichtingen die daarop rusten en de in acht te nemen gebruiksbepalingen. Deze plicht geldt voor de eigenaren van percelen met bodemverontreiniging.

Informatie over bodemverontreiniging kan deels bij het Kadaster en openbaar register, maar vooral bij de provincie en gemeenten worden verkregen. Voor informatie kan in eerste instantie de website van de provincie Drenthe worden geraadpleegd.

7.6, Overdracht van de nazorg

Landelijk beleid

In de praktijk komt het veel voor dat na de sanering de melder de rechten en plichten voortvloeiend uit het Nazorgplan wil overdragen. Dit moet via een besluit van het bevoegd gezag WBB. Dit kan door een wijziging tenaamstelling. Voor informatie over de wijziging tenaamstelling wordt verwezen naar paragraaf 7.3. Het Besluit instemming Nazorgplan is echter een nieuw (rechts)persoonsgericht besluit. Dus als vooraf bekend is dat een andere partij de nazorg op zich zal nemen, kan deze partij de melding van het Nazorgplan verrichten.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Wij stellen als voorwaarde dat bij de melding van het Nazorgplan een overeenkomst wordt bijgesloten waarin de afspraken tussen de saneerder en de melder van het Nazorgplan over de overdracht van de nazorg zijn vastgelegd.

Bij de melding moeten de gegevens worden gevoegd van de nieuwe melder en een nieuw overzicht van de (nog te maken) nazorgkosten en de daarvoor beschikbare middelen.

8, KOSTENVERHAAL/BEVELBELEID

Landelijk beleid

Bij bodemverontreiniging kunnen verschillende personen betrokken zijn. De belangrijkste zijn de eigenaar, de gebruiker van het vervuilde perceel en de veroorzaker van de bodemverontreiniging. Deze personen kunnen ook een en dezelfde persoon zijn. Maar ook andere partijen als de gemeente, eigenaren van aangrenzende percelen en waterschappen kunnen van belang zijn.

Als gevolg van de Beleidsvernieuwing bodemsanering is de sterke scheiding tussen overheidsgefinancierde saneringen enerzijds en geheel door marktpartijen gefinancierde saneringen anderzijds vervangen door het zogenaamde participatief stelsel. Bodemsanering dient zoveel mogelijk aan te haken bij maatschappelijke dynamiek die ontstaat omdat meer partijen belang hebben bij de bodemsanering.

Naast veroorzakers en de overheid moeten ook grondeigenaren, grondgebruikers, terreinbeheerders en toekomstige gebruikers (bijvoorbeeld projectontwikkelaars) bijdragen aan de sanering van de bodem. Het beginsel "de vervuiler betaalt" blijft bestaan, maar wordt aangevuld met het beginsel "de belanghebbende betaalt mee". Locaties dienen zoveel mogelijk vanuit de marktdynamiek benaderd te worden, met als doel beperking van het aantal bodemsaneringen dat geheel uit publieke milieumiddelen wordt gefinancierd.

Het wettelijk instrumentarium draagt er zorg voor dat veroorzaker en eigenaren explicieter en eerder worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om bij te dragen aan bodemsanering, waardoor een extra geldstroom vanuit de markt aangewend kan worden. Ook kunnen de kosten van onderzoek en sanering die ten laste van de overheid zijn gekomen vaak achteraf verhaald worden op de veroorzaker dan wel op degene die door de overheid gefinancierde sanering ongerechtvaardigd wordt verrijkt. De inzet van bevelen blijft echter een uiterst middel.

Het kostenverhaal op veroorzaker en eigenaren vertoont grote gelijkenis met het bevelinstrumentarium. Een landelijke werkgroep heeft in opdracht van de minister van VROM een landelijke notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal WBB opge-

steld. In deze notitie wordt de afstemming geregeld van het bevelsinstrumentarium van de WBB en het kostenverhaal daarbij op grond van de WBB. De notitie vormt een gemeenschappelijk kader waarbinnen de bevoegde gezagen hun regels kunnen opstellen. Aan de bevoegde gezagen is een dringende aanbeveling gedaan de notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal WBB om te zetten in eigen beleid

Aansprakelijkheid

Algemeen

De eigenaar van de vervuilde grond is meestal aansprakelijk voor de kosten van onderzoek en sanering, maar er geldt geen "algemene" saneringsplicht. Als iemand een vervuild terrein heeft, kan deze de vervuiler aanspreken voor de saneringskosten. Ten minste als bekend is wie de vervuiler was en deze nog leeft.

Een paar jaartallen zijn belangrijk als het gaat om te bepalen of een eigenaar aansprakelijk is.

- Bij aankoop vóór 1975 is een eigenaar meestal niet aansprakelijk.
- Bij aankoop tussen 1975 en 1983 is de eigenaar aansprakelijk als deze van de verontreiniging had kunnen weten.
- Bij aankoop tussen 1983 en 1990 is de eigenaar ook alleen aansprakelijk als deze van de verontreiniging had kunnen weten. Maar er wordt nu wél eerder van uitgegaan dat de eigenaar het had kunnen weten.
- Bij aankoop tussen 1990 en 1993 is een eigenaar in beginsel aansprakelijk met uitzondering van een bewoner of een "kleine zelfstandige".
- Bij aankoop na 1993 is een eigenaar in beginsel aansprakelijk.

Voor "professionele" kopers gelden strengere normen.

Het vorenstaande is een algemene weergave van zaken. In concrete gevallen zal het steeds van de specifieke omstandigheden afhangen of iemand aansprakelijk is. Verder is het zo dat ook bij (ver)koop van een vervuild terrein de verontreiniging een rol speelt. Daarover moeten tussen de koper en verkoper afspraken worden gemaakt.

Bedrijfsterreinen

Voor in gebruik zijnde bedrijfsterreinen geldt een wettelijke saneringsplicht voor eigenaren en/of erfpachters. Deze plicht geldt indien wij een beschikking hebben genomen dat er sprake is van een ernstig geval van verontreiniging dat met spoed moet worden gesaneerd en de bron zich bevindt op het perceel. Ondernemers die niet zelf met risicovolle stoffen hebben gewerkt kunnen met bodemverontreiniging te maken krijgen, bijvoorbeeld wanneer er voor het bedrijf grond is aangekocht dat door een ander is verontreinigd. De kosten kunnen dan wel verhaald worden op de vervuiler, ten minste als bekend is wie het was en deze nog leeft. Soms is de vervuiling van lang geleden. Is het vervuilen vóór 1975 gebeurd, dan is het meestal niet meer mogelijk de vervuiler hierop aan te spreken. Landbouwbedrijven zijn uitgezonderd van de saneringsplicht.

Bewoners

Bij de aankoop van een woning op vervuilde grond wordt de koper in beginsel schuldig eigenaar. Dit betekent dat deze, volgens de WBB, voor eventuele onderzoeken en sanering van de verontreiniging kan worden aangesproken. Wij zien hier echter vanaf omdat wij een terughoudend beleid over aansprakelijkheid van bewoners voor bodemverontreiniging voeren. De nieuwe eigenaar wordt door ons niet verplicht tot het doen van een onderzoek en sanering als deze aan de volgende voorwaarden voldoet.

- Op het moment van verwerven van het perceel rust op dat perceel de bestemming "wonen" en
- de woning is gekocht voor eigen bewoning en
- er is voor de woning een redelijke koopprijs betaald, wat betekent dat hierbij geen rekening is gehouden met de verontreiniging en
- het perceel is niet verontreinigd door een aan de woonfunctie gerelateerde verontreiniging zoals een lekke huisbrandolietank en
- de nieuwe eigenaar is niet betrokken geweest bij het ontstaan van de verontreiniging.

Dit betekent niet dat het bevoegd gezag zich hiermee verplicht tot het doen van onderzoek en sanering in deze gevallen. Per geval zal bekeken worden wat de bijdrage van de provincie kan zijn. Dit zal afhangen van de spoed en het maatschappelijke belang van het geval van bodemverontreiniging.

Drents beleid

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Kostenverhaal

Wij nemen de notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal WBB over als eigen beleid. Op enkele onderdelen hebben wij deze aangevuld.

Bewoners

Bij bewoners en erfgenamen zijn wij terughoudend met de inzet van kostenverhaal achteraf om stagnatie op de woningmarkt te voorkomen (net als met het geven van bevelen). Ook hier volgen wij het Beleid inzake kostenverhaal van VROM (Staatscourant nummer 90 van april 2007). Hierbij moet het gaan om bewoners die voldoen aan de voorwaarden, genoemd onder landelijk beleid van dit hoofdstuk onder bewoners .

Bewoners van percelen met een bodemverontreiniging hebben niet het recht om van ons een sanering te verlangen. Wanneer partijen onderling een financiële regeling

hebben getroffen voor een sanering zullen wij, wanneer wij ook partij worden in een sanering, deze middelen claimen voor zover er door ons kosten zijn gemaakt.

Wanneer de woning bij de vorige eigenaar een bedrijf was is kostenverhaal door de overheid wel mogelijk. Moet er in het kader van een bouwvergunning voor aanbouw gesaneerd worden, dan is men zelf verantwoordelijk voor de sanering.

Erfenissen/schenken

Verder vinden wij dat erfenissen/schenken niet moeten leiden tot verwerpen daarvan omdat er een bodemverontreiniging aanwezig is. Van erfgenamen/begunstigden kunnen wij een financiële inspanning tot ter grootte van de ongerechtvaardigde verrijking vragen. Per geval vindt een onderhandeling plaats waarbij ruimte wordt gegeven aan de opvatting dat een erfenis aantrekkelijk moet zijn om te aanvaarden in plaats van deze te verwerpen.

Voorwaarde hierbij is wel dat de erfgenaam niet (mede)veroorzaker is, geen duurzame rechtsbetrekking met de veroorzaker heeft gehad, dan wel onvoldoende schadelijke maatregelen heeft getroffen.

Bevelbeleid

De WBB geeft ons de mogelijkheid om veroorzakers, bedrijfsmatige gebruikers en eigenaren of erfpachters door een bevel te dwingen bodemonderzoek en eventueel saneringen uit te voeren.

Ons doel is om de partijen te bewegen tot sanering van de locatie. Uitgangspunt is dat wij dat bereiken op basis van overleg, waarbij wij ons in eerste instantie richten tot de veroorzaker/eigenaar. Deze bevoegdheid ontleen wij aan het juridische instrumentarium en de saneringsplicht van de WBB. Bij het overleg verplaatsen wij ons zo goed mogelijk in de probleemhebbers, om van daaruit de oplossingen te bereiken. Deze oplossingen kunnen ook in de financiële sfeer liggen, zoals subsidie in het kader van de Bedrijvenregeling (zie bijlage 3). Verder is het vaak zo dat bodemverontreiniging zich uitstrekt tot percelen van aangrenzende eigenaren en dat sanering slechts zinvol is als de buurman ook saneert. In dat geval bevorderen wij het overleg met de overige grondeigenaren om in clusterverband tot bodemsanering te komen, al dan niet met onze financiële medewerking in het kader van de WBB.

Lukt het niet om partijen tot saneren te krijgen via het overleg, dan gebruiken wij de dwangmiddelen die wij tot onze beschikking hebben.

In bijlage 7 is aangegeven hoe wij de notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal WBB hebben geïntegreerd in ons bevelsbeleid. In het kort komt het erop neer dat:

- wij niet schromen om het bevelinstrumentarium in te zetten;
- de inzet van bevelen voor ons een uiterst middel is; door goede communicatie wordt eerst geprobeerd anderen te bewegen op vrijwillige basis bodemonderzoek en sanering te laten uitvoeren;
- wij de veroorzaker in eerste instantie aanspreken;
- wij het principe de vervuiler betaalt zoveel mogelijk hanteren;
- wij een terughoudend beleid voeren over aansprakelijkheid van particulieren;

- bij erfenissen/schenken het principe geldt dat wij willen zorgen dat men niet financieel wordt benadeeld;
 - wij bij ongerechtvaardigde verrijking overgaan tot kostenverhaal.
- Uitvoering van vorengenoemde gebeurt in samenspraak met Handhaving.

9, BEDRIJVENREGELING, COFINANCIERING EN DRAAGKRACHTREGELING

Landelijk beleid

Vanaf 1 januari 2006 zijn eigenaren en erfpachters van bedrijfsterreinen verplicht hun terrein te saneren. Deze plicht treedt in werking als door het bevoegd gezag (provincie of gemeente) is vastgesteld dat er voor 2030 moet worden gesaneerd. Vervuilde terreinen die een groot risico voor hun omgeving vormen moeten voor 2015 zijn aangepakt.

Voor de aanpak van ernstige bodemverontreiniging op bedrijfsterreinen wordt subsidie gegeven. Er zijn 3 subsidieregelingen ontworpen. Deze zijn:

1. Bedrijvenregeling
2. Co-financieringsregeling
3. Draagkrachtregeling

De verschillende regelingen zijn niet stapelbaar. Dat betekent dat voor ieder bedrijfsterrein moet worden bepaald van welke regeling gebruik wordt gemaakt.

De *Bedrijvenregeling* is bedoeld voor verontreiniging veroorzaakt voor 1975. De aanmelding voor de Bedrijvenregeling moet voor 1 januari 2008 zijn gedaan.

De *Co-financieringsregeling* is bedoeld voor verontreinigde locaties die niet onder de Bedrijvenregeling vallen. Meestal gaat het dan om locaties waar de verontreiniging is veroorzaakt tussen 1975 en 1987.

De *Draagkrachtregeling* is bedoeld voor bedrijven die ondanks de subsidie de bodemsanering niet kunnen betalen.

Hierna wordt nader ingegaan op de voorwaarden van de verschillende regelingen.

Bedrijvenregeling

Om in aanmerking te komen voor de bedrijvenregeling geldt een aantal voorwaarden. De belangrijkste zijn:

1. het geval van ernstige verontreiniging moet zijn veroorzaakt vóór 1975, althans alleen voor dat deel wordt subsidie verleend. Dus wanneer een geval is ontstaan voor en na 1975, wordt het deel van na 1975 niet gesubsidieerd;
2. de subsidie is alleen bedoeld voor verontreinigde bedrijfsterreinen. Na sanering moet de locatie ten minste 5 jaar de bestemming Bedrijfsterrein houden. Wijzigen van de gebruiksfunctie binnen deze periode leidt tot inhouding/terugvoering van (een deel van) de subsidie;

3. de aanvrager moet eigenaar of erfpachter zijn van het bedrijfsterrein;
4. de sanering wordt op tijd uitgevoerd volgens een Saneringsplan waarmee de provincie heeft ingestemd;
5. de bodemverontreiniging moet aangemerkt zijn als een ernstig en spoedeisend geval. Wanneer het geval niet spoedeisend is maar de sanering is nodig wegens bouwactiviteiten, dan is dat ook akkoord;
6. het bedrijfsterrein moet voor 1 januari 1995 verworven zijn;
7. de subsidie moet van tevoren worden aangevraagd;
8. gedeputeerde staten moeten kunnen instemmen met de kostenraming;
9. er mogen geen andere overheidsbijdragen verleend zijn;
10. de aanvrager moet zich aanmelden voor 1 januari 2008. Als hij na die datum wil saneren en subsidie wenst, moet hij dat dus voor die datum melden. Melden is niet hetzelfde als aanvragen. Wie zich meldt voor 2008, kan na 2008 subsidie aanvragen;
11. de aanvrager moet achteraf kunnen aantonen aan de hand van 2 of 3 offertes dat is gekozen voor de goedkoopste aannemer.

De subsidie varieert van 15% tot 60% van de subsidiabele saneringskosten. MKB's krijgen 10% extra. Veroorzakers krijgen minder subsidie dan niet-veroorzakers. Wanneer niet-veroorzakers wisten van de bodemverontreiniging toen zij het bedrijfsterrein kochten, wordt daarmee rekening gehouden. Subsidie is alleen mogelijk voor de saneringskosten, niet voor onderzoekskosten. Samen met de fiscale regelingen en faciliteiten op het gebied van bodemsanering is het mogelijk dat het kostenplaatje er heel wat gunstiger uit komt te zien dan dat aanvankelijk lijkt.

Aanmelden voor de Bedrijvenregeling kan bij ons en bij de Stichting Bodemcentrum. Het Bodemcentrum is in december 2006 opgericht door de koepelorganisaties VNO-NCW en MKB Nederland en door de brancheorganisaties BOVAG, NETEX, Koninklijke Metaalunie en FME-CWM. Het Bodemcentrum werkt primair voor alle (MKB-)bedrijven in Nederland. Voor informatie over het Bodemcentrum wordt verwezen naar www.bodemcentrum.nl.

Cofinanciering

Bedrijven met een verontreiniging ontstaan na 1975 en vóór 1987 komen niet in aanmerking voor de bedrijvenregeling. Aangezien wij ook deze bedrijven willen stimuleren om de bodem te saneren, is voor hen de Co-financieringsregeling ontworpen.

Om voor cofinanciering in aanmerking te komen moeten bedrijven aan een aantal voorwaarden voldoen.

De belangrijkste voorwaarden zijn:

1. het geval van ernstige verontreiniging moet zijn veroorzaakt vóór 1987, althans alleen voor dat deel wordt subsidie verleend.;

2. De subsidie is alleen bedoeld voor verontreinigde bedrijfsterreinen. Na sanering moet de locatie ten minste 5 jaar de bestemming Bedrijfsterrein houden. Wijzigen van de bestemming binnen deze periode leidt tot inhouding/terugvordering van (een deel van) de subsidie;
3. De aanvrager moet eigenaar of erfpachter zijn van het bedrijfsterrein;
4. De sanering wordt op tijd uitgevoerd volgens een Saneringsplan waarmee de provincie heeft ingestemd;
5. De bodemverontreiniging moet aangemerkt zijn als een ernstig en spoedeisend geval. Wanneer het geval niet spoedeisend is maar de sanering is nodig wegens bouwactiviteiten, is dat ook akkoord. Daarnaast moet sprake zijn van een of meerdere van de volgende situaties:
 - a. de verontreiniging heeft een zodanig effect op de directe omgeving dat de gewenste ontwikkelingen in de omgeving beperkt zijn of worden geremd;
 - b. de sanering maakt deel uit van een kwaliteitsverbetering van de omgeving van het bedrijfsterrein;
 - c. er is sprake van een grondwaterverontreiniging die zich uitstrekt buiten het terrein zelf;
6. het bedrijfsterrein moet voor 1 januari 1995 verworven zijn;
7. De subsidie moet van tevoren worden aangevraagd;
8. gedeputeerde staten moeten instemmen met het subsidieverzoek c.q. een positief advies geven;
9. er mogen geen andere overheidsbijdragen verleend zijn;
10. de aanvrager moet achteraf kunnen aantonen aan hand van 2 of 3 offertes dat is gekozen voor de goedkoopste aannemer.

De subsidie bedraagt maximaal 25% (MKB + 10%) van de subsidiabele saneringskosten met een bovengrens van € 200.000,- per bedrijf. Aanmelden voor cofinanciering kan bij ons en bij de Stichting Bodemcentrum. Voor cofinanciering geldt vooralsnog geen aanmeldingstermijn.

Draagkrachtregeling

De Draagkrachtregeling is ingesteld om zoveel mogelijk te voorkomen dat gezonde bedrijven failliet gaan als gevolg van een verplichte bodemsanering. Wij kunnen de uitvoering van de sanering overnemen als de levensvatbaarheid van het bedrijf in gevaar komt als gevolg van een sanering. De eigenaar of erfpachter vergoedt dan een naar draagkracht te bepalen bedrag. Als voorwaarde geldt dat het bevoegd gezag moet hebben bepaald dat er sprake is van een geval van ernstige verontreiniging dat spoedig moet worden gesaneerd.

In de Draagkrachtregeling worden 2 situaties onderscheiden:

1. de verontreiniging is veroorzaakt voor 1975 of de verontreiniging is na 1975 veroorzaakt maar de eigenaar of erfpachter is niet aansprakelijk voor de verontreiniging;

2. de verontreiniging is veroorzaakt na 1975 en de eigenaar of erfpachter is wel aansprakelijk.

In de eerste situatie wordt een minimale bijdrage van de eigenaar of erfpachter gevraagd. Deze bijdrage bedraagt: de waardeestijging van het terrein door de sanering minus 15% van de saneringskosten.

In de tweede situatie geldt naast dezelfde minimale bijdrage dat de overheidsbijdrage maximaal € 200.000,-- mag bedragen.

Een verzoek om voor de Draagkrachtregeling in aanmerking te komen wordt gericht aan het bevoegd gezag. Om de draagkracht van een bedrijf vast te stellen, voert de adviesorganisatie IMK Intermediair een draagkrachttoets uit.

Drents beleid

Wij sluiten aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Bedrijvenregeling

Voorwaarde 5 vullen wij aan met het volgende: een bedrijf dat zelf een ernstig geval van bodemverontreiniging, waarvoor spoedig sanering niet noodzakelijk is, wil saneren beschouwen wij als maatschappelijk urgent. Dit betekent dat het bedrijf, indien ook wordt voldaan aan de overige voorwaarden, in aanmerking kan komen voor subsidie. Hiermee willen wij bereiken dat alle ernstige gevallen voor 2030 zijn gesaneerd of beheert.

10, AFSTEMMING MET ANDERE BELEIDSTERREINEN

Bij de uitvoering van activiteiten anders dan bodemsanering kan de initiatiefnemer toch te maken krijgen met de WBB.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de relatie tussen de WBB en een aantal andere wetten, verordeningen of andere beleidsvelden. Het is van belang in deze situaties tijdig in contact te treden met het bevoegd gezag WBB.

10.1, Bodemverontreiniging en de Woningwet

Landelijk beleid

Juridisch kader

Het saneringscriterium op basis van artikel 37 WBB werkt door in de aanhoudingsplicht die bij bouwaanvragen op grond van de Woningwet (artikel 52a) kan bestaan. De aanvraag voor een bouwvergunning moet worden aangehouden als er een rede-

lijk vermoeden bestaat of blijkt dat de bodem ter plaatse van het te bouwen bouwwerk zodanig is verontreinigd dat er een geval van ernstige bodemverontreiniging bestaat. Dit beoordeelt het gemeentebestuur. Een noodzaak tot saneren wordt door de Woningwet en de daarop gebaseerde Bouwverordening ingegeven om te voorkomen dat er gezondheidsrisico's voor toekomstige gebruikers ontstaan en ook om te voorkomen dat er kapitaalvernietiging ontstaat wanneer een nieuw gebouw moet worden gesloopt voor bodemsanering. Als de gemeente niet binnen 2 weken besluit tot aanhouding van de vergunningaanvraag en uit een onderzoeksrapport blijkt dat de bodem (mogelijk) ernstig is verontreinigd, wordt de aanvraag van rechtswege aangehouden.

De aanhouding duurt totdat het bevoegd gezag met een Saneringsplan artikel 39 WBB heeft ingestemd dan wel heeft vastgesteld op grond van artikel 29 juncto artikel 37 WBB dat er geen sprake is van een geval van ernstige verontreiniging waarvoor spoedig sanering noodzakelijk is.

In geval van een melding als bedoeld in artikel 28 juncto artikel 39b WBB duurt de aanhouding totdat is gebleken dat de melding overeenkomstig de bij of krachtens die wet gestelde eisen is gedaan. De aanhouding duurt 5 weken. Dit voor zover de sanneerder een mededeling heeft ontvangen dat de melding in overeenstemming is met het BUS en de regeling. Dat betekent dat de duur van de aanhoudingsplicht is gekoppeld aan het moment waarop gebleken is dat de BUS-melding conform de eisen van artikel 39b WBB is gedaan. Als het bevoegd gezag eerder tot de conclusie komt dat de melding voldoet aan de eisen van besluit en regeling, kan de duur uiteraard ook korter zijn.

Geen geval van ernstige verontreiniging

Als het (vermoedelijk) niet gaat om een geval van ernstige bodemverontreiniging, maar de verontreiniging wordt wel verminderd of verplaatst in het kader van de bouwactiviteiten, dan geldt de Samenloopregeling van artikel 28, vierde lid, WBB. Is de Samenloopregeling van toepassing of wordt maximaal 50 m³ niet-ernstig verontreinigde grond of 1.000 m³ niet-sterk verontreinigd grondwater onttrokken of gaat het slechts om het tijdelijk uitplaatsen van grond, dan is deze activiteit ook niet meldingsplichtig op grond van de WBB.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid.

10.2, WBB in relatie tot de Wm

Landelijk beleid

De Wm

De Wm is in maart 1993 in werking getreden. Deze wet regelt de milieubescherpende maatregelen die nodig zijn om te voorkomen dat bedrijfsmatige handelingen in inrichtingen nadelige gevolgen voor het milieu kunnen hebben. De belangrijkste instrumenten van de Wm zijn algemene maatregelen van bestuur en vergunningen. Preventieve bodembescherming is wettelijk verplicht (zie zorgplichtbeginsel in de Wm en WBB).

Het preventieve bodembeschermingsbeleid voor inrichtingen is vastgelegd in de Nederlandse NRB. Uitgangspunt van de NRB is dat door een samenspel van voorzieningen en beheersmaatregelen een verwaarloosbaar bodemrisico moet worden gerealiseerd. Op grond van artikel 5a.1, tweede lid, van het Inrichtingen- en vergunningenbesluit milieubeheer moet bij vergunningverlening beoordeeld worden of de BBT worden toegepast. De NRB is inmiddels bij ministeriële regeling aangewezen als BBT-document. Dit betekent dat aanvragen voor milieuvergunningen in alle gevallen getoetst worden aan de NRB.

Bodembelastingonderzoek

Het preventieve bodembeschermingsbeleid gaat ervan uit dat (zelfs) een verwaarloosbaar bodemrisico nooit volledig uitsluit dat een belasting van de bodem optreedt. Om die reden is altijd bodembelastingonderzoek noodzakelijk. Het bodembelastingonderzoek richt zich op de afzonderlijke activiteiten en de daar gebruikte stoffen. Bodembelastingonderzoek bestaat uit het vastleggen van de nulsituatie bodemkwaliteit voorafgaand aan, of zo spoedig mogelijk na, de start van de desbetreffende activiteit(en) en een vergelijkbaar eindsituatiebodemonderzoek na het beëindigen van de desbetreffende activiteit.

Het nulsituatieonderzoek moet ten minste duidelijkheid verstrekken over:

- de locatie van bemonsteringspunten, rekening houdend met de mobiliteit van de gebruikte stoffen en de lokale grondwaterstroming;
- de wijze waarop de desbetreffende stoffen moeten worden gedetecteerd, bemonsterd en geanalyseerd;
- de bodemkwaliteit ter plaatse van bemonsteringslocaties.

De door middel van nulsituatieonderzoek vastgelegde bodemkwaliteit geldt als uitgangspunt bij de beoordeling of ten gevolge van de desbetreffende activiteiten bodembelasting heeft plaatsgevonden en of bodemherstel nodig is. Aanvullend onderzoek moet zo nodig uitgevoerd worden om de aangetroffen verontreiniging zodanig af te perken dat er een goed referentiekader ontstaat voor mogelijke nieuwe verontreiniging bij de potentieel bodembedreigende activiteiten van het bedrijf. Dit kan alleen binnen de terreingrenzen afgedwongen worden voor zover dat van belang is voor de toekomstige bedrijfsactiviteiten.

Uitvoering nul- en eindsituatieonderzoek

Voor de uitvoering van het nul- en eindsituatieonderzoek zijn landelijk vastgestelde en geaccepteerde protocollen beschikbaar. In nieuwe vergunningen wordt voor uit te voeren onderzoeken het NEN 5740-protocol gehanteerd.

Indien in het verleden onderzoeken hebben plaatsgevonden op basis van (thans) verouderde protocollen, kunnen deze onder voorwaarden als nulsituatie worden geaccepteerd. Dit moet per geval beoordeeld worden. Indien noodzakelijk kunnen aanvullende eisen vastgesteld en opgenomen worden in de vergunning. In de vergunning kan worden vastgelegd dat het nulsituatieonderzoek deel uitmaakt van de vergunning.

(Gedeeltelijke) bedrijfsbeëindiging

Bij beëindiging van een bodembedreigende activiteit waarvoor een vergunning is verleend moet ter vaststelling van de kwaliteit een eindsituatieonderzoek worden verricht. Een eindsituatieonderzoek is alleen noodzakelijk als ook een nulsituatieonderzoek is verricht.

Naast de verplichting tot het uitvoeren van een eindsituatieonderzoek kan op grond van artikel 8.16, onder c, Wm in de vergunning expliciet vastgelegd worden dat voorschriften die betrekking hebben op het nulsituatieonderzoek en het herstellen van de bodemkwaliteit ook van kracht blijven nadat de vergunning haar geldigheid heeft verloren.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het geschetste landelijke beleid. Daarnaast geldt het uitgangspunt dat bij een verhoging van de gemeten concentratie in de eindsituatie ten opzichte van de gemeten concentratie in de nulsituatie de vergunninghouder het verschil dient te verwijderen. Hiermee wordt voorkomen dat normen opgevuld gaan worden.

Daarnaast wordt in milieuvergunningen expliciet vastgelegd dat:

- nulsituatieonderzoeken naar de kwaliteit van de bodem deel uitmaken van de vergunning;
- voorschriften die betrekking hebben op het eindonderzoek en het herstel van de bodemkwaliteit ook nadat de vergunning haar geldigheid heeft verloren nog gedurende ten minste 3 jaar van kracht blijven.

10.3, WBB in relatie met de WRO

Landelijk beleid

Om goedkeuring voor een bestemmingsplanherziening te krijgen van de gemeenteraad en de provincie moet onderzoek plaatsvinden naar de uitvoerbaarheid van het plan. Burgemeester en wethouders doen onderzoek naar de bestaande toestand, naar de mogelijke en wenselijke ontwikkeling en naar de uitvoerbaarheid van het plan (artikel 9 Besluit ruimtelijke ordening). De gemeente zal hiervoor een bijdrage verlangen van de initiatiefnemer. Op dit moment moeten gedeputeerde staten nog ieder bestemmingsplan goedkeuren. Er is echter een fundamentele herziening van de WRO in voorbereiding. De verwachting is dat deze nieuwe wet begin 2008 in werking treedt. Daarin vervalt deze rol van gedeputeerde staten. Dit doet echter niets af aan de eis van de uitvoerbaarheid.

Bodemverontreiniging kan invloed hebben op de uitvoerbaarheid. Bodemonderzoek moet worden uitgevoerd om te toetsen of de bodem geschikt is voor de gewenste ontwikkeling en om na te gaan of eventueel aanwezige bodemverontreiniging de (financiële) haalbaarheid van het plan niet in de weg staat.

De bodemkwaliteit moet worden onderzocht volgens de onderzoeksnorm NEN 5740, inclusief de NVN 5725, en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek, de NEN 5707. Het bodemonderzoek mag in het algemeen niet ouder zijn dan 5 jaar (zie ook hoofdstuk 2). Geen bodemonderzoek is nodig als er sprake is van een lichte bouwvergunning en/of als in het kader van de Bouwverordening vrijstelling van onderzoek wordt verleend.

Als er sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging, kan het zijn dat de bodem moet worden gesaneerd voordat de bestemming kan worden gerealiseerd. Hiervoor moet de initiatiefnemer de kosten ramen (bij voorkeur op basis van een Saneringsplan). De saneringskosten moeten in de exploitatieopzet van het bestemmingsplan verwerkt worden.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid.

10.4, Onttrekkingen en bodemverontreiniging

Landelijk beleid

Als een initiatiefnemer een onttrekking toepast om civieltechnische redenen, bijvoorbeeld om een kelder te bouwen of een riool aan te leggen, kan deze geconfronteerd worden met bodemverontreiniging.

In artikel 28 WBB staat dat degene die voornemens is de bodem te saneren dan wel handelingen te verrichten ten gevolge waarvan de verontreiniging van de bodem wordt verminderd of verplaatst, van dat voornemen melding doet bij het bevoegd gezag WBB.

In artikel 39 staat dat als het voornemen bestaat de bodem te saneren, de resultaten van een saneringsonderzoek en van een Saneringsplan moeten worden ingediend. Landelijk is niet ingevuld wat precies wordt verstaan onder "een voornemen de bodem te saneren". Wel is duidelijk dat onttrekken binnen een vlek een sanerende werking kan hebben.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Meldingsplicht

De onttrekkingen dienen te worden gemeld bij het waterschap. Het is van belang dat een initiatiefnemer inventariseert of er binnen de verwachte onttrekkingscontour bekende (potentiële) gevallen van ernstige bodemverontreiniging liggen. Ook moet hij bepalen wat de mogelijke invloed is op deze bodemverontreiniging(en).

Blijkt dat er een verontreiniging aangetrokken wordt, dan is hiervoor een melding bij ons op grond van artikel 28 WBB nodig. Voor de (potentiële) gevallen van ernstige bodemverontreiniging moet een besluit op het nader onderzoek worden genomen (tenzij dit er al ligt). In bepaalde situaties is het nemen van een besluit vanwege de beperkte gegevens lastig. Van de initiatiefnemer kan ook meestal niet verwacht worden dat hij een volledig nader onderzoek uitvoert. Het zal dus voor de nog niet beschikte gevallen meestal een besluit op een deelonderzoek betreffen.

Is er sprake van substantiële beïnvloeding van de vlek dan is een (deel)Saneringsplan vereist en de instemming van ons. Daarbij is ook het beleid voor deelsaneringen van toepassing (zie ook hoofdstuk 6). Het Saneringsplan zal vooral een beschrijving zijn van de voorgenomen activiteit (inclusief de wijze van afvoer van het onttrokken water), de effecten op de grondwaterverontreiniging, de monitoring die zal plaats-

vinden om de optredende beïnvloeding vast te stellen en zo nodig maatregelen om deze tegen te gaan.

Maatregelen bij onacceptabele verplaatsing

Vooraf de effecten van de verplaatsing wegen mee in de beoordeling of bij een onttrekking maatregelen nodig zijn. Het is niet mogelijk voor alle situaties de onacceptabele effecten in te vullen of te kwantificeren. Wel is een aantal effecten aan te geven waarbij in ieder geval maatregelen nodig zijn:

- de verplaatsing van de verontreiniging leidt tot onaanvaardbare humane, ecologische of verspreidingsrisico's;
- de verplaatsing van de verontreiniging leidt tot (mogelijke) verspreiding in oppervlaktewater;
- de verplaatsing van de verontreiniging leidt tot voorzienbare schade voor derden. Door de verplaatsing ontstaat een belemmering in het gebruik van een aanwezige onttrekking (kadastrale aantekening als gevolg van de verplaatsing wordt niet als "schade" gezien).

10.5, Bodemverontreiniging en archeologie

Als een initiatiefnemer een archeologische opgraving of een proefsleuvenonderzoek uitvoert (of uit laat voeren), kan deze geconfronteerd worden met bodemverontreiniging. Andersom kan een initiatiefnemer van een bodemsanering geconfronteerd worden met archeologie.

Landelijk beleid

Archeologiebeleid

In 2006 is de Wet op de archeologische monumentenzorg vastgesteld. In deze wet is het doel van het in 1992 gesloten Verdrag van Valletta (Malta) verwerkt: bescherming van het archeologische erfgoed als bron van het Europese gemeenschappelijke geheugen en als middel voor geschiedkundige en wetenschappelijke studie. Om dat doel te bereiken moet de wetgever het archeologische erfgoed vroegtijdig betrekken bij ruimtelijke plannen.

Met de nieuwe Wet op de archeologische monumentenzorg komt de verantwoordelijkheid voor archeologische monumentenzorg in eerste instantie bij de gemeenten te liggen. Bij de vaststelling van een bestemmingsplan dient de gemeente rekening te houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden. Net als bodemverontreiniging kan archeologie invloed hebben op de uitvoerbaarheid van een plan.

Wie is bevoegd gezag voor archeologie?

De gemeente is in de meeste gevallen bevoegd gezag als het om archeologische zaken gaat. Het is de bedoeling dat gemeenten, voor zover zij dit nog niet hebben, een eigen archeologiebeleid opzetten. Bij locaties buiten de bebouwde kom heeft de provincie een adviesfunctie. Soms is het Rijk of de provincie bevoegd gezag. Het gaat hierbij onder andere om vergunningen voor ontgrondingen, rijks- en provinciale wegen en vergunningen op het gebied van beschermde archeologische monumenten die voorkomen op de Monumentenlijst van het Rijk.

Drents beleid en toelichting

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Het Drents archeologiebeleid is opgenomen in het POP II. Voor de provincie Drenthe zijn een archeologische monumentenkaarten opgesteld, een kaart met bekende archeologische waarden en een kaart met verwachte waarden. Daarnaast is de Drentse Monumentenverordening van toepassing voor financiering van beheer en onderhoud. Controle op de financieringsvereisten wordt door ons uitgevoerd.

Bodemonderzoek en Saneringsplan

In de praktijk vindt afstemming tussen saneerder en archeologie vaak niet of te laat plaats. Hierdoor kan een (mogelijke) archeologische vindplaats onbedoeld verloren gaan of een sanering/ruimtelijk plan stagneren. Wij eisen in ieder Saneringsplan en zeker bij sanering in oude stadskernen een archeologieparagraaf op te nemen waaruit blijkt dat rekening is gehouden met mogelijke archeologische waarden op de saneringslocatie.

Uitgangspunt is het archeologisch erfgoed op de vindplaats zelf te behouden. Bij voorgenomen saneringen in een gebied met middelhoge tot hoge verwachtingen dient de saneerder door middel van vooronderzoek na te gaan of, en waar, zich archeologische waarden in de bodem bevinden.

Bij gebieden met een lage verwachtingswaarde dient nagegaan te worden of er (potentieel) belangrijke vondsten bekend zijn (in ARCHIS, de archeologische database van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek). Op basis van de uitkomst van een dergelijk bureauonderzoek kan geadviseerd worden een karterend onderzoek uit te laten voeren.

Archeologisch onderzoek

Het verdient aanbeveling voorafgaand aan archeologisch onderzoek ook de mogelijke aanwezigheid van bodemverontreiniging te onderzoeken.

11, PROCEDURE

Landelijk beleid

Op het aanvragen en nemen van diverse besluiten volgens de WBB is de Awb van toepassing.

De WBB bepaalt zelf voor diverse te nemen besluiten de termijn waarbinnen het besluit moet worden genomen.

Aanvraag

Binnen 15 weken beslist het bevoegd gezag over de ernst en spoed van de sanering en over de instemming met het Saneringsplan.

Een beslissing op een Nazorgplan dient binnen 6 maanden na ontvangst te worden gegeven. Daar waar geen beslistermijn in de WBB wordt gegeven, dient een besluit volgens de Awb binnen een redelijk termijn worden gegeven. Dit geldt voor het instemmen met een evaluatieverslag. De WBB geeft aan wanneer het bevoegd gezag zelf nadere regels kan stellen omtrent aanvragen.

Voor de melding volgens BUS geldt geen procedure volgens de Awb maar de procedure genoemd in de Handreiking BUS. Voor de melding dient gebruik te worden gemaakt van het BUS-formulier (www.VROM.nl). Een besluit van het bevoegd gezag op een melding volgens BUS is geen besluit in de zin van de Awb.

Wel wordt de melding volgens BUS binnen 2 weken na ontvangst gepubliceerd in de krant. Er is geen gelegenheid voor het geven van zienswijzen.

Na een sanering volgens het BUS volgt wel een Awb-procedure voor het instemmen met een evaluatieverslag.

Voor een beslissing op een melding BUS geldt dat binnen 5 weken de melder bericht krijgt van het bevoegd gezag of de sanering past binnen het BUS. Betreft de melding een tijdelijke uitplaatsing, dan bericht het bevoegd gezag binnen 5 werkdagen of de melding past binnen het BUS.

Beslistermijn verlengen

Binnen 6 weken na ontvangst van de aanvraag om instemming met het Saneringsplan kan het bevoegd gezag besluiten tot verlenging van de beslistermijn. Er geldt een maximale beslistermijn tot 30 weken na ontvangst van de aanvraag.

Opschorten beslistermijn

Het bevoegd gezag kan volgens de Awb de aanvrager de gelegenheid geven om de gegevens aan te vullen indien zij van mening is dat de gegevens onvoldoende zijn voor de beoordeling van de aanvraag. Dit betekent dat de beslistermijn voor het nemen van de beschikking wordt opgeschort. Deze opschorting loopt tot de dag waarop de stukken binnen zijn of de termijn verstreken is. Het opvragen van aanvullende gegevens kan gedurende de hele procedure.

Bezwaar en beroep

Als belanghebbenden het niet eens zijn met de beschikking op een nader onderzoek, Saneringsplan, evaluatieverslag of Nazorgplan, kunnen zij binnen 6 weken bezwaar maken bij gedeputeerde staten. Na deze bezwarentermijn en behandeling van bezwaar kan beroep ingesteld worden bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Wijziging op Saneringsplan

Een wijziging op het Saneringsplan dient volgens de WBB bij het bevoegd gezag te worden gemeld. De reactie van het bevoegd gezag op deze melding is geen besluit volgens de Awb. Dit betekent dat er geen mogelijkheid is voor belanghebbenden om bezwaar en beroep aan te tekenen.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Aanvraag

Voor het aanvragen van de diverse besluiten en meldingen volgens de WBB hebben wij formulieren (met uitzondering van BUS-formulieren) ontwikkeld die moeten worden gebruikt. De meest recente formulieren moeten worden gebruikt en kunnen worden gedownload (www.drenthe.nl) of bij ons worden aangevraagd. In deze formulieren zijn nadere regels opgenomen die wij volgens de WBB kunnen stellen.

Voor het nemen van de hiervoor genoemde besluiten volgen wij de Awb (hoofdstuk 4, AWB). De ontwerpbeschikking wordt aangekondigd in een advertentie in de krant. De bijbehorende stukken liggen ter inzage bij de gemeente en provincie. Belanghebbenden krijgen de gelegenheid hun zienswijze te geven. Eigenaren van percelen die aangrenzend zijn aan het perceel of de percelen waarop de beschikking van toepassing is, worden door ons ingelicht via een brief. Indien redelijkerwijs te verwachten is dat er geen belanghebbenden zijn of de verontreiniging geeft geen risico voor de volksgezondheid, kunnen wij besluiten om direct over te gaan tot de definitieve beschikking. Dit betekent er geen gelegenheid is voor het geven van zienswijze. Er geldt dan wel een bezwaar- en beroepsprocedure.

Dwangsom

Op grond van de Verordening dwangsom bij niet-tijdig beslissen door de provincie Drenthe moeten wij een dwangsom betalen wanneer wij de termijn overschrijden bij het nemen van een besluit over een "beschikking op aanvraag" of een "beslissing op bezwaar". De verordening geldt niet voor aanvragen die na het verlopen van de termijn van rechtswege worden geweigerd/gehonneerd en voor ambtshalve genomen beschikkingen. Dit betekent dat de verordening van toepassing is op de aanvraag

over de ernst en spoed van een geval van bodemverontreiniging, instemming evaluatieverslag en aanvraag subsidie Bedrijvenregeling.

Om aanspraak te kunnen maken op een dwangsom moet de aanvrager binnen 6 weken na afloop van de besluitvormingstermijn het bestuursorgaan schriftelijk in gebreke stellen. Wij hebben dan nog 2 weken de tijd om alsnog te beslissen. Gebeurt dit niet, dan bedraagt de dwangsom € 50,-- per dag dat wij in gebreke zijn, met een maximum van € 1.000,-- (bereikt na 20 dagen).

Verlenging beslistermijn Saneringsplan

Verlenging van de beslistermijn over de instemming met het Saneringsplan passen wij toe in gevallen waar het gaat om ingewikkelde en/of grootschalige projecten.

Wijziging op Saneringsplan

Hiervoor verwijzen wij naar paragraaf 7.3 van deze nota.

Uitvoering

De saneerder kan starten met uitvoering van de werkzaamheden nadat de bezwaar- en beroepstermijn is afgelopen. Eerder starten is voor eigen risico. Wanneer alsnog bezwaar binnen komt, kan de sanering stil gelegd worden. Bij BUS-saneringen kan met de werkzaamheden worden begonnen nadat wij hebben aangegeven dat de melding voldoet aan de WBB en het BUS.

Een wijziging op een Saneringsplan mag worden uitgevoerd nadat wij hebben aangegeven dat de wijziging akkoord is.

De saneerder moet ten minste 1 week voor de feitelijke aanvang van de sanering of een nieuwe fase van de sanering de startdatum hiervan bij ons melden (zie www.drenthe.nl voor formulier Melding van de feitelijke aanvang van de saneringswerkzaamheden).

12, TOEZICHT EN HANDHAVING

Landelijk beleid

Handhaving zorgt dat de wettelijke regels worden nageleefd of dat de overtredingen van de regels worden bestraft. De wetgever heeft daarvoor een aantal instrumenten beschikbaar gesteld.

Deze instrumenten zijn te vinden in het bestuursrecht (WBB, Wm, Awb, Provinciewet en Gemeentewet) en, voor de rechterlijke macht, in het strafrecht (Wetboek van Strafrecht en Wet op de economische delicten).

Om tot bestuursrechtelijke dan wel strafrechtelijke handhaving te komen, is toezicht en opsporing noodzakelijk. Toezicht is het controleren of men volgens de wettelijke voorschriften handelt. Opsporing is het door gericht zoeken vaststellen van strafbare feiten. Om te controleren en/of te constateren dat er sprake is van overtreding van

de wettelijke voorschriften, beschikt het bevoegd gezag over toezichthoudende ambtenaren. Voor de strafvervolgning zijn er ook algemene en buitengewone opsporingsambtenaren aangesteld. Aan deze ambtenaren zijn wettelijk vastgestelde bevoegdheden toegekend voor het houden van toezicht en de opsporing.

Er is een professionaliseringsslag ingezet om het toezicht en de handhaving van de bodemwetgeving efficiënter vorm te geven. Met deze professionaliseringsslag wordt ingespeeld op een aantal belangrijke ontwikkelingen op het gebied van bodemsanering, zoals de nieuwe WBB en het BUS. Evaluatierapporten en Nazorgplannen zijn nu formeel besluiten in de zin van de Awb. Hierdoor wordt handhaving daarop beter mogelijk gemaakt.

Ook het nieuwe Besluit bodemkwaliteit heeft consequenties voor de uitvoering van bodemsaneringen, grondstromen en dus ook op het toezicht en de handhaving ervan. De kwaliteitscriteria voor toezicht en handhaving zijn vastgelegd in het Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer. Dit besluit is ook van toepassing op de WBB. Om de kwaliteit op het gebied van bodemsaneringen te borgen en te uniformeren heeft de SIKB verschillende normen ontwikkeld. Ook zijn normen ontwikkeld voor de uitvoeringstaken van de overheden (SIKB, normbladen 8001 en 8002). Deze normen en het begrip adequate handhaving van de WBB zijn vastgelegd in een Handreiking adequate bestuurlijke handhaving WBB en een Handhavings-/uitvoeringsmethode WBB.

Drents beleid

In Drenthe sluiten wij aan bij het landelijke beleid met navolgende Drentse aanvullingen.

Handhaving draagt, op basis van richtlijnen en beleid, bij aan het realiseren van een gezonde, veilige en hoogwaardige leefomgeving in Drenthe. Binnen de Drentse organisatie is de scheiding tussen Vergunningverlening en Handhaving gerealiseerd. Hiermee is de onafhankelijkheid van Handhaving beter gewaarborgd.

Om een goede handhaving te bewerkstelligen is samenwerking met andere handhavingorganisaties essentieel. Alle Drentse handhavingpartners hebben zich geconformeerd met het Drentse stappenplan (zie bijlage 10), waarin de bestuurlijk en strafrechtelijke handhaving uiteen wordt gezet. Doel van dit stappenplan is het verhogen van de effectiviteit, efficiëntie en uniformiteit bij handhavend optreden.

Toezicht en handhaving in het kader van de WBB richt zich onder andere op Saneringsplannen van particulieren en bedrijven (sanering in eigen beheer) en op saneringslocaties waarbij de provincie zelf opdrachtgever is (zogenaamde vangnetgevallen), maar ook op verplaatsingen van verontreinigde grond en/of grondwater die niet zijn gemeld (illegale saneringen). Bij bekendwording bezoekt de toezichthouder de

locatie en verzoekt de overtreder de werkzaamheden te staken. Daarnaast wordt melding gedaan bij de milieupolitie. De wijze van handhaven hangt af van verschillende factoren, zoals het wel/niet doelbewust begaan van de overtreding en de ernst van de overtreding. Uitgangspunt is dat de illegale situatie zo spoedig mogelijk dient ter worden opgeheven.

Handreiking adequate bestuurlijke handhaving WBB

In de Handreiking adequate bestuurlijke handhaving WBB wordt het begrip "adequate handhaving" bij bodemsaneringen nader ingevuld. Er zijn normen gegeven voor de kwaliteit en de kwantiteit van de handhaving en het toezicht. In de handreiking worden de volgende handhavingstaken onderscheiden.

Taak 1: Signaaltoets, illegale saneringen, onderzoek bedrijfsterreinen en locaties met onderzoeksbevel

Taak 2: Ontgravingen en bemalingen licht verontreinigde grond/grondwater

Taak 3 : Zorgplichtsaneringen

Taak 4: Saneringen van gevallen van ernstige verontreinigingen

Taak 5: Nazorglocaties

De handhaving van deze taken dient systematisch plaats te vinden, waarbij de pak- kans dusdanig moet zijn dat er van de controles een preventieve werking uitgaat.

Taak 1: Signaaltoets, onderzoek bedrijfsterreinen en locaties met onderzoeksbevel
Wanneer verplaatsing van verontreinigd(e) grond en/of grondwater niet wordt gemeld, is er sprake van een illegale sanering. Bij bekendwording wordt de locatie door een toezichthouder bezocht en wordt de overtreder verzocht de werkzaamheden te staken. Ook wordt melding gedaan bij de milieupolitie. De wijze van handhaven hangt af van verschillende factoren, zoals het wel of niet doelbewust begaan van de overtreding en de ernst van de overtreding. Uitgangspunt is dat de illegale situatie zo spoedig mogelijk dient te worden opgeheven.

Tot nu toe hebben weinig bedrijven gebruikgemaakt van de Bedrijvenregeling. In de actie om bedrijven nogmaals te wijzen op deze subsidiemogelijkheid heeft handhaving een belangrijke signaalfunctie. De bedrijven die uiteindelijk niet "vrijwillig" tot onderzoek en/of sanering van hun terrein komen, krijgen een onderzoeks- of saneringsbevel opgelegd.

Taak 2: Ontgravingen en bemalingen licht verontreinigde grond/grondwater

Bij het graven in licht verontreinigde grond en bemalen van licht verontreinigd grondwater wordt vooral gekeken naar mogelijke risico's.

Taak 3: Zorgplichtsaneringen

Voor alle nieuwe verontreinigingen ontstaan na 1987, inclusief ongewone voorvallen, geldt een zorgplicht. Alle zorgplichtsaneringen worden geïnspecteerd op een correcte afhandeling van het ongedaan maken van de ontstane bodemverontreiniging.

Taak 4: Saneringen van gevallen van ernstige verontreinigingen

Controle van saneringen van ernstige gevallen is een belangrijk speerpunt binnen de bodemhandhaving. Er gaat een preventieve werking uit van goed toezicht en een goede handhaving. De hoofdaspecten waarop gecontroleerd wordt zijn het bereiken van de saneringsdoelstelling en de grondstromen.

Wij hebben als doel gesteld dat alle saneringen minimaal 1 keer bezocht worden. De bezoekfrequentie is onder andere afhankelijk van de grootte en complexiteit van de sanering. Hierbij wordt toezicht gehouden op alle aspecten van de sanering.

De komende jaren zal naast toezicht en handhaving op sanering van gevallen van ernstige verontreiniging de nadruk ook liggen bij ketentoezicht op grondstromen (het volgen van grondstromen in de keten (aannemerij, transportbedrijven, verwerkers).

Taak 5: Nazorglocaties

In de besluiten op de Nazorgplannen kunnen gebruiksbeperkingen opgelegd worden. Bij veel functiegerichte en kosteneffectief gesaneerde locaties zal dit het geval zijn. Controle en toezicht van deze (na)zorglocaties zijn belangrijk; waar nodig dient preventief of corrigerend te worden opgetreden wanneer de gebruiksbeperkingen niet adequaat worden nageleefd.

Handhavingsuitvoeringsmethode WBB

De HUM WBB. De HUM-WBB gaat uit van dezelfde 5 taken als in de Handreiking adequate bestuurlijke handhaving WBB zijn genoemd. In de HUM is vastgelegd op welke wijze het toezicht het meest efficiënt en het meest effectief kan worden uitgevoerd en op welke wijze handhavend moet worden opgetreden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten overtredingen.

Bij handhavend/repressief optreden dient het Drentse stappenplan handhaving (bijlage 10), waaraan alle Drentse handhavingpartners zich hebben geconformeerd (onder meer provincie, gemeente, waterschap, politie, inspectie), te worden gevolgd. Uit dit stappenplan blijkt duidelijk welke stappen genomen kunnen worden bij constatering van een overtreding.

13, PROGRAMMERING/OVERDRACHT TAKEN

Voor het uitvoeren van het bodemsaneringsbeleid zijn budgetten beschikbaar vanuit de WBB, het ISV en het ILG. Voor niet overheidssaneringen zijn er ook overheidsbudgetten beschikbaar. Voor bedrijven is er een subsidieregeling (bijlage 3). Voor particulieren is in bepaalde gevallen ook een bijdrage van de overheid mogelijk.

Op basis van inzicht in de werkvoorraad worden meerjarenprogramma's opgesteld. De gemeente Emmen en de provincie stellen ieder een eigen meerjarenprogramma op.

13.1, Meerjarenprogramma WBB

Een van het Ministerie van VROM Meerjarenprogramma WBB is een voorwaarde voor een financiële bijdrage van het Rijk voor een periode van 5 jaar. Het huidige Meerjarenprogramma WBB met de bijbehorende planning blijft de basis voor de financiering van de uitvoering van de bodemsaneringsoperatie in de periode 2005-2009. Dit budget is in principe bestemd voor het landelijke gebied en het stedelijke gebied dat buiten de ISV-programmering valt.

Rechtstreekse gemeente Emmen

Emmen is de enige rechtstreekse gemeente in Drenthe. Zij ontvangt haar ISV-budget rechtstreeks van het Rijk en is daarnaast bevoegd gezag WBB (alleen voor landbodem). Een onderdeel van onze regierol is de adviesrol bij het meerjarenprogramma van deze gemeente. De verantwoordelijkheid voor het eindoordeel over dit bodemprogramma ligt bij het Rijk. Dit betekent dat wij hierin ook een adviserende rol richting Rijk vervullen. Wij trekken gezamenlijk met de gemeente Emmen op bij diverse onderdelen van het uitvoeringsbeleid. Verder vindt bilateraal afstemming en uitwisseling plaats over juridische, beleids- en handavingsaspecten over zowel bodemsanering als bodembescherming.

13.2, Meerjarenprogramma ISV

Bodemsanering in het stedelijk gebied (de bebouwde kom) wordt gefinancierd via het ISV. Daarbij kunnen de programmameenten beschikken over een integraal, vijfjarig budget voor investeringen in de stedelijke vernieuwing. De projectgemeenten kunnen per project beschikken over budget.

Programmameenten

Assen, Meppel, Hoogeveen en Coevorden zijn programmameenten en stellen een meerjarenprogramma binnen het stedelijk gebied op, gericht op de uitvoering van bodemsanering. Voor de uitvoering ontvangen zij een budget. Onze rol is het beoordelen en goedkeuren van deze programma's voordat wij het budget toekennen. Door het voeren van zogenaamde stadsgesprekken bespreken wij de voortgang en knelpunten in de uitvoering van de programma's.

Projectgemeenten

De overige gemeenten in Drenthe zijn projectgemeenten. Zij kunnen bij ons ISV-budget vragen voor concrete projecten. Wij stimuleren de projectgemeenten om concrete projecten in te dienen.

13.3, Meerjarenprogramma ILG

Het ILG is vergelijkbaar met het ISV, maar dan voor het landelijke gebied. Tot het landelijk gebied behoort ook het grondgebied van de programma- en projectgemeenten, met uitzondering van de saneringsgevallen die binnen ISV worden gefinancierd en uitgevoerd. Onze aandacht is gericht op integratie van bodemsanering in andere ontwikkelingen in het landelijk gebied. Het ILG sluit hierop aan. Het is een meerjarig budget dat onder regie van provincies flexibel tussen de verschillende beleidssectoren kan worden ingezet ter verbetering van het landelijk gebied.

Op basis van het landelijke meerjarenprogramma (Agenda vitaal platteland) stelt de provincie een provinciaal meerjarenprogramma op. Het eerste programma loopt van 2007 tot 2013. In het ILG-programma worden de gevallen van bodemverontreiniging in het landelijke gebied geprogrammeerd. Voor bodemsaneringsprojecten in het landelijke gebied geldt dat ze met ingang van 2010 zullen worden gefinancierd vanuit het ILG in plaats van het WBB-programma. Daarnaast zijn er in het ILG-programma activiteiten geprogrammeerd om invulling te geven aan duurzaam bodembeheer.

Uitgangspunten bij de programmering

In het beleid wordt sterk ingezet op stimulering van de markt. De beschikbare budgetten worden door middel van meerjarenprogramma's ingezet voor zover deze stimulering geen/onvoldoende soelaas biedt. Vanwege de schaarste aan financiële middelen zullen in de diverse programma's keuzes gemaakt moeten worden. Een belangrijk spanningsveld bestaat tussen de 2 leidende principes bij bodemsanering:

- het met voorrang aanpakken van bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's;
- het besteden van geld zodanig dat aangesloten wordt bij ruimtelijke en maatschappelijke dynamiek. Dit bevordert medefinanciering door derden.

Met het oog op het behalen van de doelstelling om in 2015 de spoedeisende locaties in ieder geval beheerst te hebben, zal het onvoldoende zijn om de programmering alléén te laten sturen door de ruimtelijke en maatschappelijke dynamiek.

13.4, Decentralisatie

Gemeenten kunnen ons verzoeken om de taken en bevoegdheden voor bodemsanering aan hen over te dragen (Provinciewet, artikel 107). Op basis van afspraken (BEVER) toetsen wij verzoeken om delegatie aan de volgende uitgangspunten.

- Bodemsanering moet binnen een gemeente voldoende kritische massa hebben om een onafhankelijke plaats ten opzichte van andere beleidsvelden te kunnen innemen. De inzet voor toezicht en handhaving moet daarbij gegarandeerd zijn.
- De inzet van de gemeente moet aantoonbaar gericht zijn op het halen van de doelstelling om alle spoedeisende gevallen van verontreinigingen voor 2015 respectievelijk voor 2030 gesaneerd en/of beheersbaar te hebben gemaakt.
- Een nieuwe taakverdeling mag er niet toe leiden dat de kosten voor de uitvoering per saldo hoger worden.
- De gemeente moet voldoen aan het Besluit en Regeling uitvoeringskwaliteit bodembeheer (Kwalibo, 2006).

Naast het overdragen van het gehele takenpakket bodemsanering op grond van de Provinciewet maakt de WBB (artikel 53) het ook mogelijk aan een gemeente op verzoek de feitelijke uitvoering van een onderzoeks- en/of saneringsproject over te dragen (dus exclusief het nemen van besluiten). De gemeente moet dan voldoen aan de vereisten uit Kwalibo.

Tot nu toe heeft nog geen enkele gemeente in Drenthe verzocht om het hele takenpakket overgedragen te krijgen. De gemeente Hoogeveen is door de provincie gemandateerd om met geld vanuit het meerjarenprogramma enkele bodemsaneringsprojecten uit te voeren.

BIJLAGE 1, OVERZICHTSTABEL BELEIDSREGELS

Artikel Wbb	Begrip	Invulling	Verwijzing
Definities			
Artikel 1	Bodem	Relatie tussen verharding (van erven en wegen) en bodem	Hoofdstuk 2/ paragraaf 2.2
Artikel 1	Geval van bodemverontreiniging	Gevalsafbakening onderscheid tussen menselijk en niet-menselijk handelen	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.3
Artikel 1	Geval van bodemverontreiniging	Wanneer is een stortplaats een geval van bodemverontreiniging	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6 Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.3
Nieuwe verontreiniging			
Artikel 13	Verontreiniging bodem (algemeen)	Wanneer is sprake van een "nieuwe " verontreiniging	Hoofdstuk 4/ bijlage 8
Artikel 13	Ongewoon voorval	Uitwerking begrip ongewoon voorval	Hoofdstuk 4/ bijlage 8
Artikel 13	De verontreiniging zoveel mogelijk ongedaan te maken	Uitwerking saneringsdoelstelling nieuwe verontreiniging	Hoofdstuk 4
Artikel 13 en artikel 1.1a Wm	Verontreiniging bodem (bij bedrijven met Wm-vergunning)	Omschrijving relatie WBB en Wm bij "nieuwe"verontreinigingen bij Wm-bedrijven.	Hoofdstuk 4 Hoofdstuk 10/ paragraaf 10.2
Bemalingen			
Artikel 28, eerste lid	Verplichte melding verplaatsing verontreiniging (bij onttrekkingen)	Wanneer moeten onttrekkingen gemeld worden.	Hoofdstuk 10/ paragraaf 10.4
Ernst en spoed			
Artikel 37, eerste lid	Zodanige risico's dat spoedige sanering noodzakelijk is	Nadere invulling risico's voor: - de mens - het ecosysteem - verspreiding	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.5
Artikel 37, tweede lid	Aanvang sanering zo spoedig mogelijk	Nadere invulling aanvang sanering	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.5

Ernst en spoed			
Artikel 37, derde lid	Gebruik mogelijkheid tijdelijke beveiligingsmaatregelen op te leggen	Beschrijving wanneer van mogelijkheid gebruik wordt gemaakt, bij onaanvaardbare humane risico's	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, vierde lid	Mogelijkheid beheersmaatregelen te verplichten waaronder monitoring	Invulling wanneer monitoring verplicht is, ter verificatie en bij wijziging van omstandigheden die kunnen leiden tot andere risico's	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, vijfde lid	Verplichte melding wijzigingen van het gebruik	Invulling wanneer melding verplicht is, bij "gevoeliger" gebruik	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Artikel 37, zesde lid	Melding wijziging omstandigheden	Melding is locatiespecifiek. Richtinggevende voorbeelden worden gegeven	Hoofdstuk 3/ paragraaf 3.6
Saneringsplan			
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), bovengrond	Invulling <ul style="list-style-type: none"> - beleidsruimte: verharding, kabels en leidinggoten - normaal gebruik - oppervlaktecriterium 	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), ondergrond	Invulling beleidsruimte: <ul style="list-style-type: none"> - afweging (ROSA) - doelstelling ondergrond (stabiele eindsituatie) - eindcontrole 	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), gebiedsgericht	Invulling beleidsruimte zowel inhoudelijk als procedureel	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.1
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), hergebruik verontreinigde grond	Invulling beleidsruimte	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.2
Artikel 38, eerste lid	Sanering (doelstelling), stortplaatsen	Specifieke invulling beleidsruimte met betrekking tot herontwikkelen stortplaatsen	Hoofdstuk 5/ paragraaf 5.2.3

Financiële zekerheidsstelling			
Artikel 39f	De mogelijkheid voor-schriften te verbinden tot het stellen van financiële zekerheid	Uitwerking wanneer en hoe financiële zekerheid wordt vereist	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.4
Uitvoering sanering			
Artikel 39g	Het tijdstip waarop sanering naar verwachting zal zijn uitgevoerd	Nadere invulling plan-ningsaspecten	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Kwalibo	Verplichte milieukundi-ge begeleiding	Mogelijkheid afwijking, bij dagelijkse begelei-ding	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.1
Zorg tijdens saneren			
Artikel 39	Eisen saneringsplan met betrekking tot zorg tijdens saneren	Nadere invulling eisen. Onderscheid actieve en passieve saneringsfase	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.2
Wijzigingen saneringsplan			
Artikel 39, vierde en vijfde lid	Verplichte melding wij-zigingen saneringsplan	Nadere invulling ver-plichte meldingen. On-derscheid marginale wijziging en noodzaak maken van nieuw sane-ringsplan	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.3
Evaluatie			
Artikel 39c	Zo spoedig mogelijk	Invulling van begrip zo spoedig mogelijk, bin-nen 13 weken na afron-ding saneringsplan	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.4
Artikel 39c	Uitvoering sanering of fasesanering als be-doeld in artikel 38c	Nadere invulling van wanneer gesaneerd is volgens saneringsplan. Hierbij worden aan-dachtspunten gegeven	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.5
Zorg na saneren			
Artikel 39d	Beperkingen in gebruik van de bodem of maat-regelen als bedoeld in artikel 39c	Nadere invulling van beperkingen in gebruik en maatregelen	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.5
Overdracht saneringsplan en/of zorg			
Artikel 39, tweede lid	Instemming sanerings-plan	Randvoorwaarden aan overdracht sanerings-plan en/of zorg (wijzi-ging tenaamstelling)	Hoofdstuk 7/ paragraaf 7.6

Deelsanering			
Artikel 40	Het belang van de bescherming van de bodem mag zich niet tegen de deelsanering verzetten	Nadere uitwerking van dit belang	Hoofdstuk 6/ paragraaf 6.3
Bevelsbeleid			
Artikel 43 juncto 46	Het geven van onderzoeks- en saneringsbevel	Nadere invulling wanneer toepassen	Hoofdstuk 8/ bijlage 7
Kostenverhaal			
Artikel 75	Verhalen van onderzoeks- en saneringskosten	Nadere invulling wanneer toepassen	Hoofdstuk 8/ bijlage 7

BIJLAGE 2, BEGRIPPENLIJST

Awb	Algemene wet bestuursrecht
BBT	best beschikbare technieken
Beheersmaatregelen	Als uit onderzoek blijkt dat de bodem vervuild is, maar er geen sprake is van onacceptabele risico's, kan het bevoegd gezag beheersmaatregelen opleggen, bijvoorbeeld monitoring. De beheersmaatregelen hebben tot doel risico's en ongecontroleerde verplaatsingen van verontreinigde bodem en veranderingen in de verontreinigings situatie te signaleren en opnieuw te kunnen toetsen aan overschrijding van het saneringscriterium.
Beschikking ernst/spoed	Een beschikking volgens de WBB of er op een locatie sprake is van een ernstig geval van verontreiniging en of de locatie met spoed moet worden gesaneerd.
Beschikking evaluatieverslag	Een beschikking om in te stemmen met het na een sanering opgesteld evaluatieverslag en daarmee de formele afronding van een sanering.
Beschikking Nazorgplan	Een beschikking om in te stemmen met het na de sanering ingediende Nazorgplan.
Beschikking Saneringsplan	Een beschikking ter instemming met een Saneringsplan voor de aanpak van een geval van verontreiniging.
BEVER	Beleidsvernieuwing bodemsanering, resulterend in de decentralisatie van het bevoegd gezag bodemsanering, het streven naar hogere bijdragen van derden en een saneringsdoelstelling gekoppeld aan de functie van de locatie.

BGW	Bodemgebruikswaarden. Waarden voor concentraties van stoffen (of stofgroepen) in de bodem waaronder het niveau van bodemverontreiniging bij het beoogde gebruik acceptabel is. De BGW worden gebruikt als saneringsdoelstelling. Bij wijziging van het gebruik is een nieuwe beoordeling nodig.
BIS	Bodeminformatiesysteem. Deze systemen (in diverse commerciële en zelf ontwikkelde varianten) worden bij gemeenten en provincies gebruikt om gegevens over bodemverontreiniging administratief en geografisch bij te houden (zie ook GLOBIS).
Bodemsaneringsoperatie	Al het werk dat verzet moet worden om voor 2030 alle ernstige gevallen van bodemverontreiniging te hebben geïdentificeerd, onderzocht, en zo nodig gesaneerd of beheerst.
BOOT	Besluit opslaan ondergrondse tanks
BPE	Bodemprestatie-eenheden. BPE's zijn een maat voor de gesaneerde hoeveelheden grond en grondwater per overheid en daarmee een toetsingsmiddel voor de prestaties van de overheden. Definitie: BPE= gesaneerd oppervlak in m ² + 3x gesaneerd volume in m ³ + 0,4x gesaneerd volume grondwater in m ³). Het is geen volledige prestatieverantwoording. Beleidsontwikkeling en onderzoeksinspanningen worden hierin niet meegenomen.
BRL's	Beoordelingsrichtlijnen
BUS	Besluit uniforme saneringen. Besluit voor het regelen van veelvoorkomende en standaardbodemsaneringen. Dankzij dit besluit hoeven bodemsaneerders voor de routinematige saneringen geen formele goedkeuring aan het bevoegd gezag te vragen, maar volstaat een melding en onderzoeksrapport.
Deelsanering	Sanering waarbij slechts voor een deel van de verontreiniging een Saneringsplan is gemaakt en uitgevoerd.

EHS	ecologische hoofdstructuur
Ernstige bodemverontreiniging	Verontreiniging waarbij een interventiewaarde voor een of meer stoffen wordt overschreden in ten minste 25 m ³ grond en/of 100 m ³ grondwater. Voor een ernstig geval dienen ten minste maatregelen voor beheer te worden getroffen en de spoed te worden vastgesteld.
Functiegericht saneren - algemeen	Methode van saneren die na BEVER is toegestaan en waarbij het principe van multifunctionaliteit is losgelaten. Er wordt niet verder gesaneerd dan voor het beoogde gebruik nodig is. Er blijft nog beheer nodig en bij gebruikswijzigingen volgt een nieuwe evaluatie. Functiegericht saneren kan zowel voor de bovengrond als voor de ondergrond worden uitgevoerd.
Functiegericht saneren - bovengrond	Bij functiegericht saneren van de bovengrond wordt gereinigd tot een acceptabel niveau voor het beoogde bodemgebruik (leeflaag). Er wordt onderscheid gemaakt in een aantal clusters, waarvoor BGW's zijn vastgesteld, voorlopig: <ul style="list-style-type: none"> - BGW I wonen met tuin en intensief gebruikt openbaar groen - BGW II extensief gebruikt (openbaar) groen - BGW III bebouwing en verharding - BGW IV landbouw en natuur
Functiegericht saneren - ondergrond	Bij functiegericht saneren van de ondergrond (dieper dan circa 2 m, afhankelijk van de bodemopbouw) wordt onderscheid gemaakt in "verontreiniging in een immobiele situatie" en "verontreiniging in een mobiele situatie". In het eerste geval wordt de ondergrond niet gesaneerd, omdat verspreiding en blootstelling beperkt zijn. Bij de mobiele verontreiniging daarentegen is het uitgangspunt een zo volledig mogelijke verwijdering, met daarbij ten minste het bereiken van een "stabiele eindsituatie". Dit mag maximaal 30 jaar duren. De periode is zo lang, omdat bodemprocessen langzaam zijn en de "nalevering" (diffusie uit de bodemmatrix) van verontreiniging pas in termijnen van jaren is te beoordelen en om kosteneffectieve technieken in te kunnen zetten.

Gebruiksbeperkingen	<p>Ter voorkoming van contactmogelijkheden met verontreinigingen in de bodem is het mogelijk gebruiksbeperkingen voor te schrijven zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niet dieper graven dan .. x .. cm om de leeflaag of natuurlijke afdeklaag in stand te houden - geen moestuin om opname van bodemverontreiniging via groenten en dergelijke te voorkomen - geen speeltuin
Gefaseerde sanering	<p>Sanering in fasen die op verschillende tijdstippen worden afgesloten, meestal door het verschil in aanpak van vaste bodem en grondwater. Er moet wel een goedgekeurd plan van de gehele operatie aanwezig zijn.</p>
Geval van verontreiniging	<p>Gebied met aanwezigheid van bodemverontreiniging dat een samenhangend geheel vormt op basis van de oorzaak of gevolgen van de verontreiniging en daarop aansluitende ruimtelijke of organisatorische redenen. Bij de jaarlijkse monitoring bodemsanering wordt niet het aantal gevallen, maar het aantal locaties geteld. De locatie is de eenheid van aanpak bij de sanering en valt vaak samen met eigendomsrechten of bodemopbouw. Beschikkingen (instemmen met Saneringsplannen) worden echter op gevallen verleend (die dus clusters van locaties kunnen omvatten).</p>
GLOBIS	<p>Geografisch landelijk overheids bodeminformatiesysteem. Dit is een database met rapportagetools die door de overheid is ontwikkeld en decentraal bij de bevoegde overheden wordt gebruikt voor het vastleggen van bodemsaneringsgegevens.</p>
Grootsaneerders	<p>Instanties die veel saneren (zowel overheids- als niet-overheidsinstanties), zoals bijvoorbeeld SbNS en olie-maatschappijen.</p>
Historisch onderzoek	<p>Dit is een onderzoek naar mogelijke bronnen van bodemverontreinigingen door middel van locatiebezoek, archiefonderzoek en luchtfoto-interpretatie.</p>
HUM-WBB	<p>Handhavingsuitvoeringsmethode WBB</p>

ILG	Investeringsbudget landelijk gebied. Financieringssysteem en werkwijze die bedoeld is om aankoop, inrichting en beheer van het landelijk gebied te bundelen. Het is een gezamenlijk initiatief van het IPO, de VNG, de UVW en de Ministeries van LNV, VROM en VW.
Initiatiefnemer	De partij die het initiatief neemt tot de uitvoering van een bodemonderzoek of sanering op een locatie. Dit is onafhankelijk van de eventuele uitvoerders of financiers.
Interventiewaarden	Waarden voor het verontreinigingsniveau per stof of stofgroep waarboven de functionele eigenschappen van de bodem voor mens, dier of plant ernstig zijn verminderd (of dreigen te worden verminderd).
IPO	Interprovinciaal overleg
ISV-budget	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing in het kader van de WSV. Aangezien het deel dat voor bodemonderzoek en bodemsanering wordt gebruikt bij de ISV niet strikt administratief wordt gescheiden van bouwrijp maken, is bij de vaststelling van de ISV-uitgaven bodemsanering een inschatting nodig.
Kosteneffectief	Bij kosteneffectief saneren (ondergrond) worden de verontreinigingen zoveel als mogelijk verwijderd. Hoever de sanering gaat wordt afgewogen op basis van een kostenanalyse.
Kostenverhaal	De overheid onderzoekt en saneert en verhaalt achteraf de kosten op degenen die aansprakelijk kunnen worden gesteld voor een verontreiniging.
KRW	Kaderrichtlijn water
LDB	Landsdekkend beeld bodemkwaliteit. Een project van de overheid (opgeleverd in 2004), gericht op de inventarisatie van alle verontreinigde locaties in Nederland, inclusief coördinaten en gedifferentieerd naar (vastgestelde of potentiële) ernst en urgentie en gemaakte of geschatte kosten. Aansluitend is een saneringskostenmodel gemaakt.

LNV	(Ministerie van)Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Locatie	Een eenheid of meerdere kleinere eenheden met een vermoede of bewezen bodemverontreiniging die als één geheel wordt aangepakt bij onderzoek en sanering. De grens van een locatie valt niet per se samen met de grens van een geval. Eén locatie kan soms verschillende gevallen bevatten (of andersom).
MKB	midden- en kleinbedrijf
Monitoring	Soms is saneren niet nodig maar moet de verontreiniging gevolgd worden, bijvoorbeeld omdat de verontreiniging in het grondwater kan verspreiden. Op afgesproken tijden is dan een klein bodemonderzoek nodig om te zien of de verontreinigingsvlek groter is geworden. Ook als onderdeel van een sanering kan monitoring noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld bij natuurlijke afbraak.
Monitoring bodemsanering	Jaarlijkse inventarisatie van de voortgang van de landelijke bodemsaneringsoperatie, die namens de bevoegde overheden wordt gerapporteerd aan het Ministerie van VROM en de Tweede Kamer.
Multifunctioneel saneren	Dit betekent dat na sanering de bodem zover is gereinigd dat de verontreiniging geen belemmering meer is voor ieder soort bodemgebruik en dat ook geen aanvullend beheer of nazorg nodig is. Bij kleine locaties heeft multifunctioneel saneren vaak de voorkeur omdat daarmee het probleem blijvend is opgelost en ook de kosten te overzien zijn.
Nader onderzoek	Met dit onderzoek wordt de ernst van de verontreiniging, de omvang, en de spoed tot saneren vastgesteld. Bij spoed wordt daarna een Saneringsplan gemaakt waarop de bevoegde overheid een beschikking tot sanering afgeeft.
NAVOS	Nazorg voormalige stortplaatsen

Nazorg	Als na een sanering nog restverontreinigingen in de bodem zijn achtergebleven zijn nazorgmaatregelen noodzakelijk.
NMP	Nationaal milieubeleidsplan
NRB	Richtlijn bodembescherming bedrijfsmatige activiteiten
Oriënterend onderzoek	Het eerste daadwerkelijke bodemonderzoek op verdachte locaties. Met dit onderzoek wordt vastgesteld of de mate van verontreiniging reden geeft tot een vervolg. Het vervolgonderzoek is dan het nader onderzoek.
Potentieel verdacht/verontreinigd/ernstig/spoed	Locaties waarbij uit inventarisaties is gebleken dat er bodembedreigende activiteiten op hebben plaatsgevonden, zonder dat er op de locatie nog bodemonderzoek is uitgevoerd.
POV	Provinciale omgevingsverordening
Recent geval (van bodemverontreiniging)	Geval waarbij de bodemverontreiniging geheel of grotendeels na 1987 is ontstaan. In 1987 is de zorgplicht in de WBB opgenomen, die inhoudt dat recente (nieuwe) gevallen van bodemverontreiniging terstond ongedaan dienen te worden gemaakt.
Rechtstreekse ISV-gemeente	Gemeente die rechtstreeks van het Rijk ISV-budget ontvangt en ook aan het Rijk rapporteert over de prestaties (zonder tussenkomst van de provincie).
Sanering	Het aanpakken van een bodemverontreiniging zodat bij het huidige of toekomstige gebruik van de locatie geen risico's meer aanwezig zijn voor mens en milieu.

Saneringscriterium	Methodiek volgens de WBB, waarbij locatiespecifiek wordt getoetst of er sprake is van onaanvaardbare risico's voor de mens (gezondheidseffecten), voor het ecosysteem (bio-accumulatie, door vergiftiging, bedreiging van soorten en processen) en/of van risico's van verspreiding van verontreiniging. Op basis van de bepaalde risico's wordt vastgesteld of maatregelen (beheersen, saneren) al dan niet met spoed moeten worden uitgevoerd.
Saneringsonderzoek	Een onderzoek naar de meest geschikte en kosteneffectieve saneringsmethode voor een geval van bodemverontreiniging.
Saneringsplan	Een weergave van de werkwijze die zal worden gevolgd tijdens het saneren van een geval van bodemverontreiniging en de verwachte resultaten.
Saneringsverplichting	Een door een beschikking van het bevoegd gezag opgelegde sanering om milieuhygiënische of maatschappelijke redenen.
Stabiele situatie	Een toestand waarbij het risico van verspreiding van de (rest)verontreiniging minimaal is. Bij een lage hoeveelheid verontreiniging is passieve zorg gebruikelijk, beperkt tot alleen registratie. Bij hoge hoeveelheid is monitoring verplicht.
TBR	Tijdelijke beveiligingsmaatregelen. Deze worden genomen wanneer niet direct tot uitvoering van sanering kan worden overgegaan. Tijdelijke beveiligingsmaatregelen kunnen van technische aard zijn zoals beheersing van het grondwater ter voorkoming van verspreiding of van niet-technische aard zoals voorlichting, gebruiksbependingen en consumptieverbod van op de verontreinigde grond geteelde gewassen.
UBI	Uniforme bronindeling. toelichten
UvW	Unie van Waterschappen

Verdachte locaties	Locaties waarbij op grond van de beschikbare informatie het vermoeden bestaat dat er bodemverontreiniging aanwezig is, zonder dat dit door middel van bodemonderzoek daadwerkelijk is vastgesteld.
VHR	Vogel- en habitatrictlijn
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Volledige sanering	Sanering uitgevoerd op de gehele locatie, waarbij alle saneringsfasen zijn afgerond.
VROM	(Ministerie van) Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en milieubeheer
VW	(Ministerie van) Verkeer en Waterstaat
WBB	Wet bodembescherming (1994).
WBB-budget	Budget dat door VROM in het kader van de WBB aan de bevoegde overheden wordt verstrekt voor de aanpak van gevallen van bodemverontreiniging waarvoor geen particulier initiatief wordt verwacht.
Werkvoorraad	De verzameling verontreinigde locaties, waarvoor nog een of meerdere stappen in het traject van onderzoek en sanering moet worden uitgevoerd.
WKPB	Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
Wm	Wet milieubeheer
WRO	Wet op de ruimtelijke ordening
WSV	Wet stedelijke vernieuwing

BIJLAGE 3, TOELICHTING OP BESLUIT EN REGELING BODEMKWALITEIT

In het Besluit bodemkwaliteit worden de doelstellingen van het bodembeleid ten aanzien van het gebruik van bouwstoffen, grond en baggerspecie juridisch vormgegeven. Het besluit is bedoeld om de ingewikkelde en op punten inconsistente regels voor het toepassen van grond en bagger te stroomlijnen.

Generiek kader

Getalsmatige normen voor de toepassing van grond en bagger zijn generiek vastgelegd in bodemfunctieklassen en in bodemkwaliteitsklassen. Bodemfunctieklassen zijn klassen die het gebruik van de landbodem beschrijven. Aan de bodemfunctieklassen zijn bij ministeriële regeling maximale waarden (voor bodemkwaliteit) gekoppeld. Er zijn de volgende bodemfunctieklassen: wonen en industrie. De functie landbouw en natuur wordt niet gezien als een aparte functieklassse. De generieke maximale waarden liggen op de achtergrondwaarden 2000.

De bodemkwaliteitsklassen zijn kwaliteitsklassen waarmee de actuele kwaliteit van de bodem (of toe te passen grond of bagger) kan worden beschreven.

De bodemfunctieklassen en daaraan gekoppelde waarden geven aan welke bodemkwaliteit bij een bepaald gebruik van de bodem hoort. De bodemkwaliteitsklassen zijn bedoeld om de aanwezige bodemkwaliteit in een gebied op uniforme wijze in te delen, zodat deze landelijk vergelijkbaar is. Bij toetsing gaat het dus om de confrontatie van de waarden behorend bij de bodemfunctieklassse en de aanwezige bodemkwaliteitsklassse.

De normen voor de bodemfunctieklassen en de bodemkwaliteitsklassen zijn zodanig afgestemd dat de bovengrens van een bodemkwaliteitsklassse op hetzelfde niveau ligt als de bovengrens van de bijbehorende bodemfunctieklassse. De toepassingseis van grond en bagger (toetsing) bestaat uit de combinatie van de op die locatie geldende eis, zowel voortvloeiend uit de bodemfunctieklassse als uit de bodemkwaliteitsklassse. De strengste eis prevaleert. De toepassing van grond of bagger wordt dus gekoppeld aan het (gewenste) gebruik van de bodem (functiegericht) én aan de actuele kwaliteit (welke functie kán).

Gebiedsspecifiek kader

De bodem in Nederland is niet overal van dezelfde kwaliteit. Door eigenschappen van de bodem, bodemgebruik of door historische diffuse belasting van de bodem zijn er lokale verschillen. Daarom geeft het besluit de mogelijkheid aan de lokale bodembe-

heerder (gemeenten voor grond en waterschappen voor bagger) lokale maximale waarden op te stellen die kunnen worden gezien als lokale referentiewaarden. Deze waarden zijn gerelateerd aan de bestaande bodemkwaliteit, het huidige bodemgebruik en de maatschappelijke belangen die zijn gekoppeld aan de toepassing van grond en bagger. Wanneer de lokale bodembeheerder besluit lokale referentiewaarden op te stellen, worden deze formeel vastgelegd in een Bodembeleidsnota. Dit betekent dat er regionale verschillen kunnen optreden in de bodemkwaliteit die gekoppeld is aan een bepaald bodemgebruik (de bodemfunctieklassering). Ook bestaat de mogelijkheid dat lokale referentiewaarden boven de interventiewaarden liggen. Dit kan aan de orde zijn in oude stadskernen (PAK, lood).

BIJLAGE 4, MONITORING EN EINDCONTROLE GRONDWATERSANERING

Landelijk beleid

Landelijk is in de Kwalibo-regeling veel vastgelegd omtrent de milieuhygiënische controle bij saneringen. Zo wordt in de Kwalibo-regeling ingegaan op de functiescheiding tussen opdrachtgever en milieuhygiënisch begeleider en in de diverse richtlijnen wordt in detail ingegaan op de vereiste monsternames en analyses.

Op grond van de Kwalibo-regeling dient een initiatiefnemer en adviesbureau zich te houden aan de in de BRL's gestelde richtlijnen. In het eindrapport ROSA II is veel aangegeven over de wijze van monitoring van een grondwaterverontreiniging (hoofdstuk 5 ROSA II-rapport).

Drents beleid en toelichting

Drenthe hanteert als uitgangspunt de BRL's en de monitoringopzet zoals is beschreven in ROSA. Voor de volledigheid worden hierna monitoringrichtlijnen die aansluiten bij ROSA aangegeven.

Voor de eindcontrole van een stabiele situatie worden aanvullende Drentse eisen gesteld.

Het stappenplan in de BRL's voor de eindcontrole van een grondwatersanering geeft naar het oordeel van het Drents bevoegd gezag onvoldoende invulling aan de controle van de stabiele eindsituatie. Om die reden zijn aanvullende controlecriteria opgesteld.

Richtlijn monitoringfilters

Bij restverontreinigingen in grondwater kunnen zich na een actieve sanering de volgende situaties voordoen wat betreft ontwikkeling van omvang van de vlek en verplaatsing van de vlek.

- De grondwatervlek "groeit" eerst nog een bepaalde tijd en krimpt daarna.
- De grondwatervlek zal niet verder toenemen, maar krimpt direct in omvang.
- Er is nog sprake van grote verplaatsing van de vlek.
- Er is slechts sprake van geringe verplaatsing van de vlek.

De plaatsing van filters moet worden afgestemd op de aanwezige situatie. In het project ROSA II is nadrukkelijk ingegaan op de gewenste monitoring. Daarin is onder andere navolgend figuur opgenomen dat een indicatie van de benodigde monitoring geeft. Daarbij zijn voor Drenthe een aantal richtlijnen gegeven.

Voor het aantal benodigde meetpunten binnen de (streefwaarde)contour (de punten B en P) wordt verwezen naar de BRL-richtlijnen en naar het rapport ROSA II.

Voor het aantal meetpunten buiten de aanwezige grondwatervlek (de punten M en L) kan geen eenduidig aantal worden gegeven. Er moet vooral goed inzicht worden verkregen in het mogelijke pluimgedrag (zie hiervoor).

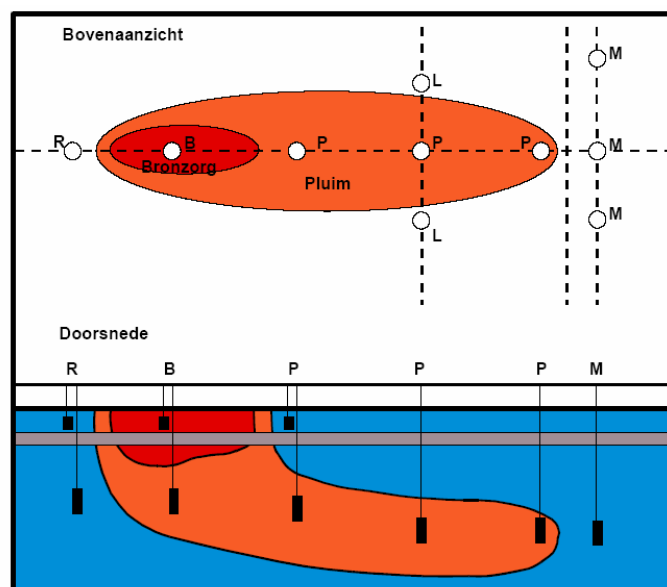
Als richtlijn geldt dat in de situatie van een weinig tot niet groeiende pluim waarbij weinig verplaatsing wordt verwacht, vooralsnog met 1 meetpunt in de stromingsrichting (lengteas) (punt M op de as) en meetpunten aan weerszijden van dit meetpunt (punten M buiten de as) en aan weerszijden van de bekende contour (punten L) kan worden volstaan. Een referentiepunt (punt R) geeft inzicht in mogelijke instroom, maar is niet altijd vereist.

In de situatie van een nog (sterk) groeiende vlek en/of grote verplaatsing en/of bedreigde objecten zijn in de stromingsrichting meerdere (minimaal 2 tot 3) meetpunten (extra punten M) gewenst als ook meetpunten aan weerszijden hiervan en meerdere meetpunten (extra punten L) buiten de bekende contour. Ook hier kunnen meetpunten filters op meerdere diepten bevatten. Overigens kan tijdens de monitoring altijd aanpassing van het netwerk nodig zijn. Dit moet dan in een beslisboom zijn uitgewerkt.

In de situatie dat het Saneringsplan uitgaat van een niet-stabiele eindsituatie en een grondwatervlek dus blijft groeien na sanering, is maatwerk nodig. Nadat de aanwezige groei is vastgelegd in een evaluatieverslag, wordt de verdere monitoring vastgelegd in een Nazorgplan.

In figuur 1 zijn de pluimgerichte peilbuizen aangegeven met R (referentie), B (bronzone), L (lateraal) of P (pluimzone), en de omgevingsgerichte peilbuizen met M (monitoringslijn).

Figuur 1, Schetsontwerp monitoringnetwerk

Richtlijn monitoringsfrequentie

In ROSA II zijn bemonsteringsfrequenties opgenomen die in Drenthe als richtlijn gelden (zie tabel 1).

Tabel 1, Richtlijn bemonsteringsfrequentie

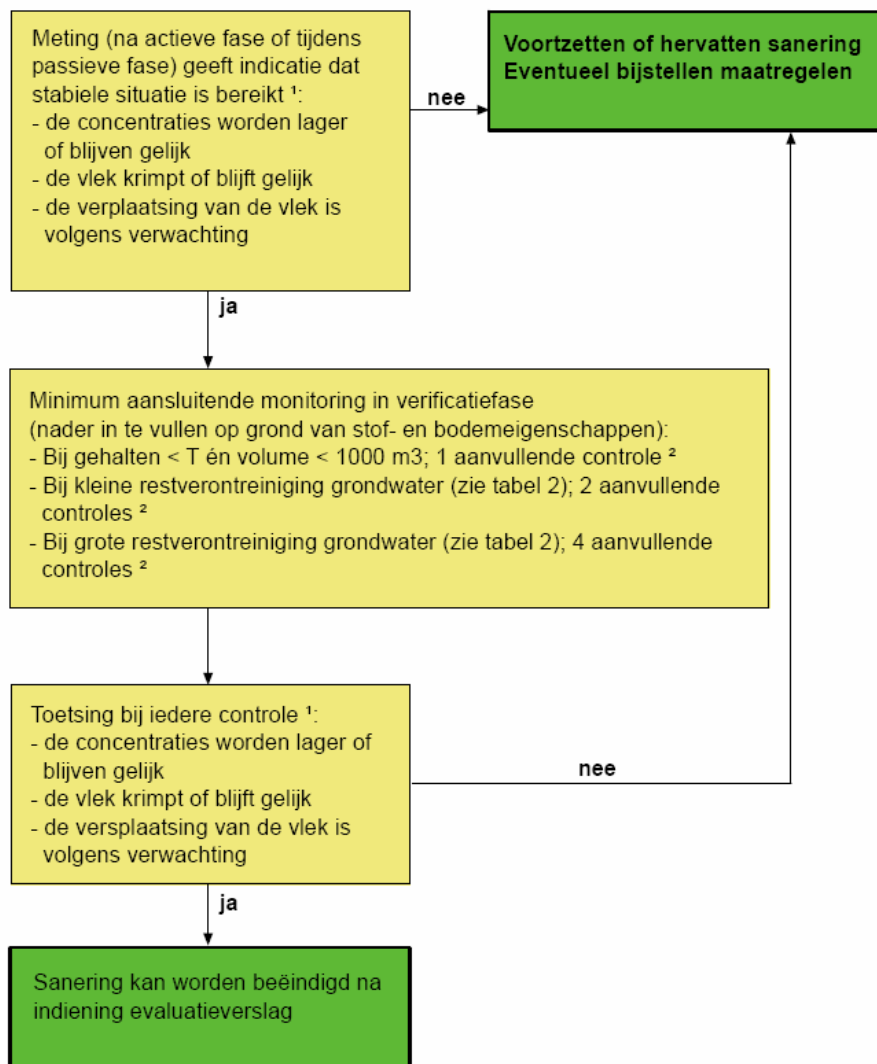
Tijdvak na start van de sanering 1	Minimale bemonsteringsfrequentie
1 - 5	1 tot 2 x per jaar 2
5 - 20	1 x per 2 of 3 jaar

1. Dit is dus niet de tijdsduur van de totale sanering maar de tijdsperiode na de start van de sanering.
2. Bij zeer mobiele verontreiniging (VOCl, aromaten) in zanderige bodem moet worden overwogen een hogere frequentie te hanteren om snel inzicht te krijgen in het gedrag van de pluim.

Stappenschema verificatie stabiele situatie

Het stappenschema uit de BRL's geeft onvoldoende inzicht in het pluimgedrag van een restverontreiniging en dus de vraag of al dan niet sprake is van een stabiele eindsituatie. Om die reden is in Drenthe een aanvullend stappenschema van toepassing wanneer wordt uitgegaan van een restverontreiniging met een stabiele situatie (zie figuur 1). Deze "verificatie van de stabiele situatie" kan starten als het gedrag van de grondwatervlek bij een meting voldoet aan de saneringsdoelstelling (krimp, verspreiding). Dit kan zijn direct na de actieve fase (laatste meting volgens de BRL na stopzetten onttrekking) of na een (langere) passieve saneringsfase (monitoring van de afbraak). Ook in situaties waarbij de verontreiniging in het grondwater, gelet op aanwezige lichte concentraties, niet wordt aangepakt kan navolgend stappenschema voor de verificatie worden toegepast. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat het een minimumrichtlijn betreft en dat de exacte frequentie en tijdsduur altijd moeten worden afgestemd op bodem- en stoffeigenschappen.

Figuur 2, Stappenschema verificatie van de stabiele situatie

¹ Toetsing vindt plaats voor alle te saneren componenten en afbraakproducten.

² Periode tussen bemonsteringsronden minimaal 3 maanden.

Tabel 2, Onderscheid grote en kleine restverontreiniging grondwater

	< 100 m3	100 – 1000 m3	1000 – 10000 m3	> 10000 m3
S - T-waarde	klein	Klein	klein	groot
T – I-waarde	klein	klein	groot	groot
> I-waarde	klein	Groot	groot	groot
puur product (DNAP's)	groot	Groot	groot	groot

BIJLAGE 5, ZORG

Nazorg is ingedeeld in passieve nazorg en actieve nazorg.

Passieve nazorg vindt plaats als de saneringsdoelstelling is bereikt bij:

- immobiele verontreiniging, waarbij sprake is van een leeflaag sanering en eventuele gebruiksbeperkingen:
 - de maatregel is dan de registratie van de immobiele verontreiniging, leeflaag, eventuele gebruiksbeperkingen;
- bij mobiele verontreinigingen, waarbij sprake is van een stabiele eindsituatie met een restverontreiniging (trede 2 en 3 van de saneringsladder) en eventuele gebruiksbeperkingen:
 - de maatregel is dan de registratie van de mobiele verontreiniging, de stabiele eindsituatie en eventuele gebruiksbeperkingen in Globis en bij het Kadaster.

Actieve nazorg is aan de orde als de saneringsdoelstelling is bereikt en er (nog) geen sprake is van een stabiele eindsituatie. Dit zijn situaties die zich bevinden op trede 4 of 5 van de saneringsladder.

De maatregelen bestaan onder andere uit monitoring bodemkwaliteit en grondwaterkwaliteit en kwantiteit en controle en beheersen.

In navolgende tabel is de zorg gekoppeld aan de vormen van pluimgedrag (saneringsladder).

Pluimgedrag	Kenmerken	Zorg
1. Geen pluim	Geen restverontreiniging	Geen
2. Stabiele eindsituatie	Momenteel stabiel	Passieve nazorg: Registratie
3. Stabiele eindsituatie	Stabiel in 30 jaar	Actieve zorg: Monitoring gevolgd door registratie en controle gebruiksbeperkingen
4. Geen stabiele eindsituatie	Restverontreiniging	Actieve Nazorg (controleren/monitoren)
5. Geen stabiele eindsituatie	Restverontreiniging	Actieve Nazorg (isoleren, beheersen en controleren/monitoren)

BIJLAGE 6, BESLISMODEL

Toelichting bij het beslismodel voor evaluatie en beëindiging van bodemsaneringen

Inleiding

In de bodemsaneringpraktijk komt het regelmatig voor dat een bodemsanering niet leidt tot de vooraf afgesproken saneringsdoelstelling of dat deze slechts tegen hoge kosten haalbaar is. Vaak is sprake van een van de volgende situaties.

- De verontreiniging blijkt in de praktijk omvangrijker te zijn dan vooraf was voorzien.
- Er wordt tijdens de sanering een nieuwe verontreiniging ontdekt.
- De ontgraving is gestopt op de in het Saneringsplan aangegeven diepte met de verwachting dat de nog aanwezige restverontreiniging door middel van de grondwatersanering nog verwijderd wordt. In de praktijk blijkt de effectiviteit van de grondwatersanering echter tegen te vallen.
- Door aanwezige ondergrondse infrastructuur, bebouwing of wegverharding is het erg kostbaar om alle verontreiniging weg te halen. De gevolgen van de aanwezigheid van dergelijke obstakels voor het behalen van de saneringsdoelstelling zijn in het Saneringsplan niet goed onderkend.
- De saneringsmaatregelen voor het grondwater geven een stagnatie te zien op een niveau boven de saneringsdoelstelling.
- Het effect van (natuurlijke) reinigingsprocessen blijkt in de praktijk minder gunstig te zijn dan vooraf was berekend.

Wijziging van de saneringsuitvoering dient vooraf aan ons te worden gemeld (zie paragraaf 7.3).

In het beslisschema is het proces aangegeven om te komen tot een afgewogen oordeel of beëindiging van de sanering verantwoord is.

Uit het beslisschema volgt dat voordat een verdere afweging plaatsvindt de omvang van een eventuele restverontreiniging dient te zijn vastgesteld.

Als de sanering voldoet aan de saneringsdoelstelling, kan de sanering worden afgerond, tenzij nog tijdelijke monitoring gewenst is om bijvoorbeeld een stabiele eind-situatie vast te stellen.

Het is verantwoord de sanering te beëindigen als na sanering een kleine restverontreiniging resteert met restconcentraties beneden de waarden uit tabel Restconcentratienormering. In een dergelijke situatie behoeft geen nieuw Saneringsplan ingediend te worden.

In alle andere situaties waarbij de sanering niet voldoet aan de saneringsdoelstelling is de vraag gerechtvaardigd of het behalen van de doelstelling nog steeds realistisch

en kosteneffectief is. De initiatiefnemer dient dit aan te tonen. Bij het ontbreken van een reële kans om op een kosteneffectieve wijze de saneringsdoelstelling te bereiken, mag (na instemming van ons) worden teruggevallen op het terugvalsscenario uit het Saneringsplan.

Als het terugvalsscenario uit het Saneringsplan geen oplossing biedt, dient de saneringsaanpak te worden herzien en is een nieuwe variantenafweging op zijn plaats. Als verder saneren niet kosteneffectief is en beëindiging van de actieve sanering te verantwoorden is (trede 2 of 3), dient dit te worden gemotiveerd. Voor een sanering met een kleine mobiele restverontreiniging (trede 2) of een immobiele restverontreiniging is aangegeven dat de sanering (gemotiveerd) beëindigd kan worden. In het schema zijn de aspecten vermeld die bij de motivatie betrokken dienen te worden.

Bij wijziging van de saneringsdoelstelling dient er opnieuw een beschikking te worden afgegeven op een ingediend sanerings-/revisieplan. Voor overige gevallen dient een herziene saneringsaanpak aan het bevoegd gezag voorgelegd te worden. In het geval van een grote restverontreiniging, waarbij de verwachting is dat sprake is van een stabiele eindsituatie, volstaat een Saneringsplan waarin een monitoringsprotocol is uitgewerkt. Een stabiele eindsituatie dient voor 2030 te zijn vastgesteld.

BIJLAGE 7, BEVELSBELEID

Status van het beleid

Het vastgestelde bevelsbeleid heeft betrekking op het inzetten van onderzoeks- en saneringsbevelen, het bevel tot het treffen van tijdelijke beveiligingsmaatregelen (bevel TBM) en het bevel tot het nemen van beheersmaatregelen die het bevoegd gezag WBB op grond van die wet ter beschikking staan. Na vaststelling en publicatie overeenkomstig artikel 3:40 en volgende van de Awb bevat deze notitie beleidsregels in de zin van de Awb.

Kostenverhaal

Binnen het Ministerie van VROM is een notitie Beleid inzake kostenverhaal (maart 2002) opgesteld. Die notitie bevat, in hoofdlijnen, het beleid van het ministerie met betrekking tot het kostenverhaal op grond van artikel 75 WBB en is gepubliceerd in de Staatscourant (nummer 81 van 26 april 2002). Het beleid is deels gebaseerd op bestaande wetgeving, jurisprudentie en beleidsregels, deels op algemeen aanvaarde beginselen en inzichten. De aanbevelingen in de landelijke notitie Project afstemming bevel/kostenverhaal WBB en het provinciale bevelbeleid zijn afgestemd met de notitie Beleid inzake kostenverhaal.

Verhouding tot andere regelingen/jurisprudentie

Bij het hanteren van het bevelbeleid is het van belang de positie daarvan te kennen ten opzichte van andere regelgeving en de jurisprudentie. In dit kader zijn met name van belang:

- de zorgplicht van artikel 13 WBB;
- Europese regelgeving; hierbij gaat het om het toepassen van het beginsel "de vervuiler betaalt" en de gevolgen van het Europese recht op het bevelsinstrumentarium;
- de in 2006 gewijzigde WBB ten aanzien van bedrijfsterreinen en het bevel beheersmaatregelen; het betreft hier een rechtstreeks uit de wet voortvloeiende saneringsplicht voor eigenaren of erfpachters van een bedrijfsterrein dat als zodanig in gebruik blijft, die in de plaats is gekomen van het saneringsbevel. Voor de aanspraak op een bijdrage van de overheid in de kosten indien aan de voorwaarden wordt voldaan volgen wij het Besluit financiële bepalingen bodemsanering;
- jurisprudentie.

Afbakening

De WBB kent een groot aantal bevelen die het bevoegde gezag in het kader van de bodemsaneringsoperatie kan inzetten. In grote lijnen zijn de volgende bevelen te onderscheiden:

- bevel tot nader onderzoek (artikel 43, eerste lid, onder a, en derde lid, WBB);
- bevel tot saneringsonderzoek (artikel 43, derde lid, WBB);
- saneringsbevel (artikel 43, derde en vierde lid, WBB);
- bevel tot het treffen van tijdelijke beveiligingsmaatregelen (artikel 43, eerste lid, onder b, en vierde lid, WBB);
- het bevel tot het nemen van beheersmaatregelen TBM (artikel 43, derde lid, WBB);
- gedoogbevel (artikel 49 juncto artikel 30, derde en vierde lid, WBB);
- stakingsbevel (artikel 49 juncto artikel 30, tweede lid, WBB);
- aanwijzing op grond van artikel 72 WBB juncto artikel 4 Besluit verplicht bodemonderzoek;
- op in gebruik zijnde bedrijfsterreinen (artikel 55b WBB).

Het bevelbeleid gaat uitsluitend in op de onderzoeks- en saneringsbevelen, alsmede het bevel TBM en het bevel beheersmaatregelen van de artikelen 43 en 46 WBB.

Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen een bevel jegens de veroorzaker, de eigenaar, de erfpachter of de beperkt zakelijk of persoonlijk gerechtigde die het terrein bedrijfsmatig gebruikt of heeft gebruikt (hierna: gebruiker) en 3 bijzondere categorieën: grondwaterverontreiniging op niet-bronpercelen, bewoners en erfgenamen.

Naast genoemde bevelen kent de WBB nog de wettelijke verplichtingen voor eigenaren c.q. erfpachters van bedrijfsterreinen (artikel 55a en 55b WBB). Indien de wettelijke verplichtingen als bedoeld in artikel 55b WBB uitvoerbaar zijn, is het bevelbeleid niet aan de orde. Het bevelinstrumentarium van de WBB wordt (samen met het verhaal van onderzoeks- en saneringskosten achteraf) ook wel het juridisch instrumentarium WBB genoemd.

Voorkeursvolgorde

Het bevel zal met name worden ingezet om onderzoek en sanering in eigen beheer af te dwingen. De tekst van de WBB laat een zekere mate van beleidsvrijheid met betrekking tot diegene aan wie het bevel gericht zal worden. Het komt voor dat er meerdere personen zijn aan te spreken (een bevel kunnen krijgen) voor bodemonderzoek en sanering. Tijdens de parlementaire behandeling is destijds wel een voorkeursvolgorde aangegeven. Deze voorkeursvolgorde wordt in de praktijk voor zover mogelijk gevolgd. Primair wordt er gekeken of er een veroorzaker is die kan worden aangesproken. Daarbij is niet vereist dat het instrumentarium eerst tegen de veroorzaker is ingezet, voordat de eigenaar of erfpachter wordt aangesproken.

1975

Het bevelbeleid geeft regels voor de inzet van een aantal bevelen jegens de veroorzaker van bodemverontreiniging en de eigenaar, erfpachter of gebruiker van een verontreinigd terrein. Daarbij speelt het jaartal 1975 een belangrijke rol. Dit jaartal 1975 is afkomstig uit de jurisprudentie van de Hoge Raad.

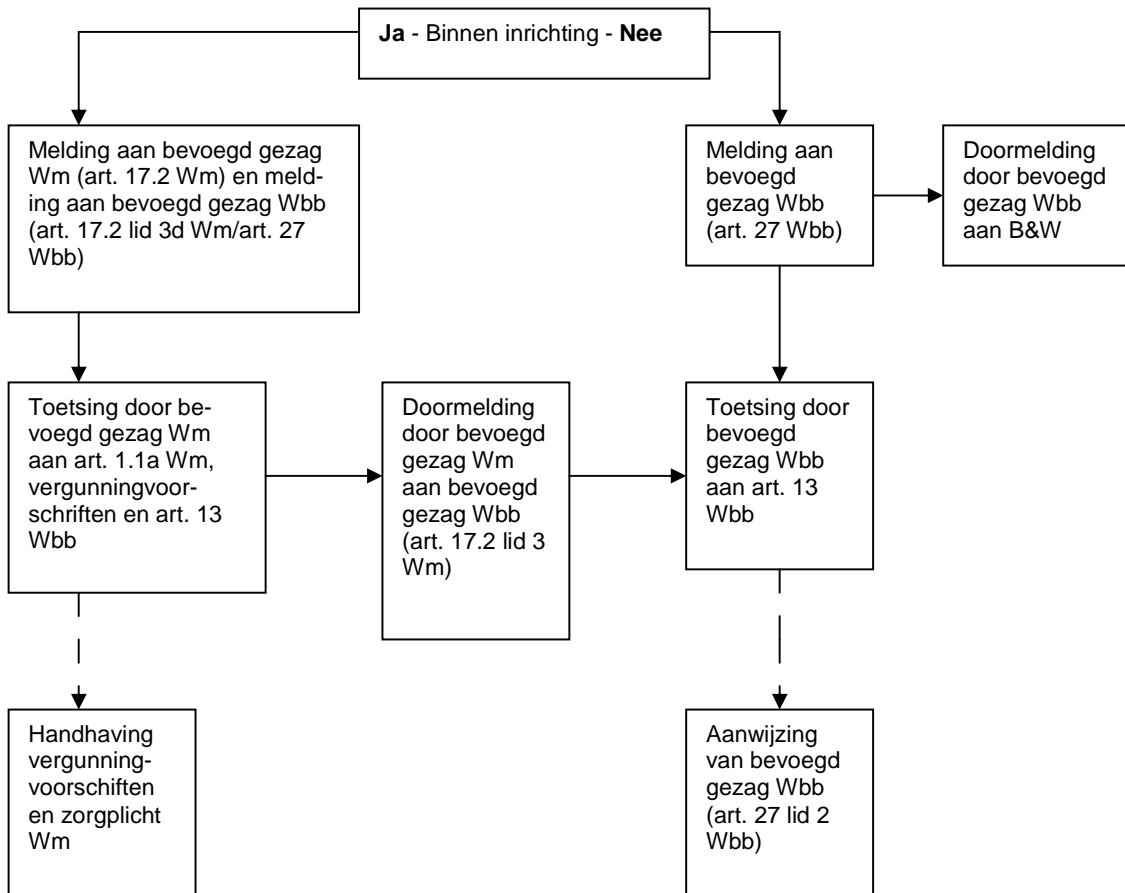
Hoewel de wet bepaalde eisen stelt waaraan moet worden voldaan voordat een bevel kan worden gegeven, is op grond van de wet niet vereist dat de verontreiniging na een bepaald tijdstip moet zijn ontstaan. Strikt genomen kunnen bevelen worden gegeven voor onderzoek of sanering van bodemverontreiniging die vóór 1975 is ontstaan.

De Hoge Raad 3 heeft echter, in een kostenverhaalsprocedure op grond van artikel 21 van de Interimwet bodemsanering, het latere artikel 75 WBB, beslist dat degene die vóór 1 januari 1975 bodemverontreiniging heeft veroorzaakt er in beginsel geen rekening mee hoeft te houden dat de overheid zich op enig moment het belang van de bescherming van de bodem zou gaan aantrekken. Dit betekent dat degene die vóór 1 januari 1975 bodemverontreiniging heeft veroorzaakt in het algemeen niet onrechtmatig heeft gehandeld en hij derhalve niet aansprakelijk is. Inmiddels is er artikel 75, zesde lid, WBB, op grond waarvan een veroorzaker toch aansprakelijk kan zijn jegens de overheid voor de bodemsaneringskosten, ondanks dat hij niet jegens de overheid onrechtmatig handelt.

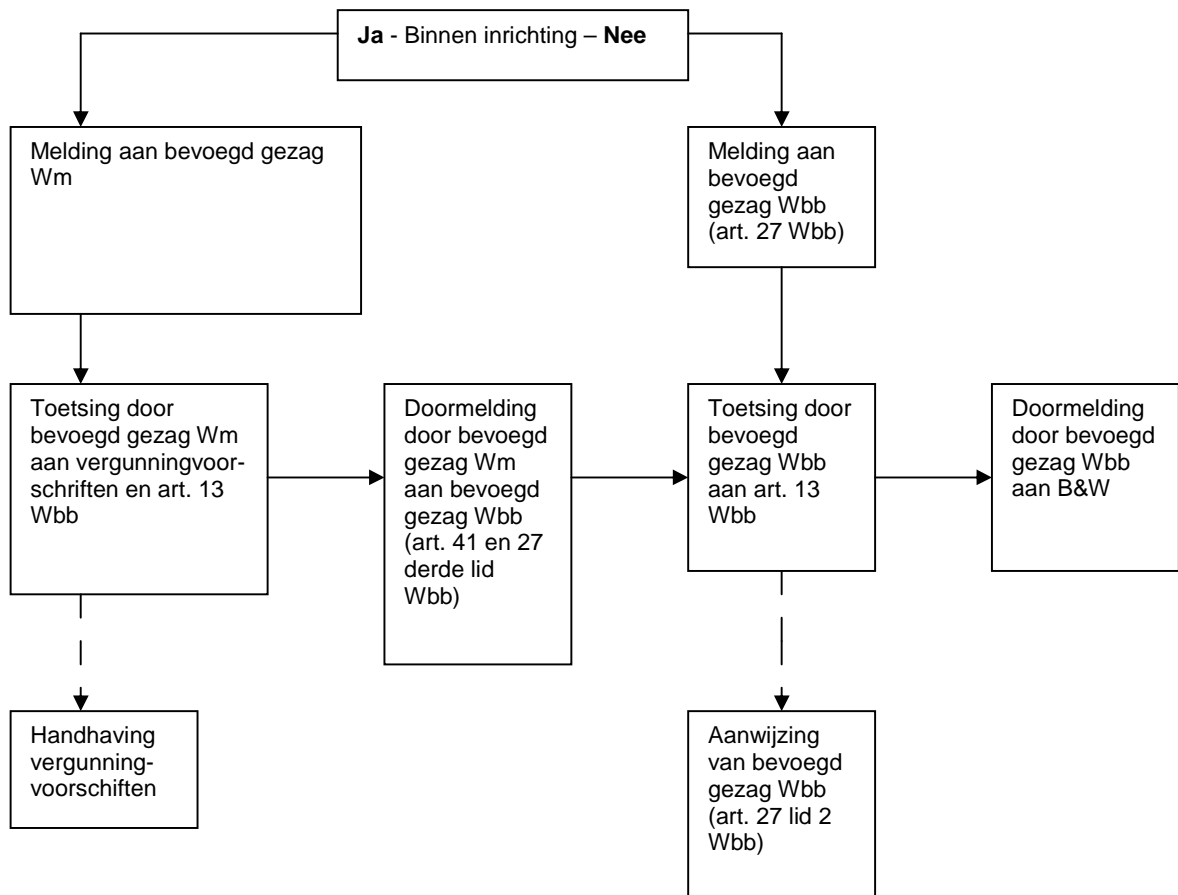
Tijdens de parlementaire behandeling van de WBB is door de Raad van State aangegeven dat van de jurisprudentie van de Hoge Raad reflexwerking zal uitgaan bij het inzetten van het saneringsbevel. Voor de beoordeling van de rechtmatigheid van een door het bevoegd gezag gegeven saneringsbevel zal derhalve het jaartal 1975 een rol spelen.

BIJLAGE 8, MELDING NIEUWE VERONTREINIGING/ONGEWOON VOORVAL

Melding nieuwe verontreiniging (gewoon voorval)

Melding ongewoon voorval

BIJLAGE 9, STAPPENPLAN HANDHAVING

Bodemnota provincie Drenthe

"Werk maken van eigen bodem"

Samenvatting

INHOUD

1.	Inleiding.....	3
2.	Ontwikkelingen bodembeleid.....	4
2.1.	Europees beleid.....	4
2.2.	Landelijk beleid.....	5
3.	Ontwikkelingen bodemgebruik	7
4.	Visie van de provincie.....	8
5.	Rol van de provincie	9
6.	Het Drentse bodembeleid.....	10
6.1.	Bodem- en grondwaterbescherming	10
6.2.	Bodemsanering.....	13
6.3.	Beleidsinstrumenten	17
	Deel 2 van de nota Beleidsregels bodemsanering.....	20

1. INLEIDING

Op Europees en nationaal niveau is het bodembeleid snel aan het veranderen. Lag tot voor kort het accent eenzijdig op het opruimen van vervuiling (bodemsanering), inmiddels leeft het besef dat de bodem als basis van ons bestaan een veel bredere visie verdient. Het nieuwe beleid richt zich op een duurzaam bodemgebruik in al zijn facetten.

Tegelijk neemt het gebruik van de ondergrond in Nederland, en ook in Drenthe, snel toe. Denk aan strategische gasopslag, warmte-/koudeopslag, gebruik van aardwarmte en mogelijke opslag van CO₂. Om op beide ontwikkelingen - verbreding van het bodembeleid en intensivering van het bodemgebruik - te kunnen inspelen moet het Drentse beleid worden herijkt en waar nodig aangepast. De Bodemnota "Werk maken van eigen bodem" legt daarvoor de basis.

De nota bestaat uit twee delen.

Deel 1 beschrijft de hiervoor genoemde ontwikkelingen, hun betekenis voor het Drentse beleid en de activiteiten die de provincie de komende jaren wil uitvoeren om duurzaam bodemgebruik te bereiken. Het vormt een nadere uitwerking en actualisering van het bestaande beleid, weergegeven in het Provinciaal omgevingsplan (POP II) en het Meerjarenprogramma Wet bodembescherming 2005-2009. Daarnaast is het een belangrijke bouwsteen voor de voorbereiding van nieuw beleid, dat zal worden vastgelegd in een nieuw omgevingsplan, de bodemvisie in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en het nieuwe Meerjarenprogramma Wet bodembescherming 2010-2013. In deel 2 zijn tot in detail de beleidsregels vastgelegd die de provincie hanteert voor de uitvoering van bodemsanering. Dit deel is met name bedoeld voor diegenen die in de praktijk met bodemsanering te maken hebben, zowel binnen de provincie als extern: medewerkers van gemeenten en waterschappen, bedrijven, particulieren en bodemintermediairs.

Deze samenvatting beperkt zich grotendeels tot deel 1 van de nota, dat voor bestuurders het meest relevant is. Van deel 2 worden alleen kort aanleiding, doel en opzet beschreven.

2. ONTWIKKELINGEN BODEMBELEID

2.1. Europees beleid

Bodemstrategie en Bodemrichtlijn

De Europese Unie (EU) werkt aan een Bodemstrategie. In 2006 heeft de Europese Commissie een concept van dit beleidsdocument gepresenteerd. De aanleiding voor de strategie is de constatering dat de afnemende bodemkwaliteit en bodemvruchtbaarheid in Europa op termijn duurzame ontwikkeling in gevaar brengt. De bodem heeft een aantal essentiële functies die in stand gehouden moeten worden. Zij is onder meer producent van biomassa (met name in de landbouw), medium voor de opslag, filtering en omzetting van voedingsstoffen, chemische stoffen en water, bron van grondstoffen, reservoir van biodiversiteit en archief van het geologisch, aardkundig en archeologisch erfgoed. De Bodemstrategie gaat uit van een breed en integraal bodembegrip, waarbij de bodem wordt gezien als ecologisch systeem.

Als belangrijkste bedreigingen ziet de EU:

- erosie
- afname van de hoeveelheid organische stof
- bodemverontreiniging
- bodemafdeling (vergroting van het bebouwde oppervlak)
- bodemverdichting (verminderde doorlaatbaarheid van de bodem)
- afname van de biodiversiteit
- verzilting
- overstromingen en aardverschuivingen

Om deze bedreigingen het hoofd te kunnen bieden is een consistentere, minder versnipperd bodembeleid nodig. De pijlers van de strategie zijn:

- integratie van bodembescherming in het relevante nationale en Europese sectorbeleid;
- vergroten van de kennis over bodemprocessen, de veranderingen daarin en de meest effectieve methoden voor bescherming en herstel;
- publieksvoorlichting over de noodzaak van bodembescherming;
- kaderwetgeving voor duurzaam bodemgebruik: de EG Kaderrichtlijn Bodem.

Voor de Kaderrichtlijn Bodem heeft de Europese Commissie in 2006 eveneens een voorstel voorgelegd. Daarin wordt van de lidstaten gevraagd om vijf van de acht genoemde bedreigingen voor hun grondgebied in kaart te brengen: erosie, afname organische stof, bodemverdichting, verzilting en aardverschuivingen. De richtlijn vraagt de lidstaten risicogebieden voor deze problemen aan te wijzen en voor die gebieden maatregelenprogramma's op te stellen.

Overigens heeft de Raad van Ministers van de EU het voorstel voor de kaderrichtlijn onlangs afgewezen. Op dit moment is onduidelijk hoe het proces van de totstandkoming van de richtlijn verder zal verlopen. Over de hoofdlijnen van de Bodemstrategie bestaat brede overeenstemming. De provincie Drenthe is als IPO-vertegenwoordiger nauw betrokken bij de standpuntbepaling over het Europese bodembeleid op landelijk niveau.

Kaderrichtlijn Water

Voor het bodembeleid is ook de EU Kaderrichtlijn Water van belang. Deze verplicht de lidstaten om gebieden aan te wijzen (onder meer grondwaterbeschermingsgebieden en Natura 2000-gebieden) waar de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in 2015 aan bepaalde doelstellingen en normen moet voldoen. Het bodemgebruik bepaalt voor 70% à 80% de kwaliteit van het grondwater en voor 40% à 50% die van het oppervlaktewater. Dat betekent dat het bodembeleid een belangrijke bijdrage moet leveren aan het realiseren van de doelstellingen voor het grond- en oppervlaktewater.

2.2. Landelijk beleid

Beleidsbrief Bodem

Het Rijk werkt aan een nieuw bodembeleid, waarvan de contouren zijn beschreven in de Beleidsbrief Bodem uit 2003. Dit nieuwe beleid richt zich op duurzaam bodemgebruik. De bodem wordt gezien als een dynamisch ecosysteem, dat in staat moet zijn en blijven om zo goed mogelijk maatschappelijke diensten te leveren. Deze diensten hebben een economische, sociale en ecologische dimensie. De benutting van de bodem voor maatschappelijke activiteiten moet in balans zijn met de bescherming van de natuurlijke eigenschappen van de bodem. De voornaamste implicaties voor het beleid zijn:

- beslissingen over boven- en ondergronds ruimtegebruik moeten gebaseerd zijn op een beoordeling van de effecten op de bodem. Provincie en gemeenten moeten bewuster omgaan met de bodem bij ruimtelijke ordening, inrichting en beheer;
- gebruikers van de bodem zijn als eerste verantwoordelijk om zorgvuldig met de bodem om te gaan;
- er komt meer ruimte voor gebiedsgerichte oplossingen en het bodembeheer wordt directer gekoppeld aan de risico's voor het gewenste gebruik. In deze gebieds- en risicogerichte benadering is een grotere rol weggelegd voor provincies en gemeenten. Het Rijk verwacht van gemeenten dat zij hun bodemambities formuleren;
- het verschuiven van verantwoordelijkheden en taken naar gebruikers en decentrale overheden maakt een goede kennisinfrastructuur noodzakelijk. Alle betrokken partijen moeten toegang hebben tot betrouwbare informatie over de bodem.

Een belangrijk hulpmiddel is het landelijke project BIELLS (Bodem Informatie Essentieel voor Landelijke en Locatie Sturing). Daarin wordt alle beschikbare informatie over een breed scala aan bodemkwaliteiten verzameld en toepasbaar gemaakt.

Bij het formuleren van regionale en lokale ambities kan de "lagenbenadering" worden gebruikt die in de nota Ruimte is geïntroduceerd.

Beleidsbrief Ruimtelijke Ordening Ondergrond

In de Beleidsbrief Ruimtelijke Ordening Ondergrond uit 2004 geeft het Rijk aan dat het steeds intensievere gebruik van de ondergrond afstemming nodig maakt om te voorkomen dat functies en activiteiten elkaar in de weg zitten. Omdat het gebruik van de ondergrond invloed heeft op ontwikkelingen bovengronds en omgekeerd, is het belangrijk om bij het maken van ruimtelijke plannen de onder- en bovengrond in samenhang te bekijken. De "lagenbenadering" uit de nota Ruimte is hiervoor een goed middel. Voor een optimale ordening van functies is goede informatie over de ondergrond onmisbaar. Voor het verzamelen van deze informatie is het pilotproject Ruimtelijke Ordening & Bodem opgezet.

Grondwaterbeleid

Het grondwaterbeschermingsbeleid is momenteel volop in ontwikkeling. De richting is die van een uniforme naar een gebiedsgerichte aanpak, waarbij het beschermingsniveau per gebied wordt bepaald op basis van de risico's. Deze hangen af van de kwetsbaarheid van het gebied, de functies en de belasting. Deze aanpak is onder meer ingegeven door de noodzaak om te voldoen aan de normen van de Kaderrichtlijn Water.

Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)

In de Bestuursvereenkomst ILG 2007-2013 zijn afspraken tussen het Rijk en de provincie vastgelegd over beleidsopgaven waarvan de uitvoering is overgedragen aan de provincies. Voor het thema Bodem staan in het ILG de volgende opgaven:

- opstellen bodemvisie
- opstellen Meerjarenprogramma Bodembescherming 2010-2013

- saneren van gevallen van bodemverontreiniging, overeenkomend met 511.000 bodemprestatie-eenheden (BPE)
- saneren van gevallen van waterbodemverontreiniging, overeenkomend met 129.000 BPE
- uitvoeren projecten Informatievoorziening duurzaam bodemgebruik (BIELLS)

Belangrijkste implicaties Europese en landelijke beleidsontwikkelingen voor Drenthe

Beleidsrichtingen:

- Verbreding, van alleen bodemsanering naar bodembescherming en duurzaam beheer.
- Integratie van bodembeleid met andere beleidsvelden, grotere rol bodem bij ruimtelijke afwegingen, ook in het driedimensionale vlak (3D-denken).
- Vergroten kennis en versterken kennisinfrastructuur.
- Bewustwording burgers (publieksvoorlichting).
- Gebiedsgerichte, op risico's gebaseerde benadering.

Concrete opgaven:

- In kaart brengen van bedreigingen door erosie, afname organische stof, bodemverdichting, verzilting en aardverschuivingen in Drenthe.
- Bodembeleid ontwikkelen dat zo veel mogelijk bijdraagt aan halen kwaliteitsdoelstellingen grond- en oppervlaktewater volgens de Kaderrichtlijn Water.
- Gemeenten ondersteunen bij opstellen bodemambities.
- Opstellen bodemvisie.
- Opstellen Meerjarenprogramma Bodembescherming 2010-2013.
- Uitvoeren saneringsopgave.
- Uitvoeren projecten informatievoorziening.

3. ONTWIKKELINGEN BODEMGEBRUIK

De ondergrond van Drenthe wordt "traditioneel" gebruikt voor doeleinden als gas-, olie- en drinkwaterwinning. Recent is daar de strategische gasopslag (zoals Norg) bijgekomen. De komende tijd is een toename te verwachten van het gebruik van de ondergrond voor energiedoelen. Daarbij gaat het om de toepassing van bodemenergiesystemen, het winnen van aardwarmte en de eventuele opslag van CO₂ in lege gasvelden.

Bodemenergie

Energieopslag in de bodem wordt steeds vaker toegepast om gebouwen te verwarmen en te koelen. In vergelijking met de gangbare systemen zorgt bodemenergie voor een lager verbruik en minder CO₂-uitstoot. Daarom stimuleert de provincie de toepassing ervan. Er zijn verschillende soorten systemen, waarvan warmte-/koudeopslag (WKO) er één is.

Aardwarmte

In het noorden en zuidoosten van Drenthe bevinden zich op grote diepte gesteentelagen waaruit warm water kan worden opgepompt. De provincie stimuleert aardwarmtewinning in deze gebieden als duurzame energievorm. In het buitenland wordt de techniek al toegepast. In opdracht van de provincie wordt haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd.

Opslag van CO₂

Technisch is het mogelijk om in de toekomstige lege gasvelden veilig CO₂ op te slaan. Op deze manier zou Drenthe een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het terugbrengen van de uitstoot van CO₂ in ons land. Dat kan een tijdelijke oplossing zijn bij de overgang van fossiele naar duurzame energie. In samenwerking met onder andere de NAM worden de mogelijkheden verder onderzocht. Toenemend gebruik van de ondergrond vergroot de kans dat bodemactiviteiten en gebruiksfuncties met elkaar conflicteren of tot ongewenste situaties leiden, zoals het doorboren van bodemlagen die van belang zijn voor grondwaterstromen. De kunst is om de kansen te benutten en tegelijk de problemen te vermijden. Onderzocht moet worden in hoeverre nieuw beleid en nieuwe regelgeving nodig is om de ontwikkelingen in goede banen te leiden.

4. VISIE VAN DE PROVINCIE

De provincie streeft naar duurzame ontwikkeling. Een van de voorwaarden daarvoor is een duurzame bodem. In deze nota verstaan wij daaronder een bodem die verschillende functies (landbouw, natuur en drinkwaterwinning) kan vervullen en die in evenwicht verkeert of op eigen kracht binnen een redelijke termijn (korter dan een generatie) te herstellen is. In heel specifieke situaties accepteren wij dat een bodem beneden dat niveau functioneert. Daarbij hanteren wij wel de voorwaarde dat er een stabiel evenwicht ontstaat, bijvoorbeeld bij het gebruik van afbreekbare bestrijdingsmiddelen in de landbouw en functiegericht saneren. Wij beschermen de bodem liever vooraf goed dan achteraf te moeten saneren en herstellen. Bij een duurzaam bodemgebruik wordt de bodem optimaal benut zonder dat de kwaliteit van de bodem negatief wordt beïnvloed.

Als hoofddoel voor het bodembeleid zien wij: het behouden en waar nodig verbeteren van de kwaliteit van de bodem en het grondwater, zodat bodemwaarden in stand blijven en de bodem blijvend gebruikt kan worden voor de toegekende functies en het gewenste gebruik.

Bij de invulling van het beleid houden wij rekening met de specifieke eigenschappen van de Drentse bodem. Drenthe beschikt over veel grondwater van goede kwaliteit, dat met name voor de winning van drinkwater van groot belang is. Daarnaast biedt de bodem toepassingsmogelijkheden zoals warmte-/koudeopslag, CO₂-opslag en gebruik van aardwarmte. De Drentse bodem heeft unieke aardkundige en archeologische waarden waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. Verder is onze provincie relatief rijk aan natuur. Tegelijk is de bodem kwetsbaar voor verontreiniging, omdat het bufferende vermogen van de zandgronden, waaruit de provincie overwegend bestaat, beperkt is. Als een verontreiniging de diepere bodemlagen bereikt, is er vaak sprake van een onomkeerbaar proces en raakt ook de grondwatervoorraad verontreinigd.

De afstemming tussen de toepassingsmogelijkheden, de waarden en de kwetsbaarheid van de bodem vragen om zorgvuldige afwegingen, waarbij in sommige situaties striktere criteria worden gehanteerd dan het landelijke beleid voorschrijft.

5. ROL VAN DE PROVINCIE

De bodem is van ons allemaal en de zorg voor een duurzaam bodemgebruik is dus een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Wij formuleren ons beleid in samenspraak met andere overheden, bedrijven en burgers en voeren dit beleid samen met hen uit. Onze rol daarin is die van aanjager, regisseur en procesbegeleider. Onze inzet is de betekenis van de bodem uit te dragen en de bodem een structurele plaats te geven in ruimtelijke ontwikkelingsprocessen. Wij ondersteunen met name de gemeenten (maar ook anderen) bij het formuleren en waarmaken van bodemambities en dienen als eerste aanspreekpunt voor bodemgebruikers. Voor het bijeenbrengen en verspreiden van kennis fungeren wij als spin in het web. Voor ons grondgebied (uitgezonderd de gemeente Emmen) zijn wij bevoegd gezag voor de bodemsanering en andere bodemtaken.

Voor de uitvoering van ons beleid beschikken wij over wet- en regelgeving: Wet bodembescherming (WBB), Wet milieubeheer en Provinciale omgevingsverordening. Andere, minstens zo belangrijke instrumenten zijn voorlichting en communicatie, monitoring, bestuurlijke overeenkomsten en subsidies.

Acties

1. Agenda van het Drents bodemberaad verbreden van alleen bodemsanering naar duurzaam bodembeheer/gebruik (duurzaam bodembeleid).
2. Kennis- en informatie-uitwisseling met burgers en doelgroepen.

6. HET DRENTSE BODEMBELEID

In de beschrijving van onze ambities en plannen maken wij een tweedeling in bodembescherming en bodemsanering. Daarnaast wijden wij een afzonderlijke paragraaf aan de inzet van instrumenten, wet- en regelgeving uitgezonderd. Een groot deel van de thema's en activiteiten is niet nieuw, maar sluit aan op reeds ingezet beleid of vloeit voort uit reeds gemaakte afspraken. Wel worden enkele nieuwe accenten gelegd, die leiden tot nieuwe activiteiten. Dit betreft met name het duurzaam veiligstellen van de grondwatervoorraad (acties 21 en 22), de aanpak van voormalige stortplaatsen (acties 23 tot en met 26) en het stimuleren van bodemsanering door particulieren (actie 31) en bedrijven (acties 36 tot en met 40).

Prioritaire beleidsthema's

- Duurzaam veiligstellen grondwatervoorraden
- Ontwikkelen integrale beleidsvisie voor gebruik ondergrond
- Duurzaam bodemgebruik voor natuur en landbouw
- Stimulering bodemsanering bij particulieren en bedrijfsterreinen

6.1. Bodem- en grondwaterbescherming

Bodemvisie

In de bestuursovereenkomst in het kader van het ILG is afgesproken dat wij een Bodemvisie opstellen. Daarin maken wij de kansen en bedreigingen voor bodemgebruik inzichtelijk en verwoorden wij onze ambities voor duurzaam bodembeheer in Drenthe. De visie biedt het kader voor het betrekken van de bodem in ruimtelijke planvormingsprocessen. In de visie worden onder andere aangegeven:

- het noodzakelijke beschermingsniveau
- het verantwoorde maatschappelijk gebruik van de bodem
- de huidige kwaliteiten van de bodem en de ondergrond
- de provinciale ambities op bodemthema's zoals sanering, energie, aardkundige waarden en grondwaterbeheer
- de eventuele uitwerking van deze ambities in regionale bodemgebiedsvisies

De Bodemvisie zal eind 2009 gereed zijn. De nu gepresenteerde Bodemnota kan gezien worden als de eerste aanzet tot de visie.

Het Rijk verwacht verder van de provincies dat zij de gemeenten ondersteunen bij het ontwikkelen van bodemambities voor hun grondgebied. Deze worden vastgelegd in gemeentelijke bodemkwaliteitskaarten en bodembeheersplannen. Samen met de Drentse gemeenten starten wij in 2008 met het opstellen van een plan van aanpak daarvoor.

Acties

3. Bodemvisie opstellen.
4. Opstellen van gemeentelijke bodemkwaliteitskaarten en bodembeheersplannen bevorderen.

Aardkundige waarden

De aandacht voor aardkundige waarden, zoals reliëfvormen en bodemverschijnselen, is van recente datum. Drenthe is rijk aan bijzondere aardkundige waarden, zoals essen, beekdalen, stuwwallen en sporen van prehistorische bewoning. Inmiddels hebben wij een begin gemaakt met het ontwikkelen van beleid voor het behoud en herstel van deze waarden. Er is een breed samengestelde stuurgroep ingesteld die adviseert over de uitwerking van het beleid. Om de leemten in onze kennis op te vullen voeren wij op dit moment een inventarisatie van aardkundige waarden uit, resulterend in een overzicht met een waardering en een digitale kaart. Om te bevorderen dat bij ruimtelijke afwegingen de aardkundige waarden structureel worden meegewogen willen wij de komende jaren vooral inzetten op bewustwording en kennisoverdracht. De gemeenten vormen daarvoor een belangrijke doelgroep. Wij

willen een netwerk voor samenwerking tussen provincie en gemeenten opzetten. Wij stemmen onze aanpak af met het IPO-project Landelijk Uitvoeringsprogramma aardkundige waarden. Dit project, waarvan Drenthe de trekker is, streeft onder meer naar een meer uniforme provinciale aanpak.

Actie

5. Beleid voor aardkundige waarden ontwikkelen.

Grondwaterkwaliteit

Duurzaam veiligstellen van de grondwatervoorraden is een van de prioriteiten van het bodembeleid van de provincie. Wij werken aan de ontwikkeling van een gebiedsgericht en risicogeïoriënteerd beleid voor de bescherming van de grondwaterkwaliteit in de achttien Drentse grondwaterbeschermingsgebieden. In een onderzoek dat in de afgelopen jaren is uitgevoerd, zijn de risico's per gebied bepaald aan de hand van de kwetsbaarheid van de ondergrond en de belasting door activiteiten.

Onderzoeken naar de effecten van zogenoemde "run-off" (afstromend water) van wegen en naar de kwaliteit van bestaande rioleringen in de grondwaterbeschermingsgebieden (beide aangekondigd in POP II) worden nog uitgevoerd.

Op basis van de uitkomsten van de verschillende onderzoeken worden beleidsmaatregelen per gebied uitgewerkt. Dat gebeurt in nog op te stellen gebiedsdossiers per grondwaterbeschermingsgebied. Deze dossiers maken op hun beurt deel uit van de stroomgebiedbeheerplannen in het kader van de Kaderrichtlijn Water. De maatregelen worden ontwikkeld in samenwerking met gemeenten, waterleidingbedrijven en andere betrokken partijen. Initiatieven van de waterleidingmaatschappijen voor een goede bescherming van het grondwater gaan wij ondersteunen. Naar verwachting worden hierover in 2008 afspraken gemaakt.

Acties

6. Voldoen aan nationale en Europese verplichtingen kwaliteit grondwater voor drinkwater.
7. Verbeteringen uit rapportage VROM-Inspectie doorvoeren.
8. Gebiedsgericht risicogeïoriënteerd grondwaterbeschermingsbeleid ontwikkelen.
9. Meetnet grondwatermonitoring aanpassen als verplichting uit de Kaderrichtlijn Water.
10. Onderzoek "run-off" en onderzoek riolering uitvoeren.

Ondergrond

Zoals gezegd neemt het gebruik van de ondergrond toe en is in de toekomst een verdere toename te verwachten. Daarbij gaat het vooral om energiegerelateerde ontwikkelingen die vanuit het provinciale energiebeleid worden gestimuleerd. Om de kansen voor het effectief gebruik van de ondergrond voor deze doelen te benutten en conflicten en ongewenste neveneffecten te voorkomen zijn wij begonnen met het ontwikkelen van een integrale visie op het gebruik van de ondergrond. Daarin zal het blijvend veilig stellen van de strategische drinkwatervoorraden een aandachtspunt zijn.

Wij benadrukken nog eens dat de opslag van kernafval in de Drentse bodem geen optie is.

Op landelijk niveau wordt gewerkt aan een beleidskader voor de toepassing van bodemenergie en aan een richtlijn voor de uitvoering van boringen. In Drenthe hebben wij onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om bodemenergie toe te passen. Op basis hiervan worden momenteel kaarten gemaakt die aangeven waar de winning van bodemenergie wel en niet of alleen onder voorwaarden is toegestaan.

Acties

11. Visie gebruik ondergrond ontwikkelen en in bodemvisie implementeren.
12. Beleidskader bodemenergie operationaliseren.

Duurzaam bodemgebruik voor natuur en landbouw

De bodem bepaalt welke natuur waar gedijt en welke landbouwgewassen op een bepaalde plek kunnen groeien. Basisfactoren voor zowel natuur als landbouw zijn bodemstructuur, grondwaterpeil en grondwaterkwaliteit. Duurzaam bodemgebruik houdt deze basisfactoren in stand, met als resultaat een "goede en gezonde" bodem. Wat een "goede en gezonde" bodem precies inhoudt, is onderwerp van nader onderzoek.

Het RIVM werkt aan de ontwikkeling van referentiewaarden voor biologische bodemkwaliteit bij verschillend bodemgebruik. Deze worden in drie pilotprojecten getoetst in de regionale praktijk. Een van de pilotstudies is in 2007 in Drenthe uitgevoerd onder de titel "Bodemkwaliteit Drenthe". De eerste voorlopige resultaten lijken de ontwikkelde systematiek te ondersteunen. In een tweejarig vervolgproject op deze pilot gaan wij onder meer onderzoeken welke maatregelen door grondgebruikers effectief zijn voor het verbeteren van de biologische bodemkwaliteit. Zowel de deelnemende landbouwers en natuurbeheerders als de betrokken overheden hebben hierom gevraagd.

Milieukwaliteit natuurgebieden

Als onderdeel van de ILG-bestuursovereenkomst moeten de provincies met een nulmeting de milieukwaliteit aangeven van de ecologische hoofdstructuur (EHS), de Vogel- en Habitatgebieden en de overige gebieden die onder de Natuurbeschermingswet 1998 vallen. De bodemkwaliteit maakt hier een belangrijk deel van uit. Door de uitkomsten naast de benodigde milieukwaliteiten voor het realiseren van de gestelde doelen te leggen kunnen wij eventuele achterstanden (milieutekort) definiëren. Het gaat onder meer om vermessing, verzuring en verdroging. Via gerichte milieumaatregelen in het landelijk gebied moeten deze achterstanden verkleind of weggewerkt worden. Voor de nulmeting gebruiken wij onder meer de resultaten van het landelijke project Milieutekort.

Intussen werken wij al aan het terugdringen van de milieubelasting van natuurgebieden vanuit de landbouw. In dit verband kan het project Bedreven bedrijven voor de rundveehouderij worden genoemd, dat inmiddels een vervolg heeft gekregen.

Bestrijdingsmiddelen

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen, zowel in de landbouw als daarbuiten, vraagt steeds meer aandacht. In de grondwaterbeschermingsgebieden in Drenthe is al veel bereikt dankzij het convenant tussen de waterleidingbedrijven en de landbouwsector. In POP II hebben wij als algemene doel geformuleerd dat het grondwater in de hele provincie moet voldoen aan de door EU gestelde eisen voor drinkwaterkwaliteit.

Om ons beleid op dit vlak te kunnen aanscherpen gaan wij de omvang van het gebruik systematischer volgen. Er wordt gewerkt aan het in beeld brengen van het gebruik aan de hand van landelijke CBS-cijfers en enquêtegegevens. Daarnaast werken wij aan een structurele uitwisseling van monitoringsgegevens met waterleidingmaatschappijen en waterschappen. Het provinciaal Grondwaterkwaliteitsmeetnet is uitgebreid met bestrijdingsmiddelen. Als wij een beter beeld hebben van het gebruik en de risico's voor het grondwater zullen wij samen met de doelgroepen specifieke projecten opzetten om het gebruik en/of de risico's terug te dringen. Het gaat hierbij ook om projecten buiten de landbouw (overheden en bedrijven met grote oppervlakten en gebruikers van volkstuintjes).

In de risico-inventarisatie van de grondwaterbeschermingsgebieden schenken wij ook aandacht aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Bloembollenteelt

De voor Drenthe relatief nieuwe teelt van bloembollen heeft tot onrust geleid over de mogelijk negatieve gevolgen voor milieu en landschap. Naar aanleiding daarvan heeft de provincie net alle betrokken partijen het Platform Duurzame Bollenteelt in Drenthe opgericht en samen met de sector het stimuleringsproject Duurzame bollenteelt uitgevoerd. Het project heeft geresulteerd in een reductie van de milieubelasting door bestrijdingsmiddelen met ca. 75%. Naast het gebruik en effecten van bestrijdingsmiddelen richt het overleg zich op de inrichting en locatie van spoelplaatsen, verdroging als gevolg van grondwateronttrekking en de gevolgen van verwijdering en verplaatsing van spoelgrond.

Risicogebieden Kaderrichtlijn Bodem

In het voorstel voor de EU Kaderrichtlijn Bodem wordt van de lidstaten gevraagd vijf soorten bedreigingen voor de bodem te onderzoeken en risicogebieden aan te wijzen. Daarop vooruitlopend zijn wij begonnen met een inventarisatie van deze problemen in Drenthe. Wij stellen vooralsnog vast dat verzilting in Drenthe een zeer ondergeschikte rol speelt en dat aardverschuivingen zich niet voordoen. Bodemverdichting door het gebruik van zware machines op landbouwpercelen komt voor, maar er zijn op dit moment geen aanwijzingen dat dit een probleem op enige schaal vormt. Anders ligt dit voor bodemerosie en afname van het gehalte organische stof.

Wat betreft bodemerosie hebben wij in Drenthe te maken met het risico van winderosie. De kans hierop bestaat vooral in open gebieden met een open, droge bodem. Een laag organische stofgehalte verhoogt het risico. Winderosie kan landbouwschade, gezondheidsschade en maatschappelijke hinder veroorzaken. Een onderzoek dat wij in 2002 naar aanleiding van berichten over winderosie in de Veenkoloniën hebben verricht, heeft uitgewezen dat Drenthe inderdaad een aantal specifieke winderosiegevoelige gebieden kent (overigens ook buiten de Veenkoloniën). Veel maatregelen om winderosie te voorkomen zijn in de Drentse akkerbouwsector bekend en voor een deel worden zij ook toegepast (stuifgerst, groenbemesters en drijfmest). Onderzoek van Alterra in 2006 heeft uitgewezen dat in delen van Drenthe het organisch stofgehalte beneden de kritische grens voor verstuiwing ligt of hier onder dreigt te komen. Deze uitkomst is voor ons aanleiding om vervolgonderzoek uit te voeren. Organische stof heeft een zeer belangrijke functie in de bodem. Ze bindt bepaalde voedingsstoffen en verontreinigingen en zorgt voor een goede bodemstructuur en een goed bodemleven. Bovendien kan organische stof CO₂ vastleggen en daarmee een rol spelen bij het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering. Anderzijds leidt de huidige klimaatverandering tot een versnelde afbraak van organische stof in de bodem. De schrale, droge zandgronden die een groot deel van Drenthe kenmerken, hebben van nature een wat lager organisch stofgehalte, wat het op peil houden ervan extra belangrijk maakt. Veengronden hebben juist een zeer hoog gehalte aan organische stof. De Drentse veengronden zijn echter in hoog tempo aan het verzanden, waardoor hun organische stofgehalte sterk afneemt.

In 2003 hebben wij een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de trends in organische stofgehalten op Drentse landbouwgronden. Uit historische bodemgegevens blijkt dat bepaalde combinaties van bodem en gewas een afnemend gehalte aan organische stof tot gevolg kunnen hebben. In 2007 is een gedetailleerder onderzoek van start gegaan, waarin ook wordt gekeken naar de kwaliteit en de afbreekbaarheid van organische stof in landbouwpercelen. De resultaten van het onderzoek worden in het najaar van 2008 bekend en vormen, samen met onder meer het eerdergenoemde onderzoek van Alterra, de basis voor verder beleid.

Acties

13. Milieutekort in natuurgebieden in beeld brengen.
14. Milieubelasting van rundveehouderijen verlagen.
15. Onderzoek naar omvang milieubelasting en gebruik bestrijdingsmiddelen in en buiten de landbouw.
16. Door stimuleringsregeling vermindering milieubelasting (75% in 2007) bestrijdingsmiddelen.
17. Duurzame bollenteelt bevorderen.
18. Biologische bodemkwaliteit verbeteren.
19. Onderzoek naar gehalte organische stof en erosiegevoeligheid uitvoeren.

6.2. Bodemsanering

Ontwikkeling specifiek beleid

Voor bodemsanering gelden landelijke beleidsdoelstellingen. Het einddoel is dat de bodemverontreiniging in 2030 onder controle moet zijn, terwijl alle ernstige verontreinigingen met onaanvaardbare risico's uiterlijk in 2015 gesaneerd moeten zijn. In de ILG-bestuurovereenkomst zijn afspraken tussen Rijk en provincie over de voortgang vastgelegd. Naast deze wettelijke taak willen wij beleid ontwikkelen voor de volgende specifieke thema's.

Bodemsanering in relatie met bescherming grondwatervoorraden

Vanwege het grote belang van onze grondwatervoorraden en hun kwetsbaarheid voor verontreiniging willen wij bodemsanering in de grondwaterbeschermingsgebieden en de strategische grondwaterwinningen voorrang geven. In deze gebieden moet de bodemverontreiniging uiterlijk in 2015 zijn gesaneerd of moeten zodanige maatregelen zijn genomen dat deze geen bedreiging meer vormt voor de kwaliteit van het grondwater. Aan de hand van een risicoanalyse wordt een volgorde van aanpak vastgesteld.

Binnen alle waterwingebieden moeten de saneringen uiterlijk een jaar na ontdekking starten. Voor gevallen waar met spoed moet worden gesaneerd, zullen wij financieringsmogelijkheden zoeken bij gemeenten en waterleidingmaatschappijen. Waar mogelijk stellen wij ook provinciale middelen beschikbaar.

Voormalige stortplaatsen

Tot de locaties met mogelijke bodemverontreiniging behoren de voormalige stortplaatsen. In het kader van een landelijk onderzoek (nazorg voormalige stortplaatsen (NAVOS)) zijn in Drenthe zo'n tweehonderd van deze locaties onderzocht. Bij de meeste bleek de aangetroffen verontreiniging van dien aard dat bij het huidige gebruik spoedige sanering niet nodig is. In vervolg op het NAVOS-onderzoek hebben wij recent per locatie bekeken of er nog beperkt aanvullend onderzoek nodig is. Voor de locaties waar monitoring nodig is gaan wij bepalen tot hoelang wij deze monitoring willen doorzetten.

Op voorwaarde dat er geen risico's voor mens en milieu optreden willen wij herontwikkeling van voormalige stortplaatsen mogelijk maken. Te denken valt aan inrichting als natuur- of recreatiegebied. Wij zijn terughoudend in het gebruik van stortplaatsen voor woonbebouwing. Wie een plan maakt voor een voormalige stortplaats, moet aantonen dat deze geen ontoelaatbare risico's oplevert. Als er risico's zijn, moet er een saneringsplan worden opgesteld waarmee wij kunnen instemmen.

Voor een aantal locaties heeft het NAVOS-onderzoek uitgewezen dat de deklaag kwalitatief onvoldoende en/of niet dik genoeg is. Eigenaren van voormalige stortplaatsen die de deklaag willen verbeteren en/of ophogen vragen wij om een plan van aanpak waarin de kwaliteit en de dikte van de ophooglaag is aangegeven. De grond die gebruikt wordt om de deklaag te herstellen moet voldoen aan het Besluit bodemkwaliteit. Wij bekijken of het mogelijk is om voor het ophogen van deklagen de grond te gebruiken die vrijkomt bij (onder meer) natuurontwikkelingsprojecten.

Diffuse verontreinigingen in de stad

In oudere steden, wijken en dorpen is de bodem vaak diffuus verontreinigd door historische activiteiten. Als de diffuse verontreiniging in een gemeentelijke bodemkwaliteitskaart is vastgelegd beschouwen wij haar als lokale achtergrondwaarde. Bij ernstige diffuse bodemverontreiniging, of als de bodemkwaliteit onvoldoende is voor de functie van de bodem, kan een bodemsanering noodzakelijk zijn. Dit geldt ook in niet-ernstige gevallen waarbij toch menselijke risico's zouden kunnen ontstaan als niet wordt gesaneerd. Een voorbeeld is de aanleg van volkstuinen of kinderspeelplaatsen op een met lood verontreinigde bodem. Leiden diffuse immobiele verontreinigingen tot een knelpunt voor de stadsdynamiek, dan overleggen wij met betrokkenen over de saneringsmaatregelen en gaan wij eventueel over tot (voor)financiering.

Provinciale eigendommen

De provincie kan ook zelf als eigenaar van gronden te maken krijgen met bodemverontreiniging. Vanwege onze voorbeeldfunctie gaan wij hier zeer zorgvuldig mee om. Onze handelwijze gaan wij vastleggen in Gedraglijnen inzake bodemverontreinigingen provinciale eigendommen.

Bevelsbeleid

De WBB geeft ons de mogelijkheid om belanghebbenden door een bevel te dwingen bodemonderzoek en eventueel saneringen uit te voeren. Wij voeren een actief bevelsbeleid in situaties waar bedrijven en andere belanghebbende partijen niet vrijwillig tot saneren overgaan. In deel 2 van de Bodemnota is het bevelsbeleid nader uitgewerkt.

Stimuleringsregeling bodemsanering particulieren

Om bedrijven aan te zetten tot sanering beschikken wij over financiële regelingen. Voor particuliere eigenaren en bewoners is er geen regeling, terwijl ook zij te maken kunnen krijgen met bodemverontreiniging. Dat kan problemen opleveren bij onder meer verkoop en bouwactiviteiten. Wij willen voor deze groep eigenaren een stimuleringsregeling opstellen. Hierin geven wij aan in welke situaties wij willen bijdragen aan de kosten van onderzoek en sanering.

Acties

20. Resultaten risico-inventarisatie en -analyse grondwaterbeschermingsgebieden verwerken in werkvoorraad.
21. Nader onderzoek uitvoeren bij kans op verspreiding binnen grondwaterbeschermingsgebieden.
22. Financieringsmogelijkheden zoeken bij gemeenten/waterleidingmaatschappen voor gevallen die met spoed moeten worden gesaneerd.
23. Vervolgonderzoek NAVOS.
24. Stimuleren en faciliteren van de sanering en/of beheersbaar maken van voormalige stortplaatsen bij herontwikkeling.
25. Strategie stoppen monitoring bepalen.
26. Registratie in Geografisch Landelijk Overheids Bodem Informatie Systeem (GLOBIS) van aanpak deklaag.
27. Onderzoek naar en/of faciliteren van gebruik vrijkomende grond uit onder andere natuurontwikkelingsprojecten voor ophogen afdeklaag.
28. (Voor)financiering bij knelpunt stadsdynamiek door diffuse immobiele verontreinigingen.
29. Gedragslijnen inzake bodemverontreinigingen provinciale eigendommen opstellen.
30. Actief bevelsbeleid voeren in situaties waarin belanghebbende partijen niet vrijwillig overgaan tot sanering.
31. Kader voor stimuleringsregeling particulieren opstellen.

Werkvoorraad

Mogelijke gevallen van bodemverontreiniging worden in kaart gebracht in het project Landsdekkend beeld spoor 1. In Drenthe zijn ca. 43.000 verdachte locaties bekend. Dit noemen wij onze werkvoorraad. Voor deze locaties moet worden bekeken of er gesaneerd moet worden en, zo ja, of dit voor 2015 moet gebeuren. Dat laatste is het geval als er sprake is van onaanvaardbare risico's. Momenteel wordt een landelijke methode uitgewerkt om onaanvaardbare risico's aan te tonen en de saneringskosten te schatten. Aan de hand daarvan gaan wij voor 2009 onze werkvoorraad doorlichten om de locaties te identificeren die vóór 2015 gesaneerd moeten worden. Mede op basis van het aantal locaties in de werkvoorraad met onaanvaardbare risico's en de geschatte saneringskosten voor deze locaties worden de budgetten voor de periode 2010–2014 over de provincies verdeeld.

In het stedelijk gebied voeren de gemeenten in principe zelf het onderzoek naar de potentiële spoedlocaties uit. Hiervoor kunnen zij gebruikmaken van het ISV-budget. Wij ondersteunen hen daarbij. In overleg met de gemeenten zullen wij afspraken maken over een voortvarende aanpak van de spoedlocaties binnen het stedelijk gebied. In het landelijk gebied verrichten wij het onderzoek naar de potentiële spoedlocaties.

De werkvoorraad wordt actueel gehouden door de voortgang van de bodemsanering te monitoren volgens een landelijke methode.

Acties

32. Nieuwe meting werkvoorraad voor 2009 gericht op locaties met onaanvaardbare risico's volgens landelijk afgesproken methoden.
33. Afspraken met gemeenten over voortvarende aanpak van de spoedlocaties binnen stedelijk gebied.
34. Uitwisseling van bodemgegevens gericht op het actueel houden van de werkvoorraad.
35. Actueel houden van de werkvoorraad door jaarlijkse monitoring van de voortgang van de sanering volgens de landelijke afspraken.

Stimuleren sanering bedrijfsterreinen

Bedrijfsterreinen hebben vaak te maken met bodemverontreiniging. Van eigenaren wordt verwacht dat zij een substantieel deel van de saneringskosten betalen. Wij stimuleren hen om te investeren in bodemsaneringen. Om de bedrijven over de gevolgen van bodemverontreiniging te informeren gaan wij hen actief benaderen, adviseren en begeleiden. Wij brengen hen op de hoogte van subsidies en fiscale faciliteiten. Om voor subsidie in aanmerking te komen moesten de bedrijven zich aanmelden voor 1 januari 2008.

Financiële regelingen

Om de sanering van bestaande bedrijfsterreinen te stimuleren zetten wij drie landelijke subsidieregelingen in. Voor het saneren van bodemverontreiniging die vóór 1975 is veroorzaakt, is er de Bedrijvenregeling. De subsidie bedraagt maximaal 70%. De subsidievoorwaarden zijn opgenomen in deel 2 van de Bodemnota. Bij verontreinigingen ontstaan tussen 1975 en 1987 kunnen wij Cofinanciering toepassen tot een maximum van 25% (plus 10% MKB-toeslag). In 1987 is de zorgplicht in werking getreden, waarbij de veroorzaker de verontreiniging zonder het recht op subsidie onmiddellijk moet opruimen. In deel 2 van de Bodemnota zijn (indicatief) de reikwijdte en voorwaarden opgenomen van de Cofinanciering. Eigenaren van bedrijfsterreinen die ondanks de subsidie financieel nog niet in staat zijn de lasten van de bodemsanering te dragen, kunnen wij te hulp schieten op grond van de Draagkrachtregeling. Dit betekent dat wij de sanering uitvoeren en de kosten betalen. De eigenaar van het bedrijfsterrein betaalt dan naar draagkracht een bijdrage. Met de combinatie van de Bedrijvenregeling, Cofinanciering en Draagkrachtregeling denken wij in vrijwel iedere situatie een bijdrage aan de oplossing van bodemvervuiling op het bedrijfsterrein te kunnen bieden. Wij verwachten dat hiervan een krachtige stimulans uitgaat voor het bedrijfsleven.

Samenwerking

Wij hebben met partijen overeenkomsten gesloten over bodemonderzoek en -sanering, zoals het Convenant gedempte wijken in verschillende landinrichtingsprojecten en overeenkomsten voor voormalige gasfabriekterreinen en in gebruik zijnde bedrijfsterreinen. Voor de vaak erg kostbare bodemsanering van textielreinigingsbedrijven hebben het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en brancheorganisatie Netex landelijk het convenant BOSATEX gesloten (zie www.bosatex.nl). Bedrijven die hier niet aan mee doen, of niet aan de BOSATEX-verplichtingen voldoen, leggen wij een onderzoeks- en/of saneringsplicht op.

Combinatie met revitalisering

Bij het revitaliseren van bedrijventerreinen speelt bodemverontreiniging een rol. Wij willen er met bedrijven en gemeenten voor zorgen dat bodemsanering in de revitalisering wordt meegenomen. De mogelijkheden van de Bedrijvenregeling, Cofinanciering en Draagkrachtregeling zullen wij daarvoor maximaal benutten. In situaties waar ondanks de inzet van deze instrumenten geen passende oplossing mogelijk lijkt, zijn wij bereid ook financieel bij te dragen, op voorwaarde dat ook andere betrokken partijen evenredig bijdragen.

Acties

36. Bedrijven actief benaderen.
37. Resultaten van de aanmeldingen Bedrijvenregeling toevoegen aan de werkvoorraad en verwerken in het programma WBB.
38. Resultaten van de werving BOSATEX toevoegen aan de werkvoorraad.
39. Bedrijven die niet mee doen of niet voldoen aan verplichtingen aanschrijven (bevelsbeleid).
40. Aanpak en voorbereiding revitalisering bedrijventerrein Hoogeveen (De Wieken), Meppel (Oevers A, B en C) en Coevorden (De Holwert).

Gasfabrieksterreinen

Samen met de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel hebben wij een integraal programma opgesteld voor de sanering en herontwikkeling van alle voormalige gasfabrieksterreinen in de periode tot 2015. In Drenthe liggen vier voormalige gasfabriekslocaties. De saneringen van Coevorden, Hoogeveen en Meppel zijn in uitvoering. De start van de sanering van gasfabriek Assen is voorzien in 2008.

Actie

41. Advisering bij de uitvoering van de saneringen gasfabrieken.

Waterbodems

Het initiatief voor het saneren van en beheersbaar maken van verontreinigde waterbodems ligt bij de waterbeheerders. Het baggeren van watergangen wordt onderdeel van de maatregelen in de stroomgebiedbeheersplannen van de Kaderrichtlijn Water. Het Drentse grondgebied valt binnen de deelstroomgebieden Rijn-Oost, Rijn-Noord en Neder-Eems. Het is de bedoeling dat in beide deelstroomgebieden in 2008 de afspraken over de aanpak van de waterbodems worden vastgelegd in een regionaal bestuursakkoord waterbodems. Wij zullen samen met de andere betrokken provincies vanuit onze regierol de totstandkoming van de regionale bestuursakkoorden bevorderen.

Actie

42. Zorgen voor realisatie van regionale bestuursakkoorden waterbodems binnen de deelstroomgebieden Rijn-Oost en Eems.

6.3. Beleidsinstrumenten

Voor de verdere beleidsvorming en de uitvoering van het beleid beschikken wij over verschillende instrumenten naast wet- en regelgeving. In deze paragraaf geven wij aan hoe wij deze middelen willen gebruiken.

Informatiebeheer

In het kader van het project BIELLS moeten de provincies de kennis van de bodem van hun gebied vastleggen in een bodemkaart. Op deze kaart is alle relevante bodeminformatie te vinden, bijvoorbeeld over bodemtypen (zand, veen en klei), ligging van kwelgebieden, gebieden waar de bodem verzuurd is of waar het grondwater teveel nitraat bevat, locaties van aardkundige waarden enz. In Drenthe zijn de bodemkaart en daarvan afgeleide kaarten geactualiseerd. De kaarten zijn voor iedereen beschikbaar via onze website www.drenthe.nl.

Met gemeenten en anderen werken wij aan een overzicht van de gegevens over (mogelijke) bodemverontreinigingen (puntbronnen) in Drenthe, de zogenoemde eenlocatielijst. Het is de bedoeling dat deze lijst, die in 2008 gereed moet zijn, up-to-date blijft door permanente uitwisseling tussen de verschillende gegevensbeheerders. Ook deze milieu-informatie is voor derden toegankelijk via onze website.

Om beter kennis en informatie met anderen uit te wisselen willen wij een bodemloket instellen. Dit loket dient onder meer om vragen van burgers en bedrijven snel en correct te kunnen beantwoorden. Bij het loket hoort een toegankelijke en gebruiksvriendelijke website, waar men onder meer eenvoudig formulieren en vergunningen kan aanvragen. De bestaande website bodem zullen wij voor deze doelen uitbouwen en verbeteren.

Acties

- 43. Kaartmateriaal actualiseren en beheren (permanente uitwisseling gegevens).
- 44. Website bodem verbeteren en uitbreiden.
- 45. Website bodem beheren en periodiek actualiseren.
- 46. Bodemloket instellen.

Monitoring

Om trends in de toestand van bodem en grondwater in Drenthe te volgen en de effecten van het bodembeleid te meten hebben wij verschillende meetnetten ontwikkeld: het bodemkwaliteitsmeetnet, het grondwaterkwaliteitsmeetnet en het meetnet verzuring. De meetnetten worden geëvalueerd om te bekijken of zij nog steeds toepasbaar zijn voor ons beleid. Daarnaast monitoren wij ook de voortgang van de eigen werkzaamheden.

De gegevens over de voortgang van de bodemsanering leggen wij vast in het GLOBIS. Aan de hand daarvan leggen wij jaarlijks verantwoording af aan het Ministerie van VROM.

Acties

47. Monitoring en evaluatie bodembeleid (algemeen- en bijzonder beschermingsniveau).
48. Verantwoording afleggen over bodemsaneringsoperatie aan VROM.

Communicatie

De bodem is van iedereen. Daarom hechten wij grote waarde aan goede samenwerking. Wij willen op interactieve wijze samen met belanghebbenden werken aan de ontwikkeling en de uitvoering van beleid. Dit vraagt om goede communicatie, zowel binnen als buiten het provinciehuis. In 2007 hebben wij daarvoor een communicatieplan opgesteld. Daarin schenken wij veel aandacht aan het van buiten naar binnen denken en werken, zoals in het traject Samen Sterker wordt voorgestaan. Wij denken dat de vernieuwende vormen van participatief werken, waarbij wij kennis met anderen delen, de betrokkenheid van externe partijen sterk vergroten. Op die manier komt onze regierol optimaal tot zijn recht.

Acties

49. Communicatieplan uitvoeren.
50. Interactieve samenwerking met derden.

Kwaliteitszorg

Onze werkprocessen op het gebied van bodemsanering hebben wij vastgelegd in een kwaliteitssysteem. Wij zijn voor het kwaliteitsmanagementsysteem gecertificeerd en deze certificering willen wij behouden. Daarom wordt dit systeem voortdurend beoordeeld, verbeterd en bijgesteld.

De kwaliteitsdoelstellingen uit ons handboek zijn grotendeels behaald. De komende tijd richten wij ons daarom op andere kwaliteitsdoelstellingen, die betrekking hebben op communicatie, uniformiteit en samenwerking.

Op het gebied van bodem- en grondwaterbescherming worden de belangrijkste processen beschreven en vastgelegd in een handboek. Hier wordt niet gestreefd naar certificeren van het kwaliteitsmanagementsysteem.

Onderdeel van de kwaliteitszorg is een periodieke evaluatie van onze Bodemnota. Deze evaluatie zal tenminste elke vijf jaar plaatsvinden en bij alle beleidswijzigingen.

Acties

51. Kwaliteitsdoelstellingen behouden en verbeteren.
52. Bodemnota evalueren bij belangrijke beleidswijzigingen en minimaal elke vijf jaar.
53. Processen bodem- en grondwaterbescherming beschrijven in handboek.

Afstemming met andere beleidsvelden

Het bodembeleid heeft veel raakvlakken met andere beleidsvelden. Een goede afstemming is dus nodig om onze beleidsdoelen te kunnen realiseren. De belangrijkste raakvlakken zijn (in willekeurige volgorde):

- Ruimtelijke ordening: afstemming functies op draagkracht, ruimtelijke ordening van de ondergrond;
- Landbouw: duurzame ontwikkeling naar draagkracht van bodem; productieomstandigheden en bodemvruchtbaarheid;
- Natuur en landschap: randvoorwaarden voor ontwikkeling;

- Water: grondwater geschikt voor drinkwaterwinning; veiligstellen strategische grondwatervorraden; grond- en oppervlaktewater voldoen aan de Kaderrichtlijn Water;
- Archeologie en cultuurhistorie: afstemming met aardkundige waarden; beschermen bodemarchief en objecten;
- Economie: gebruiksmogelijkheden van de bodem;
- Energie: bodem als duurzame energiebron; bodem als opbergplaats van CO₂.

Deel 2 van de nota: Beleidsregels bodemsanering

In deel 2 van de Bodemnota beschrijven wij hoe de provincie handelt bij het uitvoeren van haar bodemsaneringstaak. De WBB laat ruimte voor eigen beleidsinterpretatie door de provincies. In dit notadeel geven wij aan hoe wij deze ruimte invullen.

Door de beleidsregels die wij hanteren volledig en gedetailleerd vast te leggen, zijn wij in staat om in de praktijk van de uitvoering van bodemsanering eenduidig, transparant en consistent te zijn.

Deel 2 van de nota is bestemd voor iedereen die in de praktijk te maken heeft met bodemsanering in Drenthe: medewerkers van gemeenten en waterschappen, bedrijven, particulieren, bodemintermediairs. Voor de provinciale organisatie zelf vormen de beleidsregels de leidraad bij de uitvoering van haar werkzaamheden. Zij gelden als toetsingskader voor het afgeven van besluiten op grond van de WBB, onder andere voor het beoordelen van onderzoek en sanering.

De beleidsregels worden aangegeven op volgorde van de stappen die in het proces van bodemsanering in de praktijk worden doorlopen. Per stap wordt eerst het landelijke beleid beschreven en vervolgens de nadere invulling en de aanvullingen door de provincie Drenthe. De stappen zijn:

- historisch en verkennend bodemonderzoek
- nader onderzoek
- saneren van recente bodemverontreiniging
- saneringsdoelstelling en specifieke situaties
- saneringsonderzoek en -plan
- uitvoering sanering, zorg, evaluatie en nazorg
- kostenverhaal/bevelsbeleid
- inzet Bedrijvenregeling, Cofinanciering en Draagkrachtregeling

Volgens dezelfde opzet (eerst de landelijke beleidsregels, dan de Drentse aanvullingen) worden verder behandeld:

- afstemming met andere beleidsterreinen
- procedure
- toezicht en handhaving

Een overzicht van de beleidsregels is als bijlage bij deel 2 van de nota opgenomen.